

ARHIMANDRITUL ATHANASIE MYTILINEOS

**EPISTOLELE LUI IISUS HRISTOS.
BISERICA, IDOLATRIA ȘI EREZIILE**

Cateheze la Cartea Apocalipsei

Arhimandritul Athanasie Mytilineos (1927-2006), starețul Mănăstirii Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Dimitrie din Larisa, Grecia, a fost un predicator luminat, care s-a dedicat încă din tinerețe catehizării poporului lui Dumnezeu – slujire pentru care a fost supranumit „Noul Gură de Aur” al Greciei. Omiliile sale se adresează tuturor credincioșilor Bisericii, indiferent de nivelul lor cultural, fiind în același timp simple, profunde și profetice.

Starețul a avut pe deplin conștiința faptului că în Biserică este nevoie de cateheze ca poporul să dobândească cunoștința în-vățăturii de credință, după cum obișnuia să spună: „Cateheza nu este un lux, nici nu este ceva excepțional sau facultativ; cateheza este ceva foarte necesar. Este o adevărată binecuvântare dacă vom înțelege cândva că trebuie să ne completăm catehizarea noastră după Botez, atunci când ne vom maturiza. Dacă conștientizăm că trebuie să dobândim cunoașterea conținutului credinței noastre, atunci vom alerga să ne completăm cunoașterea duhovnicească, teologică, creștinească nu numai la vârsta copilăriei și a adolescenței, ci pe tot parcursul vieții.”

Catehezele și omiliile sale au ajuns să circule în întreaga lume și să se bucure de un deosebit interes, în special după ce o parte dintre catehezele sale la *Apocalipsă*, înregistrate audio în limba greacă, au fost traduse și în limba engleză.

Amintim că fericitul stareț Athanasie a lăsat Bisericii o moștenire catehetică impresionantă – peste 3000 de cateheze și omilii înregistrate audio –, în care a explicat în amănunt cărțile Sfintei Scripturi, de la *Facere* până la *Apocalipsă*, fără a ocoli nici o temă importantă din viața contemporană a credincioșilor și a Bisericii.

ARHIMANDRITUL
ATHANASIE MYTILINEOS

Epistolele lui Iisus Hristos. Biserica, idolatria și ereziile

Cateheze la *Cartea Apocalipsei*

IB

Traducere din limba greacă
Prof. Ivan Dumitru

editura
Σοφία

București

Coperta: Mona Velciov

Redactor: Diana-Cristina Vlad

Traducere realizată după originalul în limba greacă: Αρχιμανδριτης Αθανασιος Μυτιληναιος, *Ομιλίες εις τήν «Αποκάλυψιν» τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου*, (Α' τόμος), Εκδότης: Ἱερά Μονή Κομνηνείου (Στομίον Λαρίσης).

© Ἱερά Μονή Κομνηνείου «Κοιμήσεως Θεοτόκου» καί «Αγίου Δημητρίου»
400.07 Στομίον, Λαρίσης

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ATHANASIE MYTILINEOS, arhimandrit

Epistolele lui Iisus Hristos: Biserica, idolatria și creziile:
cateheze la Cartea Apocalipsei / arhimandritul Athanasie Mytilineos;
trad. din lb. greacă: prof. Ivan Dumitru – București: Editura Sophia, 2024
ISBN 978-973-136-993-8

I. Dumitru, Ivan (trad.)

Actualitatea *Catehezelor la Apocalipsă* ale părintelui Athanasie.

Despre cei ce luptă împotriva Bisericii

Așa cum am consemnat și în prezentările volumelor anterioare ale *Catehezelor*, *Apocalipsa* este o carte prin excelență pro-rocească, însă trebuie foarte bine înțeles faptul că dimensiunea ei profetică nu are în vedere doar viitorul, mai exact sfârșitul lumii, ci și prezentul Bisericii, ba chiar mai mult, starea prezentă a Bisericii din fiecare epocă și din fiecare loc. Iar tema prorociei în acest caz este, pe de-o parte, misiunea Bisericii de a vesti cuvântul lui Dumnezeu în lume, iar, pe de alta, ispitele pe care ea le întâmpină în lucrarea sa misionară din partea diavolului și a uneltelor lui. Părintele Athanasie, în *Catehezele* sale, atrage atenția în mod repetat asupra acestui fapt, care de altfel este semnalat în mod explicit de cartea *Apocalipsei*. În acest sens, Hristos îi adresează îngerului (episcopului) Pergamului următoarele cuvinte:

„Dar am împotriva ta puține lucruri, că ai acolo pe unii care țin învățătura lui Valaam, care l-a învățat pe Valac să pună sminteală înaintea fiilor lui Israil și să mănânce cele jertfite idolilor și să se desfrâneze” (*Apocalipsa* 2, 14). Iar acești „unii” despre care Domnul vorbește aici erau cei din secta nicolaiților (Cf. *Apocalipsa* 2, 15).

Așadar, cunoaștem din Istorie că Valaam l-a învățat pe Valac să pună sminteală înaintea fiilor lui Israil, și să mănânce cele jertfite idolilor, și să se desfrâneze, pentru ca în acest fel să Se mânie Dumnezeu asupra lor și să-i pedepsească, pentru că altfel

israeliții erau de nebiruit. Acesta însă nu este doar un simplu eveniment istoric trecut, ci este modelul unei strategii viclene, după cum explică părintele Athanasie, pentru a-i discredita și în cele din urmă pentru a-i ucide sufletește nu doar pe israeliți, ci și pe credincioșii din orice perioadă istorică:

„Vechile păcate ale lui Israil, așa cum v-am subliniat, erau *curvia* și *idolatria*. Dar exact acestea două constituie *metoda* și *acțiunea* vicleană, inclusiv a vrăjmașilor Bisericii. Pentru că niciodată nu au lipsit vrăjmașii Bisericii, care în acest mod se străduiesc să-i atace pe creștini.”

Deși vrăjitorul Valaam a murit de mult, rolul lui este preluat acum de *nicolaiți* – mai vechi, dar moderni – „care reprezintă un model al sabotării noului Israil al harului, adică al creștinilor, al Bisericii. Iar aceasta, în calitate de metodă, o vedem diseminată în cadrul Istoriei. Așadar, iubiții mei, nu poate fi risipit poporul lui Dumnezeu decât numai atunci când păcătuiește. Iar vrăjmașii cunosc acest lucru foarte bine, pentru că-i insuflă începătorul răului, diavolul. Și ce fac? Pun în lucrare două metode: *apostazia* de la Dumnezeu și *curvia*”.

Și continuă părintele Athanasie, contemporanul nostru, atrăgându-ne atenția la evenimentele cotidiene, la ceea ce se întâmplă chiar acum: „Aruncați o privire în epoca noastră, să vedeți cum este pervertit tineretul nostru, și veți vedea că există aceeași acțiune și aceeași metodă. În acest fel uneltesc să erodeze poporul lui Dumnezeu cu pansexualismul, cu drogurile, cu unisex-ul, adică prin așa-zisa egalitate a sex-urilor. Ca și cum creștinismul nu ar fi introdus vreodată egalitatea sex-urilor! Nu le place această egalitate a sex-urilor, după zicerea Evangheliei: *Nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus (Galateni 3, 28)*. Aceștia doresc o altă creatură, unisex, adică să se facă o identificare a sex-urilor, o nivelare, care să fie echivalentă: să-și pună bărbatul haine femeiești, iar femeia, din cele bărbătești!”

Dar aceasta încă nu este totul, creștinii trebuie aduși în situația de a nu mai avea încredere în păstorii lor duhovnicești, pentru a fi astfel mai lesne manipulați. „O altă metodă este calomnierea sistematică a creștinismului și a Bisericii. Aceștia zic: *Creștinismul este terminat! Biserica, la fel. Preoții fac cutare; ierarhii fac cutare...* Ca să nu spun că, desigur, s-au îngrijit – întrucât există acțiuni paralele – s-au îngrijit să neutralizeze cadrele Bisericii. Și cum le neutralizează? Totdeauna prin aceeași metodă. Și este ceva vrednic de multe lacrimi, când foarte multe cadre ale Bisericii noastre s-au stricat în amândouă aceste sectoare ale vechiului sfat al lui Valaam dat lui Valac; și în chestiunea apostaziei, și în chestiunea păcatului, a păcatului de multe feluri, în sensul larg al cuvântului – pentru că păcat nu este propriu-zis doar curvia, ci tot ceea ce are legătură cu desfătarea de bunurile acestui veac; și de bani..., și de orice altceva.”

La acestea se mai adaugă și *sminteala*, care are rolul de a-l rușina și în cele din urmă de a-l inhiba cu totul pe vreun om care își face cunoscută credința, care vrea să trăiască creștinește. „Să fim atenți la această observație pe care i-o face Domnul episcopului Pergamului, atunci când îi spune că Valaam l-a învățat pe Valac să *pună sminteală înaintea fiilor lui Israil*. Avem fenomenul smintelii aici. După cum știți, *sminteala*, despre care vorbește Domnul în evanghelii, nu este nimic altceva decât poticnirea în credința în numele lui Iisus Hristos și în morală. Domnul, pentru primul caz, al credinței în numele Său, a zis următoarele: *Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici* – în vârstă sau în promovarea socială – *care cred în Mine* – adică spune: Tu stai să crezi în Hristos acum!? Și ce este Iisus...? –, *mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării*. Va fi convenabil pentru el, pentru că pedeapsa lui va fi mai mică. Păcatul lui ca sinucidere va fi mai mic decât acela al smintelii, atunci când îi spune altuia să nu creadă în numele lui Hristos. Astăzi această sminteală este foarte răspândită. Există profesori

și învățători, din fericire nu toți, care zic: *Tu stai acum să crezi în Hristos?!... Și există și părinți care zic așa ceva copiilor lor. Și întreaga societate spune acest lucru, prin tipăriturile ei, în orice fel, și prin mass-media, în orice fel, și pe față, și în ascuns. Voi stați să credeți în Hristos acum?!*

Cât despre a doua situație, Însuși Domnul a spus în continuare: *Vai lumii, din pricina smintelilor!;* care sminteli? De natură morală acum; adică să iasă cineva pe jumătate gol și să-i smințească pe ceilalți, pe *sufletele cele nestatornice*, așa cum ne-a spus Apostolul Petru. Aici vorbește în special despre problemele morale, în sensul strict al cuvântului. Iese o femeie pe jumătate goală și-i provoacă pe ceilalți, și cad în păcat. De aceea, zice: *Vai lumii, din pricina smintelilor!**

Totuși, să nu ne imaginăm că starea creștinilor de astăzi este datorată exclusiv ispitelor ce vin din afară, de la vrăjmașii lui Hristos. Trebuie să spunem că părintele Athanasie este foarte realist în toate afirmațiile sale și nu omite să vorbească și despre propriile noastre greșeli, de lipsa noastră de vigilență, despre consecințele propriilor noastre fapte, de aceea și precizează:

„Noi cei mari suntem de vină, dacă astăzi există în lume mult păcat, dacă există anarhie. Anarhie nu numai în sensul strict al cuvântului, adică dacă cineva merge cu o bombă să arunce o clădire în aer, ci în sensul larg al cuvântului. Atunci când copilul îi zice tatălui lui și mamei lui: *Nu te cunosc pe tine!*, când îi zice învățătorului său: *Și tu cine ești?*, și atunci când se comportă indecent în fața clericului sau orice altceva face, toate, în sensul larg al cuvântului, constituie anarhia. Așadar, vom culege roadele! Iar aceste roade pe care le avem astăzi le-au sădit, le-au însămânțat *nicolaiiștii*, dușmanii Bisericii.”

Duhul arzător pentru Hristos al părintelui Athanasie nu se poate totuși împăca cu starea decadentă a lucrurilor de astăzi, ci, viețuind și grăind în duhul *Apocalipsei*, el atenționează, îndeamnă și învață cu orice prilej să nu ne lăsăm robiți de vicleniile du-

hului lumesc, iar dacă se întâmplă să și cădem în vreun păcat, să ne întoarcem iarăși prin pocăință la Hristos:

„Un singur lucru vă mai aduc la cunoștință: dușmanul este în interiorul zidurilor! Înțelegeți, repet, cât de dificile sunt vremurile noastre și ce greutate iau asupra lor cei ce priveghează? Privegheați, însă, și voi! Am să repet; cuvântul lor de ordine este: *Apostazia de la Dumnezeu, ateismul* – pe care îl vedem revărsat în epoca noastră; ateismul! – iar, pe de altă parte, *desfătări trupești, în sensul larg al cuvântului, în orice fel!*”

Încheiem aici scurta noastră introducere la prezentul volum al *Catehezelor la Apocalipsă*, lăsând cititorului bucuria de descoperi conținutul bogat în teme, și nu de puține ori chiar surprinzător al cărții, precum minunatele tâlcuiri biblice și învățături ale autorului, care sunt mai actuale ca niciodată. Socotim drept un mare privilegiu faptul de a avea astăzi la îndemână aceste neprețuite tâlcuiri la cartea *Apocalipsei*, drept pentru care ne exprimăm și pe această cale recunoștința și mulțumirea față de cuvioșii părinți de la mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” și „Sfântul Dimitrie” din Larisa, în special față de arhimandritul Policarp, actualul egumen al mănăstirii, pentru dragostea lor cu adevărat evanghelică și pentru sprijinul acordat strădaniei noastre de a oferi publicului cititor din spațiul românesc prima traducere integrală din limba greacă a faimoaselor *Cateheze la Apocalipsă* ale vrednicului de pomenire stareț Athanasie Mytilineos.

Traducătorul

CATEHEZA A TREISPREZECEA

(*Apocalipsa 2, 12-13*)

„Tronul satanei” sau despre idolatrie

Așa după cum vă amintiți, iubiții mei, începusem să analizăm epistola Domnului către episcopul, așadar către „îngerul” Bisericii Pergamului. Acolo îi spune următoarele lucruri: „Acestea zice Cel Ce are sabia cea cu două tăișuri, cea ascuțită: Știu faptele tale și unde sălășluiești: acolo unde este tronul satanei; și ții numele Meu și n-ai tăgăduit credința Mea nici în zilele lui Antipa, martorul Meu cel credincios, care a fost ucis la voi, acolo unde sălășluiește satana. Dar am împotriva ta puține lucruri, că ai acolo pe unii care țin învățătura lui Valaam, care l-a învățat pe Valac să pună sminteală înaintea fiilor lui Israil și să mănânce cele jertfite idolilor și să se desfrâneze. Astfel ai și tu pe unii care țin de asemenea învățătura nicolaiților. Pocăiește-te deci; iar de nu, vin la tine degrabă și Mă voi război împotriva lor cu sabia gurii Mele. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor: Celui ce biruiește îi voi da din mana cea ascunsă și-i voi da lui o pietricică albă, și pe pietricică un nume nou scris, pe care nimeni nu-l știe, decât numai cel ce primește.”

„Știu faptele tale și unde sălășluiești: acolo unde este tronul satanei.”¹

¹ *Apocalipsa 2, 3*. Citatele biblice, cuprinse în acest volum, au urmat în mare ediția curentă sinodală a Bibliei Ortodoxe, însă am folosit și ediția Bibliei din 1914, precum și retraduceri punctuale ale unor pasaje din versete, acolo unde comentariile arhim. Athanasie revendicau o mai mare activitate a traducerii românești față de textul original al Sfintei Scripturi. Pentru Vechiul Testament, citările sunt traduse din Septuaginta,

Cu adevărat, Domnul cunoștea în ce mediu se afla Biserica Pergamului². Într-un asemenea mediu în care s-a aflat și Sfântul Apostol Pavel în Athena, după cum ne consemnează Apostolul Luca în *Faptele Apostolilor*, și „duhul lui se îndârjea în el, văzând că cetatea este plină de idoli”³, adică simțea o revoltă și o repulsie, tocmai întrucât vedea cetatea Athenei că este plină de idoli.

Dar ce exista în spatele acestei „cetăți pline de idoli” a Pergamului?

Domnul descoperă faptul că acolo exista „tronul satanei”, că acolo „locuiește satana”.

Prin urmare, iubiții mei, așa cum vedem, aici avem o mărturie revelatoare a Domnului Însuși cu privire la idolatria de orice fel și din orice epocă. Pentru că la întrebarea „ce este cu exactitate idolatria?”, avem această descoperire, această mărturie revelatoare drept răspuns. Iar dacă oamenii au ajuns să se închine idolilor, la ce anume se închinau ei? Și cum s-ar fi simțit dacă le-am fi spus la ce anume se închinau?

Nu ar putea să ne spună nimeni ce înseamnă că mă închin unui idol decât numai Cerul. Așadar, Cerul ne descoperă ce este idolatria.

Astfel, ajungem să vedem, iubiții mei, această relație/legătură care există între idolatrie și satana și care este o relație foarte directă. „Acolo”, zice Domnul, „este tronul satanei, acolo locuiește satana”!

Dar să vedem, iubiții mei, ce anume este cu exactitate idolatria. Și am să vă rog să nu spuneți că acestea aparțin unei epoci învechite, depășite, așadar că idolatria este o chestiune care astăzi nu mai există. Își încheie teologica sa primă epistolă Sfântul

acolo unde nu se pot regăsi în edițiile românești; de asemenea pentru Noul Testament am mai apelat și la ediția bilingvă greacă-română, editată de mănăstirea Vato-ped, 2022 (*n.tr.*).

² „Pergamul este numit tronul satanei, ca cel ce era o cetate plină de idoli mai mult decât toată Asia” (ARETHA AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 536).

³ *Fapte* 17, 16.

Ioan Evanghelistul, zicând: „Fiilor, păziți-vă de idoli!” Așa își încheie epistola! ... Ca și cum le-ar fi spus: „Voi, care pe de-o parte vă aflați într-un spațiu al mulței teologii, încât să vă scriu teologic că «Dumnezeu este dragoste», «Dumnezeu este lumină» și «ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri» și altele de aceeași valoare cu «La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu», și celelalte, să nu credeți, aflându-vă în acest spațiu al teologiei, așa cum o înțelegeți și așa cum o trăiți, că nu vă puteți afla în idolatrie⁴.

Idolatria este un lucru foarte subtil, în care poate aluneca oricine, poate cădea, fără să-și dea seama. Idolatria există și va exista totdeauna, nu numai la popoarele care nu l-au cunoscut pe Hristos, ci și la creștini, la popoarele creștine! Toate formele de idolatrie! Din acest motiv, v-aș ruga în mod special să fim cu luare-aminte la acest punct, unde vom face analiza, în puține cuvinte, a ceea ce este idolatria, iar apoi vom vedea relația, legătura ei cu satana.

Zidirea, creația, așa cum poate știți, constituie un idol/imagi-
ne a Ziditorului, Care este Dumnezeu⁵. Zidirea este proiecția
lui Dumnezeu în afară, este ceva ce a creat Dumnezeu. Nu este
din Ființa Lui, ceva ce ar fi născut; este în afara Ființei Lui.
Aceasta este deosebirea care există între *nasc* și *creez*. Dumne-
zeu-Cuvântul este din ființa Tatălui și, în consecință, aceasta se
exprimă drept naștere din Tatăl. Zidirea, însă, este lucrul mâi-
nilor lui Dumnezeu, iar esența acesteia nu are nici o legătură cu
ființa lui Dumnezeu; din acest motiv se și exprimă drept creație,
drept plăsmuire, drept ceva care iese din mâinile aceluia care
confecționează ceva⁶.

⁴ Cf. 1 Ioan 5, 21; 4, 8, 16; 1, 5; 1, 3; Ioan 1, 1.

⁵ „Lumea este copie/imagi-
ne a Zeului inteligibil (νοητόν), care foarte mare și foarte
ales și foarte frumos și prea desăvârșit a fost făcută” (PLATON, *Timeu*, 92.c.6).

⁶ Cf. Sf. IOAN DAMASCHIN, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*, PG 94,
812C: „Într-adevăr, chiar dacă lumea s-a făcut pe urmă, totuși, nu s-a făcut din ființa
lui Dumnezeu. Ea a fost adusă, prin voința și prin puterea Lui, de la neexistență la

Însă, atunci când spunem *idol* și faptul că zidirea constituie proiecția exterioară a lui Dumnezeu, înțelegem exact ceea ce se întâmplă în Optică – care este un capitol al Fizicii, pe care o învățăm la școală. Însă ca să nu spună cineva: „Dar eu nu am mers la școală; ce anume este?”, am să purced să vă explic.

Atunci când proiectăm un obiect în față într-o oglindă, oglinda ne redă nu obiectul, ci idolul, imaginea lui. Atunci când îmi pun ceasul în fața unei oglinzi, aceasta îmi va arăta ceasul meu. Însă nu înseamnă că ceea ce eu văd în oglindă este ceasul meu; ci ceea ce eu văd este idolul, imaginea ceasului meu. Pentru a avea un idol, o imagine, trebuie să am în afara oglinzii un obiect. Prin urmare, ceea ce este în afara oglinzii voi numi *obiect*, în vreme ce ceea ce se vede în oglindă, dar nu este real, îl numesc *idol*⁷.

Aici, idolul îmi va arăta obiectul în mod indirect, adică îmi va arăta caracteristicile lui; așadar îmi va reda mărimea ceasului meu, îmi va arăta ora și alte caracteristici ale lui. Însă toate acestea nu sunt ceasul meu, ci sunt idolul sau imaginea lui.

Același lucru, iubiții mei, se întâmplă și în cazul lui Dumnezeu, în ceea ce privește zidirea, în ceea ce privește creația. Așadar, în creație sunt proiectate însușirile lui Dumnezeu – precum sunt înțelepciunea, nemărginirea, dumnezeirea, atotputernicia – ca

existență; dar, prin aceasta nu urmează o schimbare a firii lui Dumnezeu. Nașterea este actul prin care se scoate din ființa celui care naște cel ce se naște, asemenea cu el după ființă. Zidirea și crearea, însă, este un act extern, în care ceea ce se zidește și se creează nu provine din ființa celui care zidește și creează, ci este cu totul deosebit de el”, în: *Dogmatica*, cap. 8, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. SCRIPTA, București, 1993, pp. 19-20; a aceluiași, *Dialog împotriva maniheilor*, PG 94, 1512B; Nikos MATSOUKAS, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. al III-lea, pp. 155-156 (în limba greacă). Vezi și *Cateheza* a IV-a și *Cateheza* a VIII-a din vol. I, explicare la *Apocalipsa* 1, 14.

⁷ Există două feluri de idoli: cei imaginari și cei reali. Idolii imaginari se formează în mintea noastră (care este obișnuită cu transmiterea rectilinie a luminii), prin extensia razelor reflectate ale obiectelor pe anumite suprafețe sau în oglinzi convexe. Oglinzile concave, atunci când obiectele se află la distanță mai mare de centrul de curbura al oglinzii, ne dau idoli reali, pe care putem să-i proiectăm pe un ecran sau pe un film al aparatului de fotografiat, pentru că se formează chiar din razele reflectate, iar nu din proiecțiile lor. Ceva analog se întâmplă și cu lentilele. Însă, în fiecare caz, idolii, fie ei cei imaginari, fie cei reali, nu se identifică cu obiectele.

și cum zidirea ar fi acum o oglindă, al cărei obiect este Dumnezeu. În același timp însă, Dumnezeu este în afara creației, dar este proiectat în aceasta⁸.

Așadar: Dumnezeu este înțelept; prin urmare, este foarte firesc ca ceea ce a creat să fie făcut într-un mod înțelept⁹. Eu văd înțelepciunea lui Dumnezeu în creație. Însă văd înțelepciunea, așadar, caracteristicile lui Dumnezeu, nu pe Dumnezeu Însuși.

Încă mai cunoaștem, iubiții mei, că un gram de materie cuprinde în sine o putere înspăimântătoare. Vedem la o bombă atomică faptul că ceea ce va exploda în mod real este puțin, nu este mult; și, cu toate acestea, ea ascunde o putere uriașă¹⁰! Gândiți-vă acum, vă rog, universul întreg ce putere, ce energie are în sine! Ei, atunci, gândiți-vă cine este Dumnezeu! ... În acest fel, văd atotputernicia lui Dumnezeu oglindindu-se în creație.

Apoi văd caracterul necuprins al lui Dumnezeu. A ajuns vreodată mintea noastră, gândirea noastră – nu zic *privirea noastră*; unde ar putea să ajungă privirea noastră?!... – să cuprindă înțelesul limitelor universului¹¹? Cum ar putea să le cuprindă

⁸ Fizicianul englez, de reputație internațională, David Bohm, de la Universitatea din Londra, susținea că descoperirea sa „Aspect” (anume că particulele subatomice, în anumite condiții optime, se pot afla în contact/pot comunica instantaneu cu alte particule subatomice, independent de distanța care le-ar separa) conduce la concluzia inexistenței realității obiective. Adică universul, în ciuda aparentei lui durități, de fapt este o realitate imaginară, o uriașă hologramă încălțită, complicată, o imagine giganțică tridimensională, un idol. (Accesat pe 24.04. 2022, de la: <http://physics4u.gr/blog/2018/08/05/τὸ-σύμπαν-εἶναι-μια-ψευδαίσθηση/>).

⁹ Cf. Psalmii 103, 24; Pilde 3, 19; *Înțelepciunea lui Iisus* Sirah 9, 2; 15, 18 ș.a.

¹⁰ În teoria relativității speciale energia și masa se corelează prin relația $E = mc^2$, unde m este masa căreia îi corespunde energia E , iar c este viteza luminii. Întrucât mărimea c^2 este una cu o valoare deosebit de mare, la o masă mică corespunde o uriașă cantitate de energie. Spre pildă, o masă de 1000 kg de materie corespunde unei energii de 9×10^{19} J, adică, în total aproximativ energia pe care o consumă SUA în decurs de un an!

¹¹ Întinderea universului vizibil este legată în mod nemijlocit de vârsta acestuia, a cărei cea mai exactă apreciere este de $13,78 \pm 0,037$ miliarde de ani. Aceasta are ca rezultat faptul că, pe baza relativității restrânse, raza sa este estimată la 13, 78 miliarde de ani-lumină, adică distanța pe care a parcurs-o lumina în intervalul de timp anterior din epoca Big-Beng-ului și până acum. Însă, pe baza teoriei generale a relativității,

mintea noastră săracă? Nu le cuprinde. Mintea noastră – structura ei este de acest fel – funcționează între zero și infinit (între nimic și nemărginit). Însă pe aceste două extreme nu le poate cuprinde, nu le poate înțelege.

~ Dacă îmi îngăduiți, am să vă arăt printr-o relație matematică – să mă iertați pentru acest lucru –, aș forma o inegalitate și aș pune ceea ce înțelege mintea omenească între zero și infinit, pentru că înțelege numai ceea ce este mai sus de zero și ceea ce este mai jos de infinit – ca să vă arăt lucrurile și printr-o astfel de relație. Tot ceea ce este mai sus de zero mintea noastră poate înțelege; tot ceea ce este mai jos de infinit mintea noastră înțelege; însă tot ceea ce este lângă zero sau lângă infinit nu poate concepe! Pentru că structura minții noastre este de acest fel.

Astfel, universul ni se înfățișează ca infinit; însă el nu este infinit. Doar pare infinit; așa se înfățișează minții noastre. Atunci însă putem să spunem că Acela Care l-a creat este infinit. Dar aceste lucruri nu poate să le facă nici o făptură (existență) decât Acela Care Se numește *Dumnezeu*¹².

Prin urmare, dumnezeirea (vederea și cuprinderea a toate), infinitatea, atotînțelepciunea, atotputernicia și toate acele însușiri ale lui Dumnezeu care sunt în Persoana Lui se oglindesc în creația Lui, așa cum se oglindește un obiect într-o oglindă. În consecință, înțelepciunea care există în creație este idolul (imaginea) lui Dumnezeu; atotputernicia care există în univers este idolul (imaginea) lui Dumnezeu. Nu pot să spun despre o floare, care este în chip înțelept făcută și alcătuită, că această floare este Dumnezeu, ci că oglindește, reflectă, înțelepciunea lui Dumnezeu.

Așadar, nu trebuie să-L identific pe Dumnezeu cu creația; și nici nu ar trebui să spun că Dumnezeu nu are nici o legătură cu

datorită dilatării spațiului, raza universului vizibil este estimată la 46, 5 miliarde de ani-lumină! Astăzi noi putem să vedem abia până la 6 miliarde de ani-lumină depărtare de Pământ.

¹² Cuvântul grecesc pentru Dumnezeu este *Θεός*, care înseamnă „Cel Ce le vede, Cel Ce le cuprinde pe toate” (*n.tr.*).

creația. Nici nu-L voi identifica pe Dumnezeu cu creația, nici nu-L voi scoate din creație, să-L izolez și să afirm faptul că Dumnezeu nu are nici o legătură cu creația. Așadar, Dumnezeu Se oglindește, prin însușirile Lui, în creația Sa.

Prin urmare, creația, prin aceste stări *idolești*, adică prin oglinzirile însușirilor și lucrărilor/energiilor lui Dumnezeu, are scopul de a mă ridica pe mine, omul cuvântător, la Dumnezeu. În mod cert, structura minții noastre este de un asemenea fel încât noi nu le putem înțelege pe toate. Să nu uităm această chestiune a structurii minții noastre, pentru că aici se află o anumită trufie. Unii oameni cred – de aceea v-am și prezentat mai înainte acea relație de inegalitate – că, dacă nu am înțeles *ceva* astăzi, vom înțelege mâine. Însă acest *ceva* se află în cadrul posibilităților noastre? Pentru că, dacă nu se află în cadrul posibilităților noastre, nici mâine, nici poimâine, nici vreo altă dată nu-l vom înțelege. Și chiar știința însăși și filosofia, în ceea ce privește chestiunea posibilităților minții, cunosc limitările ei. Este necesar să știm aceasta, ca să biruim trufia minții.

Astfel, scopul este ca noi, prin structura minții noastre pe care o deținem, observând toate aceste lucrări/energii ale lui Dumnezeu care se oglesc în creație, să începem să urcăm ca pe o scară, ca să aflăm „obiectul” care se oglindește în cadrul creației, pe Dumnezeu. Atunci când vedem o persoană într-o oglindă, ce facem? Continuăm să ne uităm în oglindă sau ne întoarcem fața ca să vedem care este acea față proiectată în oglindă? Această trebură să facă omul: să nu rămână în cadrul creației, ci în orice moment să-și întoarcă ochii, mintea, dincolo de creație, ca să descopere Persoana oglindită în aceasta¹³.

¹³ Sfinții Părinți se plasează cu discernământ vizavi de creație. Ei nu au divinizat-o, nici nu au subestimat-o; ci au cinstit-o, pentru că în ea au văzut un mijloc anagogic care i-a condus la vederea Creatorului. Sfântul CALIST CATAFYGIOTUL, în lucrarea *Despre unirea dumnezeiască și viața contemplativă*, (Filocalia, vol. VIII, cap. 17, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae, București, 1979, p. 416), zice: „Astfel, cele cauzate din creațiune, privite drept, înalță mintea, prin această privire, la oglinzirea Unului și

Acum, dacă oamenii îl pierd pe Dumnezeu din orizontul vizual al cugetării lor și rămân doar la creație, adică văd doar lucrările/energiile lui Dumnezeu oglindite, fără ca să-L caute pe Dumnezeu Însuși – din motive pe care le vom vedea puțin mai jos –, atunci oamenii vor începe să vadă numai idolii, oglindiri – înțelepciunea, atotputernicia, nemărginirea etc. Și, întrucât identifică aceste oglindiri cu creația, cu oglinda, ei ajung să îndumnezeiască creația.

Aceasta seamănă cu ceea ce se întâmplă cu un copil mic sau, mai degrabă, cu o pisică, cu un câine, cu un animal. Dacă la un moment dat pisica își vede fața în oglindă, îndată privește să vadă care este acea altă pisică! De ce? Pentru că a identificat idolul cu obiectul, și crede că obiectul este acolo în oglindă, anume că realmente se află o altă pisică în oglindă, deși nu este decât idolul ei.

Prin urmare, dacă și omul face această confuzie a însușirilor lui Dumnezeu în creație și zice: „Ce lucruri frumoase face Natura!...”, atunci identifică idolii care există în creație cu Dumne-

o unesc, dezlegând-o de toate, în chip simplu, cu înțelesul unitar al Unului, dacă mintea privește la ele cum se cuvine.” Observarea fapturilor, potrivit Sfântului Eftrem Sirul, îl conduce pe om la vederea Făcătorului a toate: „Fericit cel ce întru înțelepciune duhovnicească cu multă luare-aminte caută la locul stelelor strălucind în slavă și la frumusețea cerului, și dorește cu tărie a-L vedea pe Ziditorul a toate” (*Opere*, vol. II, Fericirile, Capitolul 51). De asemenea, Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL concentrează această funcțiune anagogică a creației în felul următor: „Dumnezeu a zidit și lumea nevăzută, și pe cea văzută; deci El a făcut și sufletul, și trupul. Dacă lumea văzută este așa de frumoasă, cu cât mai mult va fi cea nevăzută? Iar dacă aceea este mai frumoasă și mai bună decât aceasta, cu cât nu le va întrece pe amândouă Dumnezeu, Care le-a făcut pe ele?” (*Cele trei sute de capete despre dragoste*, III, 72, în: *Filocalia*, vol. 2, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1976, p. 130). Iar Sfântul Petru Damaschin, în: *Despre a șasea cunoștință* (*Filocalia*, vol. 5, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, pp. 105-106), zice: „Și simplu grăind, cel luminat privind frumusețea fiecărui lucru și întrebuintarea lui, fără patimă, iubește pe Făcător. Acela ia seama la toate cele sensibile, la fapăturile de sus și de jos, adică la cer, la soare, la lună, la stele, la nori..., la toate fapăturile cele sensibile, se uimește minunându-se de Ziditor... Deci cunoscând bunătatea lui Dumnezeu cea ascunsă în fapături, și înțelepciunea, puterea și purtarea Lui de grijă... Cunoscând deci acestea, credem că nu este în zidire ceva fără rost, nici răul, ci cele ce se fac fără voia dumnezeiască, Dumnezeu le prefăce în chip minunat în bunătăți”.

zeu; adică nu-L mai vede de-acum pe Dumnezeu, ci vede creația, pe care o și îndumnezeiește. Aceasta se numește „îchinare la idoli”, adică a însușirilor lui Dumnezeu, care nu sunt Dumnezeu, ci caracteristicile Sale oglindite în creație. Iar omul ajunge să se îchine la aceste însușiri ale lui Dumnezeu, care se oglindesc în zidire.

Astfel, a plăsmuit-o pe zeița Athena, închinându-se înțelepciunii; l-a plăsmuit pe zeul Apollo, pe zeul Soarelui, al artelor frumoase și al frumuseții, închinându-se artei, închinându-se frumuseții; a plăsmuit-o pe zeița Demetra¹⁴, închinându-se Pământului..., și așa mai departe.

Acestea, însă, sunt însușirile lui Dumnezeu, ale Dumnezeului Celui Unul. Nu există zeul Apollo și zeița Athena. Nu voi îndumnezei înțelepciunea, nu voi îndumnezei frumusețea, nu voi îndumnezei Pământul, ci mă voi strădui să văd, dincolo de acelea care se oglindesc în zidire, pe adevăratul Dumnezeu.

Desigur, pentru noi, care, *grosso modo* cel puțin, nu suntem idolatri, lucrurile par foarte simple; într-atât încât să-mi spuneți, și pe bună dreptate: „Ce ne vorbiți despre acestea? Acestea sunt de la sine înțelese.” Însă, iubiții mei, dacă vă gândiți că au trecut din această lume, de pe această planetă, oameni înțelepți care nu au reușit să deosebească pe Dumnezeu de făpturi, și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului¹⁵, atunci îmi veți spune: „Ei, este justificat; pentru că, în sfârșit, aceștia au trăit în epoci vechi, depășite”. Și dacă v-aș spune că aceeași confuzie stăpânește și astăzi, ce ați mai zice?

Spre pildă, aceia care sunt atrași de masonerie nu sunt ei oameni învățați? Nu știu ei carte? Eventual, nu dețin și diplome? Cum se face că ei cred în idolatrie? Pentru că masonii sunt idolatri. Să nu uitați acest lucru! Masoneria este o religie, și mai cu seamă este o religie idolatră de factură mistică, inițiativă; chiar

¹⁴ Numele zeiței „Demetra” se traduce prin „Mama Pământ” (n. tr.).

¹⁵ Cf. *Romani* 1, 23 și 25 ș.a.

masonii înșiși spun aceasta în scrierile lor. Așadar, cum de poate să fie atras un om învățat și să ajungă să spună că soarele, că MAU (Marele Arhitect al Universului) poate să fie Dumnezeu? Cum poate să identifice puterea soarelui, înțelepciunea cu care este făcut, lumina lui, cu Dumnezeu și să creadă că acestea sunt Dumnezeu?

Am citit ieri despre „ilustrul” Origen, care credea – acum poate veți râde; dar ar trebui cineva să explice mai multe, ca să ajungă să nu râdă, ci să plângă – că Soarele, Luna și stelele au gândire, sunt făpturi raționale¹⁶! Așadar, dacă și în spațiul creștin există unii oameni, precum învățatul Origen, care ajung să spună astfel de lucruri, atunci cu cât mai mult nu se vor înșela în orice moment oamenii simpli, în ciuda luminii lui Hristos pe care o avem!

Din momentul în care Îl vom tăgădui pe Hristos, vom deveni în mod automat idolatri. Iar dacă popoarele creștine L-au tăgăduit pe Hristos, în mod automat, au căzut în idolatrie, fie într-o idolatrie grosieră fie într-una mai subtilă, adică în aceea care poate că nici nu se vede foarte ușor.

Totuși, pe toate acestea Apostolul Pavel le spune în mod concis în *Epistola către Romani* și ne descrie cum era lumea în Antichitate, cum s-a comportat, însă din nefericire, din foarte mare nefericire, cum se comportă și astăzi. Așadar, el zice:

¹⁶ Cf. ORIGEN, *Despre Principii*, PG 11, 173 AB: „Căci însuflețit este soarele și luna și stelele... Căci mai bătrân este sufletul soarelui decât sădirea lui în trup”. Origen a fost una dintre cele mai importante personalități ale vremurilor protocreștine. A fost un foarte mare scriitor, însă în realitate el a fost un creștin platonizant și cu elemente de filosofie stoică. Însă, întrucât nu s-a legat deplin de Tradiția bisericească, în strădania sa de a da el primul o formă sistematică învățăturii creștine, în anumite puncte care nu fuseseră examinate îndeajuns, a fost condus spre învățături greșite și înșelări. Acest fapt a avut drept consecință condamnarea lui, după moartea sa, de către Sinodul V Ecumenic (553 d.Hr.). Cu toate acestea, uriașa personalitate a lui Origen nu încetează să influențeze scrierile bisericești, în ciuda condamnării sale, pentru că, așa cum scria profesorul de Patrologie Stylianos Papadopoulos, „aproape toți teologii, orice ramură ar trata ei, îl vor afla în fața lor pe neobositul Origen” (Cf. *Patrologia*, vol. I, pp. 407-413).

„Pentru că ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei”, adică cunoașterea lui Dumnezeu s-a făcut cunoscută oamenilor. De ce? „Fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor”; pentru că Dumnezeu S-a arătat pe Sine Însuși acestora. Cum? Motivează apostolul și spune: „Căci cele nevăzute ale Lui”, pentru că însușirile Lui nevăzute, „se văd de la facerea lumii”, se văd din momentul în care a fost zidită lumea.

În paranteză vă spun și faptul că însușirile nevăzute ale lui Dumnezeu s-au întipărit ca o pecete în creație. Și nu numai însușirile, lucrările/energiile nezidite pe care vi le-am menționat mai înainte, iubii mei, ci și așa-numitele lucrări *morale* ale lui Dumnezeu, chiar și iubirea¹⁷ este întipărită în univers! Și dragostea lui Dumnezeu, și mila lui Dumnezeu..., toate!

Vedeți că nu merge să se piardă nimic din planul inițial al lui Dumnezeu, să se zădărnicească, chiar dacă căderea protopărinților se arată *a posteriori*, adică din cele ce urmează; notați acest lucru! Și nu merge să se piardă nimic, deoarece pur și simplu există Pronia și dragostea lui Dumnezeu, a Cărui dragoste se îmbină cu înțelepciunea. Pronia nu este decât rezultanta puterii, înțelepciunii și a dragostei lui Dumnezeu.

Așadar: „Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapte, adică veșnica Lui putere și dumnezeire”, adică dumnezeirea Lui.

Însă ceea ce a devenit inteligibil prin mijlocirea fapturilor, tocmai aceasta a primit închinare! Deși aceasta trebuia să fie mijlocul, modul prin care să ajungă omul la faptul de a-L cunoaște pe Dumnezeu. „Așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare”, ca să nu spună oamenii: „Nu am știut!”...

„Pentru că, cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu I-au mulțumit, ci s-au rătăcit în gândurile lor și inima lor cea nesocotită s-a întunecat. Zicând că sunt înțe-

¹⁷ Poate că nu întâmplător poetul Dante Alighieri face spectaculoasa afirmație că „iubirea mișcă soarele și toate stelele” (*Paradisul*, XXXIII) (*n.tr.*).

lepti”, susținând că sunt înțelepți, „au ajuns nebuni, și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios cu asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al târâtoarelor”¹⁸, așadar, oamenii au ajuns, în cele din urmă, în punctul de a îndumnezei zidirea și de a spune că Dumnezeu este un om (Îi fac și o statuie), o pasăre sau un animal cu patru picioare, un șarpe, un crocodil... sau orice altceva! Acolo, zice, a ajuns inima lor cea nehibzuită, adică nebunia minții lor.

Prin urmare, *idolatria* este atunci când omul limitează orizontul său optic duhovnicesc la ceea ce este creat și nu-l extinde dincolo de imaginile pe care le vede, spre Dumnezeu. Aceasta se numește *idolatrie*. Așadar, se poate ca omul să îndumnezeiască corpurile cerești, obiectele pământești, lucrurile, un râu – oare nu a fost îndumnezeit Nilul? –, să fie îndumnezeită marea – spre pildă, în persoana lui Poseidon! O dovadă în acest sens este faptul că nu am schimbat încă limbajul, jargonul nostru. Să nu-mi spuneți că este doar o nevinovată chestiune de limbaj, așadar, că dorim să menținem poate vechiul nostru limbaj, ca să ne amintim că suntem urmașii vechilor greci, și astfel zicem că Poseidon tulbură apele mării..., sau că Enceladus gigantul tulbură măruntaiele pământului și se produce cutremur..., și multe altele. Însuși limbajul nostru arată că am rămas în aceste scheme de gândire¹⁹.

¹⁸ *Romani* 1, 19-23.

¹⁹ În limbajul nostru cotidian folosim adesea expresii din vechea mitologie greacă: „Bate copacul”, pentru că anticii credeau că în copac locuiau nimfele (Driadele), și loveau lemnul trunchiului copacului, ca să invoce protecția lor, precum și aceea că nimfele puteau să împlinească dorințele oamenilor. Zicem despre cineva că este un „Cerber”, întrucât paznicul Hadesului avea formă de câine cu trei capete și o coadă care se termina cu un cap de dragon, și era aspru și neîndurător. De asemenea, întrucât mitul povestea faptul că Enceladus se mișca în chip sălbatic și suspina înlăuntrul pământului, provocând cutremure și activând vulcanii, spunem expresii precum: „S-a deșteptat Enceladus” sau „Enceladus a lovit în cutare loc” ș.a.m.d. De asemenea, spunem: „S-a deschis burduful lui Eol” (zeul vântului), „Parc Eolian” sau Stație pentru producerea energiei electrice *Eoliene*, „vânează himere” (Himera era un monstru îngrozitor care scuipa foc, avea trup de capră, cap de leu și coadă care se sfârșea într-un

Îmi veți spune: „Dar mai credem noi astăzi că există Poseidon și Enceladus?”

V-am explicat, iubii mei. Oameni învățați, oameni importanți, ajung din păcate în acest punct. Se poate însă să nu creadă că există Poseidon, așa cum ar crede un om simplu închinându-se la statuia lui Poseidon; însă cred în forța mării, căreia îi spun „Poseidon”. Cred în puterea creației... sau în puterea propriului sine, iar în acest mod se îndumnezeiesc pe ei înșiși, săracii și sărmanii oameni²⁰!

De asemenea, dincolo de creaturi, de zidiri, *tot ceea ce este creat* în zidire căruia se întâmplă să i se aducă închinare, poate să fie chiar și bogăția, arta, tehnica, știința, reprezintă idolatrie.

Mai cu seamă spunând în secolul trecut (al XIX-lea, *n. tr.*) de către unii filosofi foarte optimiști că: „Acum deja știința va ajunge să rezolve toate problemele omului! Ura! Nu mai avem nevoie de Dumnezeu!... Trăiască știința! Trăiască tehnica!”²¹...

Acum, dacă știința și tehnica au izbutit să rezolve sau să înmulțească problemele omului, aceasta, iubii mei, nu este necesar să v-o dovedesc, nici măcar să fac referire. Trăim în epoca noastră și o vedem cum este. Unii ziceau: „Dați-ne nouă un ter-

șarpe), așadar, creaturi sau lucruri constituite din elemente eteroclite ș.a. Mitologia greacă veche, de asemenea, constituie un izvor nesecat de nume pentru galaxii, stele, planete, asteroizi etc.

²⁰ Nucleul păcatului strămoșesc este autonomia omului față de Dumnezeu, îndumnezeirea de sine, îndumnezeirea fără Dumnezeu. Vezi Pr. Athanasie Mytilineos, *Cateheze la cartea Facerii*, vol. 2, Lecțiile 19, 20 și 21, Ed. Sf. Mănăstiri Komneniou, Stomio, 2018.

²¹ Idolul cunoașterii, *scientismul*, nu este doar prețuirea noastră exagerată față de știință, ci transformarea ei, din mijloc pentru cunoașterea lumii și îmbunătățirii vieții, în fundament și scop al existenței umane și ridicarea ei la statutul de putere metafizică. Este vorba despre o poziție de absolută dependență a omului de aceasta, așa cum o exprimă în același timp cu naivitate și cu trufie, expresia lui Laplace către Napoleon, după alcătuirea ipotezei sale cu privire la sistemul solar: „Acum deja nu mai am nevoie de ipoteza Dumnezeu!”... (Vasilis STOIANOS, „Desidolatrizarea lumii și a omului”, www.pemptousia.gr/2012/05/i-apidolopiisi-tou-kosmou-ke-tou-an/). Vezi și declarația lui Stephen Hawking, potrivit căreia acceptarea unui Creator atotputernic și atotînțelept pentru a explica nașterea și funcționarea într-un ritm normal a Universului nu numai că nu este deloc necesară, ci este și eronată din punct de vedere științific!

men de o sută de ani, și veți vedea cum va deveni lumea!” Ei, bine, am văzut cum a devenit... Nici nu s-a sfârșit bine secolul al XX-lea, și deja ne pregătim de al III-lea Război Mondial²²! Apoi vedem că bolile și tulburările psihice, de care sunt purtați oamenii nebuni (demenți), și cancerulele, și orice fel de decădere morală, dar și terorismul și multe alte lucruri s-au înmulțit! Omul s-a sălbăticit, poate ca niciodată altcândva, într-un spațiu unde domnesc știința și tehnica! E ceva înfricoșător! Cu adevărat, omul de astăzi este sălbatic; și, cu toate acestea, nu l-a împlânzit nici știința, nici tehnica!

În sine, desigur, nici știința, nici tehnica nu sunt rele. Ați auzit ce am spus? Acestea nu sunt lucruri rele. Însă, atunci când sunt separate de Dumnezeu, sunt rele. Dumnezeu vrea ca acestea să-l slujească pe om cât timp trăiește în viața prezentă, în această *vale a plângerii*²³, până când va veni ceasul învierii morților. Însă nu ca acestea – care sunt elemente ale mângâierii în această lume prezentă – să ajungem să le îndumnezeim! Atenție, pentru că totdeauna Dumnezeu, după cum este cunoscut, a dărmănat idolii²⁴!

Dar să înaintez puțin mai mult. Idol, iubirii mei, mai poate să fie și casa noastră, și rudeniile noastre, și copiii noștri! De câ-

²² Sfântul Cosma al Erolului obișnuia să spună: „Scrierile atee (cunoașterea lumescă) vor distruge lumea”. Dar și Sfântul Hristofor Papoulakos, când îi vedea pe cei școliți la universitățile din Occident cum disprețuiesc credința ortodoxă, iar prin cuvintele și prin viața lor devenind sminteală în popor, zicea adesea: „Scrierile atee vor distruge ținuturile noastre”. Amândoi sfinții sunt în acord cu textul de Dumnezeu însuflar al Scripturii despre înțelepciunea lumescă: „Nu este aceasta înțelepciunea venită de sus, ci pământească, suflătească, drăcească” (Iacov 3, 15) (revista ΣΤΙΓΜΑ, 7-8-2013).

²³ Cf. Psalmii 83, 7; Judecători 2, 5.

²⁴ O pildă exemplară în acest sens o constituie faimosul „Turn Babel” (Facerea 11, 1-10). Ceva analog s-a întâmplat și cu Titanicul – pe care, potrivit căpitanului său, nici Dumnezeu nu putea să-l scufunde! – dar care însă s-a scufundat la prima lui călătorie! La fel, mai târziu, s-a întâmplat și cu naveta spațială cu echipaj *Challenger*, atunci când a explodat în aer și s-a dezmembrat la 73 de secunde după lansare (28-01-1986). Dar și cu centrala nuclear-electrică de la Cernobil (26-04-1986), a cărei energie nucleară a produs o îngrozitoare catastrofă ecologică, cu mii de victime până astăzi. Cu cât omul îl va ignora în mod provocator pe Creatorul său, cu atât Dumnezeu îl va lăsa să-și frângă gâtul, ca să-și vină în fire!

te ori nu ne-am pus drept țintă și scop al vieții o „casă frumoasă”, socotind că aceasta este totul! Să nu ne lăsăm păcăliți că mergem și la biserică din când în când! Să nu ne înșele chestiunea aceasta, să nu ne amăgim că putem să ne și împărtășim și să ne spovedim! În măduva oaselor noi suntem idolatri! Desigur, credem în bunurile noastre, credem în casa noastră, credem în copiii noștri..., de aceea ne și tulburăm dacă le pierdem²⁵.

Scoateți, vă rog, obiectul adorării din fața unui adorator, și veți vedea îndată cum se va tulbura. Dacă pleacă din fața ochilor lui casa lui, copilul lui, se va tulbura. Se va tulbura nu cu acea tulburare firească pe care o simțim cu toții, care este un lucru elementar și omenesc. Atunci când pierd un om apropiat, atunci când îmi pierd casa, este ceva foarte firesc să mă întristez și celalalte; desigur, nu mă voi sparge de răs. Însă, atunci când ajung în punctul de a înnebuni, de a mă sinucide sau orice altceva de acest fel, aceasta înseamnă că pe toate acestea le-am făcut idoli, iar eu m-am închinat lor fără să înțeleg ce fac!

Așadar, vedeți cum pătrunde idolatria în viața noastră?

Din acest motiv, iubiții mei, văzând toate acestea, așa cum le-am analizat și le vom analiza puteți să vă faceți o idee despre cât de adâncă este idolatria care stăpânește în oameni, și mai cu seamă în creștini, și în special în epoca noastră?

Prin urmare, aceasta este *idolatria*.

Dar ce poate exista în spatele acestei situații? Ce poate exista în spatele adorării idolilor mei, care sunt: Soarele, Luna, prosperitatea, copilul meu, bogăția, arta, tehnica? Ce se poate ascunde? Ascultați; definește lucrurile Însuși Domnul: se ascunde „tronul satanei”! Acolo „unde locuiește satana”!

²⁵ Cf. *Matei* 10, 37; 5, 29-30; 19, 29; *Marcu* 9, 43-47; *1 Corinteni* 8, 13. „Ar putea cineva să-mi spună că aceasta nu este duhovnicie autentică, ci o pseudo-duhovnicie. Însă, unde s-ar putea afla adevărata duhovnicie? Poate în pustie și în chiliile izolate. Duhovnicia care există astăzi mă înspăimântă. Nu există nimic mai rău decât o religiozitate superficială”, Pr. Alexander SCHMEMANN, *Jurnal, 1973-1983*, trad. în lb. greacă de Iosif Roilidis, Ed. Akritas, 2002, p. 64.

Cum este cu puțință ca diavolul să meargă acolo și să se întronizeze în acele lucruri care oglindesc însușirile lui Dumnezeu și să locuiască acolo? Și spun cuvântul „întronizeze”, întrucât Domnul a spus că acolo este „tronul satanei”, și chiar mai mult, că acolo locuiește satana.

În mod concret, atunci când Domnul grăiește despre idolatrie în epistola către episcopul Pergamului și spune că acolo se află „tronul satanei”, zice aceasta întrucât acolo era tronul lui Zeus, un altar uriaș, o statuie uriașă, renumită! Iar Pergamul era deja socotit „cetatea plină de idoli” a Asiei Mici, faimoasă pentru templele ei, în mod special faimoasă, și am expus data trecută motivele pentru care era atât de renumită. Și zice Domnul acum că exact acest altar al lui Zeus – care se afla în punctul cel mai înalt al cetății, pe un deal de trei sute de metri – este „tronul satanei”.

Cum de se întâmplă aceasta? Ascultați.

Diavolul, Lucifer (adică acela care aduce zorile) a fost la început un înger luminos; însă a căzut pentru că s-a trufit. A căzut din Cer. A căzut, așa cum spune o rugăciune a Molitvelor Sfântului Vasile cel Mare, „din strălucirea cea de Sus”²⁶. A căzut în lumea creată văzută, și s-a găsit într-aceasta ca osândit. S-a prăbușit!²⁷

Cu siguranță, iubii mei, cum anume aceste duhuri vicleane, mai înainte bune, din pricina trufiei lor, au devenit viclene, și cum anume s-au prăbușit din „strălucirea cea de Sus”, nu putem înțelege foarte bine. Numai aceasta cunoaștem, faptul că îngerii nu sunt făpturi cu lumină proprie; sunt lumini secundare. Îngerul este luminos, însă luminozitatea lui o primește din slava dumnezeiască, din lucrarea/energia dumnezeiască, pentru că „Dumnezeu lumină este”²⁸. Diavolul a pierdut această lumină a lui Dumnezeu, slava dumnezeiască – este lumina Schimbării la

²⁶ Cf. *Molitfelnicul*, Rugăciunea întâi a Molitvelor Sfântului Vasile cel Mare.

²⁷ Cf. *Luca* 10, 18; *Isaia* 14, 12; *Ioan* 12, 31; 16, 11; *Apocalipsa* 12, 7-9.

²⁸ *Ioan* 1, 5.

Față (a Transfigurării) de pe Muntele Tabor – și a rămas nepărtaş de dumnezeiasca slavă. A pierdut-o, și astfel s-a făcut întunecat.

La obiecția voastră sau la nedumerirea voastră cum de se schimbă diavolul în „înger de lumină”, v-aș răspunde că nu este vorba despre lumina necreată, ci despre o lumină creată, despre acea lumină pe care o are și soarele, dar și aceea a acestui bec pe care acum îl aprindem. Acum, cum de poate diavolul să ia această lumină materială și să se acopere cu ea și cum pare că se materializează și se înfățișează astfel, acestea constituie tainele lumii duhurilor, ale lumii duhovnicești, pe care noi nu putem să le cercetăm²⁹.

Problema este faptul că lumina pe care o are diavolul este una creată, și în acest fel îl înșală pe om. Din acest motiv oamenii duhovnicești, aceia care trăiesc în nevoință, în asceză, au și această capacitate, despre care vorbește Apostolul Pavel când se referă la harismele Sfântului Duh și pe care o subliniază și Sfântul Evanghelist Ioan³⁰, capacitatea deosebirii; faptul de a deosebi duhurile, dacă sunt sau nu de la Dumnezeu.

Dacă mi se arată diavolul în lumină, trebuie să mă gândesc: „Este înger, și are lucrarea/energia nezidită? Sau este diavolul, cu lucrarea/energia creată și, în consecință, mă primejduiesc să cad în înșelare?” Omul duhovnicesc, acela care are Duhul lui Dumnezeu și harisma acestei deosebiri – lucru foarte rar, iubii mei, vă spun sincer! –, zice cu siguranță: „Acesta este diavolul.” Și atunci, îndată ce spune aceasta sau o gândește, diavolul se face nevăzut.

Totuși, diavolul a căzut, și a căzut în lumea zidită văzută ca osândit. Iar aceasta, anume faptul că a căzut ca un osândit, o vedem din acea uimitoare împrejurare cu demonizatul din ținutul Gherghesenilor, atunci când demonii au cerut de la Domnul slavei să nu-i trimită în iad, ci să rămână încă în această lume³¹. Pentru că demonii știu că sunt osândiți și că iadul este locul lor

²⁹ Cf. *II Corinteni* 11, 13-15.

³⁰ Cf. *I Corinteni* 12, 10; 14, 29; *I Ioan* 4, 1-6.

³¹ Cf. *Matei* 8, 28-34; *Marcu* 5, 1-20; *Luca* 26-33.

de pedeapsă, de vreme ce pentru aceștia a fost făcut iadul³². Și atunci au cerut să mai rămână încă puțin în lumea zidită văzută, au cerut să intre în porci – cred că vă amintiți –, așadar, să se mai afle în această lume materială zidită și văzută; de aceea I-au și spus Domnului: „Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?”³³

Pricina pentru care au căzut demonii – primul Lucifer, conducătorul – a fost trufia, mândria. Rețineți acest lucru, întrucât constituie cheia temei noastre: *pricina căderii a fost trufia, mândria*³⁴!

Acum, oamenii, când Îl pierd pe Dumnezeu, se opresc în fața creației.

Însă, cum Îl pierd oamenii pe Dumnezeu?

Este cunoscut faptul că Adam și Eva nu L-au pierdut pe Dumnezeu; pentru că în Rai se aflau în comuniune cu El. Și știți ce comuniune? O asemenea comuniune de care vom avea și noi parte în Împărăția lui Dumnezeu; o comuniune negrăită!... Nu cunoaștem în ce fel. Acea zicere, anume că „au auzit glasul Dom-

³² Cf. Matei 25, 41.

³³ Matei 8, 29.

³⁴ Esența căderii diavolului constă în dispariția iubirii sale față de Dumnezeu, prin reaua folosire a liberului său arbitru și în trufia lui. Diavolul, după cum spune Sfântul Vasile cel Mare, „mai întâi a urât, s-a semețit împotriva lui Dumnezeu Atotțiitorul, L-a disprețuit pe Stăpânul, s-a înstrăinat de Dumnezeu” (PG 31, 1456). Legat de această temă există în principal două referințe: una la prorocul *Isaia* (14, 12-15) și o alta la prorocul *Iezechiil* (28, 11-19). În acest sens părintele Ioil Yannakopoulos scrie: „Prorocul nu are în vedere vreun anume împărat al Tirului, ci a fost spus, în mod sigur, ceva abstract, ideal, o personificare a Tirului, legată de slava și bogăția lui. Și, mai mult de atât, este o personificare a puterii vrăjmașe a răului împotriva lui Dumnezeu. Prin urmare, Origen, Tertulian, Ambrozie, Ieronim și Augustin atribuie acest capitol descrierii lui satan. Origen explică versetul 17, „pe pământ ai fost aruncat” și zice: „Din cer a fost aruncat cel căzut pe pământ”. Theodorit al Cirului atribuie aceasta celor doi, regelui Tirului ca cel mișcat de diavol, dar și diavolului: „Către amândoi este îndreptat cuvântul, dar pentru aceasta nici pentru acela nu se potrivește totdeauna; ci fiecăruia câteodată, când unuia, când celuiilalt; iar cele citite acum și unuia, și celuiilalt”. Ippolit aplică acestea lui Antihrist (cf. *II Tesaloniceni* 2, 9). Vezi idei analoge ale lui *Isaia* la 14, 13-14, care-i sunt atribuite lui Nabucodonosor (*Vechiul Testament, Prorocul Iezechiil*, în lb. greacă, Athena, 1962, p. 221).

nului Dumnezeu, Care umbla prin Rai, în răcoarea serii”³⁵, arată o vizitare obișnuită a lui Dumnezeu. E un lucru de negrăit, cum anume se vor afla oamenii într-o comuniune cu Dumnezeu în Împărăția Lui! Însă această comuniune s-a pierdut, s-a întrerupt.

Așadar, protopărinții nu L-au pierdut pe Dumnezeu; ei au avut o comuniune extraordinară cu Dumnezeu. Dar și copiii lor, care au trăit în păcat – precum Cain –, și aceștia, prin tradiția/predania părinților lor, nu L-au pierdut pe Dumnezeu. Însă, de la a treia generație în continuare, începe să se observe absența lui Dumnezeu. Cain nu L-a pierdut pe Dumnezeu, pentru că vedem că vorbește cu El. Și nici Abel nu L-a pierdut, pentru că vedem că și el vorbește cu Dumnezeu, Îi aduce jertfă și celelalte. Dar, în continuare și în continuare, pe cât înaintează generațiile, începe să se întunece cunoașterea lui Dumnezeu.

Ce este ceea ce a întunecat cunoașterea lui Dumnezeu? Păcatul!... Păcatul, iubirii mei, este un fum care ne acoperă orizontul, acolo unde L-am vedea pe Dumnezeu³⁶.

Astfel, când omul Îl pierde pe Dumnezeu și începe să vadă zidirea, fără să înțeleagă faptul că poate să existe Cineva Care a creat zidirea și Care-Și oglindește însușirile Sale în aceasta, așa cum v-am spus mai înainte, atunci începe să se închine făpturilor.

Pentru că diavolul este osândit în lumea prezentă, văzându-l pe om că se închină făpturilor – că se închină copacului, că se închină muntelui, pietrei –, atunci, întrucât este truș, merge și se întro-nizează – ați văzut? Își face tronul – se întronizează în acel obiect la care se închină omul. Astfel, omul, închinându-se obiectului,

³⁵ *Facerea* 5, 8.

³⁶ Cf. *Matei* 6, 22-23; *Luca* 11, 34. Păcatul, prin orice fel de terminologie ar fi întâlnit în textele biblice și patristice, în esență este înțeles ca „boală foarte grea”, care secătuieste nervii sufletului și întunecă „lumina inimii”, (Sfântul CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, II, 1: „Greu lucru este păcatul, iar călcarea de lege este o boală prea cumplită a sufletului”, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 23. Iar Sfântul ATHANASIE CEL MARE vorbește despre „păcatul întru totul întunecos” (*PG* 28, 169B).

în realitate el se închină diavolului, îl adoră pe diavol! Pentru că diavolul acesta pătimește iremediabil de trufie, de mândrie.

După cum știți, cea mai mare satisfacție a unei făpturi iremediabil trufașe este să fie adorată. Dacă i se aduce închinare, simte că a izbutit să realizeze cel mai mare lucru. La cel trufaș veți vedea că nu există nevoie nici de bani, nici de nimic altceva, pe cât are nevoie de faima sa, de numele său..., să se vorbească despre el! De aceea și cunoscutul proverb grecesc zice: „Banii de mulți au fost disprețuiți, însă slava, de nimeni.” Aceasta este trufia, aroganța! Lucru de netămăduit, dacă cineva nu este cu luare-aminte. La diavol, iubiții mei, este deja ceva de netămăduit.

Și astfel, diavolul este satisfăcut să i se aducă închinare și să fie adorat, adăpostindu-se în zidiri. Oamenii, sărmanii, întrucât L-au pierdut pe Dumnezeu, L-au încurcat cu lucrările/energiile Lui, care se oglindesc în făpturi, chiar și fără să înțeleagă, ei se închină diavolului!

Dar nu sunt numai diferitele obiecte care pot fi adorate; sunt și alte lucruri, așa cum v-am spus și mai înainte. Idolatrie nu înseamnă numai să te închini copacului sau muntelui, ci și arta, și tehnica, și știința, și bogăția, sunt și banii, iar toate acestea pot deveni de asemenea idoli, pe care omul să-i adore, să li se închine. Necinstitorul diavol se cuibărește și în acestea! Iar atunci și multe alte lucruri se transformă în elemente de adorare a diavolului.

Spre pildă, să luăm chestiunea sexuală. Relațiile dintre soți sunt în planul lui Dumnezeu, chiar dacă acesta este unul temporar/trecător³⁷. Acest plan al lui Dumnezeu, chiar și trecător,

³⁷ Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Facerea*, Omilia a XV-a, PSB 21, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1987, pp. 172-173: „După călcarea poruncii s-a împreunat bărbatul cu femeia; până atunci ei trăiau în Rai ca îngerii; nu erau aprinși de poftă, nu erau asaltați de alte patimi, nu erau supuși nevoilor firii, ci au fost făcuți cu totul nescricăcioși, că nici nu aveau nevoie de îmbrăcăminte”; iar Sfântul ATHANASIE CEL MARE, *Comentarii la Psalmi*, 50, 7, PG 27, 240 CD: „Iar călcarea poruncii a introdus căsătoria pentru fărâdelegea săvârșită de Adam, adică nu s-a învoit cu legea cea dată de lui de către Dumnezeu”. Vezi și *Matei* 22, 30; *Marcu* 12, 25; *Luca* 20, 35-36.

este plasat într-o conjugare a două elemente: a plăcerii și a scopului. Însă, din momentul în care, iubiții mei, va veni omul și le va separa pe acestea două, să păstreze plăcerea și să lepede scopul, care este nașterea de prunci, atunci adoră doar o jumătate a relației, adoră ceea ce nu ar fi vrut Dumnezeu, adoră plăcerea. Acum diavolul merge și se vâra acolo! În consecință, omul care este desfrânat este și idolatru, se închină diavolului! Curvia nu este nimic altceva decât separarea scopului de plăcere. Le-ai separat? Ești idolatru³⁸!

„Atunci...” – îmi veți spune – „atunci..., dar atunci suntem cu toții idolatri?!” Dar aceasta vă și spun de atâta vreme, anume că toți suntem idolatri!

Mai doriți și altceva, iubiții mei? Sfântul Apostol Pavel enumeră patru forme de imoralitate. El le zice Corintenilor: „Nu știți, oare, că nedreptii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă amăgiți: Nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu!”³⁹ Le spun oarecum brutal, întrucât aceste ultime păcate sunt foarte la modă! Însă aceia care le săvârșesc nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu.

Apostolul a menționat patru forme de imoralitate. Două sunt „după fire”, dar „împotriva legii”. Curvia este „după fire”, dar este „împotriva legii”, împotriva poruncii lui Dumnezeu. Iar adulterul (preacurvia) este la fel. Ți se spune: „Să ai femeia ta; să nu mergi la o femeie străină”. Este ceva „împotriva legii”; fapta este „după fire”. Celelalte două forme de imoralitate sunt „împotriva firii”, și, în consecință, cu atât mai mult sunt „împotriva legii”; este de la sine înțeles. Însă, îndată ce menționează curvia,

³⁸ În Sfânta Scriptură cuvintele *desfrânare* (*curvie*) și *idolatrie* sunt atât de strâns legate între ele, încât atunci când se face referire la unul este menționat și celălalt. Cf. *I Corinteni* 5, 11; 10, 7-10; 6, 9-10; *Galateni* 5, 19-21; *Efesenii* 5, 5; *Coloseni* 3, 5; *I Petru* 4, 3; *Apocalipsa* 21, 8; 22, 15 ș.a.

³⁹ *I Corinteni* 6, 9-10.

intercalează idolatria! Iar acum întregul pasaj este în felul următor: „Nu vă înșelați; nici curvarii (desfrânații), nici idolatrii, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții..., nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu”.

De ce, Sfinte al lui Dumnezeu Pavele, ai intercalat idolatria? Pentru că, pur și simplu, aceste patimi sunt forme de idolatrie, acolo este adorat diavolul!

Deschideți, iubiții mei, la capitolul întâi al *Epistolei către Romani*, să vedeți exact acest lucru. Și mai cu seamă Dumnezeu, așa cum spune acolo Apostolul Pavel, întrucât oamenii au căzut în păcatele acestea, a îngăduit să cadă într-o formă încă mai gravă de idolatrie, drept pedeapsă a lor – pentru că, știți, avem multe trepte ale idolatriei. Astfel, zice un Părinte al Bisericii noastre, foarte corect, că sămânța care este oferită în curvie este un omagiu adus diavolului⁴⁰!

Din acest motiv, iubiții mei, Domnul a numit acest centru al idolatriei, Pergamul, și înainte acel altar uriaș al lui Zeus despre care v-am vorbit, care se afla în locul cel mai înalt ce domina cetatea, „locuința și tronul satanei”!

Acest adevăr, anume că demonii locuiesc în creația văzută și înrăuresc în mod nefavorabil asupra oamenilor, desigur atunci când acești oameni se alipesc de fapte, se vede chiar și din rugăciunile Bisericii noastre, din Molitvele ce se găsesc în *Molitfelnicul Mare*. Dacă veți citi rugăciunile, veți vedea că domină această idee centrală, în mod special desigur în „Exorcismele” de la Taina Botezului.

Înainte să săvârșim Taina Botezului, înainte să-l afundăm pe copil, pe omul care se botează în apă, în numele lui Dumnezeu Celui în Treime, printr-o întreită scufundare și ieșire la suprafață, ați văzut că citim anumite rugăciuni și suflăm în chipul

⁴⁰ Cf. *Pidalion*, după Agapie Ieromonahul și Sfântul Nicodim Aghioritul, Canonul al IX-lea al Sfântului Ioan Postitorul, Athena, 1841, p. 423: „Iar despre malahieni, și simplu despre curvari, zice Sfântul Meletie Mărturisitorul, că aduc sămânța lor jertfă diavolului, care este cea mai de preț parte a trupului lor”.

crucii și apa, pecetluind-o cu semnul crucii? Aceste rugăciuni, iubiții mei, sunt de exorcizare, prin care îl alungăm pe diavol, care se cuibărește în apă⁴¹.

Nu uitați faptul că zidirea se află sub stăpânirea diavolului; din acest motiv, în orice moment, îl alungăm pe diavol. V-am spus că diavolul este osândit și rătăcește în cadrul creației. Din această pricină și aceia care sunt atenți la acestea, atunci când merg în ținuturile din afara localităților, mărturisesc că au auzit glasuri, râsete – la munte, unde nu există vreun om! –, râsete, plânsete și alte lucruri ciudate și fenomene inexplicabile. Aceștia sunt demonii! Demonii care-i ispitesc pe oameni și dănuiesc în dauna lor, din pricina răutății lor! Da, iubiții mei! De aceea și preotul suflă asupra persoanei care se va boteza.

I-ați văzut pe preotul care citește rugăciunile la Botez și pe omul care se întoarce spre Apus? Știți de ce se întoarce spre Apus? Pentru că încă nu a văzut lumina lui Hristos; el privește spre Apus, privește spre diavol. Și atunci preotul suflă în chipul crucii și-l alungă pe diavol. După aceea, omul se întoarce spre Răsărit și merge la colimvitră ca să se boteze⁴².

Aceasta pentru întărire. Toate câte v-am spus sunt adevărate; ele sunt încorporate în însăși practica Bisericii noastre. Și încă ceva.

⁴¹ Este vorba despre rugăciuni prin care este alungat diavolul, și astfel omul este slobozit de sub stăpânirea demonică. Prin cele trei Rugăciuni ale Exorcismelor de la Taina Botezului, preotul se adresează diavolului și-i poruncește, în numele lui Iisus Hristos, să iasă din acela care urmează să se boteze, pentru că după căderea protopărinților diavolul a stăpânit în lume, l-a supus cu totul pe om și a dobândit drepturi în viața lui. La finalul acestor rugăciuni se cere de la Dumnezeu să-l primească pe cel ce se botează în Împărăția Lui și să-i trimită înger luminos în calitate de asigurare și putere față de orice fel de înrăurire demonică. Îngerul îl va însoți în toată viața lui și-l va conduce spre Împărăția cerurilor, este suficient ca acela să păstreze neîntinat harul Botezului (extras din periodicul *Spre Biruință*, fascicolul 732, februarie, 2011).

⁴² Taina Botezului în întregul ei, precum și materiile care sunt folosite, ascund un foarte adânc simbolism. Apusul simbolizează întunericul și împărăția satanei, în vreme ce Răsăritul, pe Hristos, Care este Lumina cea adevărată. Suflarea arată alungarea și îndepărtarea din toată inima a satanei, în vreme ce scuiparea arată disprețuirea lui, ca ticălos și spurcat.

Dacă veți citi viețile sfinților – chiar dacă acestea vi s-ar părea ciudate, și veți zice la un moment dat: „Ehei, bre, frate, acestea pot fi și povești!” –, veți vedea că de multe ori, pe când sfinții zdrobeau statuile zeilor, în epoca idolatriei, din statui ieșeau voci, țipete, blasfemii, împotriviri..., se auzeau chiar voci amenințătoare! Aceasta arată faptul că demonii se împotriveau pentru că sfântul mergea să le dărâme cuiburile, acolo unde ei erau adorați de către oameni⁴³!

Am să vă spun însă și o istorioară, pentru o fundamentare aghiografică, cu care voi și încheia, ca să vedeți că aceste lucruri nu sunt povești, ci constituie o realitate înfricoșătoare.

Așa cum poate cunoașteți, atunci când odinioară evreei au purtat un război cu filistenii – filistenii porniseră războiul –, în cele din urmă, prin pedeapsa dumnezeiască și după îngăduință, Dumnezeu a lăsat să fie prădat chivotul Său, „chivotul legământului”. Plini de bucurie și cu strigăte de biruință, filistenii au luat acest odor de mare preț, l-au dus în templul zeului Dagon și l-au pus la picioarele zeului lor ca pradă⁴⁴. Și ascultați acum continuarea textului din cartea întâi a Regilor, de la capitolul al cincilea, pe care o redăm mai jos:

⁴³ În Antichitate se credea că statuile nu erau opere de artă neînsușite, ci constituiau obiecte încărcate cu puteri zeești, pentru că înăuntrul lor locuiau zeități. Existau practicile theurgice, care aveau drept scop însușirea unei statui de către o anumită zeitate. Atunci când, spre pildă, romanii au încercat să mute statuia lui Zeus din Olimp la Roma, aceea a aruncat flăcări. Ori când mergea cineva în Olimpia să vadă statuia, aceasta făcea diferite lucruri supranaturale. Neoplatonicul Damascius menționează faptul că un anume Heraiscos putea să distingă care statui erau locuite de zei și care nu. Era de ajuns o privire de-a sa asupra unei statui, ca să cadă în stare de extaz, dacă în aceasta locuia vreo zeitate. Bowersock Glen WARREN, *Elenismul în Antichitatea târzie*, ediția a II-a, MIET, Athena, 2000, pp. 123-124. Cf. *Lexiconul Souda* (Berlin, 1854, pp. 486-487): „Iar Heraiscos din naștere avea darul de a face cunoscut care dintre sfintele statui erau vii și care nu erau vii”.

⁴⁴ Dagon era o zeitate agrară din Palestina; la început a fost o zeitate a fertilității. Adorarea lui Dagon a început de la amorei și de la locuitorii cetăților Empla și Ugarit din Siria. Mai târziu s-a transmis și la alte popoare și a devenit cea mai importantă zeitate a filistenilor. Era zeul mării și era jumătate om, jumătate pește, și corespundea zeului grecesc Poseidon. Fenicienii îl adorau în calitate de zeu protector al pescuitului, în vreme ce în Canaan ca părinte al lui Baal.

„Iar a doua zi s-au sculat Așdodenii dis-de-diminează și iată Dagon zăcea cu fața la pământ înaintea chivotului Domnului. Și au luat ei pe Dagon și l-au pus iar la locul lui. Și s-au sculat ei dis-de-diminează în ziua următoare, și iată Dagon zăcea cu fața la pământ înaintea chivotului Domnului; dar capul lui Dagon și amândouă picioarele și mâinile lui zăceau tăiate pe prag, fiecare deosebi, și rămăsese numai trunchiul lui”⁴⁵, întors spre chivotul lui Dumnezeu.

Aceasta înseamnă că demonii care se cuibăriseră în statuia lui Dagon, atunci când au văzut chivotul lui Dumnezeu, nu au suferit prezența lui și au căzut la pământ. Și ce era, cu adevărat, chivotul lui Dumnezeu? Era un chivot, care avea înăuntru tablele Legii. Chivotul lui Dumnezeu era prezența lui Dumnezeu. Dacă doriți, era „așternutul picioarelor Lui”⁴⁶, la care psalmistul ne cheamă să ne închinăm.

Mai cu seamă, asupra acestui punct, veniți mâine seară la opt și jumătate⁴⁷ ca să ascultați despre a doua poruncă din Lege care grăiește: „Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemenea a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, și din câte sunt pe pământ, jos, și din câte sunt în apele de sub pământ!”⁴⁸ Cu toate acestea, noi ne închinăm icoanelor și cinstitei Cruci. Cum și la ce ne închinăm, mai exact? Iată cheia; privește la ce: ne închinăm, la „așternutul picioarelor Lui”. Cinstita Cruce, iubiții mei, este „așternutul picioarelor Lui”. Pe Cruce a fost întins Fiul lui Dumnezeu! Iar Crucea este cinstită și înfricoșătoare demonilor!... Pe aceasta o tăgăduiesc hiliaștii! Și este foarte firesc s-o tăgăduiască, de vreme ce ei sunt oameni demonizați⁴⁹!

⁴⁵ *I Regi* 5, 3-4.

⁴⁶ *Cf. Psalmii* 98, 5.

⁴⁷ În fiecare zi de luni se făceau seara cateheze pentru cei ce lucrau la biserica Sfântului Stelian din Larisa.

⁴⁸ *Ieșirea* 20, 4.

⁴⁹ Cuvântul „demonizat” nu este deloc exagerat pentrueretici, și să nu ni se pară ciudat. Oarecând Însuși Domnul l-a numit pe Petru „satana”: „Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală îmi ești; că nu cugești cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor”

Așadar, iubiții mei, Dagon a căzut la pământ și s-a sfărâmat în fața chivotului lui Dumnezeu. Demonii nu au putut să sufere strălucirea dumnezeiască, care nu era văzută în ochii oamenilor, ci numai în ochii demonilor. Este ceea ce se întâmplă de multe ori atunci când merg demonizații la Sfântul Dionisie din Olimp sau la Sfântul Gherasim din Kefalonia sau la Sfântul Spiridon, iar demonii strigă în fața sfinților: „Mă arde!... Mă arde!” Ce înseamnă „mă arde”? Este slava dumnezeiască, care nu este văzută de oameni, dar este văzută de demoni, iar demonii în mod real sunt arși.

Iubiții mei, aceasta este idolatria și aceștia sunt idolii, acolo unde locuiește diavolul și este adorat, acolo i se și aduce închinare. Ce altceva să vă mai spun?... Ce altceva, decât numai să repet ceea ce spune Sfântul Ioan Evanghelistul, încheindu-și epistola: „Fiilor, păziți-vă de idoli”⁵⁰, zice acolo. Eu v-aș spune: „Fraților, să ne păzim de idoli, pentru că idolii sunt mulți și mărunți în epoca noastră!” Așa cum vom vedea mai jos, sunt „adâncurile satanei”⁵¹. Avem „locuința satanei”, avem „tronul satanei”, avem și „adâncurile satanei”.

Dar, despre acestea, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom vorbi duminica viitoare.

Duminică, 8 februarie 1981

(Matei 16, 23), atunci când a vrut să se pună piedică în fața planului mai înainte de veci al jertfei Sale pe Cruce. În mod cert ereticii nu numai cugetă cele ale oamenilor, ci cugetă cele ale demonilor! Atunci când cineva nu dorește în nici un fel să accepte adevărul, ci în mod conștient și intenționat îl denaturează, numind în acest fel lumina întuneric și întunericul lumină (Isaia 5, 20), cade în hula împotriva Duhului Sfânt (Matei 12, 31-32; Marcu 3, 28, 30; Luca 12, 10). De asemenea, să nu uităm faptul că erezia este unul dintre cele mai grave păcate, după cum spune Sfântul ATHANASIE CEL MARE: „Iar vrăjmași ai lui Dumnezeu sunt mai întâi și în chip hotărât demonii cei necurați; iar ai doilea după aceia sunt cei ce cinstesc idolatria și începătorii ereziilor” (PG 27, 536A).

⁵⁰ I Ioan 5, 21.

⁵¹ Apocalipsa 2, 24.

CATEHEZA A PAISPREZECEA

(*Apocalipsa 2, 13-15*)

Valaamitismul nicolait, ca model veșnic de acțiune și metodă a sabotorilor Bisericii și a poporului lui Dumnezeu

„Și ții numele Meu și n-ai tăgăduit credința Mea, în zilele lui Antipa, martorul Meu cel credincios, care a fost ucis la voi, unde locuiește satana.”⁵²

Continuă, iubiții mei, Domnul epistola Lui către episcopul Pergamului și-i zice: „Tu ții numele Meu la înălțime, și nu ai tăgăduit credința Mea, mai cu seamă în zilele predecesorului tău, ale episcopului Antipa, ale martorului Meu cel credincios, care a fost ucis în cetatea voastră, acolo unde locuiește satana.”

Adresându-Se Domnul episcopului Pergamului, zice că, în ciuda unui mediu îngrozitor de idolatru, pe care l-am analizat în cateheza anterioară, episcopul a ținut numele lui Hristos și nu a tăgăduit credința lui în El.

În acest fel vedem cuvântul prorocesc al Domnului „Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu”⁵³, care este scris în evanghelii, cum se află aici deja împlinit.

„Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu”! Poate că se naște aporia, nedumerirea: „De ce ar trebui credincioșii să fie «urâți de toți», tocmai pentru că ei cred în Hristos?”

⁵² *Apocalipsa 2, 13.*

⁵³ *Matei 10, 22; 24, 9; Marcu 13, 13; Luca 21, 17.*

Pentru că în spatele urii oamenilor este ura diavolului. Nicio dată nu a fost urât cineva pentru că a avut o oricare altă credință. Spuneți-mi, are martiri buddhismul? Spuneți-mi, are martiri mahomedanismul? Martiri (mucenici) are doar creștinismul! Pentru că doar creștinismul este credința autentică; toate celelalte sunt confecționări omenești, și acolo este adorat diavolul. Iar diavolul nu se războiește pe sine însuși, pentru că atunci ar însemna că deja s-a surpat pe sine⁵⁴. Însă el războiește adevărata credință, războiește credința lui Hristos. Din acest motiv seamănă ura în inimile oamenilor care se întorc împotriva creștinilor.

Astfel, vedem cuvântul lui Domnului, „veți fi urâți de toți pentru numele Meu”, cum află acum împlinirea aici, în cetatea Pergamului, dar și oriunde există creștinismul.

Însă Domnul a zis episcopului că „ții numele Meu”, ca și cum numele ar fi un obiect pe care-l ținem în mâinile noastre.

Oare ce înseamnă „țin numele lui Hristos”? Acest lucru are o valoare și o însemnătate foarte mari.

„Țin numele lui Hristos” înseamnă că nu l-am tăgăduit, nu l-am lepădat la pământ ca să fie călcat în picioare, ca să fie disprețuit. „Țin numele lui Hristos”, așadar, înseamnă că țin credința lui Hristos și viața despre care vorbește Hristos. Adică, cu alte cuvinte, înseamnă că țin *Ortodoxia* și *Otopraxia*. Mai cu seamă, în epoca noastră – în mod special în epoca noastră – în care toate sunt călcate în picioare, și credința, și viața creștinească, este o mare realizare ca să poată cineva să țină numele lui Hristos la înălțime⁵⁵.

⁵⁴ Cf. Matei 12, 25-26.

⁵⁵ „Aici este evidențiată pozitiv și negativ (ții și nu ai tăgăduit) în acel mediu idolatru și chiar al cezarolatriciei stăruința fermă a episcopului și a turmei sale în mărturisirea creștină” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Ed. Χαραλ. Π. Συνοδικοῦ, Athena, 1950, p. 93). Creștinii din Pergam țin numele lui Hristos și nu tăgăduiesc credința Lui (vezi și Matei 10, 22; *Fapte* 5, 41) prin faptul de a nu oferi tămâie statuii împăratului și prin declarația scrisă (*libelus*) că Cezarul este Domnul, adică o persoană divină (vezi corespondența dintre Plinius și împăratul Traian).

Astfel, să știm, iubiții mei, că faptul de a trăi creștinește, de a crede în Hristos, înseamnă că ținem numele lui Hristos la înălțime.

În mod cert, faptul că episcopul ținea numele lui Hristos la înălțime, acesta era un semn distinctiv al predecesorului său, Antipa. Este de altfel singurul nume menționat în cartea *Apocalipsei*, și în principal în cele șapte epistole. În alte locuri zice: „Episcopului, îngerului din cetatea A sau B scrie-i...”, dar fără nume. Este singurul nume care este menționat aici, unicul. Iar acest fapt este semnificativ, pentru că în cadrul întregii teme a raportării la laturile (desfășurările) Bisericii locul unui nume are o foarte mare valoare.

Cu toate acestea, predecesorul destinatarului epistolei, care a fost Antipa, ținuse numele lui Hristos la înălțime. Zice Domnul: „Acolo unde martorul Meu cel credincios a fost ucis; acolo unde locuiește satana.”

Ne face o deosebită impresie acest ton special cu care vorbește Domnul despre acel episcop. Îl numește „martor”! Titlu care deja a fost atribuit Domnului Însuși – am văzut acest aspect în capitolul precedent –, atunci când Sfântul Ioan Evanghelistul zice despre Iisus Hristos că este „martorul cel credincios”⁵⁶. Acest titlu este menționat și în capitolul al treilea, versetul 14, precum și în cel anterior: „Eu sunt Martorul cel credincios și adevărat.”

Încă, la caracterizarea faptului că Antipa este martorul lui Hristos, este adăugat acel „Meu”, „martorul Meu”. Aceasta arată o anumită gingășie, o dragoste și o recunoaștere a familiarității lui Antipa față de Hristos prin mărturisire, prin martiriu.

După cum vedeți, iubiții mei, martiriul este un mare capitol pentru Hristos, este o minunată familiaritate cu marele Martir (Martor), cu Hristos!

De asemenea, la titlul de cinste „martorul Meu” mai este adăugat și un anumit cuvânt, adjectivul „credincios”: „martorul

⁵⁶ *Apocalipsa* 1, 5.

Meu cel credincios”. Astfel, vedem o completă și deplină redare a titlului pe care îl are Hristos pentru Sine Însuși că îi este atribuit lui Antipa.

Nu vă impresionează acest lucru? Mie îmi face o deosebită impresie că însușirile pe care le are Hristos, în calitate de „Fiul al omului”, le atribuie acelor care-L iubesc și mor pentru El. Așadar, Antipa, este „martorul Său cel credincios”!

Dar cine este acest minunat „martor credincios”, potrivit mărturiei Domnului, acest Antipa?

A fost primul episcop al Pergamului. Potrivit tradiției, demonii adorați acolo, după cum am spus în analiza pe care am făcut-o data trecută, demonii cei adorați de către idolatri, atunci când Sfântul Antipa i-a muștrat în fața idolatriilor, demonii au început să hulească, să amenințe prin țipete, care ieșeau din statui în fața idolatriilor. Și ziceau demonii amenințând că vor pleca din cetatea Pergamului, pentru că Antipa îi alungă.

Aceasta s-a întâmplat cu mulți sfinți, iubiții mei, și v-am explicat data trecută că demonii care se cuibăresc în idoli sunt aceia care sunt adorați, și care amenință și se împotrivesc atunci când în fața lor se află un sfânt al lui Dumnezeu.

Atunci, când au auzit acei cetățeni idolatri, l-au luat pe Sfântul Antipa și l-au aruncat într-un calapod de aramă al unui taur, adică în statuia unui taur, am putea spune, care era goală pe dinăuntru. Au deschis-o, l-au aruncat în interior pe Sfântul Antipa, au pus foc pe dedesubt și l-au ars în interiorul acestui taur de aramă. Astfel el este martir (mucenic); iar Biserica noastră îl cinstește pe 11 aprilie. A fost martirizat sub împăratul Domițian, în anul 83 d.Hr.⁵⁷

După acest lucru, firește, foarte de cinste pentru cetatea Pergamului, Domnul grăiește: „Dar am împotriva ta puține lucruri,

⁵⁷ Mai multe amănunte despre viața Sfântului Antipa a se vedea în articolul arhiepiscopului Hrisostom PAPADOPOULOS, „Antipa al Pergamului”, în revista *Teologia*, 1923, pp. 218-221.

că ai acolo pe unii care țin învățătura lui Valaam, care l-a învățat pe Valac să pună sminteală înaintea fiilor lui Israil și să mănânce cele jertfite idolilor și să se desfrâneze. Astfel, ai și tu pe unii care țin de asemenea învățătura nicolaiților”⁵⁸, care și aceștia învață aceleași lucruri.

Prin urmare, există și reproșuri de la Iisus..., „am împotriva ta puține lucruri”! Dar acestea sunt puține, v-am spus, și este vorba despre influențele mediului idolatru în viața câtorva creștini, asupra cărora episcopul nu a luat aminte suficient⁵⁹.

Consemnați faptul că atunci Biserica era închisă; era în întreg înțelesul cuvântului închisă; precum un fruct care crește într-un copac; iar creșterea fructului este din interior spre cele de afară.

Luați spre pildă, vă rog, un fruct, și, ca să devină mai impresionant, un fruct mare; luați un pepene. La început vedeți la pepene un pepenaș; este foarte mititel. Acesta începe să crească, să crească... Cum crește? Nu crește din interior spre cele din afară? Oare începe din afară să adauge ceva ca să crească pepenele? Nu. Ci din interior se întâmplă ceva și crește. Ce este acest ceva care se întâmplă? În mod sigur primește hrană prin codița lui; primește apă, primește hrană prin intermediul apei și se hrănește și crește din interior spre cele din afară.

Acestea se întâmplau și în Biserica primară, și aceasta trebuie să se întâmple totdeauna în Biserică. Adică exista o „codiță”, exista o „ușă”, „ușa” catehumenilor. Mai întâi vei fi catehizat, apoi vei fi probat ca să se vadă cine ești, și apoi vei fi botezat și vei deveni mădular al Bisericii lui Hristos.

Așadar, Biserica lui Hristos era închisă. Nu puteai să intri în ea dacă mai înainte nu era probată valoarea ta, cine ești, credința ta, virtutea ta, viața ta. Iar porțile erau închise, nu numai în înțe-

⁵⁸ *Apocalipsa* 2, 14-15.

⁵⁹ Pentru aceeași situație, episcopul Efesului, în opoziție cu episcopul Pergamului, este lăudat de Domnul: „Știu faptele tale și osteneala ta și răbdarea ta și ca nu-i poți suferi pe cei răi”. Cf. *Cateheza a zecea*.

lesul accesului la Botez, ci în înțelesul tehnic al cuvântului. Acel „ușile, ușile”⁶⁰ exact acest lucru păstrează; anume, faptul că în Biserică paznicii, portarii, închideau ușile, ca să nu intre nici un necredincios, nici măcar un catehumen. Catehumenii, înainte de Taina Dumnezeieștii Euharistii, plecau de la Dumnezeiasca Liturghie. De aceea se închideau ușile, ieșeau toți afară și rămăneau doar cei credincioși, care urmăreau Dumnezeiasca Liturghie, ca să se împărtășească⁶¹.

Se pare însă că anumite mădulare ale Bisericii primiseră unele înrăuriri de la mediul idolatru, pentru că unii dintre ei acceptaseră acele învățături ale idolatrilor, ale *nicolaișilor* – pe care le-am analizat într-una dintre dățile trecute⁶² – și, după cum sesizați, unii creștini prezintă simptomele acestor influențe. Acest lucru însă nu I-a plăcut Domnului; a dorit ca mădulele Bisericii Sale să fie așa cum vrea El; din acest motiv, are obiecții împotriva episcopului și-i zice: „Am împotriva ta puține lucruri”!

Dacă prin imaginea pe care v-am descris-o ar trebui să vedem astăzi epoca noastră, ce am putea să spunem? Biserica astăzi este deschisă sau închisă?

Este deschisă! Ușile ei nu se mai închid, nu numai în înțelesul tehnic al cuvântului, dar nici nu mai știm cine sunt aceia care intră în biserică! Nici măcar nu-i cunoaștem! Și ceea ce este mai rău este faptul că, așa după cum ne-am format, nu-și mai cunoaște nici preotul turma sa, nici turma pe preotul ei; nu ne mai cunoaștem deloc! În vreme ce la început, atunci când se ros-

⁶⁰ Poruncă liturgică, care este rostită cu glas tare cu puțin timp înainte de *Simbolul de credință* la Dumnezeiasca Liturghie.

⁶¹ Dumnezeiasca Liturghie se împarte în două părți de bază; prima este Liturghia Catehumenilor și a doua este Liturghia credincioșilor. De la începutul Dumnezeieștii Liturghii până la Evanghelic și rugăciunile care urmează, puteau să asiste și catehumenii, adică cei ce se pregăteau pentru a se boteza; însă, atunci când diaconul zicea: „Cei ce sunteți chemați (catehumenii) ieșiți, cei chemați ieșiți, ca nimeni din cei chemați (catehumeni) să nu rămână, cei credincioși iară și iară Domnului să ne rugăm”, catehumenii plecau, și rămăneau până la sfârșitul Liturghiei numai cei ce erau botezați, și prin urmare erau creștini ortodocși.

⁶² Cf. *Cateheza a noua*, a volumului precedent.

tea „ușile, ușile”, se uita unul la altul – desigur, aceasta se păstrează într-o altă Liturghie, veche⁶³ –, priveau unul la altul ca să vadă dacă nu cumva a rămas vreunul care să fie necunoscut. Nu era îngăduit să rămână nimeni necunoscut în biserică.

Astfel, nu știu ce ar zice astăzi Domnul, iubiții mei, fiecărui episcop. Ce i-ar zice? „Am împotriva ta puține lucruri”? ..., pentru că i-ai lăsat pe nicolaiți să influențeze viața credincioșilor tăi?... Atunci când invadează în viața credincioșilor televizorul, radioul, teatrul, cinematograful⁶⁴, modul de viață care există astăzi, și nu mai știm ce să facem?...

Știți cum am putea să asemănăm întreaga chestiune? Cu o coșniță găurită cu care mergem să luăm apă! Cum să ții apa în coșniță? Ce să ții? Ce să astupi? Care gaură s-o acoperi în coșniță, ca să poți să ții apa? Este o situație îngrozitoare. Iar astăzi nu ar avea Domnul să ne spună că „am împotriva ta puține lucruri”; ci ar avea multe!

Se vede deja că turma trebuie să se păzească ea însăși pe sine. Așa se pare! Fiți atenți la ceea ce am zis! Nu așteptați să vă păzim noi! Îmi pare rău! Păziți-vă pe voi înșivă, iubiții mei! Păziți-vă pe voi înșivă! Dacă nu vă păziți voi pe voi înșivă, nu așteptați să vă păzească altcineva. Îmi pare rău că vă spun acest lucru; însă v-am explicat de ce. Realmente, care gaură să o astupăm la coșniță, acolo unde am ajuns astăzi?... Înțelegeți și singuri cum stau lucrurile.

Cu toate acestea, să fim cu luare-aminte acum la un anumit aspect. Aici Domnul, prin exemplul pe care i-l menționează episcopului Pergamului, descoperă activitatea și metoda nicolaiților. Iar acestea sunt foarte importante, pentru că pur și simplu aceste două elemente continuă să existe totdeauna în Istorie, prin

⁶³ Cf. „Diaconul: Vedeți ca cei chemați (carehumenii) să nu rămână” (din Dumnezeiasca Liturghie a Sfântului Apostol și Evanghelist Marcu).

⁶⁴ Desigur, părintele Athanasie ar fi adăugat fără rezerve astăzi internetul și rețelele de socializare, care pur și simplu pulverizează personalitatea utilizatorilor și-i îndepărtează de mesajul lui Hristos (*n.tr.*).

urmare și în epoca noastră, și trebuie să le semnalăm. Subliniez: trebuie să semnalăm acestea două, *activitatea și metoda*⁶⁵ prin care își exercitau activitatea.

Ca să sublinieze Domnul în ce mod acționează acești nicolaiți, menționează o veche istorie. Iar această veche istorie este din cartea *Numerii*. După ce face referirea Sa la acel loc, Domnul zice: „Astfel ai și tu pe unii care, de asemenea, țin învățătura nicolaiților.” Așadar, și tu, precum odinioară, în vremurile vechi, în epoca în care evreii se aflau în pustie și se întâmpla acel eveniment, așa și tu îi ai pe acești nicolaiți, care activează și-și pregătesc sistematic activitatea lor, precum atunci Valaam, care i-a spus lui Valac anume ce trebuie să facă.

Dar ca să înțelegem și să pricepem, iubiții mei, și activitatea, și metoda pe care le folosesc vrăjmașii Bisericii, până în acest moment în care vă vorbesc, și până când se va sfârși Istoria, aceeași metodă și aceeași activitate vor avea vrăjmașii Bisericii, trebuie să ne referim în puține cuvinte la acea veche istorie, ca să vedem principalele ei elemente distinctive. Aceasta se află în cartea *Numerii*, așa cum v-am spus, la capitolele 22, 23, 24, 25 și 31.

Israiliții, după ieșirea lor din Egipt și după multe peripeții ale lor în pustie, totdeauna sub conducerea lui Moisi, au ajuns și și-au făcut tabără la răsărit de râul Iordan, în regiunea unde locuiau moabiții și madianiții.

Desigur, se cuvine amintit că acolo se termină istoria lui Moisi; pentru că după aceea a urcat pe Muntele Nebo și a văzut de departe „pământul făgăduinței”. Moisi a murit acolo pe munte, iar conducerea a preluat-o în continuare Iisus Navi. Acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, i-a trecut pe evrei peste râul Iordan în același mod în care i-a trecut Moisi prin Marea Roșie – a fost

⁶⁵ Gr. *μεθόδος* (*methodos*) are o semnificație specială, însemnând nu doar o simplă abordare a unei probleme, ci în principal faptul de „a parcurge împreună cu cineva o cale”, adică cineva care cunoaște un anumit traseu îl inițiază pe un necunosător, parcurgând împreună cu necunosătorul drumul cunoscut de el prin experiență (*n.tr.*).

despicată apa în același mod – încât să ia autoritatea de conducător Iisus Navi și să arate că harul lui Dumnezeu nu l-a avut doar Moisi, ci l-a avut și el însuși. Evreii au trecut râul Iordan, au ajuns la cetatea Ierihon, prima cetate a „pământului făgăduinței” pe care au cucerit-o, și în continuare, prin acele războaie sfinte ale lor, au ocupat „pământul făgăduinței”, așa cum ne descriu cărțile în continuare, ale Judecătorilor și celelalte⁶⁶.

Dar atunci când împăratul Moabiților, Valac, a înțeles că evreii au făcut tabără în fața lui, a fost cuprins de neliniște. Atunci evreii erau în număr de două milioane de oameni. S-a înspăimântat! După cum este foarte firesc să se înspăimânte orice împărat și orice conducător de popor, atunci când vede la hotarele sale mulțime de oameni care fac tabără, popor mult.

În acea vreme, precum și după aceea, preț de secole întregi, strămutările popoarelor erau ceva obișnuit. Astăzi nu avem atât de multe strămutări ale popoarelor; dar până în urmă cu puțină vreme acestea constituiau un fenomen obișnuit. Așa și evreii, un întreg popor, se strămutau ca să ocupe „pământul făgăduinței”.

Însă, așa cum v-am explicat, Valac a simțit în sinea lui o mare neliniște; nu știa ce să facă. Atunci a chemat sfatul bătrânilor moabitenilor, dar și sfatul bătrânilor madianiților la o adunare comună, ca să se hotărască cu privire la ceea ce trebuia să facă. Acolo s-a decis să invite un mag (vrăjitor) renumit, care locuia în Mesopotamia, așadar, destul de departe, numit Valaam, nădăruind că, dacă-l vor avea de partea lor, acest vrăjitor îi va bleste-

⁶⁶ Canaanul mai este menționat și ca „țara Canaan” (*Facerea* 12, 5), „pământul făgăduinței”, pentru că Dumnezeu i-l făgăduise lui Avraam și urmașilor săi (*Facerea* 12, 7; 13, 15; *Evrei* 11, 9), „pământul lui Israil”, pentru că acolo vor locui israeliții (*Facerea* 40, 15; *I Regi* 13, 19), „pământul lui Iuda”, pentru că seminția lui Iuda era cea mai importantă în Israil (*Jeremia* 39, 10), dar și „pământ sfânt” (*Zaharia* 2, 12). Hotarele acestuia se întindeau de la Marea Roșie până la Marea Mediterană și țara filistenilor, și de la pustiul Sour până la Eufrat (*Iesirea* 23, 31). Israeliții au cucerit treptat întreaga regiune, respingând semințiile canaaneilor, adică ale heteilor, iebuseilor, amoreilor, eveilor, ferezzeilor și ghergeheseilor (*Iosua Navi* 24, 11; 3, 10; *Judecătorii* 1, 3-10; *Facerea* 12, 6; 24, 37).

ma pe israiliți, iar israiliții vor fi decimați în pustie, nu știu în ce fel, și astfel moabiții și madianiții vor fi izbăviți⁶⁷.

Într-adevăr, au trimis o delegație în Mesopotamia cu multe daruri și i-au spus lui Valaam: „Plata ta va fi bogată. Împăratul nostru te va răsplăti cu generozitate. El dorește să vii și să blestemi un popor care s-a arătat la granițele noastre.”

Atunci Valaam le-a zis: „Prea bine; rămâneți la noapte aici, iar mâine am să vă răspund.”

În timpul nopții S-a arătat Domnul Dumnezeu, Domnul lui Israil, și i-a zis: „De ce au voit aceștia să te ia de-aici? Nu vei pleca; vei rămâne aici. Nu vei merge împreună cu ei.”

Dimineața el a zis: „Îmi pare rău; nu voi putea să vin. Toată bogăția împăratului de mi-ați da-o, eu nu voi putea să vin.” Astfel aceia au plecat fără să-și fi atins scopul.

Valac s-a mâhnit și a trimis o altă delegație, cu persoane oficiale, iarăși cu daruri multe. Valaam le-a zis aceleași vorbe: „Rămâneți aici, și voi întreba.”

Dumnezeu i-a zis: „Dacă au venit să te cheme, mergi. Dar, atenție: vei spune ceea ce-ți voi pune Eu în gură!”

Însă, să nu vă spun prea multe, pentru că este o istorie lungă, descrisă în cinci capitole. Valaam, după ce a pornit, la un moment dat pe cale măgărușul său s-a oprit. Acela s-a indignat și l-a lovit, fără să știe că este un înger care-l împiedică să înainteze..., și celelalte și celelalte – voi trece repede peste toate acestea. În cele din urmă Valaam a ajuns în pământul Moab.

S-a bucurat Valac pentru că l-a văzut pe Valaam, și i-a zis: „Vino acum aici, ca să ți-i arăt pe israiliți.” L-a urcat pe un munte înalt și de acolo i-a arătat taberele: „Vezi taberele? Pe aceștia

⁶⁷ Canaanul, deja din al doilea mileniu î. Hr., avea o civilizație înfloritoare. Cu toate că popoarele în acea epocă își bazau economia lor pe viața agrară, canaanicii se ocupau cu comerțul (*Iezechiel* 17, 4; *Iov* 41, 6). Țara lor era fertilă (*Iesirea* 3, 17; *Numerii* 13, 27) și aveau multe cetăți întărite (*Numerii* 13, 28; *Deuteronomul* 1, 28). Limba lor era una semitică. La *Isaia* (19, 18) este menționată „limba lui Canaan”. Se înțelepeau cu magia, divinația și cu alte ritualuri oculte (*Deuteronomul* 18, 9-11).

vreau să-i blestemi, vreau să fie nimiciți, vreau să dispară din fața ochilor mei!”

„Bine”, i-a zis Valaam. „Adu-mi șapte boi și șapte oi, și fă șapte altare și jertfește-le. Și fii atent: ceea ce-mi va pune în gură Dumnezeu, aceea îți voi răspunde. Fii atent la ceea ce ți-am zis: Ceea ce-mi va porunci Domnul, aceea îți voi răspunde.”

Într-adevăr, a fost făcută jertfa acolo, iar după aceea a început să vorbească Valaam laudativ la adresa poporului lui Israil!

Valac s-a înfricoșat și i-a zis: „Eu te-am chemat să blestemi acest popor, iar tu mi-l lauzi?”...

„Nu ți-am spus, împărate, că ceea ce-mi va pune Dumnezeu în gură, aceea îți voi și spune?”

Împăratul l-a luat de-acolo și l-a dus în alt loc, de unde se vedea o altă latură a taberei Israilitenilor, nu întreaga tabără, și i-a zis: „Îi vezi pe israiliți? Vreau să-i blestemi!”

„Bine”, i-a zis Valaam. Iarăși șapte boi, o nouă jertfă, cu animalele corespunzătoare. Și iarăși, însă, laudă pentru Israil!

Valac începuse să se mânie. L-a luat de acolo și l-a dus într-un al treilea loc. După ce s-a săvârșit și a treia jertfă, deja Valaam a înțeles faptul că Dumnezeu îl silește să rostească o prorocie despre israiliteni!

Acesta mai cu seamă a vorbit acum despre steaua care va răsări din Iacov. Și se pare că steaua aceea care s-a arătat la Nașterea lui Hristos este cea pe care a prorocit-o Valaam păgânul, idolatrul⁶⁸! Vedeți că Dumnezeu nu este legat să pună adevărul și

⁶⁸ Această prorocie a lui Valaam (*Numerii* 24, 1-25) a fost ținută vie și vrednică de amintit de ucenicii săi în Mesopotamia până la Nașterea lui Hristos; din această pricină și aceia căutau *Steaua*. Și, în vreme ce secolele se scurgeau și se stingeau în haosul timpului, aceia nu deznădăjduiseră; credința lor a fost ținută și transmisă din generație în generație, până în ziua Nașterii lui Hristos. Și atunci – 1400 de ani de la prorocia lui Valaam – magii, ucenicii îndepărtați ai lui Valaam, au văzut „la Răsărit steaua Lui” (*Matei* 2, 2) și au înțeles că un mare împărat s-a născut în lume. Imnograful Bisericii noastre, care a alcătuit minunatul canon al Nașterii Domnului (Cântarea a IV-a) scrie: „Pe înțelepții ucenici ai cuvintelor vrăjitorului Valaam, cel de demult, pe cititorii în stele, pe cei ce se aduceau părgă din păgâni, de bucurie i-ai umplut, răsărindu-te Tu, Stăpâ-

în gura unui idolatru? Așa cum și lui Nabucodonosor i-a arătat acea minunată vedenie despre Biserica Lui, dar și lui faraon, acele vestite visuri despre foamete⁶⁹. Astfel, încă înainte să se sfârșească jertfa, cunoscând Valaam ce vrea Dumnezeu, începe o laudă la adresa evreilor fără precedent.

S-a mâniat foarte tare Valac și i-a zis: „Nu-ți voi da nici un ban. Să pleci și să te nu te mai văd!”

Însă Valaam era iubitor de arginți, iubea banii, și s-a gândit că nu putea să lucreze altfel, de vreme ce Dumnezeu i-a pus în gură acele cuvinte. Mai cu seamă avusese și acea întâmplare cu măgărușul său pe cale, pe care v-am povestit-o, când nu mai putea înainta, iar când l-a lovit cu putere, măgărușul și-a întors capul și i-a strigat cu glas omenesc: „De ce mă bați?”... Iar Valaam s-a înfricoșat; și atunci s-a întors și a văzut un înger în fața lui cu o sabie, care i-a zis: „Eu îți împiedic dobitocul să înainteze”, pentru că mergea împreună cu ceilalți, cu reprezentanții moabiteni, deși nu trebuia; și acolo l-a oprit îngerul.

Chestiunea este că el nu putea să spună ceva diferit, întrucât simțea frică. Însă, ca idolatru ce era, avea o concepție săracă despre Dumnezeu; probabil că el își închipuia că Dumnezeu acolo aude, dar aici nu aude! De aceea Domnul, când i-a descoperit numele Său lui Moisi, a grăit: „Eu sunt Domnul; Domnul tuturor.” Aceasta înseamnă: „Nu există alt Dumnezeu. Oriunde aș fi, oriunde M-aș afla, Eu sunt Domnul cel atotprezent. Nu sunt nici de ieri, nici de mâine; sunt Dumnezeul cel veșnic.”⁷⁰

Astfel, pe de-o parte această lipsă a cunoașterii lui despre Dumnezeu, pe de altă parte iubirea lui de arginți, l-au determinat să facă ceva, care de obicei se întâmplă oamenilor îndată ce apar banii, interesul, pe care merg să-i cheltuiască la un moment dat, și apoi ajung la negocieri.

ne, stea din Iacov, și i-ai primit cu adevărat pe accia care Ți-au adus daruri bine-primite” (vezi: Arhim. Meletie VADRAHANIS, *Valaam cititorul în stele*, vol. I.).

⁶⁹ Cf. *Daniil* 2, 31-45; *Facerea* 41, 17-31.

⁷⁰ Cf. *Ieșirea* 3, 14; vezi și *Psalmlii* 80, 9-10.

Așadar, i-a zis lui Valac: „Eu nu am putut să spun nimic diferit de ceea ce m-a silit Dumnezeu să spun. Dar fii atent la ceea ce-ți voi grăi acum. Îți voi spune la ureche acestea. Îți voi da un sfat, ce și cum să faci, ca să-i înfrângi pe evrei. Și care este acest sfat? Ascultă-mă:

Să te străduiești să-i atragi pe evrei spre două lucruri: unul este să nu se mai închine la Dumnezeul lor, ci la dumnezeul (zeul) tău; iar al doilea este să cadă în curvie. Și atunci Se va mânia Dumnezeul lor, pentru că nu dorește ca poporul Său să cinstească alți dumnezei, nici să cadă în curvie.

Așadar, îți recomand două lucruri: îngrijește-te să fie atrași la idolatrie – așa cum am spune astăzi – și la curvie. Și atunci, vei vedea, Se va mânia Dumnezeul lor, vor cădea rele peste popor, va fi decimat poporul, iar tu vei fi salvat.”

Istoria ne spune în continuare faptul că Valaam, după ce i-a dat sfatul, nu a plecat din pământul Moab, a rămas acolo, și a fost pedepsit și el prin junghiere; așadar, nu a izbutit să câștige nimic⁷¹. Cu toate acestea, ascultați.

Această metodă este înfricoșătoare; este modalitatea de a te da bine pe lângă cineva. Știți, atunci când nu putem să pătrundem lucrurile prin silnicie, prin intermediul armelor, atunci pătrundem prin infiltrare și prin strecurare. Și prin acestea două, prin infiltrare și prin strecurare, înainte de toate prin infiltra-re, și prin strădania de a-i aduce pe alții pe urmele noastre, răspândind/propagând ceea ce vom propaga, introducând două lucruri, idolatria și curvia, izbutim să realizăm ceea ce dorim. Ascultați, așadar, continuarea.

Moabiții organizează o sărbătoare în cinstea lui Beelfegor, adică în cinstea zeului lor, și-i cheamă pe evrei să participe la aceasta. „Atunci s-a așezat Israil în Sitim, dar poporul a început să se spurce, păcătuind cu fetele din Moab.” Au ieșit acolo fetele, împodobite, frumoase, machiate (machiajul, știți, este foar-

⁷¹ Cf. *Numerii* 31, 8.

te vechi; precum și vopsitul unghiilor și al pomeților și al ochilor; acestea sunt practici foarte vechi), iar poporul israilitean s-a spurcat, pentru că au căzut în curvie cu acele fete. „Că acestea îi chemau la jertfele idolilor lor și mânca poporul din acele jertfe – adică din așa-numitele idolotite⁷² – și se închina la dumnezeii lor” și se închinau la idolii moabiților. „Și s-a închinat Israil lui Beelfegor”, și Israil a făcut slujbă, a făcut praznic în cinstea lui Beelfegor, „și S-a mâniat cu iuțime Domnul pe Israil”⁷³.

Și atunci, iubiții mei, s-a întâmplat un rău înfricoșător. Atunci Moisi a hotărât, ca urmare a poruncii lui Dumnezeu, să fie junghiați toți aceia care au mers și au curvit și au adus jertfe idolilor. Și mai cu seamă Moisi a spus: „Să nu vă pară rău dacă acela este tatăl vostru sau fratele vostru sau fiul vostru!” Și s-a făcut junghiere în tabăra israiliților! Și au fost uciși în ziua aceea douăzeci și patru de mii de oameni⁷⁴!

Iar mânia lui Dumnezeu știți prin ce a fost oprită? Atunci când Finees, într-o situație provocatoare, intervine în forță. Adică, o căpetenie Israilită a adus în tabără o femeie moabiteană într-un mod provocator, în ochii evreilor, și a dus-o în cortul său ca să păcătuiască cu ea. Atunci Finees s-a aprins de sfântă revoltă, a luat o lance și a mers în cort și i-a însulișat pe cei doi la pământ cu acea lance! Iar atunci, zice, a fost socotită această faptă drept virtute înaintea lui Dumnezeu, și a încetat mânia lui Dumnezeu împotriva evreilor⁷⁵.

Așadar, Valaam a avut dreptate când a făcut această recomandare, atunci când a dat acest sfat lui Valac: „Pune-i să păcătuiască, și vei vedea că Dumnezeu Se va mânia pe ei.”

Prin urmare, Domnul zice în cartea *Apocalipsei*, în epistola Sa pe care o trimite episcopului Pergamului: „Știi doar ce a fă-

⁷² Mâncăruri pregătite din carne, jertfite mai întâi zeilor, care erau trimise apoi în piață, provenite de la diferite temple.

⁷³ *Numerii* 25, 1-3.

⁷⁴ Cf. *Numerii* 25, 4-9.

⁷⁵ Cf. *Numerii* 25, 10-13.

cut atunci Valaam, care l-a sfătuit pe Valac, să-i facă pe israiliți să mănânce idolotite, să jertfească dumnezeilor mincinoși, idolilor, și să curvească. Același lucru fac acum nicolaiții în Biserica ta..., exact același lucru.”⁷⁶ Ce anume, mai exact?

Vechile păcate ale lui Israil, așa cum v-am subliniat, erau curvia și idolatria. Dar exact acestea două constituie *metoda și acțiunea* vicleană, inclusiv a vrăjmașilor Bisericii. Pentru că niciodată nu au lipsit vrăjmașii Bisericii, care în acest mod se străduiesc să-i atace pe creștini.

Este extrem de semnificativ și demn de luat aminte faptul că „Valaam” în ebraică înseamnă „Nicolae”. Și nu este întâmplător faptul că acești eretici se numeau „nicolaiți”. Iar „Nicolae”⁷⁷ are două înțelesuri: primul este „biruința poporului”, în vreme ce al doilea este „cel ce biruie poporul”, adică „cel ce distruge poporul”. Astfel, de vreme ce „Valaam”, care în evreiește înseamnă „Nicolae”, este acela care distruge poporul lui Dumnezeu, atunci „valaamiți” sau „nicolaiții” în limba greacă, sunt aceia care distrug poporul lui Dumnezeu⁷⁸.

Să presupunem, pentru moment, faptul că noi nu știm dacă, din punct de vedere istoric, au existat sau nu au existat nicolaiții sau poate este doar o imagine pe care Domnul o înfățișează pentru a vorbi despre sabotorii poporului Său. Se pare însă că ei au existat cu adevărat din punct de vedere istoric, pentru că și Sfântul Epifanie al Ciprului, dar și alți părinți ai Bisericii noastre, părinți renumiți, precum Sfântul Irineu al Lyonului și Eusebiu al Cezareei, au mențiuni legate de nicolaiți în calitate de caz istoric. Într-adevăr au existat ereticii care au purtat numele de „nicolaiți”. Însă ceea ce Domnul dorește să accentueze, și oricine poate vedea foarte limpede, și prin acest nume, și care ne inte-

⁷⁶ Cf. *Apocalipsa* 2, 14-15.

⁷⁷ Este vorba aici despre înțelesurile cuvântului, a numelui grecesc *Νικόλαος* (Nicolae) (*n.tr.*).

⁷⁸ Despre nicolaiți s-a făcut deja o mențiune amplă în *Cateheza a zecea* a primului volum.

reseză și pe noi astăzi, este altceva. Acei nicolaiți nu mai există astăzi, nu mai există acea erezie. Dar nicolaiți există! Așadar, ne interesează să aflăm activitatea și metoda vrăjmașilor poporului lui Dumnezeu, adică ale *nico-laiților* (distrugătorilor de popor), ale valaamiților. Și care sunt acestea? Sunt faptul de *a curvi* și faptul de *a te închina la idoli*. Așadar, de-acum nicolaiții reprezintă un model (*typos*⁷⁹) al sabotării noului Israel al harului, adică al creștinilor, al Bisericii. Iar aceasta, în calitate de metodă, o vedem diseminată în cadrul Istoriei.

Am să vă spun ceva din vremurile vechi.

După cum poate știți, oarecând Sfântul Ioan Gură de Aur s-a pus cu puterea imperială. S-au făcut multe adunări și consilii despre cum să-l anihileze pe arhiepiscopul Constantinopolului Ioan; pe acela pe care mai înainte l-au răpit cu o trăsură, chipurile ca să facă o plimbare prin împrejurimile Antiohiei, însă a fost dus la Constantinopol, ca să-l facă arhiepiscop! Prin răpire a fost făcut arhiepiscop Sfântul Ioan Gură de Aur! Pe acest om voiau acum să-l extermină! Desigur, nu poporul; nu; poporul a rămas credincios Sfântului Ioan Gură de Aur. Citiți viața sfântului, vă rog, să vedeți ce lucruri înfricoșătoare s-au petrecut în epoca Sfântului Ioan Gură de Aur.

Deci, ce credeți că s-a pus la cale în cercul demnitarilor de la palat împotriva Sfântului Ioan Gură de Aur? Foarte multe au fost puse la cale, însă cel mai viclean lucru dintre toate a fost: „Străduiți-vă să-l faceți pe Ioan să păcătuiască! Pentru că la propunerea de a i se confisca averea, s-a răspuns că Ioan nu avea avere sau, dacă avea ceva, aceasta era a Bisericii și în consecință săracii vor fi lipsiți de ajutor. La propunerea de a i se lua viața sau să fie

⁷⁹ Noțiunile de „*typos*” sau „tip”, (gr. *τύπος*), care în sens literal înseamnă „urmă sau semn lăsat pe o suprafață ca rezultat al unei lovituri”, respectiv „*antitypos*”, „anti-tip” (gr. *αντίτυπος*), care semnifică un „lucru format după același chip, asemenea cu originalul”, sunt folosite în scrierile patristice, dar și în Scriptură, pentru desemnarea raporturilor dintre creat și necreat, Vechiul și Noul Testament, realitate și imitație a realității etc. (n.tr.).

trimis în exil, a fost adus contraargumentul că Sfântul Ioan Gură de Aur nu era deranjat de asemenea uneltiri, deoarece el dorea să se mute cât mai grabnic în Cer. Cu nimic nu-l puteau amenința pe Sfântul Ioan Gură de Aur; cu nimic, cu nimic, cu nimic! Numai de un singur lucru se temea – pe bună dreptate – Sfântul Părinte: de păcat! Și s-a propus tocmai aceasta: „Faceți-l să păcătuiască!” Ați văzut ce sfat drăcesc? „Faceți-l să păcătuiască!”...

Așadar, iubiții mei, nu poate fi risipit poporul lui Dumnezeu, decât numai atunci când păcătuiește⁸⁰. Iar vrăjmașii cunosc acest lucru foarte bine, pentru că-i insuflă începătorul răului, diavolul. Și ce fac? Pun în lucrare două metode: *apostazia* de la Dumnezeu și *curvia*.

Aruncați o privire în epoca noastră, să vedeți cum este pervertit tineretul, și veți vedea că există aceeași acțiune și aceeași metodă⁸¹. *Protocoloalele Înțelepților Sionului*, care este o lucrare a evreilor sioniști, există și se sprijină pe această metodă. Luați o carte și citiți despre *Protocoloalele Înțelepților Sionului* – este o carte ieftină – luați-o să vedeți ce scrie în ea! Este vorba despre această metodă a sabotării: „Să pătrundem în popoare și să le paralizăm nervii sufletului, adică să introducem curvia și apostazia de la Dumnezeu în orice chip.”⁸²

⁸⁰ Cf. *Pildele lui Solomon* 14, 34: „Dreptatea înalță neamul, iar păcatele împușinează semințiile”.

⁸¹ Este cunoscut faptul că etosul (morală) și dogma sunt indisolubil legate între ele, precum *teoria* și *practica*. Din acest motiv, de cele mai multe ori, absența curăției este însoțită și cu absența credinței; precum și în mod corespunzător spurcarea duhului atrage după sine și spurcarea trupeză (Cf. *I Corinteni* 15, 33). Dogma și etosul Evangheliei sunt diametral opuse față de cele ale lumii, și astfel ireconciliabile în unul și același om, pentru că: „Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui” (*Mattei* 6, 24; *Luca* 16, 13). Vezi și *Ioan* 3, 19-20, unde este descrisă în chip minunat psihologia acestor lucruri.

⁸² Citind cineva această cârtică, care constituie statutul în vigoare al Sionismului Internațional, este uimit de exactitatea și maniera sistematică prin care este descrisă calea pentru scopul final al Sionismului, cucerirea puterii globale. Desigur, sioniștii detestă cartea respectivă; însă, de decenii, ei fac exact ceea ce este descris în această carte!

În acest fel uneltesc să erodeze poporul lui Dumnezeu cu pansexualismul, cu drogurile, cu unisex-ul, adică prin așa-zisa egalitate a sexelor. Ca și cum creștinismul nu ar fi introdus vreodată egalitatea sex-urilor! Nu le place această egalitate a sex-urilor, după zicerea Evangheliei: „Nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus.”⁸³ Aceștia doresc o altă creatură, unisex, adică să se facă o identificare a sex-urilor, o nivelare, care să fie echivalentă: să-și pună bărbatul haine femeiești, iar femeia din cele bărbătești! Să-și tundă femeia părul, iar bărbatul să și-l lase lung! Femeia să-și pună încălțări sport, iar bărbatul să-și pună tocuri! Acest lucru îl urmăresc, această echivalență⁸⁴.

Încă, o altă metodă este calomnierea sistematică a creștinismului și a Bisericii. Aceștia zic: „Creștinismul este terminat! Biserica, la fel. Preoții fac cutare; ierarhii fac cutare...” Ca să nu spun că, desigur, s-au îngrijit – întrucât există acțiuni paralele – s-au îngrijit să neutralizeze cadrele Bisericii. Și cum le neutralizează? Totdeauna prin aceeași metodă. Înfricoșător lucru! Dacă nu semnalăm, iubiții mei, aceste pericole, aceste sabotaje, nu putem nici măcar în calitate de cadre să stăm în Biserică. Nu putem să stăm..., nu putem!

Ei vin într-un mod plăcut, bun. Dacă văd la un moment dat un om râvnitor care spune adevărul, nu merg să-i vorbească dintr-odată, brusc. Uneori i-ar sfărâma și dinții din gură! Însă ei se apropie cu frumosul și-i spun că are dreptate și că vorbește foarte corect! „Ei, veniți și pe la noi acasă, să vă cinstim cu ceva; veniți să ne vedem, să discutăm...”, unele-altele. Oferă și daruri – fiți atenți: daruri! –, oferă servicii... Acestea, însă, sunt curse. Astfel, încet-încet, neutralizează și cadrele Bisericii⁸⁵.

⁸³ *Galateni* 3, 28.

⁸⁴ Astăzi vedem că lucrurile au înaintat până la o adevărată nebunie, operații de schimbare de sex, tratamente hormonale, prin care o femeie poate să ajungă să arate ca un bărbat, iar bărbatul, ca o femeie! (*n.tr.*).

⁸⁵ Aici, după cum se pare, părintele Athanasie vorbește din proprie experiență!

Și este ceva vrednic de multe lacrimi, când foarte multe cadre ale Bisericii noastre s-au stricat în amândouă aceste sectoare ale vechiului sfat al lui Valaam dat lui Valac; și în cheștiunea apostaziei, și în cheștiunea păcatului, a păcatului de multe feluri, în sensul larg al cuvântului – pentru că păcat nu este propriu-zis doar curvia, ci tot ceea ce are legătură cu desfătarea de bunurile acestui veac; și de bani..., și de orice altceva.

Însă, în principal, se acordă greutate primului păcat, cheștiunii apostaziei; atunci când oferă cărți, atunci când introduc anumite teorii, și se apropie de cadrele Bisericii noastre, și acestea din păcate răspund! Aș spune că aceasta este o trădare a Bisericii, atunci când există cadre ale Bisericii care pot fi masoni, care pot fi spirițiști și chiar ate! Îmi veți spune: „Se poate ca preotul parohiei noastre să fie ateu⁸⁶?”

Iubiții mei, observați și trageți voi înșivă concluziile. Din acest motiv v-am spus mai înainte că, dacă voi nu vă îngrijiți să vă mântuiți pe voi înșivă, să nu așteptați de la noi! Desigur nu – pentru Dumnezeu! –, nu fiecare cadru al Bisericii este neapărat un om stricat și vândut și trădător – să ne păzească Dumnezeu! –, însă există destui! Deja cunoaștem că, potrivit unei mărturii, din opt mii de preoți în Grecia, aproximativ o mie nu cred în Dumnezeu. Nu cred în Dumnezeu! Nu cred nici măcar în Taina Dumnezeieștii Euharistii! Nu cred nimic! Nimic!...

Îmi pare rău că spun așa ceva; însă spun pentru că Însuși Domnul le descoperă pe acestea. Însuși Domnul le descoperă, atunci când zice: „Din aceștia ai în Biserică. Prin urmare, fii atent! Mă voi întoarce asupra ta, dacă nu te pocăiești!” Și trebuie să înștiințăm și turma Bisericii, pentru că vrăjmașii Bisericii mai întâi încearcă să-i lovească pe capi, și apoi poporul. Pentru că dacă capetele ajung să fie ceea ce ajung, atunci poporul ce va face în continuare? Se va preda? Dar din acest motiv discutăm; ca să nu se predea.

⁸⁶ *Ateu* este un termen calchiat după gr. ἄθεος, *a-theos*, adică fără *theos* (Dumnezeu) (*n.fr.*).

Atenție! Să nu intrați în panică prin cele pe care le-am spus! Asta nu înseamnă că fiecare cleric nu ia bine aminte la treaba pe care o are de făcut, nu iubește și nu crede în Dumnezeu; nici nu doresc să vă fac suspicioși; nu luați lucrurile așa, ci pur și simplu, dacă oarecând sesizați că eventual preotul slujitor al parohiei voastre – sau cel de mai sus și nu mai știu cine altcineva – nu crede în Dumnezeu, să nu ziceți: „Dar, dacă acesta nu crede, atunci eu de ce să mai cred?” Nu! Chiar dacă acela nu crede, tu să crezi, pentru că Domnul este adevărat. Tu să crezi și să-L iubești pe Domnul. Însă, vai și amar de acel cleric!...

Sunt îngrozitoare zilele pe care le trăim, iubiții mei, sunt cu adevărat zilele de pe urmă⁸⁷! Domnul ne-a vestit despre aceste zile. Ne-a vorbit despre „lucrătorii cei răi”, ne-a vorbit despre erezii că se vor înmulți, ne-a vorbit despre cei „năimiți”⁸⁸. Iar năimit (salariat) nu este acela care va lua plată ca să aibă ce mânca; este acela care are psihologia năimitului (salariatului). Fiți atenți! Orice preot va fi plătit ca să trăiască el și familia lui. Nu năimit în acest înțeles, ci năimit în înțelesul psihologiei năimitului. Adică: „Mă plătești? Îți voi face Liturghia, mă voi ruga pentru tine. Nu plătești? N-am să-ți fac nimic, nu mă interesează!”

Părințelul meu, chiar nu te interesează?...

După cum știți, în vechime, și învățătorii, și demnitarii nu ziceau „primesc salariu”, ci „primesc plată”. Acestea erau funcții publice. Așadar, aceasta nu înseamnă că dacă statul nu mă plătește, eu nu voi merge să predau sau să lupt, fie că mă plătește statul fie că nu mă plătește. Sunt două lucruri diferite. Și aceasta de ce? Pentru că nu sunt năimit (salariat) nu am psihologia salariatului.

Așadar, după cum sesizați, iubiții mei, lucrurile sunt foarte urâte, și vă înștiințez, ca să știți. Din acest motiv vedem toate acestea pe care vi le-am spus mai înainte, pe care astăzi le numim „puteri oculte”, că atacă în orice chip. Acestea sunt „puterile oculte”, care se luptă împotriva celor ce priveghează și îm-

⁸⁷ Cf. *Timotei* 3, 13.

⁸⁸ Cf. *Luca* 13, 27; *Matei* 24, 24; *Marcu* 13, 21; *Ioan* 10, 12-13.

potriva păzitorilor credinței și-i insultă de multe ori cu epitete obscene, pentru că se pun piedică în fața lucrării lor distrugătoare. În acest fel se explică de ce se luptă acești nicolaiți contemporani cu orice prezență și rezistență creștinească vie.

Un singur lucru vă mai aduc la cunoștință: dușmanul este în interiorul zidurilor! Înțelegeți, vă repet, cât de dificile sunt vremurile noastre și ce greutate iau asupra lor cei ce priveghează? Privegheați, însă, și voi! Am să repet; cuvântul lor de ordine este: apostazia de la Dumnezeu, ateismul – pe care îl vedem revărsat în epoca noastră; ateismul! – iar pe de altă parte desfătări trupești, în sensul larg al cuvântului, în orice fel!

Pentru aceia, cei de atunci și de totdeauna, dar și pentru nicolaiții de astăzi scrie Apostolul Petru următoarele: „Având ochii plini de pofta desfrânării și fiind nesățioși de păcat, ei amăgesc sufletele cele nestatornice” – ah, aceste suflete nestatornice! – „inima lor e deprinsă la lăcomie și sunt fiii blestemului” – vai, vai, fiii blestemului! Nu zic eu aceasta; cuvântul lui Dumnezeu zice – „părăsind calea cea dreaptă, au rătăcit și au apucat calea lui Valaam, fiul lui Vosor, care a iubit plata nedreptății... Aceștia sunt izvoare fără de apă, nori purtați de furtună, cărora li se păstrează negura întunericului – a Iadului – în veac”⁸⁹. Așa grăiește cuvântul lui Dumnezeu, iubiții mei, despre nicolaiții din toate epocile și din toate veacurile.

Dar să fim cu luare-aminte și la încă ceva. Să fim atenți la această observație pe care i-o face Domnul episcopului Pergamului, atunci când îi spune faptul că Valaam l-a învățat pe Valac „să pună sminteală înaintea fiilor lui Israil”. Avem fenomenul smintelii aici. După cum știți, „sminteala”, despre care vorbește Domnul în evanghelii, nu este nimic altceva decât poticnirea în credința în numele lui Iisus Hristos și în morală.

Domnul, pentru primul caz, al credinței în numele Său, a zis următoarele: „Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici – în

⁸⁹ *II Petru 2, 14-17*

vârstă sau în promovarea socială – care cred în Mine –, adică spune: Tu stai să crezi în Hristos acum!? Și ce este Iisus...? – mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării.”⁹⁰ Va fi convenabil pentru el, pentru că pedeapsa lui va fi mai mică. Păcatul lui ca sinucidere va fi mai mic decât acela al smintelii, atunci când îi spune altuia să nu creadă în numele lui Hristos.

Astăzi această sminteală este foarte răspândită. Există profesori și învățători, din fericire nu toți, care zic: „Tu stai acum să crezi în Hristos?!”... Și există și părinți care zic așa ceva copiilor lor. Și întreaga societate spune acest lucru, prin tipăriturile ei, în orice fel, și prin mass-media, în orice fel, și pe față, și în ascuns. „Voi stați să credeți în Hristos acum?!” Da! Ce li se potrivește acestora? A spus Domnul ce anume.

Cât despre a doua situație, Însuși Domnul a spus în continuare: „Vai lumii, din pricina smintelilor!”⁹¹; care sminteli? De natură morală acum; adică să iasă cineva pe jumătate gol și să-i smințească pe ceilalți, pe „sufletele cele nestatornice”, așa cum ne-a spus Apostolul Petru. Aici vorbește în special despre problemele morale în sensul strict al cuvântului. Iese o femeie pe jumătate goală și-i provoacă pe ceilalți, și cad în păcat. De aceea zice: „Vai lumii, din pricina smintelilor!”

Totuși este demn de remarcat, și voi repeta acest aspect, anume că Valac a folosit, după sfatul lui Valaam, ambele feluri de sminteli, și în cheștiunea credinței, și în cheștiunea moralei, adică aceste două feluri care, după cum v-am menționat, abundă în epoca noastră.

Astfel, v-aș ruga foarte mult, iubiții mei, foarte mult v-aș ruga, să reflectăm la responsabilitățile noastre pe care le avem față de ceilalți oameni și, înainte de orice, față de copii și de tineri. Și părinții, și cadrele didactice, și noi clericii, și statul, și în general societatea să stăm în fața copiilor noștri cu cuviință; pentru că

⁹⁰ *Matei 18, 6; Marcu 9, 42; Luca 17, 2.*

⁹¹ *Matei 18, 7.*

formează generația de mâine⁹². Dacă această generație este hrănită cu necredința și cu păcatele trupești, aceasta se va întoarce apoi împotriva noastră; și se va întoarce împotriva noastră, întrucât am adăpat-o cu apă împușită din „fântâni surpate”⁹³; din acele „fântâni surpate” ale apostaziei și ale imoralității. Ei nu ne vor mai cinsti; nici pe părinți, nici pe profesori nu-i vor cinsti; și nici pe preoți nu-i vor cinsti. Iar aceasta deja se întâmplă; tineretul se întoarce împotriva noastră.

Unii preferă să-i numească pe tineri – cel puțin a fost o caracterizare întâlnită cu câțiva ani în urmă – drept „tinerii furioși”⁹⁴. Care „tineri furioși”, iubiților?..., noi i-am înfuriat pe tineri! Deodată, la un moment dat, s-au aflat furioși? Noi i-am înfuriat pe tineri, prin viața noastră, prin felul nostru de a fi, prin învățatura noastră. Iar acum vom culege roadele.

Noi cei mari suntem de vină dacă astăzi există în lume mult păcat, dacă există anarhie. Anarhie nu numai în sensul strict al cuvântului, adică dacă cineva merge cu o bombă să arunce o clădire în aer, ci în sensul larg al cuvântului. Atunci când copilul îi zice tatălui lui și mamei lui: „Nu te cunosc pe tine!”, când îi zice învățătorului său: „Și tu cine ești?”, și atunci când se comportă indecent în fața clericului sau orice altceva face, toate, în sensul larg al cuvântului, constituie anarhia. Așadar, vom culege roadele. Iar aceste roade pe care le avem astăzi le-au sădit, le-au însămânțat *nicolaiiții*, dușmanii Bisericii.

Iubiții mei, în calitate de părinți, de cadre didactice, de clerici și de stat, să priveghem!

Duminică, 15 februarie 1981

⁹² Cf. *Psalmii* 21, 31: „Se va vesti Domnului neamul ce va să vină”.

⁹³ *Ieremia* 2, 13.

⁹⁴ Probabil părintele Athanasie are în vedere aici traducerea piesei de teatru a lui John OSBORNE, *Tinerii furioși*, (*Look Back in Anger*).

CATEHEZA A CINCISPREZECEA

(*Apocalipsa 2, 16-20*)

**Făgăduințele pentru cel ce biruiește
în cele la care se referă conținutul epistolei
către episcopul Pergamului.
Epistola către episcopul din Tiatira.
Lauda și osânda pentru femeia Izabela**

Continuăm, iubiții mei, epistola pe care Domnul o trimite episcopului Pergamului.

Vă amintiți că Domnul Hristos a avut o oarecare nemulțumire împotriva episcopului Pergamului cu privire la nicolaiți, al căror model (*typos*) a fost Valaam, care l-a sfătuit pe Valac – în vechea istorie a israiliților – să-i facă pe israiliți să mănânce idolotite și să curvească, și așa să cadă în dizgrația și în mânia lui Dumnezeu.

Așadar, Domnul Dumnezeu grăiește către episcopul Pergamului: „Pocăiește-te deci, iar de nu, vin la tine degrabă și Mă voi război împotriva lor cu sabia gurii Mele.”⁹⁵

Ne surprinde, iubiții mei, gândul că Domnul cere o deplinătate în toate poruncile și în toate cuvintele Sale⁹⁶.

Pentru această lipsă a episcopului pe care am văzut-o, care nu s-a îngrijit să facă o curățire în Biserică, în Biserica Lui, de miasma nicolaiților, cere pocăință și îndreptare. Așadar, Domnul nu îngăduie să existe absolut nici un rău în Biserica Lui; Biserica Lui este socotită „mireasă neprihănită”⁹⁷. În caz contrar însă, ve-

⁹⁵ *Apocalipsa 2, 16.*

⁹⁶ *Cf. Matei 5, 19; 28, 19-20; Ioan 14, 15, 21, 24; 15, 10.*

⁹⁷ *Cf. Cântarea Cântărilor 4, 8-12; 5, 1; Apocalipsa 21, 2, 9; 22, 17.*

dem că există o anumită amenințare. Așadar, dacă episcopul nu se pocăiește, nu se îndreaptă și nu se îngrijește să ocrotească turma Lui de aceste influențe ale nicolaiților, atunci Însuși Domnul Se va război împotriva ereticilor. El Însuși Se va război! Acest lucru ne impresionează foarte mult.

Explicând textul, Sfântul Andrei al Cezareei zice: „Iar în amenințare [Domnul Își arată] filantropia. Căci nu cu tine, zice, ci cu aceia Mă voi război, cu cei ce fără de leac bolesc.”⁹⁸ Nu Mă voi război împotriva ta, ci Mă voi război împotriva ereticilor!

Ne impresionează, la o primă vedere, cum Se mișcă Domnul. În vreme ce până acum, în câte epistole am analizat, zicea: „Mă voi întoarce împotriva ta, voi mișca sfêșnicul tău, te voi pedepsi” și altele asemenea, aici zice „dacă tu nu te pocăiești, Eu Mă voi întoarce împotriva ereticilor”; nu zice: „Mă voi întoarce împotriva ta”. Aceasta ne face o deosebită impresie. În mod firesc, și în ceea ce privește sintaxa, și în ceea ce privește înțelesul logic, ar fi trebuit, de vreme ce cere pocăința episcopului, dacă acela nu s-ar fi pocăit, ar fi trebuit să se întoarcă nu împotriva ereticilor, ci împotriva episcopului. Și totuși, iubiților!

Sfântul Andrei al Cezareei zice că Domnul amestecă amenințarea cu filantropia, pentru că era foarte bun episcopul Pergamului, însă pur și simplu nu a luat aminte, și astfel unii creștini din turma sa – nu toți creștinii – primiseră o oarecare influență de la erezia nicolaismului.

Așadar, ca să înțelegeți, este la fel ca atunci când un episcop foarte bun, un preot paroh foarte bun, foarte râvnitor, un om important, aleargă ca să nu-i scape nimic, dar cu toate acestea anumiți enoriași ai săi au primit influență hiliastă, și are în paro-

⁹⁸ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan Theologul*, PG 106, 237C. Vezi și *Tălcuirea Apocalipsei dumnezeiescului evanghelist Ioan Theologul, alcătuită de Oecumenius*, trad., din limba greacă de Andreea Stănculescu, Ed. Egumenița, 2017 (p. 53); ARETHA AL CEZAREEI, *Comentariu la Apocalipsa Sfântului și evanghelistului Ioan*, PG 106, 537: „O, adâncimea bogăției și bunătații lui Dumnezeu! Că și în amenințare [Își arată] filantropia; căci Mă voi război, zice, nu cu tine, ci cu nicolații care bolesc fără de leac și netrebnici”.

hia lui cinci-șase hiliaști. A fost ceva mai puțin grav. Însă Domnul stăruie că nu trebuie să existe nici acești puțini care s-au lăsat influențați!

Ne înspăimântă gândul la ceea ce se întâmplă astăzi! Unde ne aflăm noi astăzi? Și ce ar avea să spună Domnul despre noi astăzi? Totuși, pentru ce spune: „Dacă nu te pocăiești, Eu am să Mă întorc împotriva ereticilor?” Pare ciudat. Pur și simplu: faptul că îi spune „dacă nu te pocăiești”, arată faptul că episcopul este vinovat, chiar și dacă acesta este un lucru mic în Biserica lui; mic desigur în raport cu întregul volum al lucrării lui; nu pentru că ar fi fost un lucru neînsemnat ca câțiva dintre creștinii săi să fie atrași la erezie. Desigur că nu este deloc un lucru mic. Dar arată și altceva. Atunci când, iubiții mei, un episcop sau un preot neglijează sau nu ajunge să sfârșească lucrarea lui Dumnezeu, atunci această lucrare și-o asumă Însuși Dumnezeu. Aceasta vrea să arate aici. „Da, ai răspundere, ești dator să ți-o asumi. Dar să nu crezi că Eu voi lăsa Biserica Mea; Eu voi ajuta Biserica Mea. Tu ești responsabilul, însă Eu voi ajuta Biserica Mea.” Ceva asemănător se întâmplă și cu copiii voștri, iubiții mei. Dacă există părinți care nu se îngrijesc de latura duhovnicească a copiilor lor, Hristos va cere responsabilitate de la aceștia; însă, în această situație, Însuși Domnul își asumă educația duhovnicească a copiilor.

De multe ori vedem copiii unor părinți neglijenți că ajung copii minunați; și aceasta pentru că Însuși Domnul își asumă educația lor duhovnicească. Nu înseamnă însă prin aceasta că părinții sunt scutiți de responsabilitate. Să nu spună vreun părinte neglijent: „Eu, slavă Domnului, am copii buni..., chiar și dacă nu m-am ostenit, și dacă nu am arătat atenție educației lor!” Să nu spună nimeni așa ceva, pentru că Domnul zice: „Fii atent! Să te pocăiești! Nu înseamnă prin aceasta că întrucât Eu îmi asum răspunderea pentru copiii tăi, pentru că Eu așa doresc, tu nu mai ai răspundere.” Precum și invers. Atunci când un părinte s-a îngrijit foarte mult de copiii săi, și este ireproșabil în educația lor –

să presupunem că este –, atunci, chiar și dacă copiii lui au luat-o pe o cale greșită, nu înseamnă că acest părinte este responsabil pentru aceasta în fața lui Hristos.

Și continuăm: „Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii: Biruitorului îi voi da din mana cea ascunsă și-i voi da lui o pietricică albă și pe pietricică scris un nume nou, pe care nimeni nu-l știe, decât primitorul.”⁹⁹ Acela care are urechi duhovnicești să audă ce zice Duhul lui Dumnezeu Bisericii. Aceluia care biruiește în ceea ce privește conținutul epistolei, aceluia îi voi da din mana cea ascunsă, și-i voi da lui o pietricică albă pe care este scris un nume nou, pe care nu-l știe nimeni, decât numai acela care primește pietricica. Recunoaștem, aici, faptul că făgăduințele, promisiunile pe care le face Domnul aceleia care va birui sunt puțin ciudate, la prima vedere. Să le observăm pe rând. După cum ați văzut, la aceste făgăduințe există două imagini: „mana cea ascunsă” și „pietricica scrisă” – pietricica, o bucăciță de mozaic, care are pe ea scris un nume, și este albă această pietricică. Așadar, sunt două imagini.

În ceea ce privește prima imagine, a *manei*, a fost aleasă această întrucât acei dușmani ai Bisericii Pergamului, nicolaiții, i-au atras pe creștini să mănânce idolotite (mâncăruri jertfite idolilor), iar mana este o mâncare, ceva care se mănâncă¹⁰⁰. În pustie evreii au preferat să mănânce idolotite, din acelea pe care le oferea Valac, și nu mana pe care o făcea să cadă Dumnezeu în fiecare dimineață, și astfel au păcătuit¹⁰¹. Desigur, nu toți evreii. V-am spus data trecută că au fost cel puțin douăzeci și patru de mii aceia care au mâncat idolotite, cărnuri jertfite dumnezeilor mincinoși, lui Beelfegor, adică lui Baal, și astfel s-au spurcat, au mâncat lucruri spurcate, idolotite¹⁰².

⁹⁹ Apocalipsa 2, 17.

¹⁰⁰ Această făgăduință se află în opoziție cu cinele idolatre și cu jertfele aduse zeilor. În vremurile Imperiului Roman „mana” se identifica cu tămâia și cu cultul împăratului.

¹⁰¹ Cf. Ieșirea 16, 24; Psalmii 87, 24; 78, 25; Înțelepciunea lui Solomon 6, 20.

¹⁰² Baal, cel mai mare zeu al Cananeilor, al Fenicienilor, dar și al multora dintre popoarele semitice din Orientul Apropiat și din Africa de Nord, precum babilonienii,

Prin aceasta Domnul Hristos vrea să spună acum: „Acela din Biserica Pergamului care nu va fi atras de învățătura nicolaiților, adică nu va cădea în curvie și nu va mânca idolotite, acelaia îi voi da să mănânce din mana cea ascunsă.”¹⁰³

Ce este această „mană ascunsă”¹⁰⁴? Este aceea pe care Domnul a descoperit-o în *Evanghelia după Ioan*.

Atunci când odinioară au venit aceia dintre „cei cinci mii de bărbați” care s-au săturat de pâine – erau cei din Capernaum – și I-au cerut să rămână cu ei, Domnul le-a zis să nu caute „mâncarea cea pieritoare”, ci „mâncarea ce rămâne spre viața veșnică”¹⁰⁵. Pentru că, pe de-o parte, ei au văzut că poate să le dea hrană, să mănânce numai din cinci pâini, și au rămas uimiți ascultătorii Săi; pe de altă parte, le spune ceva nou: să nu ceară mâncarea care se pierde, ci hrana, mâncarea, care rămâne. Așadar, nu cumva, dincolo de posibilitatea de a le da hrană, putea să le dea și o mâncare cu care să nu mai flămânzească?... Adică ceva analog cu ceea ce-i spusese și femeii samaritene: „Eu îți voi da apa aceea, din care oricine va bea nu va mai înseta.”¹⁰⁶

moabiții, și altele, în acord cu mitologia Cananeilor a fost fiul zeului El, ocrotitorul agriculturii, al fecundității și al animalelor domestice. Baal era reprezentat cu o lance în mână și cu aureolă pe cap, probabil un simbol solar. Alteori era reprezentat cu coarne de taur, iar alteori ca femeie cu sânii mari, ținând în mână un porumbel. Simbolul lui Baal era taurul de aur. Locuitorii din Sichem, din epoca Judecătorilor, îl numeau Baalberit (*Judecătorii* 9, 4), care potrivit unor cercetători înseamnă Baal din Berith, în vreme ce, după alții, acordul dintre Dumnezeu și om. În același capitol este descoperit și Betilberit (*Judecătorii* 9, 46). Madianiții și Moabiții îl numeau Baalfegor sau Belfegor (*Numerii* 25, 2-3, 5; *Deuteronomul* 4, 3; *Psalmii* 105, 28) pentru că îl adorau în muntele Fegor, aducându-i-se și jertfe omenești. Accesare, 6-5-2022, după: http://users.sch.gr/aiasgr/Thrhskielogia/Eidwlatrikes_theothtes/Baal.htm.

¹⁰³ Cf. ARETHA AL CEZAREEI, *Comentariu la Apocalipsa*, PG 106, 537BC: „Celuia ce va birui i se făgăduiește că i se va da să mănânce mană, în locul hranei celei necurate și a mâncării spurcate”.

¹⁰⁴ În spatele acestei expresii există tradiția iudaică potrivit căreia prorocul Ieremia, înainte ca babilonienii să intre în cetatea Ierusalimului (597 î.Hr.), a luat năstrăpa cu mană din templul lui Solomon și a ascuns-o în muntele Nebo, pentru ca să le descopere Domnul după robia babiloniană (Cf. *II Macabei* 2, 4-7).

¹⁰⁵ *Ioan* 6, 27.

¹⁰⁶ Cf. *Ioan* 4, 14.

Iar la întrebarea lor: „Care este acea mâncare care rămâne?”, Domnul a răspuns: „Eu sunt adevărata mâncare, adevărata mană din Cer. Nu este acea mană pe care au mâncat-o părinții voștri în pustie, și au murit. Eu sunt mana cea adevărată. Oricine Mă va mânca pe Mine – pe Mine Care sunt mana cea adevărată! – acela nu va muri în veac, niciodată”¹⁰⁷.

Prin urmare acea mană veche, pe care o mâncau evreii în pustie, era *typos*-ul lui Iisus Hristos; în mod concret a fost *typos*¹⁰⁸-ul Tainei Dumnezeieștii Euharistii, pentru că în Taina Dumnezeieștii Euharistii există mâncarea Trupului lui Hristos și băutura Sângelui Său.

Dar, ca să vedem prototipul, trebuie să recurgem la *antitip*¹⁰⁹. Acea mană, pe care o mâncau evreii, ce a fost?

Solomon în cartea *Înțelepciunea lui Solomon*, în capitoul al șaisprezecelea, versetul 21 și în continuare, ne spune: „că statul acesteia a arătat către fii dulceața Ta, și precum poftea cel ce o mânca, așa se făcea, precum fiecare voia”¹¹⁰. Se referă la mană aici; are trei-patru pasaje care se referă la mană, aceea pe care o mâncau părinții lor în pustie, și aici zice aceste cuvinte foarte importante. Adică: „Substanța și gustul bun al manei înfățișau și mărturiseau, Doamne, dulceața Ta față de fiii Tăi; iar capacitatea ei – a manei – să se adapteze și să corespundă poftei celui ce o mânca, o făcea să se prefacă în orice își dorea fiecare.” Ce doreai să mănânci? Cotlete? Atunci când mâncai mana, pentru tine, în gustul tău, erau cotlete! Ce doreai? Doreai fasole? Atunci când mâncai mana, în gustul tău era fasole!

Vă impresionează acest lucru? Pentru că cineva ar putea să spună: „Dar oamenii aceștia timp de patruzeci de ani au mâncat aceeași mâncare?”...

¹⁰⁷ Cf. Ioan 6, 48-51.

¹⁰⁸ Vezi nota 79.

¹⁰⁹ Tipul, *typos*-ul care preînchipuie prototipul sau este o copie a prototipului, care trimite la prototip (*n.tr.*).

¹¹⁰ *Inf. Solomon* 16, 21.

Însă din momentul în care i-ar fi intrat în minte cuiva un asemenea gând, așadar că cineva mânca continuu aceeași mâncare, din momentul acela mana își pierdea însușirea ei de a se preschimba în gustul fiecăruia, acela pe care fiecare și-l dorea.

Și atunci avem acel înfricoșător fenomen, când evreii au protestat împotriva lui Moisi, spunând: „sufletul nostru s-a scârbit de această hrană săracăcioasă”, adică ni s-a făcut lehamite de această pâine fără gust, anostă! Și a căzut mâna grea și înfricoșătoare a lui Dumnezeu peste popor¹¹¹.

Iar acolo în pustie știți ce poșteau? Își doreau ceapa și usturoiul și prazul din Egipt¹¹²!... Sărmanii și săracii de ei!..., poșteau mâncarea lumească, și nu mâncarea aceea pe care le-o dădea Dumnezeu din cer! Și având evreii această mâncare unică – și a fost sub pedagogia lui Dumnezeu ca ei să aibă doar această mâncare – ar fi putut să se simtă foarte bine, dacă ar fi vrut; o vor pierde însă pe aceasta, de vreme ce nu au vrut-o.

Mana este *typos*-ul unicei, singurei hrane a omului: a Trupului și Sângelui lui Hristos! Nu există altă hrană care să fie „hrană a nemuririi”¹¹³. Însă Domnul a zis: „Cei ce au mâncat mană – care a fost *typos* – au murit; cei care mănâncă adevărata mană nu vor muri niciodată – adică vor trăi totdeauna, au viața veșnică. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică.”¹¹⁴ Dar nu vă impresionează faptul că fiecare, mâncând mana aceea, simțea gustul pe care și-l dorea, dar și faptul că simțea o anumită dulceață? Desigur, nu dulceața de la mană; pentru că primul, gustul inițial al manei a fost ca acela al unei turte cu miere, un-

¹¹¹ Cf. *Numerii* 21, 5-6.

¹¹² Cf. *Numerii* 11, 5.

¹¹³ Vezi Sf. ROMAN MELODUL, *Cantica* 19.21.5: „L-au aflat hrană necultivată, dând celor ce o doresc, hrană a nemuririi”. Vezi și Sf. Ignatie Theoforul, *Către Efeseni*, PG 5, 661B: „Și toți îndeobște vă adunați în harul, care vine de la numele Său, într-o singură credință și în Iisus Hristos ..., frângând o pâine, care este leacul nemuririi și doctorie pentru a nu muri, ci a trăi veșnic în Iisus Hristos”, trad. de Pr. D. Fecioru, *PSB* 1, Ed. IBMBOR, București, 1979, p. 164.

¹¹⁴ Cf. *Ioan* 6, 49-51 și 54.

de avem gustul și al untdelemnului, și al mieri¹¹⁵. Însă, dincolo de acest gust de bază, a fost ceea ce zice Solomon. Cu adevărat, nu vă impresionează aceasta?

Ascultați ce spune *Cântarea Cântărilor*: „Cum este mărunțelul între lemnele dumbrăvii, așa este frățiorul meu printre flăcăi. Sub umbra lui am dorit și am stat, și dulce este rodul lui în gâtlejul meu!... Grumazul lui dulceată și cu totul plăcut...”¹¹⁶

Acestea zice *mireasa*, în această idilă de dragoste, care nu este nimic altceva decât relația dintre Dumnezeu – mai concret spus între Hristos, a doua Persoană a Sfintei Treimi – și Biserica. Relația..., această relație de iubire (erotică)! Iubire (eros, gr. *ἔρωτας*) – așa cum am spus într-o lecție de astăzi la școala superioară catehetică de fete – nu este ceea ce am coborât noi pe trotuar, nu este curvia. Și creștinismul este o iubire (eros)! Astăzi însă avem un creștinism neîndrăgostit (*non-erotic*), un creștinism care nu are înlăuntrul său eros, nu are flacără; este rece, înghețat, îl trăim potrivit unei obișnuințe; potrivit unei convenții: „M-am botezat”, zicem, „ei, bine; mergem și la biserică.” Acesta însă nu este cu adevărat o dragoste (eros) care să aprindă inima noastră¹¹⁷.

Astfel, *mireasa*-Biserică grăiește despre *Iubitul* ei: „Ca un măr plin de roade, între copacii dumbrăvii; așa este frățiorul meu, iubitul meu – Iisus Hristos – între oameni. Am dorit să stau la umbra Lui, iar rodul lui era dulce, aici în gâtlejul meu.” Iar puțin mai jos, continuă: „Gâtul lui, cuvintele lui sunt foarte dulci, și cu totul este dorință.” Priviți: „Cu totul este dorință!”

Vedeți că aici avem o credință plină de dragoste (eros)? O credință plină de dragoste (eros)!... Este ceea ce, din păcate, nu mai avem, după cum v-am spus, noi creștinii astăzi.

Așadar, aceasta a vrut să spună Solomon că a fost *mana*, în cele două cărți ale lui – pentru că și *Cântarea Cântărilor*, și *Înțelepciunea lui Solomon* sunt cărțile lui –, aceasta a vrut să spună:

¹¹⁵ Cf. *Numerii* 11, 7-8.

¹¹⁶ *Cântarea Cântărilor* 2, 3; 5, 17.

¹¹⁷ Cf. *Psalmii* 22, 5; *Luca* 24, 32; *Romani* 8, 35 ș.a.

„Doamne, Tu ești în întregime dulceă! Ceea ce mâncăm este *typos*-ul Tău!” Iar acum Domnul explică El Însuși ce este acest *typos* al Său; și ce spune? „Eu sunt mana cea adevărată.”

Ia gândiți-vă, iubitorilor, ce lucru extraordinar este acesta... Ia gândiți-vă!...

Însă, de ce fiecare, gustând mana, avea un gust diferit, acela pe care îl dorea? Întrucât acela care primește Trupul și Sângele lui Hristos primește orice harismă pofteste sufletul său. „Doamne, dă-mi răbdare... Doamne, dă-mi pace... Doamne, dă-mi bucurie... Doamne, dă-mi înțelepciune...” Acestea sunt harismele pe care le primim de la Trupul și Sângele lui Hristos, și reprezintă gusturi diferite. Fiecare dintre cei ce se cuminecă, cu același Trup se cuminecă; toți credincioșii cu același Trup ne cuminecăm; fiecare, însă, primește harisma pe care o dorește, atunci când Îl roagă pe Dumnezeu ca să i-o dea¹¹⁸.

Cealaltă imagine, cea a pietricelei, este următoarea.

După cum poate știți, în vremurile vechi votau cu ajutorul pietricelelor. De altfel, verbul „a vota” provine de la pietricică¹¹⁹, mai exact denumirea pe care o poartă pietricelele de la malul mării. Acest cuvânt a fost plăsmuit după sunetul pe care îl fac pietricele rostogolite de valurile mării încoace și încolo. Și întrucât această pietricică are o suprafață netedă, și scriau pe această suprafață numele aceluia pe care doreau să-l voteze, să-l aleagă, de acolo își are originea verbul „a vota”.

Aici zice Domnul: „Celui ce biruiește”, în ceea ce privește conținutul epistolei, „și nu va fi atras de nicolaiți, îi voi da o pietricică albă.”

De ce „albă”? Pentru că prin aceasta vrea să arate că îi va da vot de disculpare, de nevinovăție¹²⁰.

¹¹⁸ Vezi în acest sens *Cateheza a treia* a volumului precedent.

¹¹⁹ Această etimologie este valabilă desigur pentru limba greacă, întrucât reamintim faptul că autorul tâlcuiește textul original grecesc (*n.tr.*).

¹²⁰ În tribunalele romane au circulat două feluri de pietre: cele albe și cele negre. Cea albă simboliza nevinovăția celui judecat și eliberarea lui, în vreme ce piatra neagră

Consemnați faptul că votul era folosit nu numai la alegerea conducătorului unui popor, ci era folosit și la tribunal. Vă amintesc și cazul condamnării – sau respectiv al nevinovăției – lui Aristide în Athena. Amintiți-vă, atunci când a mers cineva și i-a spus lui Aristide, fără ca să-l cunoască pe Aristide personal: „Scrie-mi, te rog, pe această pietricică, pe această bucată de piatră, numele «Aristide».”¹²¹

Această pietricică a avut odată un caracter de condamnare, iar altă dată de dezvinovățire. Așadar, atunci când zice aici „pietricică albă”, înțelege votul de dezvinovățire. Aceasta înseamnă că omul acesta nu va veni la judecată. Așa cum în mod minunat se zice în Evanghelia după Ioan, că acela care a crezut în Fiul lui Dumnezeu și trăiește în acord cu poruncile Lui, acela „la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viață”¹²². De la care „moarte”? De la moartea biologică, așa cum o numim noi.

Ați văzut? „Și la judecată nu va veni”! Acesta este *votul de nevinovăție*. Nu este judecat, nu vine la judecată. Este cunoscut faptul că toți vor veni la judecată. Dar vor fi judecați și sfinții? Sfinții nu vor fi judecați, pentru că pur și simplu „s-au mutat” de la moartea biologică la viața veșnică fără judecată.

Însă pe această pietricică a nevinovăției există „numele nou”.

Ce e acest „nume nou”? E ceva necunoscut. Numai acela care primește pietricica cunoaște „numele nou”.

Sfântul Andrei al Cezareei zice: „Iar numele cel nou este neștiut în viața de acum..., și nici numele cel nou, pe care îl vor

însemna condamnarea lui (Cf. Arhiepiscop AVERCHIE, *Apocalypse*, California, Valam Society of America, 1985, p. 61).

¹²¹ PLUTARH, *Viețile paralele*, „Aristide și Cato”, vol. I.1, 7.7.1-8.3: „Scriindu-se, deci atunci cioburile (bucățile de piatră, pietricele *n.n.*), se zice că unul care nu știa să scrie și era cu totul necioplit, a dat ciobul lui Aristide, ca unui oarecare, și l-a rugat să scrie pe el numele lui Aristide. Acesta, minunându-se și întrebându-l dacă Aristide i-a făcut cumva vreun rău, el a răspuns: Nici unul, eu nici nu-l cunosc, dar nu pot suferi [zicându-i-se] peste tot «cel drept». Auzind acestea, Aristide n-a răspuns nimic, și-a scris numele pe ciob și i l-a dat omului”, traducere de prof. N.I. Barbu, Ed. Științifică, București, 1963, vol. II, pp. 238-239.

¹²² Ioan 5, 24.

moșteni sfinții.” Și Aretha al Cezareei: „Căci cum ar putea cunoașterea stricăcioasă pe cele nestricăcioase să și le reprezinte?”¹²³ Noul nume, cel nestricăcios, numai sfinții îl vor primi. Însă cum ar putea vreodată să fie arătate, să fie vădite, lucrurile cele nestricăcioase în cadrul unei lumi nestricăcioase? Din acest motiv acest nume este confidențial; îl cunoaște numai acela care primește „pietricica”¹²⁴.

Cu aceste două făgăduințe, iubirii mei, pe care Domnul promite că le va da „celui ce biruiește”, adică din „mana cea ascunsă”, care este Hristos Însuși, și „pietricica albă” cu un „nume nou”, se încheie și epistola către episcopul Pergamului.

Și cu ajutorul lui Dumnezeu, ajungem la cea de-a patra epistolă, care este adresată episcopului cetății Tiatirei.

„Iar îngerului Bisericii din Tiatira scrie-i.”¹²⁵ Iar episcopului Bisericii din Tiatira scrie-i, zice Domnul către Ioan.

Această cetate se găsea în partea de sud-est a cetății Pergamului. A fost o cetate lidiană întemeiată de către Selevcos I. A fost cea mai neînsemnată dintre cele șapte cetăți cărora Domnul le-a trimis epistole; o cetate care era locuită de meșteșugari și comercianți; a fost o cetate, așa cum am spune astăzi, industrială, comercială. Nu avea însă strălucirea unei cetăți ca Efesul, sau ca Smirna, sau ca Pergamul, cu bibliotecile lor, cu marile lor

¹²³ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 237D; ARETHA AL CEZAREEI, *Comentariu la Apocalipsa*, 537CD. Vezi și *I Ioan* 3, 2; *I Corinteni* 13, 9.

¹²⁴ Natura acestui nume nou este tainică, așa cum numele în tradiția biblică constituie o determinare a existenței. Opinia potrivit căreia este vorba aici despre noul nume al credinciosului, care simbolizează mutarea lui în „Noul Ierusalim” și pe care îl cunoaște doar el însuși, nu a fost adoptată de ermineuți; dimpotrivă, cei mai mulți susțin că este vorba despre numele *Hristos* sau *Logos*. Aceeași teză este afirmată și de Arhim. Ioil YANNAKOPOULOS, *Erminia Apocalipsei*, Tesalonic, 1999², p. 42; pr. Ioannis SCHIADAREIS, *Scene liturgice și imne în Apocalipsa Sfântului Ioan*, Tesalonic, 2007², p. 153 (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Athena, 1950, p. 95; arhiepiscop AVERCHIE, *Apocalypse*, California, Valaam Society of America, 1985, p. 61 ș.a.. Această opinie este întărită și de textul de la *Apocalipsa* (19, 11-16), care îl descrie pe Hristos că are „scris nume pe care nimeni nu-l înțelege decât numai El...”, și are pe haina și pe coapsa Lui nume scris: Împăratul împăraților și Domnul domnilor”, Nikolaos GLYKA, *Fericirile Apocalipsei*, Tesalonic, 2013, p. 63. Vezi și *Isaia* 62, 2.

¹²⁵ *Apocalipsa* 2, 18.

temple, care constituiau centre spirituale și culturale. Tiatira nu era așa, ci era o cetate neînsemnată și mică¹²⁶.

Cu toate acestea, iubiții mei, către această cetate foarte mică și neînsemnată Domnul trimite cea mai lungă epistolă. Cea mai mare dintre cele șapte epistole este aceea adresată către cetatea Tiatirei. Nu am să v-o citesc, pentru că este destul de mare, ci voi intra direct în analiza ei.

„Acestea zice Fiul lui Dumnezeu, ai Cărui ochi sunt ca para focului și picioarele Lui asemenea aramei de Liban.”¹²⁷ Așadar, acestea zice Fiul lui Dumnezeu – către episcopul, se înțelege, Tiatirei –, Acela Care are ochii Săi ca flacăra focului, Acela Care are picioarele Sale asemenea aramei de Liban – adică un amestec de aramă și argint, cu o strălucire aparte¹²⁸.

¹²⁶ Tiatira a fost o cetate a Lydiei, în partea apuseană a Asiei Mici, la o distanță de aproximativ 50 km de mare. Cetatea fusese inițial numită Pelopia, dar i-a fost schimbat numele în Tiatira (care însemna „fică”) de la Selevcos I Nicatoras, în anul 290 î.Hr., în cinstea fiicei sale, care s-a născut odată cu o bătălie biruitoare asupra lui Lisi-mah. Cetatea a fost una dintre primele din Asia Mică ce au fost creștinate. Pe acolo au trecut și Apostolii Pavel și Sila. De asemenea, prima femeie creștină de pe teritoriul european a fost Lydia, care se trăgea din Tiatira; aceasta a fost comerciantă de porfiră și domiciliu în Filipi din Macedonia, unde a și fost botezată în credința creștină, de către Apostolul Pavel, împreună cu întreaga ei familie (*Faptele Apostolilor* 16, 14-15).

¹²⁷ *Apocalipsa* 2, 18. În vechime se credea că oamenii văd datorită razelor tăioase de lumină care iradiază din ochii noștri. Așa cum strălucește soarele și vede, din pricina razelor care ies din ochii săi, tot așa strălucesc și ochii lui Dumnezeu și ai noștri. Homer susținea că vederea se realizează „prin intermediul razelor de foc de natură subtilă”, care sunt trimise din interiorul ochiului spre cele din afară. Aceeași concepție o aflăm și în *Imnul către Hermes*: „Cu puțință este ca din ochi străluciri luminoase [să iasă]”, din ochii noștri ies scântei. Empedocle ne spune că ochii noștri sunt ca niște reflectoare. Același lucru îl acceptă și Platon (*Timeu*, 45b-46c): „Strălucirea care este iradiată din ochii noștri se unește împreună cu focul exterior, și în acest fel putem să vedem. Alcmaeon Crotonianul (570-500 î.Hr.), filosof pitagoreic, pentru „explicarea vederii” presupunea existența „focului interior”, în interiorul ochiului, care „se revărsa” spre cele din afară. Dar și Sfânta Scriptură, urmând opiniei dominante a epocii, se exprimă în mod analog: „ochii Domnului de zece mii de ori sunt mai luminoși decât soarele și privesc la toate căile oamenilor” (*Înțelepciunea lui Sirah* 23, 27); „acești șapte ochi sunt ai Domnului care privesc peste tot pământul” (*Zaharia* 4, 10); „În tot locul ochii Domnului văd pe cei răi și pe cei buni” (*Pilde* 15, 3); „ochii Domnului sunt peste cei ce-L iubesc pe El” (*Înțelepciunea lui Sirah* 34, 16. Vezi și *I Petru* 3, 12) ș.a.

¹²⁸ Expresia „para focului” este cunoscută din Vechiul Testament. În pustia Sinaiului, pe Muntele Horeb, în „para focului” S-a arătat Cuvântul neîntrupat – Îngerul Domnului – în timpul întâlnirii Sale cu Moisi în rugul care ardea și nu se mistuia. Este

*Proimion*¹²⁹-ul epistolei, după cum sesizați, cuprinde două elemente. Primul este luat din vedenia introductivă a cărții¹³⁰, așa cum S-a arătat Domnul în Patmos în fața ochilor ucenicului Său uimit, a Sfântului Ioan, căruia și rămânând în această stare i se poruncește să scrie epistolele. Acolo este arătat că ochii Domnului sunt în întregime pară de foc, iar picioare Lui sunt din aramă de Liban. Aceste două caracteristici arată capacitatea Lui, în ceea ce privește ochii, să pătrundă și să vadă „adâncurile satanei” (despre care se va vorbi în această epistolă) și, în ceea ce privește picioarele, hotărârea Lui de a nu rămâne Acela Care doar constată și vede „adâncurile satanei”, ci vine să le zdrobească cu picioarele Sale din aramă de Liban.

Celălalt element este recomandarea de Sine a lui Iisus în calitate de „Fiul al lui Dumnezeu”: „Acestea zice Fiul lui Dumnezeu.” Titlul de „Fiul al lui Dumnezeu” este mesianic și corespunde deplin *Psalmului* 2, unde Mesia are stăpânire asupra neamurilor și îi zdrobește pe cei împotriviți, pe vrăjmași; îi zdrobește „cu toiag de fier”, îi zdrobește întocmai cum zdrobește olarul, sau oricare altul, cu un „toiag de fier” vasele de lut. Cu ușurința cu care zdrobește cineva vasele de lut – străchini, oale... – cu o

vorba nu despre un simplu înger, ci despre Domnul Însuși (*Fapte* 7, 30; *Ieșirea* 3, 2-4). De asemenea, în Vechiul Testament, puterea pedepsitoare a lui Dumnezeu, care mistuie totul, este înfățișată ca „pară a focului”. S-a manifestat astfel din pricina aprinderii mâinii Lui împotriva israelitenilor, care erau necredincioși și neascultători față de Dumnezeu (*Plângerile lui Ieremia* 2, 3). Daniil L-a văzut pe Cuvântul neîntrepat într-un mod asemănător: ca „făcliile de foc” erau ochii Lui (*Daniil* 10, 6 ș.u.). Într-o „pară a focului” va fi și A Doua Venire a lui Hristos, când va veni iarăși pe pământ ca să-i osândească pe oamenii care nu au ascultat de cuvântul Său și nu au împlinit Evanghelia Lui (*II Tesaloniceni* 1, 8). În ansamblu, în Sfânta Scriptură se vede identitatea dintre Dătătorul de Lege de pe Sinai, între Dumnezeul Vechiului Testament, a Celui văzut în vedenia lui Daniil „ca fiu al omului” și Hristos în Noul Testament. Este vorba despre aceeași Persoană, de Dumnezeu-omul Iisus Hristos, înainte și după întruparea Sa. Expresiile „pară a focului” și „făcliile de foc”, corespunzător cu împrejurarea, luminozitatea sau arderea slavei dumnezeiești și lucrarea/energia lui Dumnezeu-Cuvântul.

¹²⁹ Termen tehnic folosit în imnografie și care desemnează un scurt imn introductiv și rezumativ al textului (*n.tr.*).

¹³⁰ Cf. *Apocalipsa* 1, 13-16.

rangă de fier, cu aceeași ușurință va zdrobi Domnul „adâncurile satanei”¹³¹. Ca și cum i-ar spune episcopului: „Acolo tu ai adâncurile satanei; dar nu te teme. Eu văd lucrurile; tu nu le vezi. Cum să le vezi, dacă sunt acoperite, sunt ascunse”... Subliniez: adâncurile satanei sunt ascunse! „Nu le vezi; există un vâl acoperitor; sunt încuiate aceste adâncuri ale satanei. Sunt încuiate în „locuința” care se numește Lojă masonică! Sunt încuiate; unde să le vezi... Oare le vezi?” Voi le vedeți, iubiții mei? Vedeți ceva? Nu vedem nimic! „Însă Eu le văd”, zice Domnul. „Nu te teme; pe acestea toate Eu voi veni și le voi zdrobi!”¹³²

Cu toate acestea, este demn de consemnat, iubiții mei, și totodată foarte măreț, faptul că erminia *Psalmului 2*, ca psalm mesianic, este făcută de Domnul Însuși, și aceasta pentru că Se referă la Sine Însuși – și firește ne este oferit în toată dimensiunea lui mesianică acest *Psalm 2*, pe care și evreii îl acceptă ca fiind mesianic, fără însă să accepte persoana lui Iisus drept Mesia, sârmanii!

Apoi, iubiții mei, după această introducere sau după acest *proimion* sau imn introductiv al epistolei, ajungem la tema centrală.

„Știu faptele tale și iubirea și credința și slujirea și răbdarea ta și că faptele tale de pe urmă sunt mai multe decât cele dintâi.”¹³³

Ce cuvinte frumoase..., foarte mângâietoare și foarte elogi-oase! „Știu faptele tale – o, acel „știu” al lui Dumnezeu¹³⁴!... „Iar

¹³¹ Cf. Arhim. Athanasie MYTILINEOS, *Comentarii la Psalmi*, vol. I, Omilia a doua, Ed. Sf. Mân. Komniou, Stomio, Larisa, 2014. De asemenea, vezi și: *Ieșirea* 15, 6; *I Regi* 2, 10; *Psalmii* 89, 23; *Ieremia* 13, 14; 19, 11; *Plângerile lui Ieremia* 3, 1; *Daniil* 2, 34; 2, 44; *Isaia* 30, 14.

¹³² Masoneria rămâne și astăzi una dintre cele mai închise, hermetice, secte ale lumii. Masoneria este un mister bine ascuns în adâncurile Lojilor cu multe nume, înveșmântată dibaci cu o mie și una de simboluri tainice, inițieri, protocoale și alte lucruri ciudate. Infiltrarea masonilor în toate sectoarele vitale ale aparatului de stat, și în general ale economiei, ale vieții științifice și comunitare locale se face în chip metodic și cu scopul practic al plasării sau al controlului oamenilor din poziții-cheie, prin care influențează luarea deciziilor. Părintele Athanasie nu a pierdut niciodată prilejul de a infiera masoneria și de a o da pe față; din acest motiv a și fost prigonit fără milă de aceasta.

¹³³ *Apocalipsa* 2, 19.

¹³⁴ „Zice: Știu lucrurile tale și dragostea și credința și slujirea”, ca și cum ar zice: „laud toată râvna ta”. Căci a spus „știu” în loc de „laud”, precum în cuvântul grăit lui Moise: „te știu mai bine decât pe toți oamenii” (*Ieșirea* 33, 12). Și „știe Domnul calea

iubirea și credința și slujirea și răbdarea ta; iar faptele tale de pe urmă sunt mai mari, mai importante, mai mărețe decât faptele tale cele dintâi.”

În epistola către episcopul Efesului, dacă vă amintiți, scria: „Dragostea ta cea dintâi ai lăsat-o.”¹³⁵ În epistola prezentă, către episcopul Tiatirei, scrie: „Și faptele tale de pe urmă sunt mai multe decât cele dintâi”! Adică, opusul acelora. Faptele aceleia de pe urmă au fost mai slabe; dimpotrivă, faptele cele de pe urmă ale episcopului Tiatirei sunt mai puternice, în raport cu primele lui fapte. Cu alte cuvinte avem doi poli care se află diametral opuși față de un punct de reper, de referință. Acest punct de referință este starea noastră în calitate de dispoziție și de lucrare atunci când pornim pentru prima dată în viața noastră duhovnicească. Ca să vă ajut, vă spun că este ca o axă a numerelor algebrice, cu zero la mijloc, care este referința inițială, a numerelor pozitive sus și a celor negative jos. Uneori coborâm față de starea inițială, mergem mai jos de zero și auzim acea zicere descurajantă pe care Domnul a spus-o către episcopul Efesului, „dragostea ta cea dintâi ai lăsat-o”, iar alteori urcăm de la acel punct inițial și auzim cuvântul elogios care a fost grăit către episcopul Tiatirei „faptele tale de pe urmă sunt mai multe decât cele dintâi”.

Așadar, avem aceste două poziții, care nu sunt nimic altceva decât pozițiile credincioșilor în Biserică, este varietatea pozițiilor credincioșilor, fie ca persoane, fie ca întreg. Prin urmare, iubii mei, trebuie să ne facem o autocritică și să ne întrebăm pe noi înșine: „Înainte și câștig teren în sfințenie? Sau poate mă slăbănesc și cobor”¹³⁶?

Este caracteristic faptul că e cu neputință ca cineva să rămână staționar într-un punct inițial. Nu există niciodată stagnare! Cu mult mai mult nu există aceasta în viața duhovnicească, chiar da-

dreptilor” (*Psalmi* 1, 6) (OECUMENIUS, *Comentariu la Apocalipsă*, Ed. Egumenița, p. 45), pentru că: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi” (*II Timotei* 2, 19).

¹³⁵ *Apocalipsa* 2, 4.

¹³⁶ Cf. *Apocalipsa* 2, 5. Vezi și în *Cateheza a zecea* (necesitatea autocriticii).

că într-o oricare altă chestiune am putea să vorbim despre stagnare. Nu există niciodată și nicăieri stagnare. Viața omului este dinamică, fie că vrea aceasta, fie că nu vrea, și nu putem niciodată să spunem despre ceva că va fi totdeauna la fel.

O temperatură (febră) – luați un exemplu simplu – este cu puțință să aibă totdeauna o anumită referință stabilă, să rămână termometrul acolo la treizeci și șapte de grade? Sau la treizeci și șapte și jumătate, nici mai sus, nici mai jos, nimic mai mult, doar acolo? De vreme ce omul este un organism viu, termometrul va urca și va coborî...

Astfel, iubii mei, nu există nici o lucrare a noastră care să fie bătută în cuie într-un punct inițial.

În consecință, dacă lucrurile sunt în acest fel, acela care zice: „Aici voi staționa, oricum aș fi”, în realitate fie va urca, fie va coborî. Mai degrabă va coborî, dacă spune că vrea să se oprească acolo unde se află. De aceea – să țineți minte aceasta! – cel mai bun mod al menținerii vieții duhovnicești este urcușul. Vrei să-ți menții duhovnicia? Îngrijește-te să urci. Dacă însă spui: „Bine este aici unde am ajuns, bine ne mai este acum!”, din momentul în care vei spune aceasta, vei începe coborâșul, vei începe să cobori.

Această observație, după cum v-am spus, este cu privire la întregul existenței noastre. Nu este doar cu privire la viața noastră duhovnicească, ci la întreaga viață; și în ceea ce privește educația, și în ceea ce privește chestiunile noastre financiare... „Vrei să te menții? Îngrijește-te să urci, să ajungi într-o poziție mai înaltă.” Din acest motiv este nevoie de o continuă vigilență asupra propriului sine, și încă de o continuă autocritică.

De asemenea, trebuie să vă spun faptul că acela care depășește un anumit nivel în sfințenie, adică începe să urce, la un moment dat va sesiza că se află într-o situație hotărâtoare, de mare importanță, critică. Vă rog să fiți atenți la acest punct!

Te hotărăști să te pocăiești, fratele meu, te hotărăști să trăiești o viață duhovnicească. Așadar, pornești. Începi să mergi la biserică, începi să te spovedești, începi să te aduni în sinea ta, vrei

să-L cunoști pe Iisus Hristos, împărtășindu-te de Sfintele Taine. Însă, nu știu de ce, vorbim despre Sfintele Taine într-un mod formal, ca și cum ar fi o obligație; în vreme ce Sfintele Taine nu sunt deloc o obligație, ci sunt trecători care ne conduc în viață; sunt canale care ne călăuzesc în viață, ne conduc la Dumnezeu. Astfel, atunci când înlăuntrul tău începi să urci, la un moment dat vei trece printr-o criză; vei simți că nu mai poți să urci mai mult, că ai obosit.

Aceasta este o criză – toți o traversează – pe care o întâlnim la cei ce pornesc o viață duhovnicească. Se întind, se maturizează, înaintează duhovnicește... Zic: „Ce există după?” Uneori se sperie: „Vai-vai!” Mai cu seamă părinții, de multe ori, se sperie pentru viitorul copiilor lor și zic: „O, copilul meu..., unde vei ajunge? Unde ai să ajungi, copilul meu?” Și, sperându-se, îl opresc. Îi zic copilului: „Uite! Ajunge, până aici; nu mai departe!”

Ei, așadar, să știm aceasta: atunci când ajungem să ne speriem sau să obosim, înseamnă că am ajuns la un nivel de criză. Așa cum se întâmplă și cu noi atunci când mâncăm oarecum mai multă mâncare, iar stomacul nostru se află într-o anumită dificultate de a o scoate la capăt cu tot ceea ce am mâncat. Atunci spunem că avem o criză de stomac. Această criză unde se va sfârși? Fie vom ajunge să vomităm, fie să facem stop cardiac și stomacul va înceta să funcționeze – în această situație spunem despre cineva că a crăpat – sau în cele din urmă stomacul va digera mâncarea, drept pentru care a și depășit criza.

Așadar, fiți atenți! Se întâmplă exact ceea ce se întâmplă cu un avion supersonic – acest exemplu vi l-am spus și mai demult.

Atunci când un avion, iubirii mei, pornește și își mărește viteza, cu cât crește viteza lui, cu atât calitatea aerului devine din ce în ce mai solidă. La un moment dat, când viteza avionului devine foarte mare și ajunge aproape de viteza sunetului, aerul dobândește însușiri ale solidului; este ca și cum avionul ar zbura împotriva unui munte..., pentru că aerul a căpătat deja calitățile solidului. Dacă avionul reușește să treacă această stare critică

– care se numește *bariera sunetului* –, planează fără probleme în aer, zboară foarte frumos. Atunci acest avion se numește *supersonic*, pentru că a depășit bariera sunetului și nu doar nu se primejduiește să se zdrobească, ci zboară fără probleme, ca și cum n-ar mai exista aerul în fața lui¹³⁷.

Acest lucru, iubiții mei, se întâmplă și în viața duhovnicească. Îndată ce ajungi în punctul critic, dacă nu ai lașitate, frică – este o chestiune de frică, să știți aceasta; „iar partea celor fricoși”, zice cartea *Apocalipsei*, „partea acestora este în iezerul care arde, cu foc și cu pucioasă, care este moartea a doua”¹³⁸ – dacă nu te înfricoșezi, dacă nu obosești, și izbutești să treci această barieră, atunci viața duhovnicească ce urmează este foarte frumoasă!..., adică, atât de frumoasă, încât simți că este indisolubil legată cu celulele tale, că este indisolubil legată cu existența ta, că este o stare firească! Astfel, dacă îi veți spune unui om foarte duhovnicesc, unui nevoitor, că nu puteți să ajungeți acolo unde se află el, are să vă răspundă cu mirare: „Dar cum? De vreme ce este un lucru foarte ușor!” Desigur, a trecut și acela prin situația critică; acum însă deja, de vreme ce a depășit-o, pentru acesta viața duhovnicească este foarte lină, firească. Acesta este un punct.

Al doilea. Atunci când depășim această stare critică, iubiții mei – și în chestiunea înfrânării, și în ceea ce privește mâncarea,

¹³⁷ Mișcarea unui avion provoacă tulburări în aer care îl înconjoară și care se transmit sferic în jurul acestuia. Valurile de aer care sunt create în mod sferic își măresc concentrația spre direcția de mișcare a avionului (fenomenul Doppler). Pe măsură ce viteza avionului crește, valurile din fața lui se comprimă și crește rezistența aerodinamică. Atunci când viteza lui ajunge la aceea a sunetului (1 Mach $\approx$ 1.225 km/h), atunci valurile se unesc între ele într-un singur val rigid (*shock wave*). Acest fenomen este cunoscut drept „bariera sunetului”, care, atunci când este spart, este însoțit de o explozie fonică (*sonic boom*). Atunci când un avion circulă cu o viteză mai mare decât cea a sunetului, valurile sale fonice nu pot depăși avionul, și astfel acestea se acumulează într-un con în spatele acestuia. Întrucât în timpul spargerii barierei sunetului deasupra avionului apar forțe puternice, sunt necesare o proiectare cu totul aerodinamică a lui și o construcție rezistentă din perspectiva suportării căldurii. La zborurile sub viteza sunetului pilotul aude multe zgomote, în afară și în interior, în principal al motorului, în vreme ce la zborurile supersonice nu se aude nici un sunet..., în cabina de pilotaj domnește o liniște absolută!

¹³⁸ *Apocalipsa* 21, 8.

și în ceea ce privește sexualitatea..., peste tot există acest punct critic –, atunci când îl depășim, toate sunt foarte line, zici că nici nu mai există aceste patimi. Așa zici, că nu există acestea! Și atunci trăiești acea pace adâncă a lui Dumnezeu.

Ce credeți că este pacea? Ce credeți? Atunci când patimile s-au potolit și când cineva se află mai sus de nivelul crizei, atunci dobândește bunul păcii; al păcii gândurilor, al păcii patimilor..., atunci are pace!¹³⁹

Am citit la Sfântul Isaac Sirul – el însuși povestește – că cineva a făcut nevoință treizeci de ani ca să biruiască anumite gânduri. Treizeci de ani! Timp de douăzeci de ani nu a avut nici o veste că ar putea să izbândească ceva. Auziți? – să aud și eu acestea! –, timp de douăzeci de ani n-a avut nici o veste! După douăzeci de ani, undeva pe la douăzeci și cinci de ani, ceva a început să înțeleagă; iar apoi oarecum ceva mai iute. Iar la treizeci de ani deja avea pacea gândurilor; a depășit starea de criză¹⁴⁰.

Poate îmi veți spune: „Atâția ani?!”... Da, atâția ani! De altfel, de aceea ne-a și fost dată viața. Nu ne-a fost dată ca să facem copii sau să nu facem, nici ca să dobândim case sau să nu dobân-

¹³⁹ Nepătimirea (*apashia*), potrivit învățăturii Sfinților Părinți, este „sănătatea sufletului” (TALASIE LIBIANUL, *Filocalia*, vol. IV, *Capete*, II, 2, p. 11), este „învierea sufletului înainte de cea a trupului” (Sf. IOAN SINAITUL, *Scara*, Cuvântul XXIX), este intrarea „în pământul făgăduinței”; ILIE ECDICUL (Preotul), *Filocalia*, vol. IV, *Capete*, 123. Acela care s-a apropiat de hotarele nepătimirii, ridicându-se, potrivit cu curăția lui, de la frumusețea fapturilor la Făcător, „primește revărsările de lumină ale Duhului” (NICHITA STITHATUL, *Filocalia*, vol. VI, *Cele 300 de capete*, 90). „Nepătimirea conduce mintea la cunoștința fapturilor” (TALASIE LIBIANUL, *Filocalia*, vol. IV, *Capete*, IV, 20). Nepătimirea este „calea spre cunoștință” (Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Filocalia*, vol. II, *Capete*, IV, 58).

¹⁴⁰ Cf. Sfântul ISAAC SIRUL, *Cuvinte despre nevoință*, Cuvântul al III-lea, Despre retragerea în pustie, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1981, pp. 38-39: „«Cunoaște, fiule, că treizeci de ani am făcut război cu dracii și până ce n-am trecut de al douăzecilea, n-am fost ajutat deloc. Iar după ce am izbutit să trec peste al cincilea (după cei douăzeci), am început să aflu odihnă. Și trecând încă un an, s-a înmulțit (odihna). Iar după ce a curs și al șaptelea (după cei douăzeci), și a venit al optulea, s-a înmulțit și mai mult. Iar trecând și al treizecilea și ajungând la sfârșit, așa s-a întărit odihna, că nu mai cunoșteam nici măsura la care a ajuns». Și a adăos: «De mă voi ridica la slujirea (liturghia) mea, sunt lăsar să slujesc o singură slavă, iar la celelalte de voi sta trei zile, voi fi cu Dumnezeu într-o răpire și nu voi simți nicidecum osuteala». Iată ce odihnă nesfârșită a născut lucrarea de multă vreme”.

dim, nici ca să dobândim bani sau să nu dobândim. Ne-a fost dată tocmai în calitate de credit, ca să putem depăși acest nivel de criză. Uluitor!...

Iubiții mei, aceasta este duhovnicia ortodoxă; nu pot să vă spun altceva. Și eu mă lupt împreună cu voi, și voi împreună cu mine. Încă nu am ajuns... – cum am putea să ajungem?! Dar aceasta este duhovnicia ortodoxă. Rețineți acest lucru, pentru că cei ce vă vorbesc despre ceva foarte ușor probabil sunt străini, alienați față de duhovnicia ortodoxă.

Și încă ceva. Acela care este pe acest nivel nu socotește niciodată drept sfințenie ceea ce are el. Se poate ca alții să se minuneze; însă acela nu va considera niciodată aceasta drept sfințenie. Dacă acest punct este cucerit, le socotește că este ceva mic, și astfel își întoarce ochii continuu spre piscurile mai înalte ale sfințeniei pe care să le cucerească.

„Dar am împotriva ta puține lucruri.”¹⁴¹

„Toate acestea sunt bune; am văzut că faptele tale de pe urmă sunt mai bune decât cele dintâi, zice Domnul către episcopul Tiatirei, dar am împotriva ta puține lucruri.”

Ce sunt aceste puține lucruri pe care le are împotriva episcopului Tiatirei?

Vedeți? Toate bune, dar există și imperfecțiuni. Și v-am spus că aceasta ne mângâie, pentru că și noi vedem imperfecțiunile noastre¹⁴². Așadar, El zice: „Că lași pe femeia, Izabela, care își zice sieși prorociță, și învață și îi răătăcește pe robii Mei ca să se desfrâneze și să mănânce cele jertfite idolilor.”¹⁴³ Așadar, ai lăsat pe femeia Izabela, care zice despre ea că este prorociță, însă învață

¹⁴¹ *Apocalipsa* 2, 20.

¹⁴² Potrivit lui Oecumenius, acel cuvânt „dar am împotriva ta” al Domnului este pus și pentru „ca să se arate că numai Dumnezeu singur este cu totul fără de păcat”; de altfel nimeni nu este fără de păcat „decât numai Unul Dumnezeu” (*Matei* 19, 17; *Marcu* 10, 18; *Luca* 18, 19). Cf. *III Regi* 8, 46; *Psalmii* 129, 3 ș.a.

¹⁴³ *Apocalipsa* 2, 20. „Lași” (ἀφείς) este forma elenistică, a persoanei a doua singular, a indicativului prezent al verbului ἀφίημι sau ἀφίω, care înseamnă „îngădui”, „tolerezi” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Athena, 1950, p. 97).

și-i înșală pe robii Mei; și-i înșală ca să desfrâneze și să mănânce idolotite (cele jertfite idolilor).

După o altă ediție, avem formularea „femeia ta”. Însă nu este menționată formularea acesta de foarte multe codice, în afară de cel Alexandrin și încă alte câteva codice. Așadar este fără „a ta”; ci doar „că lași pe femeia”¹⁴⁴.

Așadar, o plagă nouă, după cum vedeți, iubii mei, în Biserica Tiatirei..., plagă pe care desigur Domnul o vedește și o mustă. Însă despre cine este vorba?

Probabil că este vorba despre o femeie cu o reală prezență istorică, despre o persoană istorică; a fost cu adevărat o femeie, care a fost membră a Bisericii. Atenție, subliniez: a fost membră a Bisericii! Așadar, iată: se îmbisericea, se cumineca..., și toată lumea o socotea creștină. Ea susținea că este prorociță, că proroccea, dar nu era decât o falsă prorociță, iar Domnul, în textul pe care îl vom citi mai jos, o vedește că este o falsă prorociță, și mai cu seamă o numește „Izabela”.

Însă, ca să înțelegem ce a fost această femeie și de ce o numește Domnul „Izabela”, nu avem decât să aruncăm o privire iarăși într-o istorie mai veche, așa cum am făcut și în cateheza noastră trecută, când am vorbit despre Valaam și Valac, care au fost tipuri, modele pentru nicolații din Biserica Pergamului.

Și aici vorbește despre „curvie” și „idolotite” (mâncărurile jertfite idolilor), chiar dacă chestiunea nu este în sensul propriu al cuvântului, ci în sens metaforic; adică această „curvie” și aceste „idolotite” nu sunt în sensul propriu al cuvântului, ci în cel metaforic.

¹⁴⁴ „Mulți cercetători – precum Zahn ș.a. – preferând varianta „femeia ta”, cea menționată, dar mai puțin probabilă, de codicele Alexandrin, socotesc că este vorba despre soția episcopului. Negreșit în chip drept este socotită a fi o falsă prorociță, care a fost probabil o persoană reală ce aparținea Bisericii, iar nu o personificare a vreunei erezii anume, ca o premergătoare a pseudo-prorocițelor montanismului, din cele mai importante centre între care se afla și cetatea Tiatira. Nicidecum nu pare probabilă opinia că ar fi vorba despre o preoteasă idolatră” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Athena, 1950, p. 98).

Este cunoscut faptul că în Sfânta Scriptură cuvintele „curvie” și „adulter” (preacurvie) – pentru că vorbește mai jos și despre „adulter” (preacurvie); „și pe copiii ei Eu cu moarte îi voi uide”, zice Domnul – au o semnificație alegorică¹⁴⁵. Mai degrabă nu este vorba despre o legătură fizică de curvie sau de preacurvie, ci despre una metaforică, adică despre apostazia de la adevăratul Dumnezeu, dar într-un mod imperceptibil. Este vorba, așadar, despre înșelare. Acesta a fost lucrul cel mai important. Pentru că această femeie era membră a Bisericii! Și nu se sesizase faptul că această femeie este înfricoșătoare!

În orice caz, dacă acceptăm în sensul propriu al cuvântului situația „să se desfrâneze (să curvească) și să mănânce cele jertfite idolilor”, atunci ar fi trebuit să fie cunoscută înșelarea, și dacă doriți, chiar în mod particular, înșelarea nicolaită. Însă despre nicolaiți Domnul a vorbit în epistola precedentă, pe care i-a și lovit. Aici însă este o situație specială, și mai degrabă este spusă în sens metaforic. Așadar, nu este vorba despre curvie și idolotite în sensul propriu al cuvântului, repet acest lucru, ci în sens metaforic. Și astfel vine Domnul ca s-o vadăască și s-o lovească pe această femeie¹⁴⁶.

Cine a fost, însă, Izabela cea istorică, și de ce o numește Domnul aici pe această femeie cu numele simbolic de „Izabela”?

¹⁴⁵ Cf. *Iezechiil* 16, 32; 23, 19; *Oseea* 2, 23; 9, 1; *Ieremia* 3, 1 și 6; *Matei* 12, 39; 16, 4; *Marcu* 8, 38; *Iacov* 4, 4 ș.a.

¹⁴⁶ Această persoană a fost identificată de unii cercetători cu 1) sibila Samvati, care era preoteasă la Zamvatio, 2) o ucenică de-a Apostolului Pavel și 3) cu Lidia. Ceea ce cunoaștem este faptul că această persoană activa în cadrul Bisericii. Prin urmare, nu avea o preoție ca cea a sibilelor caldeene. Deținea harisma prorocii, precum și alte femei din Vechiul Testament: Miriam (*Ieșirea* 15, 20), Debora (*Judecătorii* 4, 4), Hulda (*IV Regi* 22, 14), Ana (*I Regi* 2, 1), și în Noul Testament: cele patru fiice ale lui Filip (*Fapte* 11, 27; 13, 11; vezi și *I Corinteni* 12, 28; *Efesenii* 4, 11) și nu este învinuită de către Ioan pentru că în timpul desfășurării Cultului prorocște. Este de consemnat faptul că în aceeași cetate activau în secolul al doilea „prorocițele” montaniste, lucru care dovedește înflorirea elementului entuziast (profetic), în special în populația feminină creștină a regiunii (S. DESPOTIS, *Apocalipsa lui Ioan, cartea prorocii*, vol. I, Ed. Athos, 2008, p. 118).

Cu toții poate cunoașteți că Izabela a fost o prințesă de origine feniciană, cu care s-a căsătorit regele Regatului de Nord al lui Israil, Ahab. A fost o femeie demonică, o femeie înfricoșătoare!

Mai întâi, ca o femeie tiranică ce a fost, se impusese în fața bărbatului său, și conducea mai degrabă ea decât el.

În al doilea rând, a introdus idolatria ei – adică zeitățile feniciene – și a prigonit cu turbare cultul adevăratului Dumnezeu, al Domnului lui Israil. Cu furie l-a prigonit și pe prorocul Ilie, în epoca în care a trăit. A fost, v-am spus, o femeie înfricoșătoare! A introdus cultul lui Baal și, firește, a contribuit din plin ca poporul să curvească și să mănânce idolotite.

Încă, a mai și ucis preoții lui Dumnezeu, și l-a urmărit și pe prorocul Ilie ca să-l ucidă și pe el. A omorât foarte mulți proroci, dintre aceia care se numeau „fiii prorocilor”¹⁴⁷.

Izabela a avut o fiică, pe care a căsătorit-o – a izbutit s-o căsătorească, această femeie demonică! – cu un fiu de rege din Regatul de Sud al lui Israil.

Până atunci Regatul de Sud păstrase cel puțin credința sa în adevăratul Dumnezeu. Însă prin intrarea fetei Izabelei în Regatul de Sud, în calitate de soție a unuia dintre fiii regelui și apoi rege în Ierusalim, această fiică îngrozitoare, chip și asemănare ale mamei ei Izabela, a izbutit să introducă și acolo idolatria, cu consecința ca următorii regi, cu vreo două-trei excepții, să ajungă să fie concurenți în idolatrie și în păcat cu regii din Regatul de Nord¹⁴⁸. Rezultatul a fost acela că Dumnezeu a pedepsit apoi și

¹⁴⁷ Cf. *IV Regi* 2, 3, 5, 7, 15, 38; 6, 1.

¹⁴⁸ Ahab și Izabela au dobândit doi fii, pe Ioram și pe Ohozia, și o fată, Gotolia, cu care s-a căsătorit Ioram, fiul lui Iosafat, regele Regatului de Sud. Cf. *IV Regi*, cap. 11, *II Paralipomena*, cap. 22. (Regatul de Nord, despărțit politic și religios de centrul național, de Ierusalim, a căzut în idolatrie, la care l-au condus împărații lui. Din acest motiv, nici unul dintre aceștia nu este laudat pentru faptele sale; dimpotrivă, toți sunt aspru criticați. Aproximativ pe aceeași linie se mișcă și Regatul de Sud; războaiele erau necontenite, apostazia generală, propovăduirea prorocescă era muștrătoare. Dintre regii din Regatul de Sud, numai Ezechia și Iosia sunt apreciați pentru strădania lor de a păstra dreapta credință și de a izbăvi cultul de elementele străine; în același timp însă

Regatul de Nord, și Regatul de Sud cu robie. Pe de-o parte Regatul de Nord să fie robit de către asirieni, iar pe de altă parte Regatul de Sud, puțin mai târziu, să fie robit de către babilonieni¹⁴⁹.

Ați văzut ce a făcut această mamă împreună cu fiica ei?... Să ajungă un întreg popor să se distrugă din pricina acestor două femei, mamă și fiică!

Acum Domnul zice: „O ai pe această femeie, pe Izabela, care înșală poporul Meu.” Aceasta înseamnă că femeia în cauză venea să distrugă poporul lui Dumnezeu, Biserica din Tiatira.

Iar supărarea Mântuitorului, iubiții mei, era că episcopul Tiatirei „nu a înstrăinat – vă citesc literal felul cum tâlcuiește Antim al Ierusalimului în acest punct *Apocalipsa* (datează din secolul al XVIII-lea) – nu a înstrăinat de la aceasta numele de creștin, ci a numit-o creștină, și prin acest nume i-a înșelat pe robii lui Dumnezeu, înclinându-i pe aceștia spre înșelarea ei de a curvi și a mânca idolotite”¹⁵⁰.

Așadar, fiți atenți unde a fost greșeala episcopului. Episcopul a făcut următoarele: nu a înstrăinat, nu a luat numele de creștin de la această femeie; adică nu a spus turmei sale că femeia aceea nu este creștină, ci continua să o socotească creștină. Și, de vreme ce o considera creștină, aceasta continua să-i înșele pe cei credincioși în cadrul Bisericii¹⁵¹.

sunt muștrați, pentru că nu au izbutit să ducă la bun sfârșit desființarea jertfelnicilor idolatre, astfel încât poporul să nu fie atras și să jertfească acolo).

¹⁴⁹ Regatul de Nord a fost desființat în anul 722 î.Hr., de către Sargon al II-lea, în vreme ce Regatul de Sud, de către Nabucodonosor al II-lea, în 586 î.Hr.

¹⁵⁰ Sfântul ANTIM AL IERUSALIMULUI, *Erminie la Sfânta Apocalipsă, Ierusalim 1856*, ediția a doua, Ed. Rigopoulos, Tesalonic, 1980, p. 28.

¹⁵¹ Observă pe bună dreptate și Sfântul Andrei al Cezareei: „... însă, în chip drept vă învinuiesc și vă mustru, că lăsați cresul nicolaïților, în chip metaforic numit aici Izabela, pentru faptele lor cele rele și pentru nerușinarea lor cea rea, să îndrăznească atât, încât să le dea robilor Mei sminteală, din pricina simplității cugetului lor, și-i atrage pe aceștia la jertfele aduse idolilor, de care în chip bun se lepădaseră. Sunteți datori să nu vă încredeți în aceasta; pentru că ea cu fățarnicie se numește pe sine prorociță, aflându-se aceasta sub lucrarea duhului viclean”. Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 240C. Vezi și ARETHA AL CEZAREEI, *Comentariu la Apocalipsă*, PG 106, 541B.

Prin urmare, și de-aici observăm faptul că „idolotitele” și „curvia” erau spuse în înțeles metaforic. Pentru că ar fi fost cu totul vizibil dacă ar fi fost cu adevărat idolotite; ar fi fost o demascare totală în fața lor! Nu le-ar fi văzut episcopul și poporul? Așadar, nu ar fi văzut cărnurile de la jertfele idolilor? Este cu neputință! Este spus în chip metaforic. Așadar, ascultați despre ce este vorba.

Această femeie se pare că a rămas acolo în Tiatira, iubiții mei, și a devenit o înainte-mergătoare a montanismului. Puțin mai târziu, în aceeași cetate, se va înfățișa un oarecare personaj care se va numi Montanus, și care va fi creștin. Acesta credea și propovăduia că el însuși este întruparea Sfântului Duh! Că Iisus este întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul, iar el însuși este întruparea Sfântului Duh¹⁵²!

Acesta avea împreună cu el două femei care erau prorocițe, care învățau și spuneau multe descoperiri, prorocii..., și spuneau că sunt inspirate de Sfântul Duh¹⁵³! Domnul descoperă faptul că erau false prorocițe; precum și aceea din acest pasaj (Izabela) era

¹⁵² Montanus a activat în a doua jumătate a secolului al doilea. Îl menționează Eusebiu al Cezareei (*Istoria Bisericească*, V, 16 ș.u.), Sfântul Epifanie episcop al Constanțianei din Cipru (*Împotriva ereziilor*, 48, 1. 49, 2. 2, 219; 220, XLVIII, 4), Sfântul Ipolit al Romei (*Combaterea tuturor ereziilor*, 8, 19), Ciprian (*Epistole*, 75, 19), Didim cel Orb (*Despre Sfânta Treime*, 3, XLI) ș.a. La început a fost preot al zeiței Cybela. A avut experiențe extatice (extaze), vedenii, a prorocit, spunând mai ales cum a depășit prin iluminare învățăturile apostolilor. De asemenea, propovăduia un fel de glosolalie (vorbi în limbi), fără rânduială, în opoziție cu rânduiala pe care o propovăduia Apostolul Pavel (*I Corinteni* 14). Era foarte aspru cu păcatele mari, spunând că nu sunt iertate prin Taina Spovedaniei. Se înfățișa pe sine însuși drept organ al Sfântului Duh (Parakletului) și că prin mijlocirea lui vorbea Dumnezeu; de aceea și vorbea la persoana întâi singular („Eu sunt Tatăl, Cuvântul și Parakletul”). Montaniștii erau niște asceți extremi și aspirau la martiriu. Ieronim menționează faptul că ei credeau că Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt sunt o singură persoană cu trei numiri și că Montanus era Sfântul Duh. Montanus și adepții săi îi botezau pe „credincioși” în numele Tatălui, al Fiului și al lui Montanus.

¹⁵³ Numele lor era Priscilla și Maximilla. Cf. GHEORGHE MONAHUL, *Cronica*, XVI, *Despre Antonin*, Stuttgart: in aedibus B.G. Teubneri MCMLXXVIII, ediția 1978, p. 451: „... iar Priscilla și Maximilla, falsele prorocițe erau cunoscute drept ereziarhe după Frigieni”. Numirea de „Montanism” este ulterioară, în vreme ce în epoca de maximă înflorire a mișcării se numea „erezia după Frigieni” sau „erezia austerilor”.

o falsă prorociță, dar și o înainte-mergătoare a montanismului. Așadar, această femeie era o prorociță creștină.

La continuatorii ei spirituali, precum la Montanus, vedem caracteristica înfrânării „peste măsură”, adică a unei înfrânări exagerate! Așadar, Montanus propovăduia ideea potrivit căreia căsătoria este ceva spurcat; el zicea: „Voi nu trebuie să vă căsătoriți”¹⁵⁴!

Și montanismul, iubiții mei, s-a întins în tot spațiul mediteraneean! A avut o anumită faimă, întrucât a avut ceva foarte exigent, care în mod cert, este de prisos să vă spun, Biserica l-a condamnat¹⁵⁵!

Așadar, Montanismul este prima pornire, primul rod al acestei prorocițe, al acestei femei care se află acolo în viața Bisericii Tiatirei, dar de asemenea este și premergătoarea tuturor acelor care zic că Îl invocă pe Sfântul Duh, fac minuni, vorbesc în limbi (glosolalii) și multe altele.

Însă, întrucât acest capitol este foarte mare și se referă la așa-numiții *iluminați*, *penticostali*, *Organizația Creștinilor pentru Pace*, și altele, care susțin că sunt creștini, vom vorbi, cu ajutorul lui Dumnezeu, despre acestea duminica viitoare.

Duminică, 22 februarie 1981

¹⁵⁴ În lucrările părinților latini (Ciprian, Ambrozie, Ieronim, Augustin și alții) preferința specială pentru necăsătorie față de căsătorie și micșorarea valorii morale a acestora din urmă sunt evidente. În vreme ce Părinții Răsăriteni mențin o poziție foarte echilibrată cu privire la aceste două moduri de viață. Montaniștii, Esenienii și Maniheii propovăduiau abținerea de la căsătorie pentru a nu definitiva răul deja existent în lume. La aceasta a contribuit și teoria platonice și neoplatonică despre lumea inferioară a simțurilor, în raport cu lumea inteligibilă, care a promovat necăsătorie și a disprețuit orice fel de dorință materială și trupească. Despre aceștia consemnează Sfântul Epifanie al Ciprului: „Aceștia declară despre căsătorie că este în chip vădit de la diavolul. Și ei consideră carnea drept spursă, și nu o interzic pentru înfrânare, nici pentru vreo petrecere evlavioasă, ci pentru frică și arătare trufașă, și pentru a nu se osândi pentru că mănâncă carne” (*Panarion*, PG 41, 852B).

¹⁵⁵ În jurul anului 170 d.Hr., în Asia, s-au întrunit diferite sinoade, care au condamnat și au afurisit Montanismul.

CATEHEZA A ȘAISPREZECEA

(*Apocalipsa 2, 21-23*)

**Sub chipul „Izabelei” sunt înțelese
toate curente din interiorul Bisericii
care poartă învățături străine: iluminatii,
mișcarea harismatică, mișcarea zolotistă ș.a.**

„Dar am împotriva ta puține lucruri, că lași pe femeia ta, Izabela, care își zice sieși prorociță, și învață și îi rătăcește pe robii Mei ca să se desfrâneze și să mănânce cele jertfite idolilor. Și i-am dat ei timp ca să se pocăiască și nu voiește să se pocăiască din desfrânarea ei. Iată, o arunc pe ea la pat și pe cei ce fac adulter cu ea în mare strâmtorare, dacă nu se pocăiesc de faptele ei, și pe copiii ei cu moarte îi voi ucide și vor cunoaște toate Bisericile că Eu sunt Cel 7 cercetez rărunchi și inimi, și vă voi da vouă, fiecăruia, după faptele voastre. Și vă zic vouă, celorlalți din Tiatira, câți nu au învățătura aceasta, care n-au cunoscut adâncurile satanei, precum zic ei.”¹⁵⁶

Sub semnificativul nume de „Izabela”, iubiții mei, pe care l-am analizat îndeajuns data trecută, Domnul dorește să cuprindă mișcări foarte puțin creștine, aparent creștine, care însă, cu toate acestea, se bucură de cinste în cadrul Bisericii și, ceea ce este mai rău, nu li se retrage numele creștinesc.

Am văzut data trecută faptul că greșeala episcopului Tiatirei a fost aceea că a recunoscut în această femeie, cu numele simbolic „Izabela”, identitatea creștină. Așadar, această femeie era

¹⁵⁶ *Apocalipsa 2, 20-24.*

mădular al Bisericii, dar învăța lucruri străine, alienate pe care Domnul nu le îngăduie; și îl dezaprobă, îl mustră pe episcop pentru că continua s-o socotească creștină pe această femeie. Iar „curvia” ei și „adulterul” ei și „idolotitele” ei, așa cum am spus data trecută, au un caracter metaforic și se referă la învățăturile ei, străine adevăratei învățăături și, în consecință, ceea ce învăța această femeie avea scopul de a-i îndepărta pe credincioși de adevărata învățătură a lui Dumnezeu.

Totuși, în cadrul Istoriei bisericești, iubirii mei, au existat foarte multe curente de această factură, care, după ce aduceau multă pagubă în Biserică, erau osândite de aceasta.

Așadar, ca să înțelegem, întreaga noimă a pasajului, a pericopei pe care v-am citit-o, unde Domnul îi vorbește episcopului Tiatirei, este următoarea. Episcopul – subliniez acest fapt și rețineți-l foarte bine, pentru că va constitui punctul central al catehezei noastre de astăzi –, episcopul are datoria de a distinge acest element alienat în cadrul Bisericii sale, elementul străin, tulbure, nelegitim, pe care se cuvine să-l înlăture numaidecât! Acesta este înțelesul fragmentului.

Această femeie, după cum se pare, era o adeptă a ereziei gnostice. Însă ea se afla în Biserică, era creștină, activa în cadrul Bisericii; nu era cineva din afară, așa cum astăzi, spre pildă, sunt hiliaștii¹⁵⁷, care sunt din afara Bisericii. Subliniez, aceasta era, se afla, în Biserică.

Trebuie să consemnăm aici faptul că morala gnosticilor – despre care de multe ori v-am vorbit – constituie „piatra de Lydia” sau piatra lidiană, necesară ca să putem înțelege orice fel de erezie și, înainte de toate, erezii așa cum sunt masoneria, teosofia și altele. Mai multe lucruri despre gnosticism vom spune, cu

¹⁵⁷ Pr. Athanasie desemnează prin hiliaști toate sectele neo-protestante care susțin, în învățătura lor de credință, existența unei împărății pământești de o mie de ani, la A Doua Venire a Domnului, dar și curentele laice care vorbesc despre orice fel de Rai pământesc (*n.tr.*).

ajutorul lui Dumnezeu, la următoarea noastră cateheză, pentru că are și adâncurile lui, pe care Domnul le caracterizează drept „adâncurile satanei”.

De asemenea, trebuie să consemnăm faptul că morala gnosticilor avea două extreme. Una era cea a nicolaiților, cu extrema stricăciune a trupului de la plăceri. Aceștia aveau drept lozincă a lor acel „trebuie să abuzăm de trup (de carne)”, așadar, trebuie să distrug trupul, dar prin plăceri, adică prin abuz: să mănânc mult, să bea mult, să mă îmbăt, să iau droguri, să cad în curvii fără măsură..., ca să distrug trupul¹⁵⁸.

Cealaltă extremă era înfrânarea extremă, condamnarea căsătoriei, îndepărtarea de la multe mâncăruri, desigur nu numai de la carne, ci și de la mâncăruri din regnul vegetal, precum fructele care se aflau în copaci sau pe plante. O asemenea religie a fost Maniheismul. Maniheismul a fost înfricoșător! Adepții acestuia spuneau: „Dacă mănânci o smochină rupând-o din copac ești răspunzător de omor! Și ești răspunzător de omor, pentru că acea smochină are suflet!”... Iar dacă ai fi întrebat: Și când să mănânc acea smochină? Că voi muri de foame..., îți răspundeau: „Ai s-o mănânci atunci când are să cadă din smochin. Nu trebuie s-o rupi!...” Înfricoșătoare lucruri, iubii mei!

Totuși, în această stare a extremei înfrânării exagerate, prin osândirea căsătoriei, îi avem pe montaniști. Montanus a apărut în Asia Mică, iar unul dintre centrele învățurii sale era cetatea Tiatierei; de aceea, Domnul vorbește despre această problemă. După aceea îi avem pe encratiții severieni, pe masalieni și

¹⁵⁸ Scopul nemăsuratei samavolnicii sexuale la care se dedau gnosticii libertini nu era nașterea de prunci, ci satisfacerea trupului. Ei interziceau cu asprime nașterea de prunci. Dacă vreo femeie – membră a grupării eretice – rămânea însărcinată, afirmau că a fost robită „stăpânului dorinței”, pe care-l identificau cu Demiurgul cel rău al lumii materiale. Din acest motiv anumiți gnostici recurgeau la avorturi și apoi, după ceasta, se dedau la mănecarea embrionului avortat, pe care-l socoteau drept „Paște desăvârșit” (Cf. Sf. EPIFANIE AL SALAMINEI, *Panarion*, PG 41, 340BC). Vezi și *Cateheza a zecea*.

pe mulți alții..., pentru care realmente nu există număr în clica acestor eretici, care și-au avut începutul (principiul) în înfrânarea exagerată¹⁵⁹.

Într-un singur punct se întâlneau aceste două extreme, care era și punctul fundamental al învățaturii gnosticilor: *în concepția lor dualistă*. Ei spuneau că trupul este izvorul răului, este creația unui dumnezeu (zeu) rău, în vreme ce sufletul este creația unui dumnezeu (zeu) bun; și că pentru a se izbăvi sufletul din legăturile trupului, din legăturile demiurgului răului, trebuie să distrugă trupul, fie pe calea neînfrânării și a imoralității extreme, fie pe cale înfrânării extreme. „Nu mă voi căsători, nu voi mânca. Mă voi supune pe mine însumi unei mari înfometări. Dacă mă voi îmbolnăvi nu voi merge la doctor, astfel încât să distrug trupul, acest izvor al răului.”¹⁶⁰

Deja Apostolul Pavel consemnase în epistolele sale aceste tendințe gnostice, în special cele encratite, pe care le și condamna¹⁶¹. În vreme ce, dimpotrivă, cealaltă extremă, a nicolaiților, este condamnată de Apostolul Petru, în a doua sa epistolă, și de Iuda fratele Domnului¹⁶². Apostolul Pavel – să vă amintiți atunci când citiți Sfânta Scriptură – spune undeva despre aceștia că se împo-

¹⁵⁹ Numele anumitor grupări gnostice provin fie de la întemeietorii acestor grupări (precum spre pildă Valentinienii, Marcioniții, Vasilidienii, Maniheii), fie de la locul lor de proveniență și naționalitatea lor (precum spre pildă Frigienii) sau de la obiectele cultului lor (spre pildă Ofiții) (Ofiții își trăgeau numele de la *ofis*, care înseamnă „șarpe”; prin urmare, numele lor s-ar traduce prin „adoratorii șarpelui”, *n.tr.*).

¹⁶⁰ Gnosticii nu numai că atribuiau crearea lumii materiale unei ființe divine inferioare, ci și identificau această divinitate inferioară cu Yahve, cu Dumnezeuul Vechiului Testament, care pentru gnostici nu este Tatăl lui Iisus Hristos. Dimpotrivă, lucrarea lui Iisus Hristos a fost aceea de a desființa stăpânirea lui Yahve. Invocând pasajul: „Căci vine stăpânitorul lumii și în Mine nu are nimic” (Ioan 14, 30), Îl identificau pe Yahve cu diavolul! Sfântul Epifanie consemnează faptul că motivul pentru care gnosticii atribuiau crearea lumii și a trupului unei ființe dumnezeiești inferioare era acela de a susține în acest fel opinia că lumea materială este nedesăvârșită și că trupul omenesc, înainte de venirea în el a elementului duhovnicesc, a „scânteii”, așa cum o numeau, era „lepădat pe pământ târându-se asemenea unui vierme” (PG 41, 300B), așadar, fără să aibă nici o valoare (Cf. Arhim. Theofil LEMONTZIS, *Primii gnostici*).

¹⁶¹ Cf. *Coloseni* 2, 21.

¹⁶² Cf. *II Petru* 2; *Iuda*.

trivesc căsătoriei..., că opresc de la anumite mâncăruri! Și mai cu seamă Apostolul Pavel, combătând ceea ce deja aceia învățau, care începeau să apară, care începeau să fie propovăduite și pe care le inserează în epistolele sale, zice: „Pentru că toată făptura lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat, dacă este luat cu mulțumire.”¹⁶³ Orice făptură a lui Dumnezeu este bună! Cum adică, săvârșești omor dacă mănânci o smochină? Ce învățături nebunești și drăcești sunt acestea? Și de ce căsătoria este spurcată? Și de ce este întinată? Acestea sunt învățături drăcești¹⁶⁴! Dacă vrea cineva să rămână necăsătorit, va rămâne în cinstea Trupului lui Hristos, așa cum spune Sfântul Ignatie¹⁶⁵, precum și Apostolul Pavel care era necăsătorit¹⁶⁶. Însă aceasta se va face pentru un oarecare scop mai înalt, afierosindu-și necăsătoria sa, fecioria sa, lui Iisus Hristos, iar nu întrucât căsătoria în sine este necurată¹⁶⁷.

Dacă v-aș spune, iubii mei – ce să vă spun!... –, dacă v-aș spune că la cei mai mulți dintre creștinii noștri domină astfel de concepții gnostice, ce ați zice? Știți câți sunt aceia care zic că nu se vor mântui pentru că sunt căsătoriți? Nu aș vrea să vă spun faptul că în cadrul căsătoriei se pot întâmpla lucruri pe care Dumnezeu nu le vrea. Dacă se întâmplă lucruri pe care Dumnezeu nu le vrea în căsătorie, atunci este justificat ca cineva să spună că nu merge bine; în mod sigur. Oare rămânând cineva necăsătorit, dacă face lucruri care sunt nelegiuite, necăsătoria și fecioria lui se mai află la înălțime? În mod evident nu; acestea sunt

¹⁶³ *I Timotei* 4, 3-4.

¹⁶⁴ *Cf. I Timotei* 4, 1.

¹⁶⁵ *Epistola către Policarp*: „Dacă cineva poate să rămână în curăție în cinstea trupului Domnului, să rămână fără a se lăuda”, trad. de Pr. D. Fecioru, *PSB* 1, Ed. IBM-BOR, București, 1979, p. 188.

¹⁶⁶ *Cf. I Corinteni* 7, 1-7.

¹⁶⁷ *Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, Despre feciorie*: „Dacă este necurată nunta, apoi sunt necurate toate făpturile care se nasc prin căsătorie și, prin urmare, sunteți și voi [fecioarelor] necurate, ca să nu spun că-i necurată însăși firea omenească”, în: *Despre feciorie*, traducere de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 2001, p. 14.

abateri. Însă căsătoria în esența ei este de cinste. Zice aceasta Apostolul Pavel: „Cinstită să fie nunta întru toate și patul neîntinat”, însă „pe desfrânați și pe adulteri îi va judeca Dumnezeu”¹⁶⁸. Nu poți să săvârșești abateri de la lege, nu poți să fii adulterin și adulterină, nu poți să faci lucruri împotriva firii și alte astfel de lucruri; nunta să fie cinstită!

Îmi amintesc, oarecând am mers la un magazin ca să fac câteva cumpărături, în apropiere de mănăstirea mea, și îmi spune soția băcanului – femeie în vârstă –, suspinând:

„Ah, voi, cei necăsătoriți o să vă mântuiți. În vreme ce noi!...

De ce, doamna mea; dumneavoastră nu o să vă mântuiți?

Dar, noi care suntem căsătoriți!...

De ce, doamna mea, dumneavoastră nu o să vă mântuiți? Pentru că sunteți căsătorită nu o să vă mântuiți? Cine v-a spus așa ceva?”

Acestea sunt concepții gnostice, fie că le înțelegem, fie că nu le înțelegem. În mod cert noi am pierdut înțelegerea provenienței acestor concepții, însă ele circulă în spațiul Bisericii noastre. Nu mai zic despre alte astfel de concepții..., însă, în sfârșit! Apostolul Pavel condamnă astfel de situații¹⁶⁹. Însă, ceea ce este important e faptul că aceste tendințe și curente coexistau în Biserică și falsificau învățătura adevărată a Evangheliei.

Acum, sub numele simbolic de „Izabela”, Domnul cere de la episcopul Tiatirei să o îndepărteze pe această femeie, care a introdus tendințe gnostice în Biserică – probabil encratite; probabil, pentru că această femeie este socotită drept premergătoare a montanismului – dacă, firește, nu se pocăiește. Fiți atenți la acest aspect: dacă nu se pocăiește!

Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că problema pocăinței era una necesară, pentru că această femeie era în Biserică. Acest lucru este trădat de formularea „dacă nu se pocăiește o voi pe-

¹⁶⁸ *Evrei* 13, 4.

¹⁶⁹ Cf. *Coloseni* 2, 8; *I Timotei* 1, 3-4; 4, 7; 6, 20; *Tit* 3, 9 ș.a.

depsi”, pe care o găsește Domnul; aceasta arată că femeia în cauză era membră a Bisericii. Ar fi putut să-i spună unui eretic, unui idolatru, „dacă nu te pocăiești”? Exclus! Problema pocăinței este un subiect din cadrul Bisericii, intern Bisericii.

Fiți atenți! Vă rog să fiți foarte atenți! Veți vedea ce am să vă spun în continuare, ca să întăresc și să fundamentez cele ce v-am spus; lucruri din epoca noastră! Ca să înțelegem gravitatea lucrurilor.

Ne face o deosebită impresie faptul că Domnul consemnează ceea ce v-am spus: „Și i-am dat ei timp ca să se pocăiască și nu voiește să se pocăiască din desfrânarea ei”; adică nu voiește să se pocăiască de învățătura ei spurcată, care se opune propriei Mele învățături; prin urmare, aici avem o chestiune internă a Bisericii.

Dar mai avem și un alt punct care ne este folositor. Pentru ce Domnul dă timp ca această femeie să se pocăiască?

Este ceea ce Biserica a ținut în istoria ei: anume că o *heteroînvățătură*, adică o învățătură străină, are totdeauna nevoie de un anumit timp pentru a fi corectată. Trebuie să-l chemi pe acela care zice acestea pe care le zice și să-i dovedești că lucrurile nu sunt așa. În mod evident acesta nu se va convinge îndată, și va trebui să se facă strădanii repetate. Dacă, în cele din urmă, nu se pocăiește, nu se întoarce de la erezie și continuă să învețe acele lucruri greșite, strâmbe, atunci trebuie să fie tăiat din Biserică.

Oare cu Arie nu s-a întâmplat la fel? Timp de câți ani – mulți ani, iubii mei! – Arie a fost în Biserică, și, în ciuda îndemnurilor repetate, nu numai ale episcopului Alexandru, ci și ale predecesorului acestuia, ca să se îndrepte, acela nu se îndrepta. În cele din urmă a fost tăiat. A fost tăiat cu totul din Biserică, prin hotărârile Sinodului I Ecumenic de la Niceea¹⁷⁰.

¹⁷⁰ Sfântul Alexandru a trăit în vremea Sfântului împărat Constantin cel Mare. A fost unul dintre Părinții prezenți la Sinodul I Ecumenic, care în 325 d.Hr., la Niceea, au condamnat erezia lui Arie. Arhiepiscopul de atunci al Constantinopolului a fost Sfântul Mitrofan. Însă, întrucât Sfântul Mitrofan era foarte bătrân și bolnav, a fost re-

Așadar, acest timp al pocăinței este necesar. Numai că, mă tem, uneori timpul este oarecum îndelungat – mă tem de acest lucru – din pricina unei neghiobii a noastre, de multe ori, din pricina unei imprudente moleșeli a noastre. Și așa cum veți vedea, multe împrejurări contemporane, pe care ar trebui de îndată să le prindem (sesizăm) și să vedem ce se va întâmpla în continuare, le-am lăsat slobode, și încă le lăsăm! Aici se află înfricoșătoarea problemă! De aceea există aici supărarea Domnului, mustrarea, reproșul Domnului: „O păstrezi pe această femeie, și-i înșală pe credincioșii Mei!”

Faptul că această învățătură era demonică îl vedem iarăși din textul sfânt. Domnul grăiește: „Și vă zic vouă, celorlalți din Tiatira, câți nu au învățatura aceasta, care n-au cunoscut adâncurile satanei, precum zic ei.” Adică: Iar Eu vă spun vouă, celorlalți, care locuiți în Tiatira, vouă celor ce nu ați urmat învățăturilor acestei femei – nu zice „faptele”, ci „învățătura”; drept pentru care în mod cert învățătura era mincinoasă – că aceștia, adepții ei, zic că posedă „adâncurile înțelepciunii”, dar nu au cunoscut că acestea sunt „adâncurile satanei”, pe care Eu, însă, vi le descopăr, zice Domnul. Așadar, aceasta este dovada că învățătura acestei femei era demonică.

Acum, ce vrea să însemne „învățătură demonică”, iubii mei?... Și numai pentru ca să-ți spună cineva să postești de două ori câte patruzeci de zile este o învățătură demonică. Să-mi îngăduiți să vă spun ceva, ca să explic de ce am zis de două ori câte patruzeci de zile. Aceasta se referă, știți, la o împrejurare, care s-a petrecut cândva în Patra cu cineva căruia i-a spus satana, chipurile înfățișându-se drept Hristos: „Dacă vrei să mă mulțumești, i-a spus, chipurile, Hristos, să postești și de la Paști până la Cincizecime!”... Îndată aici vedem strâmbătura. Biserica zice să nu postim atunci; diavolul însă zice „să postești”.

prezentat la sinod de către Alexandru, care era încă preot, și câțiva ani mai târziu i-a succedat lui Mitrofan pe tronul arhiepiscopal.

Am să vă spun și acest lucru. Unii iau vreo viță-de-vie, vre-un măr, ceva, nu știu ce, ca să dobândească prunci, și fac o făgăduință să postească patruzeci de zile; după aceea însă vine și Postul Paștilor, și trebuie să postească pentru alte patruzeci de zile. Și știți ce este cel mai rău lucru? Postesc cele patruzeci de zile ale făgăduinței, cu acele învățături ciudate, și nu postesc cele patruzeci de zile ale Postului Mare, pe care îl învață Biserica!... Foarte mult mă tem de astfel de practici.

Și mai cu seamă reclam aceasta – mi s-au întâmplat două cazuri: Mergeți la acest vrăjitor caraghios, la Christo – care este în Gazoro de lângă orașul Seres (în partea de nord a Greciei, *n. tr.*). De ce am zis *mergeți*? Mergeți cumva voi? Am să vă spun că da, voi mergeți!... Dar cum? Iată: atunci când voi vă aflați într-un moment greu, voi care mă ascultați acum, nu aveți suficientă credință în Dumnezeu, și vă aflați în slăbiciune, și mergeți! Apoi vă întoarceți aici și ziceți: „Știți, părinte, am mers acolo.” Dar de ce ai mers? Nu ai știut despre ce este vorba? Nu ai auzit de câte ori vă informez despre aceste lucruri? „Păi, ca să-l salvez pe copilul meu!”... Îl vei salva pe copilul tău cu diavolul? Diavolul salvează? Sau distruge? De aceea am zis: „voi care mergeți”; așadar, am zis bine.

Așadar, ce vă spune acel Christo, faimosul Christo, unul dintre *medium*-ii din Grecia? Vă zice următoarele: „Vei scrie o scrisoare în Sfântul Munte, în acel loc, și să-ți trimită de-acolo o ramură de viță-de-vie”, și altele de acest fel.

Și eu zic acum: Părinții din Athos nu au primit de veste că pe acești clienți îi sfătuiește diavolul? Se pare că încă nu au prins de veste...

Apostolul Pavel, iubiții mei, atunci când acea ghicitoare din Filippi îi îndruma pe oamenii de acolo la el, nu a ezitat să scoată demonul din acea față, iar aceea să-și piardă capacitatea de ghicitoare (mantică)¹⁷¹.

¹⁷¹ Cf. *Fapte* 16, 16-18.

Prin urmare, noi mergem acolo, ne trimite acolo satana, amestecând lucrurile lui cu cele preoțești, și Christo din Gazorose se mișcă în spațiul bisericesc, în atmosfera bisericească! Înfricoșător! „Vei plăti trei Sfinte Liturghii. Vei face patruzeci de Paraclise. Vei plăti trei Sfinte Masluri... etc.” De ce „trei”, de ce „patruzeci”? Unul nu este de ajuns? Și de ce să fie „trei” și nu patru? Aceste lucruri ridică serioase suspiciuni că îndemnurile provin de la vrăjitor. Și, cu adevărat, ați văzut ce sfătuiește? Sfătuiește lucruri bune. Însă el este vrăjitor. Iar el se mișcă, o spun încă o dată, în spațiul Bisericii, și nimeni nu-l îndreaptă, nu-l corectează.

Așadar, vedem când zice aici Domnul că sunt „adâncurile satanei”, că este vorba despre o învățătură demonică. Aceste puține lucruri pe care le-am spus sunt suficiente pentru a putea trage anumite concluzii concentrate, pe care trebuie să le avem în mintea noastră ca pe o diagramă, pentru că ne vor folosi să înțelegem nu numai tema noastră de astăzi, ci și faptul că totdeauna în Biserică se întâmplă astfel de lucruri. Așadar:

Primul. Este vorba despre un fenomen din interiorul Bisericii. Subliniez: un fenomen intern al Bisericii; vorbim despre un fenomen care se prezintă în cadrul Bisericii; nu în afara Bisericii.

Al doilea. Există fenomenul *heteroînvățăturii*, adică al învățăturii străine față de învățătura Evangheliei și a Bisericii¹⁷².

Există o coexistență a acestei *heteroînvățături* (a învățăturii străine) cu învățătura Bisericii și care în mod rău nu este condamnată, chiar dacă există de destulă vreme. Să existe pentru puțin, până când înțelegem lucrurile, este de înțeles; însă, pentru multă vreme, este inacceptabil. Este inacceptabil faptul că nu e condamnată această *heteroînvățătură* (învățătură străină).

Al patrulea. Această învățătură are o legătură directă cu satana, are o adâncime demonică, sfârșește în cultul diavolului, dar

¹⁷² Vezi și *I Timotei* 1, 3 și 6, 3.

se ascunde în spatele tuturor elementelor cultului nostru și al credinței noastre și se camuflează acolo.

Și al cincilea. Creează pseudo-prorocii, false prorocii.

Aceste cinci aspecte sunt principalele indicii ale acelor pseudo-proroci care activează în cadrul Bisericii.

Pe baza acestor elemente de recunoaștere, iubiții mei, putem acum să o caracterizăm pe această femeie-Izabela a epocii aceleia, dar, pe baza textului sfânt al *Apocalipsei*, putem să caracterizăm și fiecare epocă și, în consecință, chiar și epoca noastră. Subliniez: *chiar și epoca noastră*.

Se pune întrebarea: „Există astfel de curente în epoca noastră?” În mod sigur da, și mai cu seamă multe. Astă seară vom insista pe ceva care realmente a creat probleme în cadrul Bisericii; cu toate acestea, Biserica încă nu a condamnat acest fenomen, chiar dacă au trecut șaiszeci de ani! Au trecut șaiszeci de ani! Este vorba despre autointitulații *Iluminați*.

Autointitulații *Iluminați* constituie o mișcare – în principal femei; bărbații sunt mai puțini – care a debutat în 1923, prin deja adormita astăzi, Constantina Zolota. Este vorba despre „Mișcarea Zolotei”. Aceasta a fost o femeie bogată și renumită. Ea a întemeiat o școală, care se numea *Școala de Eliberare a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*¹⁷³.

Astăzi, numai în Attica, există cinci sute de cercuri ale ei! Fiecare cerc are de la douăzeci până la o sută și mai mult de persoane. Se estimează la aproximativ douăzeci și cinci de mii de oameni cei ce urmează învățăturile Zolotei!

¹⁷³ Constantina Zolota spunea că ea crede în jertfa de pe Cruce a lui Hristos; dar, întrucât omul a continuat să păcătuiască, Preasfânta a hotărât, în timpul acestor vremuri de pe urmă, să facă ceva ca să mântuiască lumea. A căutat în întreaga lume ca să găsească persoana potrivită, și a găsit-o pe ea, Constantina Zolota, și i-a zis: „Fieca mea, tu vei deschide o școală și o vei numi *Școala de Eliberare a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*”. De atunci a adunat femei în casa ei și alcătuiua predici pentru femei și bărbați, tâlcuind Evanghelia, așa cum chipurile îi spunea Maica Domnului (Cf. Arhim. Haralamb VASILOPOULOS, *Iluminatele sunt demascate*, Ed. Presa Ortodoxă, Athena, 1977, p. 4).

În aceeași categorie se poate include și celebra, deja adormita și aceasta, Elena din Spata – am să vă analizez cele legate de aceasta mai jos.

Mai este și „fericita” Magoula – poate vă amintiți.

Dar și Athanasia Kriketou – aceasta încă trăiește – este așa-numita „Sfânta Athanasia din Aegaleo”..., femeie care există și îi înșală pe oameni până astăzi. O vizitează, iubiții mei, și preoți, chiar și episcopi! Și unii politicieni o vizitează!

De asemenea, mai este și o anumită *Maria din Larisa*, care mai cu seamă este „fericită”.

Și, în cele din urmă, este și un oarecare arhimandrit ortodox, care activează în America și se numește Eusebiu Papastefanou, care conduce o mișcare numită Mișcarea Harismatică.

Pe aceștia toți îi pun în aceeași categorie.

Cu această ultimă „mișcare”, cea „Harismatică”, a lui Eusebiu Papastefanou, în ceea ce privește conținutul – subliniez acest lucru – are legătură și *O.C.P. Larisa*, cunoscuta *Organizație Creștină pentru Pace* din Larisa. În mod repetat am reclamat această problemă¹⁷⁴.

¹⁷⁴ Fondatorul mișcării este Stylianos Yannetakis, care întemeiază în anul 1955 „după descoperirea lui Dumnezeu”, *Organizație Creștină pentru Pace* (O.C.P.) în Atena, cu emblema „Împărăția dragostei”. Vicepreședinte al organizației este numit Nicolaos Moutsakis, preluând conducerea filialei din Tesalonic. În 1968 începe editarea periodicului ei *Lumina netrănită*, care cuprindea diverse învățături greșite. În 1978 se formează filiala din Larisa, cu președintele Asterios Hasiotis. În același an, prin hotărârea Mitropolitului Serafim al Larisei și ulterior după multe reclamații, se formează o comisie specială pentru a examina identitatea dogmatică a O.C.P...., apoi după reuniuni cu cadrele și cu membrii organizației a fost editată o declarație în care este menționat printre altele că „... în mod unanim s-a dispus de către clerici că cugutul și premisa (vedeniile etc.), și învățătura, și modul de acțiune al propovăduitorilor laici ai O.C.P. se caracterizează drept improvizație și înrăurire a unui duh străin de cel al învățăturii Bisericii noastre Ortodoxe. Din această pricină și mitropolitul nostru nu acoperă duhovnicește organizația (O.C.P.)... S-a făcut referire în acest sens către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei așteptând îndrumarea sa în această privință” (24-11-1978). În anul 1980, arhim. Ignatie Mandelidis, pe baza elementelor care au apărut, editează cârtica cu titlul *Dubul înșelării*, care pentru prima dată a făcut publică chestiunea (O.C.P.) și a celor ce se întâmplă cu această organizație.

Acești oameni au vise, văd vedenii, scriu foarte multă proză, și înainte de orice poezii; în special în cadrul mișcării „Zolota”. Am pus și eu mâna pe câte ceva din ceea ce scriu aceștia.

O doamnă – trebuie să se afle aici – îmi spunea despre fratele ei următoarele: „Dintr-odată, într-o seară, s-a ridicat și a început să scrie; și scria, scria, scria... Și, de atunci, scrie, scrie, scrie..., o mare literatură! Să zică cineva: «Acest om nu are școli; de unde a aflat inspirația aceasta să scrie? Cum?».” Și încă nu i-am răspuns acestei doamne, chiar dacă a trecut foarte mult timp; este bine sau rău, nu știu.

Încă, aceștia mai descoperă și lucruri necunoscute. Descoperă chiar și păcate! Îți spun: „Ai făcut acest păcat”, pe care nu-l știe nimeni decât tu. Săvârșesc și tămăduiri, vindecări ale bolilor!

Îmi amintesc că m-a vizitat o femeie, adeptă a Zolotei, în urmă cu ceva ani, înainte de 1974. Mersese la episcop¹⁷⁵. Episcopul i-a spus că se afla în greșală și a trimis-o la mine. A venit la biserica Sfântul Stelian. Mi-a destăinuit că făcea parte din cercul „Zolota”. În acest timp a scos din geanta ei o cruce de lemn și mi-a zis: „Cu această cruce eu fac vindecări oamenilor.”

„Doamnă, fiți atență la câteva lucruri – i-am zis –, la acesta și la acesta...” „Ce ziceți? – îmi spune ea – dacă oamenii se fac bine în fața mea! Unul este bolnav la pat, îl însemnez cu crucea și se face îndată bine!”

Așadar, aceștia fac tămăduiri, minuni! Da, iubiții mei, fac și minuni! Fac să se simtă bună-mireasmă! Fac să se vadă vreo oarecare lumină! Chiar și prorocesc, spun mai dinainte viitorul! Vă amintiți ce a spus Domnul de această femeie, de Izabela, și cum a caracterizat-o: falsă prorociță! Prin urmare o caracteristică fundamentală a acestei femei era profetismul¹⁷⁶!

Încă, mai au și fenomenul „glosolaliei”, adică vorbesc în limbi noi și neînțelese, și susțin că sunt inspirați de Dumnezeu! Că lor

¹⁷⁵ Episcopul de atunci al Larisei era Mitropolitul Theologos Pashalidis.

¹⁷⁶ Este o capacitate prorocească, sub sugestia diavolului.

le vorbește direct Duhul Sfânt și le inspiră ceea ce spun, ceea ce fac și ceea ce scriu¹⁷⁷!

La întrunirile lor folosesc slujbele Bisericii.

Îmi amintesc, în Athena unde mă aflu, preotul nostru paroh mergea la un cerc al Zolotei. Fiind o femeie bogată aceasta, după cum v-am spus, avea o casă acolo într-o suburbie și făcea întruniri. Iar pentru începutul noului an îl chemaseră și pe parohul bisericii noastre, și acesta s-a dus și le-a făcut sfeștanie! Preotul paroh mi-a spus că este înșelată. Eu atunci nu știam încă multe lucruri, cu toate că ceva aflasem¹⁷⁸.

Dar să-i fi zis cineva: „Atunci, părinte, de ce mergi și-i faci sfeștanie? Pentru ce motiv mergi să-i faci sfeștanie, de vreme ce spui că este înșelată? Să-i fi spus: Nu voi veni să-ți fac sfeștanie; și nu vin, întrucât te afli în înșelare!”

Așadar, ei folosesc slujbele Bisericii noastre; mai ales însă săvârșesc Taina Maslului, întrucât are legătură cu Duhul Sfânt!

Îmi amintesc de conducătorii de aici din Larisa ai (O.C.P.) în urmă cu ceva ani, mai puțin de zece ani, care se ocupau în mod special cu Sfântul Maslu și cu harismele Sfântului Duh. Mai cu seamă unul dintre ei îmi pusese întrebări în această problemă.

¹⁷⁷ Glosolalia este certificatul de valabilitate al oricărei practici sfinte a acestora. Această harismă o au ca pe cea mai importantă. Dar, potrivit părintelui Daniil Gouvalis, „Apostolul Petru, în cele două epistole ale sale, care au fost scrise după anul 60 d.Hr., nu menționează nici cel mai mic lucru despre glosolalie. Și în epistola sobornicească a Apostolului Iuda fratele Domnului, care a fost scrisă în jurul anului 70 d.Hr., nu întâlnim nimic despre glosolalie. Cât privește textele Sfântului Ioan Teologul, adică cele trei epistole sobornicești și *Apocalipsa*, care au fost scrise mai târziu decât toate cărțile Noului Testament, în anii 90 d.Hr., nu există nimic despre harisma vorbirii în limbi străine (Accesat 24-5-2022, de la https://panoszero.blogspot.com/2013/10/blog-post_12.html). Din tot ceea ce spun Părinții Bisericii, această harismă a avut un caracter temporar; aceasta a existat în intervalul de după Cincizecime în deceniul al patrulea d.Hr., și începutul deceniului al cincilea d.Hr., apoi a lipsit.

¹⁷⁸ „Din păcate – scrie B. ȚERNAKIS, în cartea sa, *Înșelări contemporane* –, cunoscutul preot Markos Țaktanis, care a adormit în anul 1923, a fost primul care a căzut în această înșelare și a creat această *lucrare*, oferind-o apoi surorii presviteriei lui, Constantina Zolota. Există suspiciuni din informații orale chiar și față de părintele Anghelos Nisiotis; însă nu există alte dovezi scrise, în afară de o carte a lui cu titlul, *Vedenii*, în care se observă limpede faptul că părintele Anghelos era de acord cu vedeniile”.

Așadar, eu sunt martor ocular și am auzit cu urechile mele..., cum să vă spun?

Încă, acești oameni se îmbisericesc, se împărtășesc, vorbesc continuu despre Hristos și despre harismele Sfântului Duh și, așa cum vom vedea la mișcarea părintelui Papastefanou, își ridică mâinile în sus, își fac o față veselă și zâmbesc, având neconținut mâinile ridicate. Pot să vă arăt și fotografii, am și la mine, pentru cine dorește să le vadă.

Însă au și multe icoane în locul lor de adunare. Mai cu seamă se disting printr-un *element entuziast*, dar în același timp și printr-o anumită nervozitate, o neconținută mișcare, care trădează multe... Multe lucruri trădează această nervozitate și mișcare neconținută! Desigur am să vă citesc ceea ce zice chiar Papastefanou despre aceste întruniri.

Cum ar putea fi explicate toate acestea?

Iubiții mei, în mod evident, acești oameni se află sub lucrarea (sunt *energumeni*) unui anumit duh. Problema este însă sub lucrarea cărui duh sunt ei supuși. Sub lucrare unui duh bun, adică a Sfântului Duh, pe Care ei susțin că Îl primesc, sau a unui duh viclean¹⁷⁹? Din faptele lor și din învățăturile lor vom trage concluziile, sub lucrarea cărui duh se află.

Și acum, după ce am făcut caracterizarea generală a acestor oameni, să ne aplecăm asupra mișcărilor lor particulare. Firește, au anumite deosebiri una de alta.

Și ajungem la tema mișcării Zolotei.

Eram foarte mic – pentru că v-am spus faptul că mișcarea a debutat în 1923 –, eram foarte mic, copil de opt ani, când, mergând la rudele noastre din Pireu, unde aceasta activa, am auzit despre Zolota! Femeile vorbeau despre Zolota, și picura miere de pe buzele lor!... Ceea ce-mi amintesc este că atunci se vorbea mult despre faptul că școala ei va deveni punctul de porni-

¹⁷⁹ *Energumenii* sunt acei oameni supuși unei ființe suprafirești; acționează prin îndemnul unei anumite ființe, fără propria lor inițiativă.

re al eliberării Constantinopolului. Aceasta îmi amintesc, ca și cum s-ar fi întâmplat ieri. Dar asupra acestui subiect am să revin puțin mai jos¹⁸⁰.

Ei pretind o anumită universalitate; așadar, ar dori să se extindă în toată lumea.

Încă, păstrează concepții hiliaste (milenariste), spunând că Hristos va veni vreme de o mie de ani pe pământ. Concepția hiliastă este în principal aceasta, iar nu celelalte înșelări pe care le au hiliaștii¹⁸¹.

Încă, au și un cult (*latria*) exagerat față de Maica Domnului. Însă Maica Domnului nu are un cult (*latria*), ci i se aduce închinare cu cinstire; numai Dumnezeu are un cult (*latria*).

De asemenea, există o poziție schimbătoare față de Persoana lui Iisus Hristos; când Îl consideră doar om și când vorbesc despre El într-un mod necuvios, încât poate să zică cineva: „Pentru numele lui Dumnezeu..., dar de unde au luat aceste lucruri? Din evangheliile apocrife¹⁸²?”

¹⁸⁰ În acea epocă stăpâna cu putere în Grecia așa-numita „Marea Idee”, o mișcare de eliberare a tuturor regiunilor din Imperiul Otoman în care trăiau mari populații grecești, dar și a tuturor regiunilor care în mod tradițional au aparținut grecilor în Antichitate (Balcanii de Sud, Asia Mică, Ciprul).

¹⁸¹ Pentru teologia ortodoxă, hiliasmul constituie o înșelare eshatologică – care se întemeiază, în principal, pe capitolul al douăzecilea al *Apocalipsei* – în acord cu care Iisus Hristos va împărți timp de o mie – după literă! – de ani, la sfârșitul lumii. În această perioadă vor stăpâni o bunăstare și o abundență materială, pentru că diavolul va fi legat și nu-i va supăra cu nimic pe oameni (*Enciclopedia Religioasă și Morală*, vol. 12, Ed. Ath. Martinps, Athena, 1968, col. 129).

¹⁸² *Evangheliile Apocrife* se numesc vechile texte cu conținut religios care au fost scoase din canonul Sfintei Scripturi. Aceste texte au fost redactate prin imitarea cărților canonice ale Sfintei Scripturi. Potrivit opiniei generale, cercetătorii consideră că aceste cărți au fost redactate între secolul al II-lea î.Hr. și secolul al IV-lea d.Hr., de către scriitorii iudei și creștini (chiar dacă a continuat să fie scrise astfel de texte chiar și până în secolul al XIII-lea d.Hr.), care prin imitarea titlului, a formei și a conținutului, urmăreau să-și asigure pentru lucrările lor o autoritate canonică. Aceste cărți se deosebesc în apocrife ale Vechiului și ale Noului Testament. Protestanții le numesc *pseudo-epigrafe* pe acelea care sunt caracterizate drept cărți apocrife ale Vechiului Testament de către ortodocși și de romano-catolici, în vreme ce *apocrife* caracterizează de obicei cărțile numite de către romano-catolici *deuterocanonice*, iar de către ortodocși, *bune de citit* cărți ale Vechiului Testament.

Mai cu seamă, în mod concret, în una dintre cărțile lor – pentru că au scris și cărți; Zolota a scris o carte, precum și una dintre ucenițele ei o alta, și de acolo poate scoate cineva toate acestea – zice despre Hristos că pe când era micuț, Se juca cu alți copii, făcea porumbei... Acestea însă sunt lucruri cunoscute din cuprinsul evangheliilor apocrife, adică din cele falsificate, nu din cele autentice¹⁸³.

Și încă, ceea ce este mai rău, se socotesc pe ei înșiși, adică *Școala de Eliberare a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*, că este chiar mai presus de Biserică! Acolo îi împinge diavolul!

Să revenim la faptul că au corelat această strădanie a lor cu un anumit naționalism. Cel puțin în acea epocă, eram foarte mic, și v-am spus că îmi amintesc foarte bine, am auzit cu urechile mele aceasta: că se face o mișcare și că vom lua Constantinopolul de la turci... Și menționau prorocii și prorocii!..., că cutare prorocie zice că atunci vom lua Constantinopolul, iar altă prorocie, că atunci vom lua Constantinopolul!

Trebuie să menționez faptul că aceste lucruri neconținut se mișcă și se stârnesc. În acest moment, în Larisa, există o mișcare la conducerea căreia se află un om care încearcă să interpreteze anumite prorocii, ca să spună că vom lua Constantinopolul!

¹⁸³ Această istorioară cu Iisus Hristos micuț Care făcea porumbei din lut și pe care îi însușea prin suflarea Lui este menționată în *Coran* (3: 49 „Casa lui Imran”). Întrucât unii creștini au dorit mai multe informații despre Hristos – care nu erau cuprinse în Evanghelii –, au recurs la unele închipuite. Astfel, Evanghelia apocrifă după Toma, între alte izbânzii, îl arată pe Iisus la o vârstă mică cum îl salvează pe fratele (ruda) său Iacov de mușcătura unui șarpe, cum îndreaptă o grindă ca să-l ajute pe Iosif în atelierul de tâmplărie și cum îl învie pe un constructor mort! Dar atunci când copilul unui funcționar localnic îl enervează, Iisus îl vestește că copilul se va ofli ca un copac și niciodată să nu poarte frunze și roade! Într-o altă împrejurare, Hristos îl blestemă pe un copil care cade peste El pe drum. Altă dată, Iisus face ca mâna unei femei care s-a îndoit de nașterea Sa să se usuce! Într-o zi S-a cățărât pe o rază de soare, provocându-i pe alți copii să facă același lucru, și apoi să-i lase să se prăbușească! Altă dată, pe copiii care-i ascund pe părinții lor ca să-i scape de mânia Lui, îi transformă în porci! Despre aceste lucruri THEOFILACT AL BULGARIEI zice: „Din aceasta cunoaștem că așa-zisele minuni din copilăria lui Hristos sunt false, și au fost alcătuite de către cei ce vor a lua în răs taina [Intrupării]. Căci înainte de Botezul Său nici semne nu a făcut, nici nu a fost cunoscut [ca Fiu al lui Dumnezeu] (PG 123, 1176B).

Și-au confecționat steaguri, după cum am aflat, și-au creat caste, ordine și celelalte – se pare, după modelele masonice – și ei se pregătesc să cucerească, să ia Constantinopolul!

Știți pe ce se întemeiază? Ascultați, iubiții mei, ca să vă spun. Ei se întemeiază pe două puncte.

Unul se află în cartea *Apocalipsei*, la capitolul al zecelea, unde sunt spuse următoarele: „Mergi de ia cartea cea deschisă din mâna îngerului, și mănânc-o.” Este chemat Sfântul Ioan Evanghelistul – cel care vede vedeniile și care consemnează cartea *Apocalipsei* – să ia de la înger o carte și s-o mănânce. „Atunci am luat cartea din mâna îngerului și am mâncat-o; și era în gura mea dulce ca mierea, dar, după ce-am mâncat-o pântecele meu s-a amărât. Și apoi mi-a zis: Tu trebuie să prorocești, încă o dată, la popoare și la neamuri și la limbi și la mulți împărați.”¹⁸⁴ Fiți atenți: *trebuie să prorocești iarăși!*

Erminia corectă a acestui pasaj este următoarea: se întâmplă un repaus, să zicem așa, până acum Sfântul Ioan a văzut cea a văzut. Acum este a doua fază a prorociilor: ceea ce va consemna de-acum Ioan Evanghelistul în restul cărții *Apocalipsei*. Așadar, acea expresie *vei prorooci iarăși*, aceasta vrea să spună.

Ascultați erminia care este dată aici în Larisa, o erminie locală. Acești oameni se întemeiază în altă parte. Ei afirmă că Sfântul Ioan Evanghelistul, pe când urma să moară, a spus să-l pună într-un anumit mormânt. A fost așezat, și au început să-l acopere progresiv cu pământ – însă el nu murise –, cu toate acestea, el a fost acoperit. După un ceas au mers la mormânt și au aflat mormântul gol!

De la bun început trebuie să vă spun că această istorioară circulă. O veți întâlni chiar și în unele dintre cărțile bisericești; o veți întâlni poate chiar și în Sinaxar! Însă acest lucru care circulează este exasperant..., foarte exasperant –, ca să vedeți cum merge diavolul și lipește anumite idei în mințile creștinilor.

¹⁸⁴ *Apocalipsa* 10, 10-11.

Ascultați. Atunci când Domnul i-a descoperit lui Petru, care îl urma din spate acolo la lacul Tiberiadei, cu ce fel de moarte va muri, așadar una martirică, Ioan invitându-se de la sine, fără să-i fi zis Domnul ceva, s-a ridicat de la locul său, de acolo unde erau cărbunii și mâncaseră peștii, și l-a urmat și el pe Domnul. Atunci s-a întors Apostolul Petru, l-a văzut pe Ioan și, întrucât aceștia doi erau prieteni, i-a zis: „Doamne, cu acesta ce va fi?”, adică acesta cum va muri? Iar Domnul a răspuns: „Dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu? Tu urmează Mie.”

Întrucât Sfântul Ioan a scris evanghelia sa mulți ani mai târziu, șaptezeci de ani mai târziu, corectează o greșală, o neînțelegere. În Biserică începuse să circule vorba că acel ucenic nu va muri. Citiți textul, vă rog, este ultimul capitol din *Evanghelia după Ioan*. Așadar, Sfântul Ioan corectează această vorbă și zice: „Dar Iisus nu i-a spus că nu va muri, ci: dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu?”¹⁸⁵, adică, dacă să presupunem că Eu aș vrea ca acesta să nu moară până ce voi veni iarăși, ție ce-ți pasă?

Ați văzut că Sfântul Ioan Evanghelistul corectează această neînțelegere? O corectează pentru că deja circula în Biserică. În ciuda corectării, iubiții mei – de aceea v-am spus că este ceva exasperant – în ciuda corectării pe care Sfântul Ioan Evanghelistul a făcut-o cu propria sa mână în evanghelie, acolo, cu îndărătnicie, circula tradiția diavolească, că Sfântul Ioan nu a murit!¹⁸⁶

¹⁸⁵ Cf. Ioan 21, 19-22.

¹⁸⁶ Sfântul Nicodim Aghioritul, după ce descrie în *Sinaxarul* său (vol. I, pp. 74-76) moartea neobișnuită a Sfântului Ioan Evanghelistul, adaugă îndată: „Căci cu adevărat a murit Ioan, putem afla aceasta din multe mărturii. De aceasta și Policrat, episcopul poporului Efesului, scriind către Victor, episcopul Romei, zise așa: «Iar în Asia (așadar cea mică), mare personalitate a adormit, care va să se scoale la ziua cea de apoi a venirii Domnului, zic, Ioan cel ce s-a rezemat pe pieptul lui Hristos». Iar dumnezeiescul Ippolit, povestind propovăduirea și săvârșirea apostolilor, zice: «Ioan, fratele lui Iacov, propovăduind în Asia cuvântul, a fost izgonit la ostrovul Patmos. Și de acolo, iarăși fiind chemat din izgonire la Efes, s-a săvârșit». Pentru aceasta și unii din pricina cuvântului acesta cred că Ioan nici până astăzi n-a gustat moarte, ci că s-a mutat, precum Enoh și Ilie. Dar nu este acesta adevărul, pentru că nu a zis Hristos: «De voi vrea să stea acesta» în chip enigmatic, pentru că, chipurile, Ioan va trăi. Așadar,

Așadar, acum ascultați în continuare. Ioan Evanghelistul nu a murit – potrivit acestei tradiții diavolești – și este ascuns undeva în lume; este ascuns undeva! Iar când va veni Antihristul, Ioan îl va muștra.

Aceasta am citit-o într-o carte din secolul al XVIII-lea, în special pentru voi, pentru dragostea voastră, când cineva a scris o tâlcuire a *Apocalipsei*. Așadar, acolo scrie că doar trei persoane nu au cunoscut moartea: Enoh, Ilie și Ioan Evanghelistul. Însă despre Ioan Evanghelistul nu spune nimic Sfânta Scriptură, niciăieri; mai cu seamă, el însuși respinge această înșelare. Și continuă, scriind că atunci când va veni Antihristul, aceștia vor veni să-l muște. Iar aceștia trei reprezintă trei legi: Enoh, legea naturală a conștiinței, Ilie, legea lui Moisi de pe Sinai și Ioan, legea Evangheliei. Însă, în cele din urmă, Antihrist îi va ucide¹⁸⁷.

întrucât Hristos în nici un alt loc [din Evanghelii] nu arată că vrea ca Ioan să nu moară, pentru aceasta vădit este faptul că și el, asemenea cu ceilalți apostoli, a murit. Dar și Ioan cel cu gura de aur în multe locuri ale dulcilor sale scrieri dovedește faptul că Ioan a murit". Și încheie Sfântul Nicodim astfel: «Însă, întrucât în chip limpede grăiește dumnezeiescul Ioan Gură de Aur, precum și sfinții bărbați vrednici de credință care au grăit mai înainte, cine este acela care nu voiește să fie în acord cu ei? Sau cine voiește să creadă despre aceste lucruri în alt mod?»

¹⁸⁷ Cf. Sfântul ANTIM AL IERUSALIMULUI, *Erminie la Sfânta Apocalipsă, Ierusalim 1856*, ediția a doua, Ed. Rigopoulos, Tesalonic, 1981, pp. 104-105: „Iar îngerul a zis către el: Iată, iarăși trebuie să prorociți popoarelor și neamurilor și celorlalți, cu siguranță învățându pe care am dat-o noi grecilor despre acest sfânt și slăvit Evanghelist Ioan, că nu a murit prin despărțirea sufletului de trup, ci s-a mutat, într-un loc pe care îl cunoaște numai Domnul și trăiește ca Ilie, până când iarăși va veni din nou în vremea Antihristului, împreună cu Ilie și Enoh și îi va învăța pe oameni ceea ce a fost poruncit a fi peceduit până la sfârșitul vremurilor; căci generațiilor de oameni Dumnezeu le-a dat trei legi, mă refer la cea naturală, pe care Dumnezeu a dat-o lui Adam în Rai, și acest învățător al fiecăruia dintre noi, ce a fost întipărit în fire, și cea scrisă, pe care prin Moisi le-a fost dată israeliților la Sinai, și Evanghelia, care prin sfinții apostoli, Domnul nostru Iisus Hristos ne-a predat-o în Ierusalim. Iată, deci, în vremurile din urmă, va fi și el de față ca martor al acestora; așadar, al legii naturale [reprezentant fiind], Enoh, și din legea lui Moise, Ilie, și din cea a Evangheliei, Evanghelistul prezent, care și împreună cu Enoh și Ilie va fi ucis de către Antihrist; căci i se spune lui și fratelui său Iacov de către Domnul: «Paharul pe care Eu îl beau îl veți bea, și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza» (Marcu 10, 39), arătându-i-se moartea prin martiriu; și pe de-o parte Iacov sub Irod a fost omorât și a băut paharul lui Hristos și a fost botezat prin moartea sa; dar Ioan încă nu a ajuns la un asemenea sfârșit. Prin urmare, spunem că va fi ucis de către Antihrist, și astfel cu amândoi se va împlini cuvântul Domnului”.

Dar însăși cartea *Apocalipsei* ne spune – și aici este ceva strâmb care se corectează – anume că prorocii care vor veni și-l vor muștra pe Antihrist nu vor fi trei, ci doi!... și, așa cum consemnează și tâlcuiește Sfântul Ioan Damaschin, vor fi Ilie și Enoh. Așadar, cum de îl pun și pe Ioan Evanghelistul¹⁸⁸?

Așadar, ei spun că va veni Ioan Evanghelistul, se va arăta, mai cu seamă în epoca noastră, și va începe iarăși să prooroască! Iar ceea ce este foarte important este aceea că prorociile lui se vor referi la Constantinopol..., ca și cum tema *Apocalipsei* ar fi o temă locală, grecească, iar nu una globală! În vreme ce, atunci când vorbește aici despre *împărați, popoare și limbi*¹⁸⁹ se înțelege faptul că prorociile sunt universale.

Vedeți ce fel de înșelări? Și totuși acești oameni există în Biserica! Vedeți înșelările? Din acest motiv trebuie să spunem aceste lucruri și să le subliniem.

Și înaintez.

Trebuie să consemnăm faptul că toți aceștia uneori s-ar putea să spună și anumite lucruri bune. Diavolul – pentru că el este cel ce-i însuflă; diavolul, iubirii mei, iar nu Sfântul Duh! – este capabil să-ți spună o mie de lucruri bune, iar una strâmbă. Dar chiar dacă ți-a spus o mie de lucruri bune, dar una este strâmbă, te-a înșelat¹⁹⁰.

¹⁸⁸ „Vor fi trimiși Enoh și Ilie Tesviteanul și „vor întoarce inima părinților către copii”, adică sinagoga către Domnul nostru Iisus Hristos și către predica apostolilor, dar ei vor fi omorâți de antihrist (Sfântul IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*, cap. XXVI, Despre Antihrist, trad. Pr. D. Fecioru, p. 177). Foarte mulți părinți, vechi ermineuși și mulți contemporani sunt în acord asupra faptului că cei doi martori sunt prorocii Ilie și Enoh, care încă nu au cunoscut moartea (*Facerea* 5, 24; *IV Regi* 2, 11). Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvânt la vedenia lui Daniil*, PG 62, 487: „li va trimite grabnic pe cei doi slujitori ai Săi, pe Enoh și pe Ilie, spre muștrarea celui potrivnic în fața tuturor neamurilor..., încât vrăjmașul însuși este muștrat de către ei și disprețuit de toți”. Sf. IPPOLIT AL ROMEI, *Cuvânt despre sfârșitul lumii*, 21.28-30: „După cum spune și aici prorocul Daniil, care a prevestit că fiara care va ieși din adânc va face cu aceștia război, adică cu Enoh și cu Ilie, și-i va birui pe ei și-i va omori, întrucât aceștia nu au voit să aducă slavă diavolului”. Vezi și P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 180.

¹⁸⁹ *Apocalipsa* 10, 11.

¹⁹⁰ Diavolul „nu a stat într-un adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii” (*Ioan* 8, 44),

Cel de Dumnezeu inspirat, iubirii mei, este acela care primește inspirație de la Dumnezeu; la acesta toate sunt bune. Însă, atunci când aceștia pretind că sunt de Dumnezeu inspirați, este cu puțință ca vreodată să facă greșeli? Cu toate acestea, ei fac greșeli. Însă acela care le induce aceste erminii și inspirații este Sfântul Duh? Nu! Sfântul Duh, iubirii mei, nu Se joacă, nu Se poartă ca un copil; diavolul este acela care înșală, iar acești oameni sunt uneltele, *energumenii* diavolului.

Încă mai este și această renumită „Elena din Spata”. Eram iarăși mic, în perioada interbelică, înainte de 1940, când am auzit de ea, despre care se spunea că-L vedea pe Hristos zi și noapte și a devenit motivul pentru zidirea bisericii Învierii din Spata. Despre aceasta – întrucât și în Peloponez se întâmplase ceva – scrie vrednicul de pomenire părinte Ghervasie Paraskevopoulos următoarele:

„Dacă judec după ceea ce eu însumi în scaunul spovedaniei am ascultat și încă ascult, dar și din indignarea unora care au constatat înșelarea și șarlatania, și mai corect spus aparițiile demonice prin descoperiri, ajung la concluzia că, dacă sfântă și cinstita conducere a Bisericii noastre nu-și îndreaptă cu totul atenția și lucrarea spre surparea acestor prorocii – adică ghiciri; au ajuns adevărate locuri de ghicit (mantice) acele locuri! –, a

în vreme ce, după Sfântul ATHANASIE, „minte, și în nici un fel nu grăiește adevărul” și „se prefăce a ghici și a spune mai dinainte cele despre zilele viitoare” (*BEΠEE* 33, 24). Și chiar dacă spune adevărul, face aceasta ca să atragă și să înșele, pentru că o jumătate de adevăr este o minciună întreagă! DIDIM CEL ORB scrie în acest sens: „De multe ori diavolul te înșală în chip voit, amestecând minciuna, ca o momelă, cu un oarecare adevăr al cărui cuvânt îi este cunoscut” (*BEΠEE* 44, 12). De aceea, după cum spune Sfântul Antonie cel Mare, „Iar Domnul Însuși astupa gura dracilor chiar când spuneau adevărul, zicând: «Tu ești Fiul lui Dumnezeu»” (*Luca* 4, 41) și-i împiedica să grăiască, ca nu cumva în adevărul spus să-și semene răutatea lor, și ca să ne obișnuiască și pe noi să nu le dăm crezare niciodată, chiar dacă par să spună adevărul” (*Viața Sfântului Antonie cel Mare*, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, *PSB* 16, Ed. IBM-BOR, București, 1988, p. 209). Dar același lucru face și Apostolul Pavel cu femeia din Filipi care avea din copilărie duh pitonicesc „și care aducea mult câștig stăpânilor ei, ghicind” (*Fapte* 16, 16-17).

căror tată și mamă este biserica Învierii din Spata, regiunea Attica, și preoteasa care activează în aceasta – cea bine știută Elena, deja plecată din această lume – trece prin primejdia în care s-a aflat și regele Saul, care atâta vreme cât i-a prigonit pe ghicitori și pe învățații pământești a aflat bunăvoie în războaie și în pace; dar atunci când a recurs la aceștia, s-a sinucis.”¹⁹¹

Apoi este această celebră Magoula. Dar timpul trece foarte repede, și nu aş insista mai mult pe ea¹⁹².

Apoi este această Athanasia Kriketou, care trăiește. Este cunoscută pentru scrierea de pe pielea ei. Își scoate sânii afară – mă iertați! – și, chipurile, Sfântul Duh scrie acolo diferite porunci pentru oameni! Ia spuneți-mi: ar alege Dumnezeu sânii unei femei ca să dea porunci oamenilor? Pur și simplu este vorba despre acea formă de boală a pielii, cunoscută în medicină, care se numește *dermatografism*. Cu un obiect nu foarte ascuțit, dacă tragi o linie, într-un loc determinat, pielea se ridică și prezintă o linie roșie. Lăsați acum ce anume scria acolo, chiar și cu greșeli de ortografie..., acesta este deja un alt capitol!

Avea atâtea icoane în interior, încât cineva să creadă că este cu adevărat o sfântă. Ceea ce este mai rău e faptul că ea însăși se numea pe sine „sfântă”..., și circula fotografia ei, imaginea ei în calitate de sfântă! Iar creștinii noștri idioți, înșelații de ei – pen-

¹⁹¹ Arhim. Ghervasie PARASKEVOPOULOS, *Probleme actuale sub lumina sfintelor canoane*, Patra, 1962, p. 171.

¹⁹² „În jurul anilor 1955-1956 a activat în Athena Alexandra Magoula. Era un mediu foarte puternic. Îl avea pe diavol în ea. Ea a făcut câteva false minuni. Susținea că are descoperiri de la Dumnezeu și de la Maica Domnului. Alergau naivii la ea cu suatele. Ea ieșea în balconul casei sale și cu o cruce mare însemna mulțimea ce se afla jos, și care ajungea să oprească și transportul în comun din centrul Athenei. Făceau intruniri în casa ei ofițeri, comandanți de nave, publiciști etc., iar atunci când cineva propunea la acele adunări să citească din Sfânta Scriptură, aceasta nu îngăduia. «Nu, zicea: Veți citi scrierile mele!» Și cu adevărat scrisese multe caiete cu numeroase pagini; tot ceea ce-i venea în minte scria în calitate de, chipurile, descoperiri ale lui Dumnezeu. Atunci mi-a trimis și un preot pe care îl avea și care era atât de dedicat acestei femei, încât și pe cartea lui de vizită scrisese «Spiridon Strigkos, duhovnicul Magoulei!»” (Pr. Haralamb VASILOPOULOS, *Iluminații demascați*, Ed. Presa Ortodoxă, Athena, 1977, pp. 12-13).

tru care aduce mărturie Domnul împotriva episcopului Tiatierei, spunând că acea femeie îi înșală pe oamenii Lui, pe poporul Lui – pun imaginea Athanasiei Kriketou la iconostasul lor de-acasă!¹⁹³

Apoi, Maria din Larisa, căreia probabil că și unii dintre voi i-ați căzut victime. Îmi amintesc, în urmă cu mai mulți ani, când venisem în Larisa, cum un oarecare prieten, tânăr, om duhovnicesc, o vizitase și mi-a descris-o în felul următor:

Această femeie cădea pe un pat, și toată noaptea se presupune că dormea și vedea vise. În anumite momente din noapte ieșeau anumite fraze din gura ei. Creștinii noștri idioți sau înșelați, după cea mai îngăduitoare formulare, ședeau în jurul patului ei și așteptau toată noaptea ce va spune ca să o ia drept prorocie! În principal femeile. Bărbații, împreună cu soțul acestei Maria, precum mi s-a spus, mergeau într-un loc separat, în bucătărie, și bărfeau toată noaptea!

Între timp, acest tânăr, care o vizitase, când a văzut întreaga scenă și a auzit-o că vorbește, a zis la un moment dat către doamnele care se aflau în jurul patului ei: „Ce stați și o ascultați pe aceasta? Această femeie este demonizată!” Și se ridică aceasta, iubiții mei, și-i trage o înjurătură acestui tânăr!...

Ajungem acum la ceea ce ne interesează cel mai mult, la Eusebiu Papastefanou.

Eusebiu Papastefanou, iubiții mei, este un arhimandrit ortodox din America, de origine greacă, teolog, care s-a înșelat într-un mod groaznic. El crede că poate să-L invoce pe Sfântul

¹⁹³ Domnul nostru pretindea chibzuință, înțelepciune, de la ucenicii Lui, în vreme ce în vreo împrejurare când arătau contrariul folosea un limbaj aspru: „Acum și voi sunteți nepricepuți? Nu înțelegeți ...” (*Matei* 15, 16); „O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus prorocii!” (*Luca* 24, 25; vezi și *Galateni* 3, 1-3). Iar Sfântul Evanghelist Ioan adresează o chemare la vigilență și la observație atentă: „Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți proroci mincinoși au ieșit în lume” (*I Ioan* 4, 1. Vezi și *Matei* 7, 15; *I Tesaloniceni* 2, 20-21). Expresia Sfântului Paisie Aghioritul, dar și a mărturisitorului teolog contemporan Nikolaos Sotiropoulos, „evlavioși smintți”, este reprezentativă, pentru că redă realitatea unor astfel de creștini.

Duh, iar acesta să Se pogoare precum o Cincizecime repetată, în modul în care crede el. El a mers pe urmele ereticilor penticostali din Europa și din America. Desigur, acest arhimandrit susține că nu are nici o legătură cu penticostalii! Însă orice ar spune el, iubiții mei, noi vedem limpede că de la aceia a luat.

Apoi, ce altceva mai zice? El spune că această „lucrare harismatică”, adică de a invoca Sfântul Duh, există la protestanți, există la romano-catolici, precum și la ortodocși. Că toți aceștia vor pleca într-o zi din bisericile lor, pentru că ceilalți nu vor putea să-i înțeleagă. Mai zice că papa se pregătește să pornească prigoană împotriva acestor harismatici, a *Mișcării Harismatice*, iar aceștia vor fi nevoiți să plece, și atunci vor constitui ceva nou.

Avem aici și o carte a lui Papastefanou, cu titlul *Revăsarea universală a Sfântului Duh*. Acesta cunoaște întreaga lume, a venit chiar și în Grecia și face un prozelitism extraordinar¹⁹⁴. Și dedesubt, subtitlul *Mișcarea Harismatică din perspectivă ortodoxă*¹⁹⁵. Este o apologie într-un anume mod, față de cele de care este acuzat. Vă citesc, repede-repede, ceva foarte fugitiv. El scrie:

„Nu ascundem faptul că această experiență harismatică, cu toate manifestările pe care le înfățișează, s-a extins în principalele Biserici occidentale; spre exemplu, în cea Romano-catolică, Anglicană, Luterană, Presbiteriană și Metodistă. Este definitoriu faptul că cei ce se pronunță nefavorabil la adresa Mișcării Harismatice, în special în America, se află și printre creștinii liberali, și printre cei conservatori. Acesta nu constituie un fenomen care se limitează printre ortodocși.”

Prin urmare, se pare că aceștia au ajuns să facă unirea Bisericilor mai înaintea celor care se străduiesc de atâta vreme s-o înfăptuiască! Și, firește, aceste uniri sunt respinse.

¹⁹⁴ Timp de 15 ani încheiați a activat, făcând prozelitism în cadrul Bisericii fără cel mai mic impediment! Mai cu seamă el însuși menționează în cartea sa că la *Prima Întrunire Harismatică Panortodoxă* (Michigan, 1973) a lansat invitații tuturor episcopilor canonici ortodocși și a cerut cu cuviință rugăciunile și binecuvântările lor pentru lucrările întrunirii.

¹⁹⁵ *Ministry for Orthodox Renewal*, Ed. Logos, Athena, ²1976.

„Nici nu ascundem faptul că Mișcarea Harismatică, în genere, are ca premergător și inspirator clasica Biserică Penticostală!”

Puțin mai sus știți ce zicea? „Mulți, din neștiință sau dintr-o rea intenție și prejudecată, îi identifică pe cei din Mișcarea Harismatică cu adepții Bisericii Penticostale!” Dacă îi acuzi că sunt penticostali, îți spun că ești un om rău intenționat! Așa cum spunem și despre adepții *Organizației Creștine pentru Pace* că sunt penticostali, atunci, de asemenea, este reaua noastră intenție! Și zece rânduri mai jos zice ceea ce v-am spus:

„Nici nu ascundem faptul că Mișcarea Harismatică, în genere, are ca premergător și inspirator clasica Biserică Penticostală. Aceasta mărturisesc toți harimaticii romano-catolici și protestanți, și desigur cu multă recunoștință disting în apariția Bisericii Penticostale mișcarea mâinii Dumnezeuieștii Pronii. Mulți cercetători ai Mișcării Penticostale Mondiale o consideră pe aceasta drept unul dintre cele mai însemnate evenimente ale creștinismului contemporan, echivalent cu reforma Protestantă din secolul al XV-lea, după importanța acestuia.” Adică, miau-miau la lună!

În alt loc explică modul în care vine Sfântul Duh. Așadar, scrie: „La unii vine dumnezeiasca adumbrire ca un curent electric, care trece de obicei de la mâini și apoi prin cap și înaintea-ză în jos spre întregul trup.” Și mai ales zice că produce cutremurare, zgâlțâire... Însă acest lucru este specific doar demonilor! Sfântul Duh vine ca răcoare; nici nu-l cutremură pe om, nici nu-l face să tremure, nici să simtă descărcări electrice în corpul său¹⁹⁶. Și continuă; ascultați: „Uneori, dar nu la fiecare persoană, mâinile se zgâlțâie, alteori capul și alteori corpul întreg!”

Însă aceste fenomene, cu astfel de manifestări, le întâlnim la întrunirile spiritiste, în spiritism, acolo unde în chip limpede acționează diavolul, satana..., în chip limpede!

¹⁹⁶ Cf. *III Regi* 19, 12; *Iov* 4, 16; *Psalmii* 132, 3; *Osea* 6, 4; 14, 6 ș.a.

„Cel ce scrie este nu numai martor ocular, dar și părtaş al minunatelor, cu adevărat, manifestări ale Duhului, în mijlocul harismaticilor.”

Are și fotografii cartea; dacă dorește cineva să vină la sfârșit, am să i le arăt.

Și continuă: „Revărsarea universală și mondială a Sfântului Duh în zilele de pe urmă (așadar, în aceste zile) sugerează că Domnul poate (ascultați, ascultați!) să înfăptuiască veșnicele Sale scopuri și în afara Bisericii Ortodoxe, fără ca să fie anulat adevărul că ea rămâne Biserica mamă¹⁹⁷!”

Ei, desigur, ca să nu sufere vreo prigoană, o acceptă. În altă parte, însă, zice că Biserica Ortodoxă merge ca o desfrânată, ca marea desfrânată-Babilon¹⁹⁸! În altă parte zice aceste lucruri¹⁹⁹.

Este cu puțință ca să fie nevoit (Hristos) să depășească Biserica (auziți: să o depășească, adică s-o tăgăduiască, să lase de-o parte Biserica!) pe care ortodocșii și-o revendică (și-o revendică!..., pentru că se consideră pe sine însuși ortodox!) din punct de vedere istoric drept una, sfântă, universală (sobornicească) și apostolică Biserică.” Ați auzit? Hristos să înlătore Biserica, pentru a înainta, să facă în continuare ceva El singur! Hristos fără Biserica Lui²⁰⁰!

„Acum când se apropie marea strâmtorare a celor șapte ani (care sunt aceștia? Nu se știe. V-am spus că au harisma prorociei? Ei sunt proroci mincinoși, așa cum descoperă Domnul despre femeia-Izabela!) să tindem ortodocșii să ne deschidem urechile”

¹⁹⁷ Nu este cu puțință, potrivit Sfintei Scripturi, ca lumea din afara Bisericii să primească Sfântul Duh, cf. *Ioan* 14, 17.

¹⁹⁸ Cf. *Apocalipsa* 14, 8; 17, 5.

¹⁹⁹ De la începutul cărții autorul își arată intențiile sale, reproducând teza protestantă despre apostazie, unde zice: „Apostazia prorocită de Apostolul Pavel deja se lucrează”..., iar mai jos: „Mireasa lui Hristos deja arată semne care mărturisesc faptul că a început să se transforme în desfrânată cea înveșmântată în porfiră roșie” (p. 9).

²⁰⁰ Domnul Hristos le-a făgăduit ucenicilor Săi că va fi totdeauna cu ei, fără pauze (*Matei* 28, 20). Prin urmare, pentru totdeauna va exista și Biserica Ortodoxă, și nu este cu puțință ca vreodată Domnul să o elimine... sau s-o lase de-o parte! Cf. *Deuteronomul* 31, 6; 8. *Iisus Navi* 1, 5. *Evrei* 13, 5 ș.a.

(să ascultăm cu dispoziție de recunoștință) „la ceea ce grăiește Duhul Bisericii”.

Iată iarăși ceea ce v-am spus mai înainte, la o altă pagină: „Deja și Otodoxia, mireasa lui Hristos, într-o mare măsură începe să se transforme într-o femeie desfrănată!” (la p. 208, a ediției cărții din care citează pr. Athanasie).

„Semnele cosmice care nu s-au arătat în ziua Cincizecimii” (A! Așadar, multe lucruri nu s-au arătat în ziua Cincizecimii..., și mai tâlcuiesc în mod eronat prorocia lui Ioil!) „se vor arăta acum, în apropierea mării și văditei Zile a Domnului”²⁰¹.

Și zice în continuare că vor fi răpiți de Domnul, așa cum ne descrie A Doua Venire Apostolul Pavel. Însă fiți atenți: Unde vor fi răpiți? Nu în Cer. Hristos îi va lua pe toți harismaticii, îi va muta în Sion, la Ierusalim, acolo vor sta șapte ani, până când va trece strâmtorarea, și după aceea... Și după aceea vom vedea în continuare²⁰²!

Aceștia, iubiții mei, sunt cei care activează în Biserică, iar Biserica încă nu i-a condamnat! Organizația Creștină pentru Pace din Larisa, într-un mod asemănător activează. În O.C.P. din Larisa nu există glosolalia? Nu susțin că fac vindecări și tămăduiri? Toate acestea ce arată? Arată faptul că aceștia aparțin categoriei Iluminaților. Așadar, să fim cu luare-aminte; să fim foarte atenți!

²⁰¹ Cf. Ioil 3, 1-5. Este vorba despre o dublă prorocie mesianică. Prima ei parte (versetele 1-2) se adevărează în primele vremuri eshatologice, la Prima Venire a Domnului, în ziua Cincizecimii, așa cum ne încredințează Apostolul Petru (*Fapte* 2, 14-21), în vreme ce a doua ei parte (versetele 3-5) se vor adevăra în vremea celei de-a doua *eshatologii*, la A Doua Venire a Domnului. Vezi și scolia pr. Ioil YANNAKOPOULOS în: *Erminia Vechiului Testament*, vol. 22, Ed. V. Rigopoulos, Tesalonic, 1976, pp. 186-188. Însă, dincolo de acest fapt, Sfântul Duh le-a descoperit toate apostolilor la Cincizecime. Nu există ceva mai mult pe care să ni-l descopere nouă, în vreme ce apostolilor nu! Cf. Ioan 14, 26; 16, 13.

²⁰² Referitor la cei șapte ani (3,5+3,5) ai guvernării Antihristului, Papastefanou adoptă învățătura greșită penticostală despre răpirea Bisericii (a harismaticilor) de către Hristos. Scrie în cartea sa: „Prin dumnezeiască răpire ei vor fi cu Domnul și în acest fel vor evita Marea Strâmtorare de șapte ani care urmează să se întâmple” (p. 206). Însă răpirea care ne este descrisă de Apostolul Pavel (*I Tesaloniceni* 4, 17) se va întâmpla exact în ultima zi a Istoriei, iar nu cu șapte ani mai devreme!

Care este concluzia? Concluzia reiese din ceea ce am spus. Aceste mișcări sunt lucrate de către duhul cel viclean. Iar acest fapt este descoperit de Domnul Însuși, prin aceea că caracterizează și spune că toate acestea sunt „adâncurile satanei” și, de asemenea, că lucrările acestei femei, ale „Izabelei”, așa cum o numește, sunt „muncile și zilele”²⁰³ vechii Izabele.

Domnul nostru ne vestește: „Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos, și pe mulți îi vor amăgi... Și mulți proroci mincinoși se vor scula și vor amăgi pe mulți... Căci se vor ridica hristoși mincinoși și proroci mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși. Iată, v-am spus de mai înainte.”²⁰⁴

Astfel, iubii mei, avem datoria de a avea smerenie, pentru că duhul înșelării lucrează în mod special asupra celor mândri²⁰⁵ și trufași, pentru că acești oameni au convingerea că tâlcuiesc corect Scriptura, în afara erminiei Bisericii, și în cele din urmă se păstoresc pe ei înșiși, așa cum spune Apostolul Iuda fratele Domnului²⁰⁶.

Femeia-Izabela încă circulă, și va circula până la sfârșitul Istoriei; circulă în cadrul Istoriei și-i înșală și-i rupe pe robii lui Dumnezeu din staulul mântuirii.

Așadar, să deschidem ochii noștri, pentru că „mulți amăgitori au ieșit în lume.”²⁰⁷ Diavolul în epoca noastră face ravagii²⁰⁸. Să fim neconținut cu luare-aminte, pentru că este chestiunea mântuirii noastre veșnice în joc!

Duminică, 1 martie 1981

²⁰³ Expresie împrumutată după titlul cărții lui HESIOD, *Munci și zile*, în care sunt descrise foarte multe activități ale omului, ceea ce vrea să spună că activitățile acelei femei sunt multe și variate în violență (*n.tr.*).

²⁰⁴ *Matei* 24, 4-5; 11; 24-25.

²⁰⁵ Cf. *Iudita* 9, 11; *Pilde* 3, 34; *Înțelepciunea lui Sirah* 3, 18-20; 10, 15; *I Petru* 5, 5; *Iacov* 4, 6.

²⁰⁶ Cf. *Iuda*, 12.

²⁰⁷ *II Ioan* 1, 7.

²⁰⁸ Cf. *Apocalipsa* 12; *I Petru* 5, 8.

CATEHEZA A ȘAPTESPREZECEA

(*Apocalipsa 2, 24*)

„Adâncurile satanei”. Masoneria este sufletul și măduva gnosticismului, pe care-l osândește Mântuitorul în epistola Sa către episcopul Tiatirei

„Și vă zic vouă, celorlalți din Tiatira, câți nu au învățatura aceasta, care n-au cunoscut adâncurile satanei, precum zic ei.”²⁰⁹ Vouă Mă adresez, celorlalți credincioși din Tiatira, zice Domnul în epistola Sa către episcopul Tiatirei, adică celor ce nu ați primit acea învățătură a acelei femei-Izabela, și nu ați cunoscut ceea ce susțin ceilalți că au cunoscut, așa-zisul adânc al înțelepciunii, după cum spun ei, care nu este decât „adâncul satanei”.

Sub numele de Izabela, iubirii mei, mai trebuie să cuprindem și o altă categorie de „credincioși” (între ghilimele), în afară de „Iluminații” pe care i-am menționat data trecută, care și aceștia rămân în cadrul Bisericii, se îmbisericesc, se împărtășesc, dar dinspre latura credinței, activează în mod diferit față de credința Bisericii.

Să nu uităm faptul că femeia Izabela, din epistola către episcopul Tiatirei, este de orientare *gnostică*. Să nu uităm acest lucru; pentru că Domnul în această epistolă zice că ea îi „învață și îi rățăcește pe robii Mei ca să se desfrâneze și să mănânce cele jertfite idolilor”²¹⁰. Prin urmare, este de orientare gnostică; așa cum văzusem și în cazul nicolaiților, care și ei erau de factură gnostică²¹¹.

²⁰⁹ *Apocalipsa 2, 24.*

²¹⁰ *Apocalipsa 2, 20.*

²¹¹ Vezi: *Cateheza a zecea și a paisprezecea* din vol. I și respectiv prezentul volum.

Ceea ce are o deosebită însemnătate este faptul că numita *gnoză* (*cunoaștere*) cu nume *mincinos* (gnosticism, gnostic), după cum o numesc vechii Părinți ai Bisericii noastre și Sfântul Irineu al Lyonului²¹², este caracterizată aici de către Domnul drept satanică.

Și Domnul Se întoarce acum către aceia care se află în jurul episcopului și au rămas credincioși învățaturii sănătoase, și nu au fost inițiați în pretensele foarte adânci *cunoștințe* (*gnoze*) și *înțelepciuni*, așa cum susțin ereticii, care însă în realitate erau *cunoștințe* (*gnoze*) și *înțelepciuni* demonice, satanice²¹³.

Ereticii vorbeau cu adevărat despre *adâncul* înțelepciunii lor, în calitate de *înțelepciune negrăită*, *cunoaștere* (*gnoză*) *negrăită* și *neapropiată*, inaccesibilă celor *profani* și celor *neinițiați*.

Și întrucât „taina fărădelegii”, potrivit Sfântului Apostol Pavel, „se lucrează”²¹⁴, din această pricină astăzi erezia gnostică este masoneria. De altfel, însăși masoneria pe noi toți ne numește *profani*. Aceștia dețin *iluminarea* și *inițierea* în *adâncul gnozei*, în *adâncul înțelepciunii*, în *adâncul filosofiei*, pe care noi nu-l cunoaștem, potrivit afirmațiilor lor²¹⁵.

²¹² Cu această temă s-au ocupat deja din primul moment apostolii (*I Timotei*, *Galateni*, *II Petru*), semnalând și înfierând strădaniile înșelării gnosticilor. În continuare de această temă s-au ocupat apologeți și teologi creștini, precum Sfinții IRINEU AL LYONULUI (*Combaterea și răsturnarea gnozei cu nume mincinos*), IPOLIT AL ROMEI (*Combaterea tuturor ereziilor*, cărțile a V-a și a VII-a), AUGUSTIN (*De Civitate Dei*), EPIFANIE AL SALAMINEI (*Panarion*), *Clement al Alexandriei* (*Stromatele*, II, III și VII), EUSEBIU AL CEZAREEI (*Istoria Bisericească*), dar și alții care stăpâneau și filosofia cea din afară, precum Sfântul IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL (*Dialogul cu Iudeul Trifon*), ORIGEN (*Comentariu la Evanghelia după Ioan* – vol. 32, la Ioan 12), dar chiar și PLOTIN (*Către gnostici*), Sfântul GRIGORIE AL NYSSEI (*Către Alvarie*) ș.a.

²¹³ Cf. *Iacov* 3, 15.

²¹⁴ *II Tesaloniceni* 2, 7.

²¹⁵ După cum evreii îi numesc pe neevreii *goimi* (גויים), tot așa și masonii îi numesc pe cei ce nu sunt masoni *profani*. Prin inițierea masonică, creștinul devine frate al mahomedanului sau budhistului sau al vreunui raționalist inițiat, în vreme ce creștinul care nu deține inițierea în masonerie este socotit de el drept *profan*. În toate textele lor masonii nu încetează să ne numească, în mod depreciativ, *profani*. Astfel, în inițierea masonică a gradului al optsprezecelea, candidatul face acest jurământ: „În prezența acestui desăvârșit Sinedriu și prin cuvântul meu de onoare, făgăduiesc că nu voi des-

Prin urmare, masoneria este urmașul firesc al vechiului gnosticism! Sau, dacă doriți, este un neognosticism²¹⁶!

Probabil că am făcut referire de foarte multe ori la masonerie și poate aș putea fi caracterizat drept o persoană care are o psihoză față de această grupare. Însă, iubiții mei, problema nu este aceasta; masoneria este o realitate contemporană, care-i influențează pe toți și pe toate în epoca noastră. Și este o tactică proastă aceea de a subestima valoarea vrăjmașului. Ca să-l putem război pe vrăjmaș, nu trebuie niciodată să-i subestimăm puterea. Iar masoneria are putere; și aceasta este puterea satanei. Din acest motiv războim totdeauna masoneria, și o vom război cât vom trăi, și avem datoria de a o război totdeauna. Nu vă uitați la faptul că nu are o viață publică, nu vă uitați la faptul că nu iese niciodată în public, la procese și altele, nu vă uitați la faptul că niciodată nu se fac conferințe în numele ei, nu vă uitați că nu vedem nici o publicație care să poarte numele ei, nu vă uitați la toate acestea! Masoneria activează subteran, perfid!

Masoneria este gnosticismul, și aceasta vom arăta astăzi în mod special. Cu ajutorul lui Dumnezeu, vom dovedi faptul că masoneria are o dimensiune gnostică – și vom vedea aceasta chiar din înscrisurile oficiale ale masoneriei –; prin urmare, cazul ei ține de resortul epistolei Domnului despre care vorbim, către episcopul Tiatiarei, unde o condamnă pe „femeia Izabela”, care prin această „învățătură străină” vine să-i atragă și să-i înșele pe robii lui Hristos. Și dacă Hristos o condamnă pe această femeie, înseamnă într-un mod foarte limpede că El condamnă și masoneria. Vom dovedi acest lucru.

coperi niciodată tainele (misterele) Cavalerilor Rozicrucieni (ale masonului de grad 18) nici unui frate de grad inferior, nici vreunui profan, sub pedeapsa de a-mi pierde pentru totdeauna rațiunea și de a fi veșnic în întuneric..., așa să-mi ajute Marele Arhitect al Universului” (periodicul masonic, *Pythagora*, anul IV, martie, 1885, nr. 3, pp. 82-83). Și în altă parte: „Să protejăm textele noastre, astfel ca niciodată acestea să nu cadă în mâinile profanilor; pentru că acestea în mod sigur vor fi întinate...!”, I.A. VASILIS, grad 33, *Am văzut Steaua care strălucește*, Athena, 1952, p. 68).

²¹⁶ În realitate, gnosticismul nu a dispărut niciodată; totdeauna a găsit moduri noi de a se înfățișa în fiecare generație.

Din acest motiv, v-aș ruga, iubii mei, să fiți cu luare-amin-te, ca să vedem din textele ei oficiale cum însăși masoneria se caracterizează pe sine însăși. Dacă se dovedește, spun încă o dată, nu într-un mod indirect – lăsați faptul că este cu totul vădit –, ci într-un mod direct, faptul că masoneria este gnosticismul, s-a mântuit treaba!, este condamnată cu totul de Biserică. Pentru că însăși Sfânta Scriptură a vorbit împotriva gnosticismului – și Apostolul Pavel către Timotei, și Apostolul Petru în epistolele sale sobornicești scriu împotriva gnosticismului –, dar și Sfinții Părinți au luptat cu îndârjire împotriva gnosticismului, pentru că și acesta a luptat cu furie împotriva Bisericii²¹⁷.

Însă, întrucât gnosticismul nu este cunoscut multora dintre voi – fără să intru în detalii, pentru că de multe ori am făcut referințe la el –, în două cuvinte v-aș spune următoarele.

În realitate, gnosticismul este o filosofie religioasă. Acceptă un dumnezeu/zeu, o lume și un om. Acceptă anumite relații între dumnezeu/zeu, lume și om. Lumea o vede printr-o privire dublă; o vede și bună, și rea. În lume vede binele și răul; și zice: secțiunea bună trebuie s-o fi făcut un dumnezeu bun, iar secțiunea rea trebuie s-o fi făcut un dumnezeu rău. În consecință, acest dumnezeu nu este unul, ci sunt doi dumnezei, două ipostasuri, sau este unul în două ipostasuri contrare. Sau un dumnezeu în două persoane, sau doi dumnezei.

Consemnați faptul că în literatura gnostică există o mare varietate, foarte mare; așadar, întâlnim și deosebiri: gnosticismul lui Marcion, gnosticismul lui Vasilide..., și al multor alora; totdeauna cu anumite nuanțe²¹⁸.

Fundamentul esențial în toate aceste sisteme ale gnosticismului este *dualismul*: anume faptul că există doi dumnezei: dumne-

²¹⁷ Vezi nota 212.

²¹⁸ Grupările gnostice se împart în mod frecvent în școala orientală sau persană, și în școala siro-egipteană. De gnosticii siro-egipteni aparțin Cerint, Simon Magul, Marcion din Sinope, Sethienii, Valentinienii, Vasilidienii, Ofiții, Cainiții, Sodomiiții, Carpocarienii, Vorvoriții ș.a. De gnosticii persianiți aparțin Mandaiții și Maniheismul, în vreme ce dintre gnosticii de mai târziu Pavlicienii, Bogomilii, Catharii ș.a.

zeul cel rău și dumnezeu cel bun; dumnezeul care creează răul și dumnezeul care creează binele. Aceștia se luptă între ei și se află într-un continuu conflict, totdeauna cu victima care este omul, care jinduiește să se izbăvească la un moment dat de dumnezeul cel rău.

În cele din urmă omul nădăjduiește într-o astfel de izbăvire, trăiește în natură, într-un anumit fel nu are un dumnezeu transcendent, chiar dacă-l socotește a fi nevăzut. În realitate, dumnezeul/zeul gnosticismului nu este unul transcendent. Și întrucât gnosticismul vrea să preia multe elemente din exterior – el însuși este gol de conținut, nu are nimic –, preia tot ceea ce filosofia omenească a produs până astăzi, tot ceea ce au oferit religiile de misterii. Precum Orfismul, misterii Eleusine, Hermetismul, prin Hermes Trismegistos, misterii orientale, ale Cybelei, misterii lui Osiris și Isis. De asemenea, a preluat și din Iudaism, a preluat și din creștinism..., iar toate acestea le-a făcut un amestec și le prezintă ca proprii²¹⁹.

Primejdia gnosticismului constă în aceea că nu-ți tăgăduiește creștinismul în mod oficial. Aici se află primejdia. Atunci când un altul îmi va spune „tăgăduiesc creștinismul”, știu că este împotriva mea, știu că este vrăjmașul meu. Însă, atunci când se ascunde, adică nu arată că tăgăduiește creștinismul, ci se mișcă, conspiră, există, respiră, se târăște în cadrul Bisericii, se împărtășește, se îmbisericește, dar este străin, de altă factură, aici se află primejdia! Așa cum îi vedem și pe masoni că se împărtășesc, că se îmbisericesc... Dacă doriți, au acest fapt ca pe un argument. „Dar eu mă îmbisericesc – îți spun aceștia –, dar eu mă împărtășesc...” Aceasta este nenorocirea. Nu argumentul, ci nenorocirea!

²¹⁹ *Masoneria, în calitate de gnosticism contemporan, a primit influențe în special din Iudaism. Masonii înșiși, în ritualul gradului al optsprezecelea, consemnează următoarele: „Masoneria își extrage toate simbolurile, miturile și tradițiile sale din cărțile iudaice. Recunoscând existența unui singur Dumnezeu, sub denumirea de MAU (Marele Arhitect al Universului), fără ca să se abată deloc de la drumul său, și urmând rațiunea omenească în toate manifestările religioase, a trecut prin Iudaism și prin toate ereziile care s-au născut din acesta, ca să sfârșească în filosofia pură a Logosului drept”.*

Ați văzut ce a făcut acea „Izabela”? Activa în cadrul Bisericii Tiatirei. Ați văzut cum se mișca? Am analizat-o data trecută. În consecință, ea este modelul gnosticilor contemporani, al masonilor, așa cum a fost și modelul vechilor gnostici.

Așa cum v-am spus însă, vom recurge la scrierile lor, unde vedem următoarele lucruri.

Într-o poziție foarte vizibilă în Loja lor au litera G sau Γ (în Grecia), care este plasată în mijlocul unei stele ce strălucește. Adică o stea cu raze, în mijlocul căreia se află litera G. În alfabetul grecesc G este a treia literă, iar în alfabetul latin este a șaptea literă.

Aceasta uneori nu se află în mijlocul unei stele strălucitoare, ci este plasată în mijlocul unui unghi drept format dintr-un echer (instrumentul geometric) și un compas. Compasul este așezat în partea de sus, iar echerul, în partea de jos, iar în interiorul complexului format de echer și compas se află litera G (fără steaua cu raze, atunci când se află în interiorul acestui complex).

Însă, întrucât echerul împreună cu compasul reprezintă principalul simbol al masonilor, în două cuvinte am să vă spun următoarele. Acest complex posedă un simbolism bogat și cu multe aspecte; am să vă spun ceea ce este mai important, cred.

În partea de jos echerul, cu unghiul drept, este simbolul materiei, este materia perfectă, pentru că avem unghiul drept. În partea de sus avem compasul, care este deschis la patruzeci și cinci de grade – ceea ce vă spun este după textele masonilor – și este simbolul spiritului. „Spiritul deasupra materiei” este înțelesul întregului simbolism. *Spiritul deasupra materiei*, adică dualismul; cum se impune spiritul în fața materiei.

Iubiții mei, consemnați faptul că în creștinism nu există dualism, nu există doi dumnezei. Dumnezeu „a făcut cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt în ele”²²⁰. Nu există nimic care să nu fie făcut de Dumnezeu cel Unul. Și, de vreme ce nu există nimic care să nu fi fost făcut de Unul Dumnezeu – „fără El (Dumne-

²²⁰ *Ieșirea* 20, 11; *Faptele* 14, 15; *Cf. Facerea* 1, 1-31; *II Paralipomena* 2, 12.

zeu-Cuvântul), nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut²²¹ – cum este cu putință să existe contradicție între lucrările lui Dumnezeu?

Dacă există răul în lume, iubirii mei, nu se datorează unui dualism; se datorează introducerii (intercalării) lui, după libera alegere a fapturilor raționale, a diavolului mai întâi, și apoi a oamenilor. Introducerea (intercalarea) răului se întâmplă după libera alegere a fapturilor raționale! În acest mod a fost introdus răul, și s-a făcut clătinarea, tulburarea zidirii. În acest fel este explicat răul din perspectiva credinței noastre, iar nu că este creația vreunui alt dumnezeu sau a unui zeu într-o stare contradictorie²²².

Așadar, nu există o contradicție între spirit (duh) și materie, pentru că Duhul cel nemărginit, Dumnezeu, Duhul cel veșnic, a creat lumea materială. Ar putea ca această lume (cosmos) să fie vreodată potrivnică existenței lui Dumnezeu? Ar fi cu putință așa ceva?! „Cerurile spun slava lui Dumnezeu.”²²³ Cum este cu putință ca cerurile să se întoarcă împotriva lui Dumnezeu? Niciodată! Dar și altceva: sufletul se află în contradicție cu trupul – o, sufletul se află în contradicție cu trupul! Dar trupul

²²¹ Ioan 1, 3.

²²² Nicăieri în Sfânta Scriptură nu se face referire la vreo creație a răului; tot ceea ce creează Dumnezeu este „bun foarte” (*Facerea* 1, 31). Părinții Bisericii accentuează acest fapt, în vreme ce se întorc împotriva gnosticilor, care socoteau că răul este de sine existent. Pentru Sfântul Grigorie al Nyssei, răul constituie absența binelui; nu este de sine existent, nu are propria lui fire, nici ipostas (*Despre crearea omului*, PG 44, 184C. Cf. Sf. VASILE CEL MARE, *Că nu Dumnezeu este cauza răului*, PG 31, 341B: „Pe scurt, nu socoti pe Dumnezeu autor al existenței răului și nici nu-ți închipui că răul are o existență proprie. Căci răul este o lipsă a binelui... Răul nu este nici necreat, după cum susțin ereticii, care acordă răului aceeași valoare ca și firii binelui”, în: *PSB* 17, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 441). Sfântul Athanasie cel Mare accentuează faptul că răul nu a preexistat; are o origine secundară (*Cuvânt împotriva elinilor*, PG 25, 6C. Pricina răului se află în mișcarea liber consimțită a omului spre neexistență (*Împotriva arienilor*, 1, PG 26, 117B: „Pentru că firea celor făcuți este schimbătoare...”. Cf. *Cuvânt împotriva elinilor*, PG 25, 81C: „Căci firea celor create, ca una ce a luat subzistență din cele ce nu sunt, este, privită în ea însăși, curgătoare și slabă și muritoare”). Sfântul Ioan Damaschin aseamănă răul cu întunericul, iar binele, cu lumina. Izvor al luminii există, însă izvor al întunericului în mod cert nu; prin urmare binele este de sine existent și existent, răul însă nu (*Dialog împotriva maniheilor* 22, PG, 1525 CD).

²²³ Psalmii 18, 1.

va fi înviat și va fi mântuit! Materia va fi mântuită²²⁴! Această teză este de neconceput pentru gnostici; și este de neconceput, pentru că materia pentru aceștia este un lucru rău.

În consecință, compasul, adică spiritul, este așezat peste echer, peste materie; este impunerea spiritului asupra materiei. Dar deși echerul este la nouăzeci de grade, materia în expresia ei perfectă, compasul este la patruzeci și cinci de grade – nu nouăzeci – pentru că încă nu s-a impus spiritul (duhul) omenesc asupra materiei, dar se luptă să se impună.

În interiorul acestui complex există litera G sau Γ, după cum v-am spus. Masonii sunt în mare măsură întristați că nu au o literă care ar putea să corespundă tuturor limbilor și neamurilor pământului, ca să o înțeleagă masonii din toată lumea.

Însă ce înseamnă această literă?

Vom urma litera G din alfabetul latin; de altfel, multe cuvinte ale limbilor cu rădăcină latină își au originea în limba greacă; veți vedea aceasta în continuare. Prin litera G avem numele *God*, care înseamnă Dumnezeu. Rețineți acest fapt: *Dumnezeu*! Așadar, aceasta înseamnă în *Francmasonerie*; Francmasoneria este masoneria cu un alt nume.

Masonul și poetul englez Burns scrie următoarele: „Această hieroglifă a lămpii pe care nimeni în afară de frați nu poate s-o vadă...” Litera G o numesc *lămpă*..., adică o lumină, și numai frații pot să cunoască ce semnificație are acest G.

Potrivit lui Plantagenet, acest G este de proveniență hermetică; provine din așa-numita *filosofie hermetică*, care cuprinde în sine magia.

Dalco – toți aceștia despre care vorbim sunt masoni – într-una dintre cuvântările sale a spus următoarele: „Litera G, care împodobește Loja, nu exprimă numai numele lui MAU (Mare-

²²⁴ Potrivit Sfintei Scripturi, Dumnezeu Care a creat sufletul, a creat și trupul, de vreme ce El este „Dumnezeul duhurilor și a tot trupul...” (*Numerii* 16, 22; 27, 16). Vezi și *Slujba Însmormântării și a Parastasului*.

lui Arhitect al Universului, adică a lui Dumnezeu), ci înseamnă în același timp și știința Geometriei.” Așadar, litera *Γ* a noastră sau *G* latin înseamnă și Geometria (*Γεωμετρία*, în greacă sau *Geometry*, în engleză sau *Géométrie*, în franceză). Așadar, *God*, Dumnezeu, dar și *Géométrie*, *Γεωμετρία* (Geometria).

Potrivit lui Lennhof și Posner, „semnificațiile literei *G* sunt: *God* (Dumnezeu) *Geometry* (Geometria) *Generation* (Facerea) și *Gnosis* (Cunoașterea)”. Cuvântul *Gnosis* (Cunoașterea) nu se scrie tradus – în engleză *Knowledge* –, ci rămâne așa cum este: *Gnosis*. Acesta este un cuvânt grecesc, moștenit de la gnostici, și este transcris cu caractere latine în toate limbile pământului prin numirea de *Gnosis*. În consecință, există totdeauna un *G* înainte. Din acest motiv doresc să insistăm pe tema *Gnosis* (*gnoză*, *cunoaștere*), *gnostic*.

În *Dicționarul masonic* scrie următoarele: „La multe dintre Lojile masonice este înfățișată litera *G*, nu numai într-o stea strălucitoare, ci și în complexul brațelor echerului și compasului – așa cum v-am explicat – așa cum se obișnuiește și la noi”²²⁵ – la noi, grecii.

Așadar, de vreme ce am văzut acest *G*, adică litera inițială care se referă la cheștiunea Gnozei (*Gnosis*), mergem la ritualul inițierii în gradul 12 în masonerie, ca să vedem ce înțeles are acest *G*.

Am să vă citesc, iubiții mei, numai din textele lor, de la gradele lor de inițiere pe care ei le au. Vă redau direct traducerea; doar mă voi opri ca să comentez.

„Maestrul de ceremonii, scriu ei, scoate masca candidatului și așază pe podea un paravan, pe care este pictată o stea mare cu cinci raze, purtând în mijlocul ei litera *G*” – despre care v-am vorbit.

Marele Învățător se întoarce spre candidatul care urmează să fie inițiat în gradul 12 (iar candidatului i se dă un nume simbolic, și-l numesc Moab; nu pentru că el ar avea acest nume; este

²²⁵ Vasilis LAMBROPOULOS, *Dicționarul negru al masoneriei grecești*, vol. III, p. 15.

pur și simplu un nume simbolic; acest nume face parte, am putea spune, din ritualul inițierii) și-i spune:

„Moab, pentru a ne arăta că ai înțeles bine învățăturile noastre, spune-ne ce înseamnă litera misterioasă”; așadar, acest G ce semnificație are?

„Candidatul zice: Geometria, Fertilitatea (*Generation*).”

„Marele Învățător: «Foarte corect. Învăță, deci, că înseamnă de asemenea și Gnossis (Gnoză, Cunoaștere)». Așa cum am mai spus, înseamnă și Gnossis (Gnoză, Cunoaștere).”

(Aici – scrie în *Regulamentul inițierii* – o lungă și deplină explicație laudativă a învățăturii gnosticilor.) Aici *Învățătorul* îi explică celui ce se află la inițiere ce anume este această *Gnoză* (*Cunoaștere*).

Preluăm câteva fragmente din ceea ce îi zice *Învățătorul* celui inițiat. Vă citesc:

„Gnosticismul – ați văzut? Avem chiar aceeași denumire explicită: Gnosticismul! – mare și iubite Frate, constituie întregul anumitor învățături, care dețin un loc important în istoria spirituală și morală a omenirii. Cuvântul *Gnoză* (*Gnossis*), un cuvânt grecesc, trebuie înțeles ca fiind opus cuvântului *credință*.” Fiți atenți aici, să vedeți ce urmează!

„În primele veacuri ale neștiinței omenirii au apărut gnosticii, vrednici pionieri ai progresului. Credința a avut ca obiect doctrina prin descoperire (revelație), precum și anumite evenimente considerate ca fiind, chipurile, istorice. Pe scurt, aceasta constituie cunoașterea greșită a mulțimii creștinilor. Gnoza (*Cunoașterea*), dimpotrivă, era pentru un număr mic de aleși. Scopul său a fost cercetarea și examinarea ideilor dominante, până la primul lor principiu, și constituirea unei noi filosofii.” Aici, iubii mei, avem următorul semn; doar o singură explicație voi face. „Gnoza (*Cunoașterea*), zice, vine să se întoarcă împotriva credinței din Revelație și a evenimentelor chipurile istorice.” Știți care sunt aceste „chipurile, evenimente istorice”? Sunt: În-

truparea, Răstignirea, Învierea lui Iisus Hristos... Ei le numesc „chipurile, istorice”! Și că prin Vechiul Testament – mai întâi prin Vechiul Testament, unde avem descoperirea (revelația) lui Dumnezeu de pe Sinai sau la proroci, și apoi prin Noul Testament – avem revelația, descoperirea unor „chipurile, evenimente istorice”, care se fac cunoscute numai prin credință. Așadar ei zic aici: „Acest fapt este combătut de noi; noi nu dorim factorul credință; noi dorim factorul gnoză (cunoaștere).”

Oare câți înțelegeți, înainte de a înainta, câți sesizați ce demonism avem aici? Este ceea ce a spus „șarpele cel vechi”, diavolul, de trei ori blestematul diavol protopărinților noștri: „Se vor deschide ochii voștri, și veți cunoaște!”... Până atunci protopărinții se sprijineau pe credință, adică pe ceea ce le spusese Dumnezeu: „Nu veți mânca din acest rod.” Gata, s-a terminat! Au crezut și cheștiunea se încheiase.

Însă, vine diavolul, ca să atace și să respingă credința, spunând calomnia: „Dumnezeu v-a dat această poruncă pentru că vă invidiază și nu vrea să deveniți dumnezei. Iar atunci când veți gusta din fruct nu veți mai avea nevoie de credință; atunci veți avea gnoza (cunoașterea), se vor deschide ochii voștri.” Textul sfânt zice acolo „se vor deschide, ochii voștri și veți cunoaște binele și răul”²²⁶. Vedeți cine este acela care respinge credința și introduce această cunoaștere (gnoză)? Diavolul! Este foarte limpede!

Aceasta, în veacurile ulterioare, și în principal începând din Evul Mediu – chiar dacă toate existau de mai înainte; însă vorbesc aici despre epoca noastră – s-a numit *Raționalism*. Adică, nu primim ceva, dacă mintea noastră nu-l înțelege. *Rationalismus*, *Raționalismul*, aceasta este. Nu avem nevoie de credință; numai de cunoaștere (gnoză). Accept numai ceea ce voi constata prin propria mea observație și voi înțelege cu propria mea minte.

Dar cum este cu puțință să accept orice lucru care există numai și numai pentru că îl voi înțelege?! Există atâtea lucruri pe

²²⁶ *Facerea* 3, 4-5.

care nu le înțelegem, iubirii mei... Și vorbim despre lucruri naturale, fizice; cu mult mai mult dacă vorbim despre cele metafizice, despre lucrurile duhovnicești, pe care nu este cu putință să le înțelegă vreodată mintea cea mică a omului²²⁷.

Continuăm citirea din *Regulamentul inițierii* în gradul 12 al masoneriei. „Scopul acesteia – al Gnozei (Cunoașterii) – a fost cercetarea și examinarea ideilor dominante, până la primul lor principiu, și constituirea unei noi filosofii.” După cum poate cunoașteți, gnosticismul a existat dinaintea creștinismului, l-a precedat; mai exact, acesta a debutat cu trei secole înainte de Hristos. În cel mai mare avânt al său a mai stat încă trei secole după Hristos. Ultimele rămășițe au persistat până în secolul al VI-lea d.Hr. Dar gnosticismul, în realitate, este viu și astăzi; iată, masoneria! El trăiește!

Așadar, gnosticii susțineau și ziceau că dețin „noua filosofie”! Însă această filosofie pe care ei o învățau și o promovau este luată de Apostolul Pavel și îi dă un răspuns potrivit. Ascultați cum îi dă răspunsul Apostolul Pavel, în a sa *Epistolă către Coloseni* – poate că acum dacă ascultați textul veți înțelege corect ideea pasajului:

„Vedeți – le grăiește colosenilor – ca nu cumva să vă fure cineva prin filosofie și deșartă înșelăciune, după predania oamenilor, după stihilele lumii, și nu după Hristos.”²²⁸ Ați văzut? „Fiți

²²⁷ Cu toată spectaculoasa dezvoltare a științei și tehnologiei, se pare că noi nu vom ajunge niciodată la desăvârșita cunoaștere a lumii, a cosmosului. Fiziologul german Emil du Bois-Reymond este categoric: „*Ignoramus et ignorabimus*”; adică nu cunoaștem și nici nu vom cunoaște vreodată! – o zicere care a devenit larg cunoscută, și constituie răspunsul la întrebarea dacă există limite în cunoașterea științifică, și amintește de acel „una știu, că nu știu nimic”, al lui Socrate. Chiar dacă mulți superoptimiști neagă că există lucruri pe care nu le vom afla niciodată, Kurt Gödel, cu cele două faimoase teoreme ale incompletitudinii, a dovedit în cele din urmă că Emil du Bois-Reymond a avut dreptate. De altfel, microcosmosul refuză cu încăpățănare să ne descopere tainele sale. Există limite clar nedepășite, încât realitatea absolută va rămâne pentru totdeauna necunoscută pentru noi. Dar și Mega-Universul, din care percepem doar 4,9% – restul fiind materie întunecată și energie – se întinde la scări anevoie de înțeles pentru om, de vreme ce valorile măsurilor sale fizice tind spre infinit. Vezi și *Cateheza a zecea* din volumul precedent.

²²⁸ *Coloseni* 2, 8.

atenți să nu fie cineva care să vă atragă prin filosofie.” Care este această filozofie? Gnosticismul! Cum numește această filosofie, adică gnosticismul? „Deșarta înșelăciune”, înșelare tâmpă! Și cu adevărat, iubiții mei, și masoneria este o mare prostie..., mare până în slăvile prostiei!

Și „din predania omenească”. Dacă citiți puțin, din regulamentele inițierilor și celelalte, din teoriile masoneriei, iubiții mei, veți vedea că sunt toate după cugetarea omenească. Le-au gândit masonii cu mintea lor, le-au aranjat și le-au confecționat și au realizat, în cele din urmă, acest artefact omenesc foarte prost!

Atunci când scrie „după stihiiile lumii”, Apostolul Pavel zice aceasta întrucât gnosticii vorbeau despre „stihii”, și din acest motiv folosește și apostolul termenul lor. „Și nu după Hristos”; „pentru că în Acesta – în Hristos – locuiește toată plinătatea...”

Trebuie să vă spun faptul că termenul „plinătatea” (*πλήρωμα*, *pliroma*) este un termen gnostic; îl foloseau gnosticii din acea epocă, și înțelegeau prin acesta ceea ce umple spațiul dintre dumnezeul cel bun și dumnezeul cel rău și al materiei. Și puneau treizeci de divinități între primul și marele dumnezeu bun, dumnezeul duhurilor, și ultimul dumnezeu, creatorul materiei. Aceasta ei o numeau *pliroma* (plinătatea). Iar Apostolul Pavel ia propriile lor cuvinte și le dă un sens creștinesc²²⁹.

„Că în El – în Hristos – sălășluiește, trupește, toata plinătatea.”²³⁰ Nu există divinități între un dumnezeu bun și un dumnezeu rău; Hristos este totul, este întregul! Plinătatea (*pliroma*) este Hristos, zice Apostolul Pavel: „toata plinătatea dumnezeirii” – nu există alți dumnezei (zei)! – „trupește”, pentru că S-a făcut

²²⁹ Gnosticismul susține că adevăratul Dumnezeu (*Adâncul* sau *Unul*) este insensibil, neapropiat, transcendent, negrăit și necunoscut. În trecutul cel mai îndepărtat a dobândit ieșiri (purcederi) dumnezeiești, un fel de descendenți, de ființe spirituale. Aceste ființe superioare erau perechi feminine și masculine și, potrivit gnosticului Valentin (100-165 d.Hr.), exponentul corifeu al gnosticismului egiptean, erau în număr de treizeci și se numeau *Eoni*. Toți acești *Eoni* formau *Pliroma* (sau *Pleroma*), adică plenitudinea lui Dumnezeu.

²³⁰ *Coloseni* 2, 9.

om, „și sunteți deplini întru El”, iar voi ați intrat în viața lui Hristos, „Care este cap a toată domnia și stăpânirea”²³¹. Notați iarăși că termenii „domnia și stăpânirea”²³² sunt din lexicul gnostic.

Toate acestea arată, iubiții mei, faptul că Apostolul Pavel răspunde gnosticismului. Ați văzut cum răspunde? Dacă l-am fi avut astăzi pe Apostolul Pavel, oare cum ar fi răspuns fenomenului masoneriei? Dar de ce spun „dacă l-am fi avut”?... Prin aceleași cuvinte ar răspunde; și mai ales s-ar întrista pentru creștinii care sunt atrași în masonerie.

Regulamentul masonic continuă: „Lupta dintre creștinii simpli și gnostici – zice Învățătorul către cel ce primește inițierea – a debutat chiar de la început.” Ați văzut? Lupta! „Gnosticii au fost puternici în ceea ce privește superioritatea lor spirituală.” Ei au avut totdeauna sentimentul superiorității. După cum știți, masonii ne socotesc pe noi drept *profani*²³³! Însă, atunci când ei vorbesc despre o anumită superioritate spirituală, este vorba despre așa-numitul *adânc* al lor. Acestea sunt „adâncurile” lor pe care Domnul le descoperă ca fiind satanice.

„Însă, negreșit – continuă inițierea – trebuia să cadă victime sub securea religiei intoleranței – și înțelege aici creștinismul –, dușmanul cercetării libere.” Prin urmare, creștinismul este „religia intoleranței”, care este „dușmanul cercetării libere”..., în vreme ce ei sunt oamenii gnozei (cunoașterii)! Apoi, să nu uitați faptul că Lojile masonice sunt numite *atelieri, laboratoare*, în care se fac *cercetări*, cercetări filosofice – desigur, să nu vă duceți cu mintea că ei au acolo ceva cuie sau pensete sau clești etc.

„Caracterul precumpănitor al gnosticismului – continuă să spună Învățătorul în cadrul inițierii – este dualitatea divinității.” Așadar, care este caracterul precumpănitor al gnosticismului, punctul extrem, am putea spune, al său? Este acela că *divinitatea este în două persoane, este duală*.

²³¹ *Coloseni* 2, 10.

²³² Este vorba despre termenii: *ἀρχή* și *ἐξουσία* (*domnia și stăpânirea*) (*n.tr.*).

²³³ Vezi nota 215.

„Gnoza (cunoașterea) are în vedere cele două principii (*arche*), cel al binelui și cel al răului; sau, mai bine zis, al spiritului și al materiei, prin care cele două principii se manifestă.” Prin urmare, divinitatea are două fețe. Vom zugrăvi un trup cu două măști; de-aici binele, și de-acolo răul; sau doi dumnezei.

„Așadar, după gnostici – zice Învățătorul –, Dumnezeu este o ființă suprafirească și nevăzută, și Se manifestă prin două însușiri cu totul antitetice. Una dintre aceste însușiri, Creatorul, adică Arhitectul Universului, a creat pământul și l-a plăsmuit pe om. Din nefericire, la crearea lumii a participat și cealaltă însușire a divinității, aceasta fiind vrăjmașă față de principiul binelui.

De ce?

Gnosticismul nu ne oferă nicăieri o explicație la această întrebare. Se limitează numai la certificarea unui eveniment incontestabil, acesta fiind faptul că binele și răul coexistă în cadrul naturii (lumii) și că, prin urmare, cea de-a doua însușire participă la crearea lumii.”

Într-adevăr, iubiții mei, gnosticismul nu a reușit să rezolve problema provenienței răului și a binelui. Acesta este adevărul: nu a reușit să dezlege această problemă. Ați văzut ce spun? „Nu răspundem, nu știm.” Cu adevărat. Din acest motiv au plăsmuit aceste mituri; pentru că au încercat să dea o explicație.

„Însă gnosticii nădăjduiesc – continuă Învățătorul în cadrul inițierii candidatului –, și împreună cu aceștia, de asemenea, Francmasonii nădăjduiesc...” Prin urmare, Francmasonii sunt urmașii naturali ai vechilor gnostici! Poate vedea cineva aceasta într-un mod foarte limpede; cred că nu există nici o îndoială. „... de asemenea, ei nădăjduiesc (Francmasonii) că spiritul suprem”, un oarecare spirit (duh) superior „va elibera într-o zi omenirea de sub jugul materiei.”

Prin urmare, ei nu cred în Hristos că este Slobozitorul, Izbăvitorul. Însă Hristos, iubiții mei, nu a venit ca să ne elibereze de materie, de vreme ce (aici este artileria grea!) Dumnezeu, Duhul

cel veșnic, S-a făcut materie..., S-a făcut om, a luat un trup omenească și a venit ca să slobozească materia, iar nu ca să ne izbăvească de materie!

Înțelegeți, iubiții mei, aceste teze înfricoșător de eretice!

Ieri am ascultat o emisiune religioasă la radio, de la șapte la șapte și jumătate, iar spre final au vorbit acolo unii despre suflete, au vorbit despre parastase, despre slujba de înmormântare și celelalte. La un moment dat aud: „Sufletele merg în locul unde au fost ele mai întâi”?! Care „mai întâi”?... Car este locul în care au fost mai întâi? Aceasta este o înșelare elenistică, este înșelarea platonice²³⁴. Sufletele nu au preexistat! Dar ce să mai zici... Ce ar putea să mai zică cineva, în această lume a înșelării, a unei înfricoșătoare înșelări...

„Această nădejde este o simplă nădejde sau o premoniție a progresului? Viitorul va răspunde la această întrebare.” Așadar, nădăjduim că ceva se va întâmpla. Oare se va întâmpla ceva? Viitorul va răspunde – dacă va răspunde! „Însă progresul sau înrăurirea lentă a spiritului, care va salva omenirea, trebuie să fie ajutată de strădaniile omului”, și în cazul de față, de către francmasoni, de către masoni.

„Orice ar spune papii”, așadar oricare papă care este la Roma – pentru că totdeauna masonii au în vedere Roma; toate aceste lucruri masonice sunt scrise în Occident – „Gnoza (Cunoașterea) nu a fost deloc o erezie, ci însăși filosofia creștinismului.” Acesta este lucrul cel mai îngrozitor. Ați văzut? „Gnoza (Cunoașterea) nu a fost deloc o erezie, ci însăși filosofia creștinismului”!

„Dacă nu a supraviețuit – Gnoza (Cunoașterea) –, cel puțin a servit la distrugerea religiilor, pe ruinele cărora creștinismul și-a întemeiat dominația.” Și acum aceștia, care sunt neognosti-

²³⁴ PLATON, *Phaidon*, 73 a.1-2: „Înainte de a ne naște în această formă omenească, sufletul nostru a existat undeva în altă parte”; 76c.11-14: „Prin urmare, sufletele noastre existau și înainte de a se afla în această formă omenească, fără de trup și înzestrate cu facultatea de a cugeta; și 80b-81c, dar și *Timaos*, 42cd.

cii, în mod sigur nădăjduiesc la deplina distrugere a religiilor, și înainte de toate a creștinismului, în special a Ortodoxiei²³⁵.

„A venit Gnoza – continuă Învățătorul în cadrul inițierii despre care vorbim – într-o epocă de prăbușire, de colaps global al credințelor și ideilor.” Acest fapt este adevărat.

„Și a putut să le spună politeiștilor (idolatriilor): Nu mai aveți nici religie, nici filosofie; nu vă mai rămân decât mitologia și scepticismul.”

„Iudeilor Gnoza le-a spus: Revelația voastră – aici vă rog să fiți atenți – este nedeșăvârșită, deoarece decurge numai dintr-un singur ipostas al divinității, fiind lucrarea unui principiu unic. Nu cunoașteți, așadar, Ființa Supremă și nu ați aflat cum să interpretați legea Lui. Dovada acestui lucru este că așteptați un Mesia, Care să vă slobozească din jugul culturii și civilizației voastre decăzute și străine.” Cu alte cuvinte: Dacă voi vorbiți despre un Dumnezeu, de Dumnezeu cel bun, revelația voastră este nedeplină, pentru că Dumnezeul vostru este în același timp și Dumnezeul cel rău. Dovada că există și un Dumnezeu rău este faptul că așteptați un izbăvitor care să vă izbăvească de răul – care rău? – din fire!... Ați văzut cum se plasează masonii?

„Încă și pentru creștini Gnoza a zis: Căpetenia voastră a fost cea mai înaltă manifestare a nobleței – aceasta este adevărat –, dar apostolii Lui nu au înțeles învățătura Sa, iar ucenicii lor au schimbat textele pe care aceia le-au lăsat.” În consecință, creștinismul este nefolositor, pentru că nu este ceea ce a spus Hristos!

²³⁵ Mazoneria este socotită drept principalul instrument de dominație al Sionismului, scopurile cărui le și urmează. Astfel, *Protocoloalele înțelepților Sionului*, în capitolul al XIV-lea, spun: „Când va fi sosit domnia noastră, nu vom recunoaște nici o altă religie afară de aceea a Dumnezeului nostru unic, de care ne este legat destinul, deoarece noi suntem poporul ales, prin care chiar acest destin e unit cu soarta lumii. Din acest motiv va trebui să nimicim toate credințele”. În 1881 francmasonul belgian Fleury a scris aceste îngrozitoare cuvinte: „Să terminăm o dată pentru totdeauna cu Cel Răstignit! Tu, Care deja de optsprezece secole ții lumea sub jugul Tău, Împărăția Ta s-a terminat”. Iar masonul François-Marie Arouet, mai bine cunoscut sub numele de Voltaire, a spus oarecând: „Să zdrobim Alanissa”, referindu-se la Biserică (Accesat, 30.05.2022, de la https://decadently52.rssing.com/chan-23246071/all_p265.html).

Hristos, după aceștia, a fost un gnostic important și, mai cu seamă, mason!

„Pentru aceasta Francmasoneria – ascultați ce zice aici! –, singura religie adevărată – prin urmare, este religie²³⁶ –, asumându-și lucrarea gnosticismului...” A preluat lucrarea gnosticismului, este foarte limpede! Prin urmare, domnilor masoni, vom lupta împotriva voastră, de vreme ce sunteți gnostici. Vă aflați sub numele de Izabela, și vom lupta împotriva voastră! – „va izbuti să distrugă religiile mincinoase, începând de la erezia romană – adică de la Biserica Romei, aceea pe care o văd; pentru că v-am spus; niciodată nu pun la socoteală Ortodoxia; însă acum o pun la socoteală – care a dăinuit prea mult”²³⁷; a ținut prea mult; a ținut două mii de ani! Așadar, acum a venit rândul ei ca să o distrugem, așadar, să distrugem creștinismul!

Acestea scriu masonii, iubiții mei. Ați văzut în chip foarte limpede că este vorba despre o proveniență gnostică. Masoneria este gnosticism. V-am spus de multe ori acest lucru, și acum vă subliniez aceasta în mod special, cu prilejul analizei textului cărții *Apocalipsei*.

Încă mai sunt consemnate următoarele: „Astfel – zice Leo Taxil, gnosticii îl cinsteau pe Cain (cu adevărat, aceștia sunt

²³⁶ Masoneria este religie pentru că are ritualuri religioase, precum botezul francmason, căsătoria francmasonică, parastasul masonic, inaugurarea altarelor masonice și a templelor ș.a. De asemenea, are inițieri, regulamente pentru ritualuri, propria ordine ierarhică, sărbători ale solștițiilor, simpozioane religioase, și poate fi încadrată în spațiul regiilor care se închină naturii. În *Etică și Dogmă*, cea mai cunoscută dintre cărțile masonilor, Albert PIKE scrie: „Fiecare Lojă masonică este un templu religios, iar învățăturile ei sunt Învățăături religioase” (p. 213). De asemenea: „Masoneria este Religia universală veșnică și imuabilă, așa cum Dumnezeu a sădit-o în inima umanității universale. Nici un crez nu a supraviețuit prea mult, dacă nu a izvorât din acest așezământ. Ea este baza și, cred eu, suprastructura” (p. 219). Iar *Enciclopedia Francmasoneriei*, a lui Makis, descriind Francmasoneria, zice: „Declar fără nici un fel de îndoială că masoneria este, în orice înțeles al ei, nu atât filosofică, cât mai ales o instituție religioasă, și își datorează în mod exclusiv elementului religios originea și continuitatea existenței sale, și că fără acest element religios anevoie ar merita să fie studiată de cel înțelept și bun” (p. 618).

²³⁷ Leo TAXIL, *Tainele masonilor*, Athena, 1971, p. 179.

cainiții²³⁸), pe Canaan (este acela care a primit blestem de la tatăl său, de la Noe²³⁹), pe Isav (este acela care nu a primit binecuvântare de la Isaac²⁴⁰), pe Core, pe Datan și pe Aviron (sunt grăitorii împotriva lui Moisi, pentru care s-a deschis pământul și i-a înghițit, dacă vă amintiți din Vechiul Testament²⁴¹..., pe aceștia îi cinstesc gnosticii!). Dintre apostoli îl cinstesc pe Iuda, a cărui trădare, potrivit zicerii lor, a fost un act de virtute filosofică.”

Știți de ce îi cinstesc pe toți aceștia? Pentru că, pur și simplu, bărbații drepti din Vechiul Testament erau oamenii lui Yahve, ai Domnului; adică erau adepții unui dumnezeu rău, pentru că El crease materia, a făcut lumea, și prin urmare este un dumnezeu rău! În vreme ce aceia care au stat împotriva oamenilor lui Dumnezeu – care sunt Cain, după cum v-am spus, Canaan, Isav, Core, Datan și Aviron și alții asemenea – aceștia sunt importanți pentru gnostici, pentru că au venit să se împotrivescă oamenilor care îl adorau pe dumnezeul cel rău, pe dumnezeul materiei, care făcuse lumea!

Însă, fiți atenți la un anumit lucru. Vi-l amintiți pe Cain din Vechiul Testament? Cain este cel ce introduce civilizația și cultura²⁴². Gnosticii și masonii au aceasta ca pe ceva de laudă, și zic: „Noi îl iubim pe Cain, pentru că el este omul care a deschis cercetarea și gnoza (cunoașterea), cultura și civilizația; în vreme ce Abel și Seth sunt cei leneși..., pe ei nu-i dorim!” Înțelegeți acum ce înseamnă „gnoza (cunoașterea) se întoarce împotriva credinței”?

²³⁸ Gnostici din secolul al II-lea d.Hr. Aceștia provin dintre antinomiștii (potrivnicii Legii) din vremurile apostolice. Aceștia considerau că Dumnezeu Vechiului Testament este o ființă inferioară, tiranul lumii, pe care el însuși o crease, și vrăjmaș al adevăratului Dumnezeu și al Sophiei. Sub pretextul distrugerii lucrărilor creatorului, Cainiții au încercat să legiuiască desfrânarea ca pe o datorie religioasă. Respingeau Sfânta Scriptură; în locul acesteia foloseau cărțile apocrife, precum *Evangelia după Iuda* și *Înălțarea lui Pavel*. Cf. I Ioan 3, 12; Evrei 11, 4; Iuda 1, 11.

²³⁹ Cf. *Facerea* 9, 18 ș.u.

²⁴⁰ Cf. *Facerea* 27, 1-46.

²⁴¹ Cf. *Numerii* 16, 31-33; *Iuda* 1, 11.

²⁴² Gr. πολιτισμός – este demn de cunoscut faptul că acest termen grecesc exprimă în același timp cultura și civilizația (n.tr.).

Dar și Iuda, întrucât Hristos a introdus credința, Iuda, prin trădarea lui, a vrut să nimicească fenomenul *credinței*, ca să fie promovată *gnoza*, pe care o aveau gnosticii; din acest motiv ei îl cinstesc pe Iuda.

În ritualul inițierii în gradul 18 masonic, care se numește al Rozicrucienilor, acolo simbolul este o cruce împletită cu trandafiri. Cineva care va vedea o cruce cu trandafiri, și mai ales foarte artistic făcută, va spune: „Ce cruce frumoasă!...” În epigraful care se află deasupra crucii există anumite litere latinești, elemente latine: I (Iisus), N (Nazarineanul), R (Roua, Regele) și I (Iudeilor). Ar putea spune cineva: „Foarte frumos! Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor.” Și totuși, nu înseamnă acest lucru. Nu înseamnă deloc aceasta! Cel neinițiat așa va crede; însă cel inițiat?...

Ascultați: „Citiți – zice Învățătorul în cadrul ritualului gradului 18 masonic – citiți aceasta. Știți ce înseamnă aceasta? Ascultă: *Ignes, Natura, Renovatur, Integra*.” Ce înseamnă aceste cuvinte? *Ignes* este focul; *Natura* este firea, natura; *Renovatur* înseamnă renașcă, renovez, recreez; *Integra* înseamnă integral. Redarea simbolului este: *Prin foc natura se înnoiește în întregime*.

Ați auzit? Natura! Nu are nici o legătură cu expresia: *Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor*. Ci: *Prin foc natura se înnoiește în întregime!*... Oare nu așa ceva a învățat și filosofia stoică? Aceasta învață și Materialismul. Deschideți, vă rog, *Micul Dicționar Filosofic* – al comunismului – și veți vedea această definiție. Cum se reînnoiește natura? „Creația, lumea – zice – totdeauna a existat, există și va exista, un foc veșnic²⁴³! Așa scrie acolo, în *Micul Dicționar Filosofic*. Este vorba despre filosofia stoică²⁴⁴; este prelu-

²⁴³ Materia este veșnică în timp și nemărginită în spațiu. Nu poate nici să fie creată, nici să fie distrusă; ci numai își schimbă continuu forma, se transformă: Engels a scris că în ciclul materiei „nu există nimic veșnic, ci numai materia în veșnică schimbare, într-o mișcare veșnică, și legile, după care aceasta se mișcă și se transformă” (*Dialectica naturii*), *Micul Dicționar Filosofic Completat*, Rozental Mark M. – Yudin Pavel, Ed. K. Anagnostidis, Athena, 1963, p. 538.

²⁴⁴ Teoriile stoicilor (300-250 î.Hr.) despre lume suferă puternice influențe de la concepțiile filosofice și tradițiile trecutului. Astfel, potrivit lui Chrisip, materia

ată de la stoici. Prin urmare, asta înseamnă această cruce!... Știți ce altceva înseamnă această cruce, în afară de epigraful pe care l-am văzut? Vă citesc, cuvânt cu cuvânt: „Crucea, care a ajuns să fie obiect de cult, nu era pentru cei inițiați decât un simplu simbol al echinocțiilor, când soarele în calea sa anuală acoperă succesiv aceste două puncte.”²⁴⁵ Prin urmare, această cruce este simbolul echinocțiilor!... Vai-vai!

Citesc în continuare: „Trandafirul este cea mai înaltă emblema a femeii, așa cum crucea închipuie masculinitatea sau soarele!” Așadar, trandafirul simbolizează femeia, iar crucea este simbolul masculinității sau al soarelui? Așa, prin urmare!

Crucea *croussa ansata*, crucea egipteană, este o linie verticală cu o liniuță deasupra, adică un T, iar deasupra lui T are un cerc; este simbolul organelor sexuale ale bărbatului – mă iertați! Așadar, crucea este simbolul masculinității sau al soarelui care fecundează pământul. *Osiris-Isis*. *Osiris* este Soarele, *Isis* este Pământul. Pământul este fertilizat de Soare și-l naște pe *Horus*, pe om; așadar, idolatrie..., idolatrie curată! Aceasta este crucea pentru ei!

Și în continuare: „Simbolizează masculinitatea sau soarele în toată puterea lui, întregul acestor două embleme – *cruce-trandafir* – înfățișează un înțeles în plus și exprimă unirea celor două sexe, care este simbolul renașterii universale.”

Vă amintiți acolo unde am vorbit despre *G* (*Generation*), care înseamnă *Facere, Fecunditate*? Ei, așadar, aceasta este acum aici: unirea crucii și a trandafirului, a bărbatului și femeii, a Soarelui și Pământului, este veșnica Reînnoire și Fecunditate! Au acestea vreo legătură cu crucea lui Hristos? Nici una, absolut deloc!

și focul sunt singurele elemente cu viață veșnică (*Fragmenta logica et physica*, 317.2, 1132.2). De asemenea, de la Zenon, în calitate de bază a cosmologiei stoice este așezat focul. Cf. Heraclit (VI-V î.Hr.): „Acest cosmos este același pentru toți, nici de zei, nici de oameni nu a fost creat; ci a fost veșnic și este și va fi un foc veșnic viu, care cu măsură se aprinde și cu măsură se stinge” (*Περὶ Φύσεως*, *Fragmenta* 30.2-5, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, vol. 1, 6th edn, pub Weidmann, Berlin, 1951).

²⁴⁵ Leo TAXIL, *Misteriile masonilor. Descoperiri uimitoare ale tainelor masoneriei*, Athena, 1971, p. 237.

Încă: „Crucea, cu cele patru brațe ale ei, este simbolul celor patru puncte ale orizontului și emblema nemuririi omenești.”²⁴⁶

Prin urmare, iubiții mei, masoneria este gnosticism – foarte limpede, am văzut aceasta foarte clar –, atunci nu este deloc de mirare, așa cum vechii gnostici îl cinsteau pe Cain, îl cinsteau pe *șarpele cel vechi*, ca gnosticii contemporani, adică masonii, să-L cinstească pe satana! Nu este deloc de mirare și nici un lucru ciudat. De aceea și Hristos *adâncurile* gnosticilor le numește *adâncurile satanei*. Să vină masonii și să ne dezmință; ei se închină satanei! Ne descoperă aceasta Însuși Hristos.

„Gnosticii, consemnează Leo Taxil, precum și Francmasonii de astăzi, îl recunosc drept principiu al binelui pe Lucifer (adică pe diavol), iar drept principiu al răului, pe Savaot.”²⁴⁷

Prin urmare, Dumnezeuul Vechiului Testament este Dumnezeuul cel rău, cel ce introduce răul, întrucât a făcut materia; diavolul, Lucifer, este duhul cel bun, dumnezeul cel bun!... Îngroziți-vă, vă rog!

Și astfel, iată și următoarea rugăciune către diavol:

„Vino, o, Lucifer, vino! Tu, pe care preoții te-au clevetit. Tu, cel condamnat de împărați. Vino, vino să te îmbrățișam, să te strângem în brațele noastre! Te cunoaștem de multă vreme și, de multă vreme, ne cunoști și tu pe noi... În fața ochilor întunecați ai gloatei vulgare, lucrările tale nu se arată totdeauna frumoase; lucrările tale nu se arată întotdeauna bune, o, binecuvântatul al inimii noastre!...

Însă, acestea și numai ele sunt capabile să dea o explicație universului. Fără lucrările tale, satana (vrea să spună *Împotrivorul*), universul ar fi absurd. Tu singur dai viață, tu singur aduci rod lucrării, tu singur înnobilezi bogăția vulgară. Tu pecetluiești virtutea. La tine este începutul, la tine este tronul”, adică al tău este începutul (principiul), al tău este tronul.

²⁴⁶ *Ibidem*, p. 238.

²⁴⁷ *Ibidem*, p. 377.

Iar pe Tine, Adonai (Adonai este Dumnezeuul Vechiului Testament; acum se întoarce spre Acela), Dumnezeule hrăpăreț, Dumnezeu nedrept, Te renegam!...

Urăști știința, dar noi am dobândit-o în ciuda Ta. Urăști norocul, dar noi, prin știință, îl vom câștiga spre ciuda Ta. Fiecare dintre progresele noastre este un triumf, sub care este zdrobită dumnezeirea Ta.

Duh al minciunii și al înșelăciunii, împărăția Ta s-a terminat. Ai cerut victime (jertfe) dintre animale. Deja ai fost detronat și ai fost prăbușit.

Numele Tău, care până acum era ultimul cuvânt al înțelepților, autoritatea judecătorului – cu jurămintele –, puterea domnitorului, nădejdea săracului, refugiul păcătosului pocăit, oh! numele Tău, de nepronunțat, de acum încolo și în continuare, va aduce disprețul și anatema omului; se va stinge treptat și va fi uitat, va rămâne ca sinonim al ipocriziei, minciunii, superstiției, tiraniei, sărăciei”... – În acest fel nu ar putea să vorbească numai diavolul!

„Arăta timp cât omenirea va continua să se închine în fața instituțiilor Tale monstruoase, o, Adonai, omenirea va fi sclava regilor și a preoților, iar umanitatea va suferi și omenirea se va afla în declin”... – Din acest motiv, și tripticul libertate-egalitate-fraternitate, al Revoluției franceze, se spune că este al masonilor²⁴⁸.

„Cât timp umanitatea va jura pe numele Tău mizerabil, călcarea jurământului va fi temelia societății.” Așadar, dacă oamenii

²⁴⁸ Această lozincă provine din rândurile masonilor, mai exact, din rândurile Sioniștilor, care – trebuie să spunem – sunt promotorii celor mai multe mișcări revoluționare mondiale. În acest mod, anumite grupări secrete au reușit să se afle în spatele tuturor statelor și conducătorilor de popoare, precum după fiecare revoluție aceștia au deținut poziții-cheie. Atunci, la revoluția franceză, au izbutit să-l convingă pe francezul lucrător din clasa de mijloc prin aceste trei cuvinte *Liberté-Égalité-Fraternité*; însă, în realitate, chiar aceste cuvinte erau spre batjocura oamenilor, iar acest lucru este consemnat în *Protocoloalele Înțelepților Sionului*: „Noi, cei dintâi, și încă din vechime, am aruncat poporului cuvintele: *Libertate, Egalitate, Fraternitate*, cuvinte repetate pe urmă de atâtea ori de către papagalii inconștienți” (cap. I, ediția Nectarie Panagopolos, Athena, 1932, p. 48).

Îl vor tăgădui pe Dumnezeu, pe Care au jurat, aceasta va fi temelia unei noi societăți.

Și se întoarce spre Dumnezeu și-I zice: „Piei, o, călău al rațiunii noastre (al rațiunii noastre!), fantomă a conștiinței noastre!”

Leo Taxil mai adaugă faptul că masonii gradului 32 îngenunchează în fața lui Baphomet, care e statuia satanei, care se află deasupra altarului, și care nu este decât *Marele Arhitect al Universului*²⁴⁹! Prin urmare, cine este *MAU? Marele Arhitect al Universului* este Baphomet, este diavolul! Acesta este zeul adorat de masoni²⁵⁰! De altfel, inițiatul care încet-încet urcă și ajunge la porțile gradului 33, ale gradului ultim, va afla așa-numita taină a masoneriei. Și știți care este această „faimoasă taină a masoneriei”? Aceea că *Marele Arhitect al Universului* este diavolul!... Și va afla că acestuia va trebui să i se închine, iar nu Dumnezeului creștinilor, pe Care trebuie să-L distrugă cu orice sacrificiu²⁵¹!

Aceasta este, iubiții mei, taina masoneriei: adorarea diavolului și disprețuirea și prigonirea Adevăratului, Sfântului Dumnezeu în Treime!

²⁴⁹ Leo TAXIL, *Misteriile masonilor...*, pp. 374-375.

²⁵⁰ „Da, Lucifer este dumnezeu! Ceea ce trebuie să spunem mulțimii este: Noi ne închinăm unui dumnezeu, dar este un dumnezeu care este venerat, fără prejudecăți. Pentru tine, Excelența Voastră Mare Inspector General (așa este numit gradul 33 al masoneriei) spunem ceea ce trebuie să repeți în cadrul Frăției gradelor 32, 31 și 30: religia masonică trebuie să țină și să păstreze, prin noi toți inițiații în gradele înalte, puritatea doctrinei luciferice. Dacă Lucifer nu ar fi fost dumnezeu, nu ar putea fi existat vreodată Adonai, ale Cărui acțiuni arată cruzime, dispreț și ură față de om, barbarie și ură față de știință, să se întoarcă împotriva lui și să-l distrugă, atât pe el, cât și pe preoții săi? Da, Lucifer este dumnezeu, și Adonai este de asemenea Dumnezeu. Legea eternă spune că nu există lumină fără umbră, nu există frumusețe fără urăenie, negru fără alb, pentru că absolutul nu poate exista decât ca un dumnezeu (zeu) cu două fețe: Întunericul este necesar pentru lumină, să-i servească în calitate de opus. Deci, totul despre satanism este greșit. Religia adevărată și filosofică este credința în Lucifer, egalul lui Adonai. Dar Lucifer, zeul luminii și zeul binelui, luptă, de dragul umanității, împotriva lui Adonai, zeul Răului și al Întunericului” (*Instrucțiuni pentru cele 23 de Consilii Supreme Mondiale*, Albert PIKE, Suveran Mare Comandor al Francmasoneriei Internaționale, 14 iulie, 1889).

²⁵¹ „Când masonul înțelege faptul că secretul succesului este folosirea corectă a energiei vitale, atunci a înțelege secretul artei sale: marile puteri ale lui Lucifer se află în mâinile lui și înainte de a merge înainte trebuie să demonstreze că știe să folosească bine această energie” (Manly P. HALL, *The Lost Keys of Freemasonry*, p. 48).

Iar acum să întrebăm: este adevărat ceea ce descoperă Domnul în epistola Lui către episcopul Tiatirei, că această învățătură constituie „adâncurile satanei”? Spuneți-mi: este sau nu este adevărat? Iată pentru ce ne-am referit la gnosticism și la masonerie. Acesta este motivul. Și, de asemenea, am vorbit despre aceasta, pentru că masonii circulă prin Biserica noastră... Circulă! În America au fost făcuți epitropi la biserici, se fac și clerici, chiar și... – dar să nu spun nimic mai mult!

Iubiții mei, timpul a trecut, încă două cuvinte, ca să încheiem.

Astăzi, când este praznicul Ortodoxiei noastre, trebuie să înțelegem că avem de-a face cu un dușman înfricoșător, masoneria! Înfricoșător dușman! Luați-o ca pe o informație!

Vechii Părinți ai Bisericii noastre s-au întors împotriva gnosticismului. Și noi astăzi trebuie să ne întoarcem împotriva masoneriei, împotriva acestui nou gnosticism. La aceasta ne ajută acest text al *Apocalipsei* și caracterizarea revelatoare a Domnului, că este vorba despre „adâncurile satanei”.

Iubiții mei, trebuie să ne cuprindă groaza în fața unor asemenea realități! V-aș mai spune faptul că, dacă în sânul poporului nostru există oameni înșelați, suntem chemați să-i informăm – atât pe aceștia, cât și pe aceia care sunt susceptibili că ar putea fi înșelați în viitor de învățătura masoneriei – că trebuie să fie vigilenți și să plece grabnic din Lojă! Trebuie să-i ajutăm în orice chip! Însă credincioșii să fie cu luare-aminte. Credincioșii să nu se descurajeze, atunci când îi văd pe aceștia că se străduiesc în orice chip să influențeze persoane și stări de lucruri. Domnul, în calitate de expeditor al precedentei epistole, către episcopul Pergamului, consemnează: „Acesta zice Cel Ce are sabia cea cu două tăișuri, cea ascuțită.”²⁵² Și selectează pentru dușmanii Săi, pentru sataniști: „Pocăiește-te deci; iar de nu, vin la tine degrabă și Mă voi război împotriva lor cu sabia gurii Mele.”²⁵³

²⁵² *Apocalipsa* 2, 12.

²⁵³ *Apocalipsa* 2, 16.

Sunt aceleași cuvinte pe care le scrie și Apostolul Pavel despre *cel fără de lege*, vrăjmașul Antihrist – în *A Doua Epistolă către Tesaloniceni* a sa: „Pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale.”²⁵⁴

Iubiții mei, satana este o realitate. Și lucrează; lucrează neînchipuit de grozav împotriva Bisericii lui Hristos, și în special împotriva Bisericii Ortodoxe. Să nu uităm faptul că satana are *locuința* lui și *tronul* lui pe pământ²⁵⁵. Să nu uităm faptul că satana are *sinagoga*²⁵⁶ lui. Să nu uităm că satana are *adâncurile vicleniei și răutății*²⁵⁷ lui. De aceea *să stăm bine!* Să fim treji și să priveghem!

Duminică, 15 martie 1981

²⁵⁴ II Tesaloniceni 2, 8.

²⁵⁵ Cf. Apocalipsa 2, 13.

²⁵⁶ Cf. Apocalipsa 2, 9; 3, 9.

²⁵⁷ Cf. Apocalipsa 2, 24.

CATEHEZA A OPTSPREZECEA

(Apocalipsa 2, 24)

Mântuirea aparține „rămășiței” credincioșilor. Ce este Tradiția Bisericii

„Și vă zic vouă, celorlalți din Tiatira, câți nu au învățatura aceasta, care n-au cunoscut adâncurile satanei, precum zic ei: Nu pun asupra voastră altă povară, decât să țineți până voi veni ceea ce aveți.”²⁵⁸

Deja am analizat, iubiții mei, duminica trecută care sunt aceste „adâncuri ale satanei” și care sunt cei atrași de acestea. „Adâncurile satanei”, am spus, este orice erezie de nuanță gnostică sau grupare sau asociație sau oricum doriți să-i spuneți, una dintre care este și masoneria. Mai ales am dovedit în mod analitic, cu propriile lor documente, că masoneria are o dimensiune gnostică, gnosticism care a fost condamnat de Domnul. În același fel condamnă și teosofia; de altfel, teosofia există în cadrul masoneriei²⁵⁹. Pe toate acestea am văzut că Domnul le caracterizează drept „adâncurile satanei”.

²⁵⁸ Apocalipsa 2, 24-25.

²⁵⁹ Teosofia este un curent filosofic și religios gnostic, continuarea și sinteza dintre vechiul neoplatonism și gnosticism, care, în forma sa mai nouă, este promovat în principal de Societatea Teosofică (intemeiată în anul 1875), având drept inițiatoare pe medium-ul de origine rusă, Elena Blavatschi, iar acum este promovat de către mișcarea *New (Aquarian) Age*. Este dovedită influența teosofiei asupra masoneriei, cu principala caracterizare a învățaturii teosofice despre un viitor, ultim Învățător al Lumii. Pe baza scrierilor Elenei Blavatschi, în care îl laudă pe satana-șarpele, cât și a numelui uinea dintre publicațiile ei, *Lucifer (The Lucifer)*, provine în realitate de la *theos-ophis (dumnezeu-șarpe)*, iar nu de la înțelepciunea lui Dumnezeu (*theou-sophia*). Elena Blavatschi a scris în mod semnificativ în *Doctrina Secretă (The Secret Doctrine)*:

Aceia care sunt atrași de masonerie sunt din păcate creștini botezați, care în cele din urmă nu numai că întinează prin apostazia lor Mirungerea Sfântului Duh pe care au primit-o, ci încet-încet, cu cât înaintează în inițieri, cu atât mai mult ajung să fie dușmani ai Bisericii. Ei atacă Biserica, care i-a renăscut, le-a dat viață duhovnicească, iar acum le uneltesc pe toate împotriva ei. Este cunoscut ce simt masonii pentru Biserică... Dacă ar fi cu putință, să nu vadă creștin în fața lor!

Îmi amintesc, iubii mei, oarecând – v-am mai spus, foarte de demult; eram adolescent, și încă îmi amintesc, îmi va rămâne în minte în chip de neșters; am fost martor, am văzut cu proprii mei ochi! – mi-a căzut în mână o carte masonică, care era a unui cunoscut de-al nostru ce murise de tânăr, iar mama lui împărțea lucrurile fiului ei răposat. Îi dăduse și mamei mele o carte, spunându-i: „Ia asta pentru fiul tău, care citește.” Fiul ei – noi nici nu am știut, nici nu am bănuțit vreodată, chiar dacă era un cunoscut de-al nostru – a fost francmason, mason.

Eu am început să citesc această carte. Notăți faptul că eu pentru prima dată citisem despre chestiunea masoneriei la fericitul Trempeles, în cartea lui despre masonerie²⁶⁰, la vârsta de cincisprezece ani, aveam o oarecare informare. Așadar, îmi amintesc că, după ce am răsfoit destul această carte, la începutul unui capitol – se afla pe stânga, îmi amintesc și locul – avea un omicron capitolul cu un spirit grav, și zicea: „Dacă ar cunoaște creștinii ce înseamnă acest simbol, ne-ar arde de vii!”... Am citit aceasta cu ochii mei, iubii mei; vă spun adevărul. Și îmi amintesc faptul că am luat această carte – puțin mă neliniștisem – și am mers la

„Satana este acel înger care a fost suficient de mândru încât să creadă că este însuși dumnezeu; atât de nobil încât să-și răscumpere independența cu prețul suferinței și al chinului veșnice [...] Satana, șarpele *Genezei*, este adevăratul creator și binefăcător, părintele umanității spirituale [...] Și cel care a șoptit primul „în ziua în care veți mânca din el veți fi ca Elohim, cunoscând binele și răul”, poate fi cinstit doar sub lumina unui Mântuitor (Accesare 4-6-2022 de la: <https://www.impantokratoros.gr/theos-ophia.el.aspx>).

²⁶⁰ Ed. *Frăției Teologilor „Zoi”*, Athena, 1932.

un prieten de-al răposatului și i-am spus: „Ia, privește! Eu nu am putut să-mi imaginez vreodată că răposatul a fost mason!” Îndată ce a văzut în mâinile mele acea carte, iubiții mei, mi-a smuls-o din mâini și a făcut-o nevăzută. Pur și simplu a făcut-o nevăzută! Nu am mai reușit să pun mâna pe ea.

Am vrut doar să vă arăt cum gândesc masonii. Dar am văzut aceasta și cu lucrările lor, cât de mult se întorc împotriva Bisericii lui Hristos, tocmai întrucât masoneria este religie, și mai ales ce fel de religie..., demonică! În mod cert, orice religie în afara creștinismului este religie demonică, este construcția diavolului; însă, în mod cu totul special este masoneria, care, potrivit caracterizării Domnului, este „adâncurile satanei”. Așadar, înțelegeți că acești oameni, de vreme ce sunt adepții unei religii rivale creștinismului, cum trebuie să se simtă față de creștinism și față de creștini!

Însă, pentru cei ce nu au fost atrași de învățăturile Izabelei, așa cum este menționat în epistolă, și care se aflau în jurul episcopului, Domnul însemnează următoarele: „Și vă zic vouă, celorlalți din Tiatira, câți nu au învățatura aceasta”, cei care nu au primit această învățătură, nu au fost atrași de aceasta, „care n-au cunoscut adâncurile satanei, precum zic ei.” Prin urmare, acum Se adresează către „ceialți”. Mai întâi S-a întors către aceia care fuseră atrași de către „femeia-Izabela”, simbolul apostaziei și al demonismului; acum Se adresează „celorlalți”, către cei credincioși: „Vă vorbesc vouă, celorlalți acum, celor puțini; vouă celor ce nu v-ați lăsat atrași; Mă adresez vouă, celor ce ați rămas.”

Există un adevăr: anume că totdeauna va rămâne o parte de popor credincios în Domnul; este Biserica Ortodoxă. În ciuda tuturor relexor ei pătimiri, în ciuda tuturor peripețiilor corabiei ei pe marea Istoriei, Biserica Ortodoxă va rămâne totdeauna credincioasă lui Hristos. Desigur, ea va fi formată din „ceialți”, adică „rămășița”, din creștinii statornici, aceia care nu sunt atrași de diferitele curente, de diferitele vânturi și de uneltirile vicleniei, ale

oamenilor vicleni din fiecare epocă²⁶¹. Vor rămâne, aşadar, *ceilalți*, „rămășița”, aceia care nu și-au plecat grumazul și genunchiul în fața diferitelor și variatelor forme ale falsului dumnezeu Baal.

Și iată ce spune asupra acestui lucru Sfânta Scriptură Apostolul Pavel: „Mi-am pus deoparte – grăiește Dumnezeu – șapte mii de bărbați, care nu și-au plecat genunchiul înaintea lui Baal. Deci, tot așa și în vremea de acum este o rămășiță aleasă prin har.”²⁶² Apostolul Pavel, scriind *Epistola sa către Romani*, amintește acea veche împrejurare, care este menționată în cărțile *Regilor*, împreună cu peripețiile prorocului Ilie din Regatul de Nord.

Regele Regatului de Nord, Ahab, împreună cu soția lui Izebela, acea femeie îngrozitoare – prototipul femeii din Tiatira, dar și aceasta era o victimă a idolatriei ei, pentru că în realitate în spatele ei se afla diavolul –, atrăsese poporul la adorarea zeului Baal.

Iar prorocul Ilie, plin de mâhnire, se întoarce către Dumnezeu și-I zice: „Eu, Doamne, am rămas singur. Eu singur..., doar eu! Nimeni altcineva nu Te mai adoră; toți se închină lui Baal!”... El era proroc; însă Dumnezeu nu-i descoperise un anume fapt. Acum însă i-l descoperă. „Nu – îi zice Dumnezeu –, nu ești singur. Să nu crezi că ești singur.” Este acel necaz pe care îl exprimăm și noi uneori: „Dar, cine se va mai mântui? Dar oare mai există astăzi creștini?”... Da, există!

Și-i descoperă Dumnezeu prorocului Ilie și-i zice: „Am șapte mii de bărbați care cred în Mine; aceștia nu și-au plecat genunchiul înaintea lui Baal.”²⁶³ Iar dacă erau șapte mii doar bărbații, puneți-i și pe casnicii lor la socoteală, ca să vedeți câți se fac! Probabil, cel puțin cincizeci de mii de oameni erau în Regatul de Nord care rămăseseră credincioși lui Dumnezeu. Însă ei se

²⁶¹ Cf. *Efeseni* 4, 14.

²⁶² *Romani* 11, 4-5. Și în Vechiul Testament „rămășița” era păstrată, în special în epocile dificile din perspectivă duhovnicească, așa cum este și a noastră de astăzi (*Isaia* 6, 13; 10, 22-23; *Romani* 9, 27-28).

²⁶³ *IV Regi* 18, 22; 19, 10; *Romani* 11, 4.

ascundeau, nu îndrăzneau să se arate, pentru că-i aștepta sabia – aceasta este desigur o altă temă. Dar ei rămăseseră credincioși lui Dumnezeu²⁶⁴.

Astfel, Apostolul Pavel, scriind către Romani, zice: „Deci tot așa și în vremea de acum este o rămășiță aleasă prin har.”²⁶⁵ Așadar, așa și acum, precum atunci, a rămas o rămășiță a credincioșilor, potrivit alegerii pe care a făcut-o Dumnezeu prin har. Și acum se întâmplă la fel. Acea Romă păcătoasă va ajunge să fie simbolul noului „Babilon”. Și să vă amintiți de aceasta; atunci când vom înainta în analiza textului, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom vedea că va fi descris „Babilonul”, „cetatea cea mare, care a adăpat toate neamurile din vinul furiei desfrânării sale și împărății pământului s-au desfrânat cu ea”²⁶⁶. Iar aceasta este Roma – însă, ca simbol – Roma idolatră cea de atunci. În acea cetate păcătoasă este trimisă *Epistola către Romani*! În acea cetate în care atunci împărățea Nero.

Iar Apostolul Pavel scrie: „Iubiții mei, creștini romani; precum atunci, în epoca prorocului Ilie, așa și acum există rămășița, care sunteți voi, potrivit alegerii prin har. Voi sunteți.”

Frații mei, trebuie să vă spun și eu ceva la rândul meu: avem vestirea că aparținem „rămășiței”? Iar dacă aparținem „rămășiței” Bisericii, iubiții mei, avem vestirea că vom continua să aparținem ei? Oare, într-un anumit ceas, la un moment dat când poate interesele noastre vor fi afectate, vom ceda? Cunoaștem faptul că puțini vor fi aceia care vor rămâne credincioși când va veni Domnul iarăși pe pământ²⁶⁷? „Rămășița” se va mântui! Să știm aceasta! „Rămășița” se va mântui! „Rămășița” se va mântui! Apostolul Pavel spune în mod limpede acest lucru²⁶⁸.

²⁶⁴ Cf. *III Regi* 19, 14-18.

²⁶⁵ *Romani* 11, 5.

²⁶⁶ *Apocalipsa* 14, 8; 18, 2-3.

²⁶⁷ Cf. *Luca* 18, 8.

²⁶⁸ *Romani* 9, 27. Cf. *Isaia* 10, 22; *Sofonie* 2, 9; *Apocalipsa* 11, 1-2 ș.a. Cf. EUSEBIU AL CEZAREEI, *Dovedirea Evanghelică*, 2, 3, 48, PG 22, 125 A: „Nu fără discernă-

Însă aceasta, faptul că doar „rămășița” se va mântui, nu trebuie deloc să ne descurajeze, și să zicem: „Doar rămășița se va mântui?” Da, aceasta se va mântui, și trebuie să ne întărească, să ne oțelească²⁶⁹. Un singur lucru să căutăm: să aparținem *rămășiței*! Să dobândim conștiința că aparținem *rămășiței*!

Să vă spun acum aceasta într-un mod mai pragmatic. Îi vedeți pe cei din jurul nostru, care sunt creștini botezați. Însă se vor mântui toți? Din păcate... Oare și israiliții nu au fost toți poporul lui Dumnezeu? Și, cu toate acestea, chiar și în poporul lui Dumnezeu a fost „rămășița”! Vreți să vă spun cum stau lucrurile? Și în anii lui Hristos, atunci când Hristos S-a născut, exista „rămășița”! Totdeauna există „rămășița”, restul, ceilalți. Fiți atenți acum, ca să vedeți. Care a fost această „rămășiță”? Au fost aceia care au acceptat prorociile și le-au interpretat în mod corect: Simeon Primitorul de Dumnezeu, prorocița Ana, Zaharia și Elisabeta, părinții Născătoarei de Dumnezeu, familiile apostolilor. Aceștia toți au fost *rămășița*, care L-a așteptat în mod corect și drept pe Mesia; din acest motiv L-au și primit.

Este semnificativ – acolo în *Evangelhia după Luca* – faptul că prorocița Ana spunea celor ce intrau în templu ca să se închine – nu însă tuturor, ci numai celor ce aveau nădejdea dreaptă

mânt tuturor evreilor a fost făgăduită de Dumnezeu venirea mântuitoare a lui Hristos, dar puțini, și cu adevărat rari, au fost dintre aceștia care au crezut în Mântuitorul și Domnul nostru”. Sf. VASILE CEL MARE, *Comentariu la prorocul Isaia*, IV, 136, PG 30, 340B: Și intrucât cei mântuiți sunt puțini, nu la plural, ci la singular este redat cuvântul [Scripturii] redă, nu la plural, ci la singular. Căci nu a spus «cei rămași», ci «rămășița».

²⁶⁹ Oarecând, la întrebarea ucenicilor lui Hristos: „Doamne, puțini sunt, oare, cei ce se mântuiesc?”, El le-a răspuns: „Siliți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă, că mulți, zic vouă, vor căuta să intre și nu vor putea” (*Luca* 13, 23-24). Și atunci când, altă dată, a vorbit despre dificultatea intrării bogaților în Împărăția lui Dumnezeu – aproape o excludere a lor –, spunând că: „Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu”, aceia care ascultau L-au întrebat: „Și cine poate să se mântuiască?”, ca să primească acest răspuns: „Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu” (*Luca* 18, 24, 27), lăsând să se înțeleagă că Dumnezeu este Acela Care ne mântuiește, atunci când noi voim cu adevărat să ne mântuim.

în Mesia – așadar, Ana le spunea: „Mesia a venit!” Numai celor ce aveau o concepție corectă cu privire la Mesia, acestora le spunea Ana „Mesia a venit! S-a născut! A venit, este aici! A venit!” Extraordinar! Ea a fost un înaintemergător înainte de Înaintemergătorul, prorocița Ana, aceea văduvă, cu cei optzeci și patru de ani ai ei...

Prin urmare, să știm aceasta, faptul că doar *rămășița* se va mântui nu trebuie să ne descurajeze. Să nu ne uităm la cei din afară ce fac; să nu zicem: „Dar nu vezi ce face unul? Nu vezi ce face celălalt?” Să fim cu toții *creștini* în identitatea noastră; se vor mântui puțini! Aș mai spune faptul că *rămășița* există, foarte probabil, chiar și în cadrul clerului însuși! Peste tot există.

Oare nu fusese atras, în vechea epocă a poporului Israil, prin căderile și înrăuirile pe care le acceptase, nu fusese atras și clerul? Într-o măsură înfricoșătoare și leviții fuseseră atrași. Nu toți. Nu! Cei ce nu au voit să fie atrași au plecat din Regatul de Nord și au mers în Regatul de Sud, care păstrase cultul adevăratului Dumnezeu²⁷⁰.

Astfel, v-aș spune, dacă avem această vestire lăuntrică a faptului că noi constituim „rămășița din vremea de acum”, atunci să ascultăm ce are în plus Domnul să ne zică în epistola Sa:

„Nu pun asupra voastră altă povară, decât să țineți până voi veni ceea ce aveți.”²⁷¹ Nu am să vă impun altă greutate; păstrați însă ceea ce aveți până când voi veni iarăși.

Este de mare importanță acest cuvânt al Domnului, iubirii mei, este de o mare importanță! Să îl analizăm cu atenție.

Ce este ceea ce avem și pentru care ni s-a dat poruncă de la Domnul să-l păstrăm?

²⁷⁰ Ieroboam, atunci când a ajuns rege al Regatului de nord (930 î.Hr.), a readus idolatria în poporul lui Israil, părăsind credința părintească. El a confecționat doi viței de aur și a dat poruncă poporului ca să-i cinstească drept dumnezei. Încă a mai construit temple în punctele cele mai înalte și a rânduit preoți care nu proveneau din rândul seminției lui Levi. Astfel, mulți preoți și leviți au părăsit Regatul de nord și au venit în Regatul de sud, al lui Roboam, în Iudeea (*II Paralipomena* 11, 13-17).

²⁷¹ *Apocalipsa* 2, 24-25.

Este Evanghelia Lui. „Ceea ce ai ține. Altă greutate nu îți voi pune, nu îți voi scrie altceva, Evanghelii în plus; doar aceasta, Evanghelia. Aceasta este cea pe care ți-o pun în mâini și o numesc *povară*.” Este credința lui Hristos; însă întreaga credință a lui Hristos, nefalsificată, așa cum ne-au predat-o Sfinții Apostoli și Părinții Bisericii noastre²⁷².

Dar ne-am gândit, iubiții mei, ce este mai exact această visierie pe care ne-a predat-o Domnul! Ne-am gândit ce bogăție inestimabilă este! Iar noi ortodocșii avem această bogăție, care, dacă ar trebui s-o consemnăm, am rămâne fără grai în fața măreției valorii ei. Dacă ar avea vreun preț și dacă am putea vreodată să consemnăm ceea ce avem ca tezaur, am rămâne uimiți!

Numai o referire după secțiuni vom face la acest tezaur, ca să putem oarecum să apreciem lucrurile.

Așadar, mai înainte de toate este Sfânta Scriptură. Un tezaur imens este Sfânta Scriptură! O, dacă vreodată vom afla ce este Sfânta Scriptură..., în mod special Noul Testament! În mod excepțional mai ales acesta, pentru noi grecii (unui public grecesc vorbesc în acest moment), de vreme ce este scris în limba greacă, constituie o valoare foarte înaltă!

Apoi, este Dumnezeuiasca Liturghie. O, Dumnezeuiasca Liturghie..., prin care avem Taina Euharistiei, adică Trupul și Sângele lui Hristos, însuși Trupul cel Stăpânesc, prin care am devenit con-trupești și con-sangvini²⁷³ cu El! Apoi sunt cele șapte Sinoade Ecumenice, dar și sinoadele locale, unde prin sfintele canoane este rânduită viața morală și sunt întărite dogmele credinței noastre, care sunt acele *balustrade* ce nu ne lasă să cădem în înșelare și să ne pierdem mântuirea.

²⁷² Tradiția adevărului revelat pornește din Vechiul Testament; nu este invenția Părinților Bisericii. Și apostolii lui Hristos, în calitate de israliți, au preluat de la înaintașii lor credincioși iudei această credință (cf. *Galateni* 1, 14). Apoi, primii creștini proveniți dintre neamuri au primit de la apostoli aceeași tradiție, însă îmbogățită, grație Noului Testament (*I Corinteni* 11, 2; *II Tesaloniceni* 2, 15; 3, 6). Este vorba despre o neîntreruptă tradiție, din epoca lui Moisi și până la părinții contemporani ai Bisericii noastre.

²⁷³ Cf. *Ioan* 6, 56.

De asemenea, sunt înțeleptele scrieri ale Părinților Bisericii noastre și înainte de toate ale părinților greci ai Bisericii.

Este și monahismul, care prin necuprinsa lui elită, iubirii mei, a dat opt zecimi dintre sfinții Bisericii! Poate cunoașteți faptul că cei mai mulți dintre sfinți, într-o majoritate covârșitoare, provin din viața monahală – din aceea care este atât de criticată astăzi, însă este criticată pentru că pur și simplu are valoare.

Încă mai avem sfintele noastre slujbe fără seamăn de frumoase! Atunci când vin străinii să le urmărească, sau dacă se face vreo slujbă în Europa sau oriunde altundeva, rămân uimiți. Acei negri din Africa, iubirii mei, sunt atrași la credință și numai prin Dumnezeiasca noastră Liturghie!

Dacă doriți, am să vă întăresc aceasta și istoric. Rusia a devenit o țară creștin-ortodoxă în secolul al X-lea. Și Roma a avut prezența ei în Rusia, și mai cu seamă a influențat-o într-un mod extraordinar de puternic, în calitate de *lume occidentală*. Însă Rusia a devenit ortodoxă și a ajuns dependentă de Patriarhia de Constantinopol – de la ce credeți? – de la măreția Dumnezeieștii Liturghii și de la muzica ei cultică, psaltică! Rușii au rămas uimiți! Ei au zis: „Aici coboară Cerul!”... Ei au văzut această măreție dumnezeiască²⁷⁴.

O, dacă am ști ce sunt toate aceste slujbe cultice..., pe care, dacă le observăm în amănunt, nu constituie nimic altceva decât o neîntreruptă Liturghie și doxologie de douăzeci și patru de ore către Sfântul Dumnezeu în Treime! Mai este și iconografia dogmatică. Și Occidentul are iconografie; însă el pictează, face pic-

²⁷⁴ În primul *Cronograf* rusesc (*Повѣсть временныхъ лѣтъ*), care a fost scris la Kiev în secolul al XII-lea, există un raport al trimișilor domnitorului rus la Constantinopol. Ambasadorii, după ce au asistat la Sfânta Liturghie Ortodoxă bizantină din Sfânta Biserică a lui Dumnezeu Sofia, i-au transmis lui Vladimir impresiile lor: „Ne-au dus în clădiri unde s-au închinat Dumnezeului lor și nu știm dacă eram în Cer sau pe pământ, pentru că pe pământ nu există o asemenea strălucire și astfel de frumusețe și suntem neputincioși cum să le descriem. Știm numai că Dumnezeu locuiește între oameni” (Accesat: 4-6-2022, de la: www.slideshare.net/lianako/ss-60958774).

turi! În vreme ce iconografia noastră dogmatică este ceva unic și irepetabil²⁷⁵.

Avem și abundenta, editată, dar și inedită, Imnografie a noastră. Cine va putea vreodată să se ocupe – sute de ani, poate – să scoată din muzee și din biblioteci, nu numai din spațiul grecesc, ci din toată lumea, din muzeele Europei și ale Americii, tot acest volum, volumul inedit al părinților imnografiei... Cine ar putea? Lucrări inedite, extraordinare, o mulțime de manuscrise, un volum uimitor..., din ceea ce s-a salvat, desigur, de la stricăciunile repetate și distrugerii care au fost suferite de aceste vestigii!

Încă mai este și muzica. Aș zice „muzica bizantină”, dar ca să extind în toată lumea ortodoxă, spun muzica sfântă/sacră bisericească. Poate că în altă parte ortodocșii nu au muzică bizantină; de aceea spun în acest fel.

Și care este această *muzica sfântă bisericească*?

Nu este cea de operetă, muzica teatrală; nu sunt notele înalte ale Occidentului! Se poate ca muzica Occidentului să fie frumoasă ca artă; însă ea nu este o muzică *sfântă bisericească*; nu! Niciodată omul nu se va sui cu tot sufletul în Cer cu acea muzică, a Occidentului, pentru că pur și simplu îi satisface doar sentimentul artistic. Aici nu avem o muzică ce doar ne va delecta, ci o muzică ce va provoca cuviință, teamă..., și va lăuda în imne slava lui Dumnezeu, potrivit unui ethos orthodox adevărat²⁷⁶.

²⁷⁵ În primele veacuri ale prigoanelor Biserica este prevăzătoare, și zugrăvește nu-mai simboluri: peștele, mielul, păstorul, cerbul, păunul, vița-de-vie, ancora ș.a.; prin urmare, pictura ei este una simbolică. După sfârșitul prigoanelor și al consolidării creștinismului, pictura din simbolică devine istorică; exprimă parcursul istoric al Bisericii, continuă ei lucrare mântuitoare, luptele ei, martiriile ei, înfruntarea creziilor. După furtuna iconomahiei și definitiva biruință a icoanelor, iconografia ajunge să fie dogmatică, iar conținutul ei țintește spre adevărurile dogmatice (Din: *Introducere în arheologia creștină și bizantină*, a Prof. Constantin KALOKIRIS, Tesalonic, 1975).

²⁷⁶ „Întrucât Duhul cel Sfânt a văzut că neamul omenesc este greu de îndrumat spre virtute și că noi, din pricina înclinării spre plăcere, neglijăm cu totul viețuirea cea dreaptă. De aceea ce face? A unit dogmele cu plăcerea cântatului, ca, odată cu dulceața melodiei, să primim pe nesimțite și folosul cuvintelor de învățătură; face la fel ca doctorii cei înțelepți; aceștia adeseori ung de jur-împrejur cu miere paharul în care dau bolnavilor fără poftă de mâncare doctorii mai amare. Pentru aceasta, dar, ni s-au alcătuit aceste melodii armonioase ale psalmilor, pentru ca celor care sunt copii

Mai avem mucenicii, sfinții și cuvioșii!

În fine, avem și sfințele lor moaște, un tezaur neprețuit²⁷⁷!

Toate acestea, pe care vi le-am spus foarte pe scurt și după secțiuni, constituie ceea ce numim *Biserica Creștin-Ortodoxă*.

Iar acum se pun următoarele întrebări – fiți atenți:

Mai întâi: este cu puțință ca acest tezaur să fie pus la îndoială?

A doua: este cu puțință ca acest tezaur pe care l-am menționat să fie socotit mare și greu, și în consecință să fie micșorat?

A treia: este oare cu puțință ca acest tezaur să fie socotit învechit, și în consecință să aibă nevoie de reconsiderare, reînnoire și readaptare?

Și totuși, iubiții mei, toate aceste trei întrebări, din păcate, au fost puse în epoca noastră.

În ceea ce privește prima; este cu puțință ca acest tezaur să fie pus la îndoială? Desigur! Și cine sunt aceia care pun la îndoială acest tezaur? Materialiștii, ateii și dușmanii Bisericii, conștienți și neconștienți. Aceștia pun la îndoială tezaurul acesta. Sunt aceia care sunt gata, este suficient să li se dea ocazia, să dezlănțuie prigoana împotriva Bisericii lui Hristos. Și este ceva care s-a întâmplat întotdeauna, se întâmplă și se va întâmpla, până când se va sfârși această lume. Pentru ce aceasta? Pur și simplu, pentru că în spatele acestora, al prigonitorilor creștinismului, se află urătorul de bine diavol, acela care urăște Biserica și caută s-o distrugă din temelii²⁷⁸.

În ceea ce privește a doua întrebare, dacă acest tezaur poate fi considerat mare și greu și, în consecință, trebuie să-l micșorăm.

cu vârsta sau cei care sunt cu totul tineri cu purtarea să li se pară că ei cântă, dar de fapt își instruieste sufletul", Sf. VASILE CEL MARE, *Omilii la Psalmi*, în: *PSB 17*, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 183.

²⁷⁷ Scriitorul martirologiului Sfântului Policarp al Smirnei relatează că, după martiriul și arderea lui, creștinii au mers și au luat acele moaște care au rămas din trupul mucenicului și le-au așezat într-un loc de cinste, după cum se potrivea, „și le-am așezat într-un loc cuviincios”, deoarece pentru ei acestea erau „mai de preț decât pietrele scumpe și mai cinstite decât aurul!” (*PG 1044A*).

²⁷⁸ Cf. *Iov* 1, 12; *Luca* 22, 31-32; *I Petru* 5, 8; *Apocalipsa* 12, 13.

Să tăiem din Dumnezeiasca Liturghie, pentru că este lungă! Să tăiem din morala Evangheliei, pentru că s-a învechit! Să tăiem din porunci, pentru că sunt anacronice! Mai cu seamă lor le este de neînțeles acel „să nu săvârșești adulter” – în sensul larg al cuvântului, se înțelege, pentru că cuprinde în sine nu numai adulterul, ci orice păcat trupesc: curvia sau relațiile extraconjugale – ca să le numesc printr-un termen contemporan – și chiar relațiile homosexuale..., și toate aceste invenții ale epocii noastre! Pentru toate acelea care sunt cuprinse în porunca „să nu săvârșești adulter”, ei zic că trebuie să facem o reconsiderare! Și se face această reconsiderare, din păcate, dacă acest păcat trebuie socotit rău sau nu.

Din fericire, nu de către Biserica noastră Ortodoxă, cel puțin la modul oficial – Dumnezeu să ne păzească cu mâna Lui! –, ci de anumite denominațiuni creștine, în principal de către protestanți. Aceștia încep să pună la îndoială sau mai bine spus să reconsidere și să spună că aceasta nu ar trebui să fie așa, ci ar trebui să fie altfel, și așa mai departe...

Așadar, acestora ce să le zicem? Și cine sunt aceia care susțin că acest tezaur este mare și greu, și de aceea vor să-l micșoreze? Aceasta este realitatea, v-am spus, cu privire la toate acestea.

Pur și simplu sunt aceia care doresc cu ardoare să micșoreze bogăția Bisericii noastre, întrucât au căzut în păcatul foarte greu și de moarte al *akediei* și mai cu seamă în mod repetat. Care este acest păcat? Este somnul cel greu al mentalității lumești care i-a cuprins, și li se par îngrozitor de grele creștinismul și cerințele lui, și astfel vor să-l micșoreze.

Ați înțeles, iubii mei, că astăzi noi, creștinii, suferim de *akedie* în mod repetat? Pătimim cu toții! Chiar și eu care vă vorbesc!... Atunci când nu avem poftă, interes, să trăim viața duhovnicească, atunci când nu avem dispoziție să urcăm treptele, ci dăm înapoi, așadar mergem precum racul, atunci, spuneți-mi, ne caracterizează sau nu păcatul *akediei*, al acestei lenevii duhovni-

cești, al trândăviei²⁷⁹? Este ceea ce zicea Sfântul Apostol Pavel în *Epistola către Evrei*: „Dacă orice călcare de poruncă și orice neascultare și-a primit dreapta răsplătire – în Vechiul Testament –, cum vom scăpa noi, dacă vom fi nepăsători la astfel de mântuire?”²⁸⁰ Cum vom scăpa noi de pedeapsa lui Dumnezeu, doar pentru că am fost nepăsători față de mântuirea noastră? Fiți atenți: doar pentru că am fost nepăsători! Nu pentru că am stat vrăjmășește împotriva credinței, ci numai pentru că pur și simplu am fost nepăsători!

Vedeți că nepăsarea este un păcat greu? Și noi pătimim astăzi de aceasta! Akedie care ajunge până la nesimțirea duhovnicească²⁸¹.

Prin urmare, atunci când oamenii deja se îngreunează, îi vedeți că vor să micșoreze lucrurile. Îi auziți că spun: „De ce este Dumnezeiasca Liturghie atât de lungă? De ce să dureze atât de mult?” Și aud următorul argument – l-am auzit de foarte multe ori: „Astăzi lumea este obosită, și nu poate să stea atâtea ceasuri în biserică!”

A, este obosită...! Și nu este obosită să alerge aici și dincolo în weekenduri, să alerge la meciurile de fotbal și să răgușească răcnind, să strige pentru o echipă preferată sau pentru orice altceva, și să iasă răgușită de pe aceste stadioane? Acolo nu obosește? Atunci când alții aleargă în excursii, mii de kilometri, nu știu unde, și aleargă, aleargă, aleargă..., acolo nu obosesc? Atunci când dansează la petreceri și găfâie, acolo nu obosesc? În biserică or să obosească, dacă vor sta o oră sau două? Aceasta înseamnă *akedie* într-o formă foarte gravă, în mod repetat!

Și, în ceea ce privește a treia întrebare, cine sunt aceia care spun că s-au învechit foarte multe lucruri și este nevoie de readaptare? Nu să le micșorăm, zic, ci să le adaptăm.

²⁷⁹ *Akedia* (gr. *Ἀκείδῃα*: ἀ+κείδος), adică *ne + grijire*. Prin urmare, *akedia* este indiferența, nepăsarea, trândăvia, neglijența, oboseala duhovnicească, tristețea, renunțarea la orice lucrare.

²⁸⁰ *Evrei* 2, 2-3.

²⁸¹ Cf. Sf. IOAN SCĂRARUL, *Scara*, Cuvântul al XVII-lea, *Despre nesimțire, adică despre moartea sufletului înainte de moartea trupului*.

Și aceștia, iubiții mei, care consideră învechite bogăția și tezaurul Bisericii cer, chipurile, reînnoirea și progresul și celelalte, și aceștia de asemenea au fost cuprinși de *akedie*, de mentalitatea lumească, însă ascund acest lucru; și nu zic, desigur, să micșorăm, să tăiem, însă se străduiesc, chipurile, să reînnoiască oferta Bisericii, întrucât, vezi Doamne, este supusă timpurilor, depășită și, în consecință, greu de întrebuițat.

Dar să rămânem la ultimele două întrebări, la cele două întrebări din urmă, în ceea ce privește tezaurul pe care ni l-a încredințat Domnul, spunând: „Ceea ce ai ține până când voi veni iarăși.” Despre prima întrebare nu mai este cazul să vorbim. Acești oameni sunt atei, materialişti; nu avem nimic să le răspundem; pentru aceștia răspunsul este evident. Vom rămâne la ultimele două argumente, care pretind să micșorăm sau să reînnoim cele ale credinței noastre și celelalte, întrucât, chipurile, creștinismul s-a învechit.

Iubiții mei, fiți foarte atenți. Întregul creștinism este o tradiție. Atunci când spunem *tradiție*, înțelegem tot ceea ce ni s-a predat de către Hristos, de apostoli și de Sfinții Părinți. Aceasta este *Tradiția*, după cum spune aici Domnul: „Ceea ce ai ține până când voi veni. Eu ți-am dat aceasta; păstrează-o. Și o vei păstra până când voi veni iarăși, la A Doua Mea Venire.”

Biserica este tezaurul și în același timp păzitorul tezaurului. Prin urmare, tot ceea ce există în cadrul Bisericii și a fost predat de către Biserică este *Tradiție*.

Dar ce este Biserica? Este chiar Trupul lui Hristos, este chiar Hristos Însuși. În consecință, ce este *Tradiția*? Hristos Însuși! Aceasta este *Tradiția*: Hristos Însuși! Dar Hristos Se învechește vreodată? Hristos are – între ghilimele – *părți, secțiuni*, care pot fi să fie eliminate *în mod abuziv*, după cum ne vine nouă?

Ne spune Apostolul Pavel în *Epistola către Evrei*: „Isus Hristos ieri și astăzi este Același, și în veci”²⁸². Și ieri și astăzi și mâine și

²⁸² *Evrei* 13, 8. După cum spune Fericitul Augustin: „Biserica este Hristos, care pentru noi este și dăinuie în veci”.

în veci, Unul este Hristos! Același, întreg, neîmpărțit, autentic, nefalsificat! Hristos, cu alte cuvinte, stăpânește trecutul și deopotrivă prezentul și viitorul. Așadar, întrebăm: Ce reînnoire este cu putință să se facă în Hristos? Sfânta Scriptură Îl înfățișează pe Hristos în chip desăvârșit și integral. Astfel, orice schimbare a Sfintei Scripturi este și o schimbare a lui Hristos²⁸³. Atunci însă, spre ce se îndreaptă această manie a reînnoirii sau a micșorării? Către sfintele canoane care deranjează atât de mult? Către Dumnezeuiasca Liturghie, care și aceasta deranjează foarte mult? Către iconografie, pe care nu o înțelegem astăzi? Către unde, în cele din urmă, poate să se îndrepte această manie a reînnoirii?

Așadar, ascultați, iubiții mei, ascultați și să vă amintiți aceasta. Toate aceste aspecte pe care le-am menționat sunt expresia și erminia foarte exactă a întregii Sfinte Scripturi, a întregului, integralului și neschimbatului Hristos! Nu putem, așadar, să schimbăm nimic..., absolut nimic.

Am să spun aceasta în cuvinte mai simple, ca să vi se întipărească în minte. În ceea ce privește iconografia, ce să scoți și ce să adaugi? Îl exprimă pe Hristos intact. În ceea ce privește sfintele canoane, la fel. În ceea ce privește dogme, la fel. În ceea ce privește Dumnezeuiasca Liturghie, asemenea. Toate acestea Îl exprimă pe Unul Hristos intact, nefalsificat, integral, așa cum Îl înfățișează Sfânta Scriptură. De ce? Toate acestea pe care vi le-am spus mai înainte sunt expresia și erminia (tâlcuirea) Sfintei Scripturi celei una, a Unuia și Singurului Hristos²⁸⁴.

Însă, atunci când insistă – aceia care insistă – să fie reînnoită Biserica, să fie reînnoit Hristos, precum și Evanghelia și Tradi-

²⁸³ Desăvârșirea Legii s-a făcut prin Hristos (*Matei* 5, 17). Sfântul Duh le-a tâlcuit apostolilor tot ceea ce a învățat Hristos (*Ioan* 16, 13). Așadar, nu există ceva pe care să-l adăugăm noi sau pe care să-l înlăturăm (*Ioan* 14, 26).

²⁸⁴ „Să nu adăugați la cuvântul pe care vi-l poruncesc vouă, și să nu scădeți de la el. Păziți poruncile Domnului Dumnezeului nostru, pe care vi le poruncesc eu astăzi”, și: „Blestemat tot omul care nu va rămâne întru toate cuvintele legii acesteia, ca să le facă pe ele” (*Deuteronomul* 4, 2; 27, 26. Cf. *Galateni* 3, 10; *Matei* 5, 17-19; *Iacov* 2, 10; *Apocalipsa* 22, 18-19; *Efesenii* 4, 4; *I Corinteni* 3, 10; 8, 6; 12, 4-6 ș.a.).

ția, să fie reînnoite toate acestea, spunând că s-a învechit creștinismul, avem să le spunem că nici creștinismul nu s-a învechit, nici Hristos; creștinii sunt cei ce s-au ofilit! Credincioșii s-au ofilit! Acum, de ce anume s-au ofilit, iubii mei, asta este o cu totul altă chestiune. Totuși, s-au ofilit într-un mod îngrozitor creștinii noștri. Iar când cineva se ofilește, atunci crede că este de vină ceea ce se află în afara lui. Este de vină însă ceva care se află înlăuntrul lui. Noi suntem de vină; nu este de vină creștinismul. El nu are nevoie de reînnoire; noi avem nevoie de reînnoire, de renaștere²⁸⁵.

În consecință, atunci când spunem că ne dorim o reînnoire, aceasta trebuie să se întoarcă spre noi, iar nu spre Biserică și spre Tradiție. Și vom reuși să izbândim această renaștere numai atunci când vom accepta Tradiția Bisericii noastre integrală, nefalsificată, fără tăieri/circumciziuni, fără mutilări, fără aduceri la zi (*aggiornamento*).

Pentru acest scop se nevoiește și se luptă Biserica. Biserica nu a fost un spirit îngust de-a lungul veacurilor. Sfinții Părinți nu au fost niște minți înguste atunci când se nevoiau să păstreze integrală și nefalsificată Tradiția Bisericii, pentru că știau foarte bine faptul că din această Tradiție integrală va proveni și adevărata mântuire²⁸⁶.

²⁸⁵ Inconsecvența vieții multor creștini față de creștinism este proverbială; de aceea și prin gura prorocului Domnul a grăit: „*Căci numele lui Dumnezeu din pricina voastră este bulit între neamuri*” (Isaia 52, 5; *Romani* 2, 24). Aceasta (inconsecvența vieții) este socotită responsabilă pentru cea mai puternică critică care este exercitată împotriva creștinismului. Mahatma Gandhi zicea în mod semnificativ: „Creștinismul este bun, dar creștinii sunt răi. Fără îndoială aș fi fost creștin, dacă creștinii ar fi fost creștini douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru”!

²⁸⁶ „Să nu muți hotarele pe care le-au pus părinții tăi” (*Deuteronomul* 19, 14). „Și înainte de toate sunt hotarele dogmelor. În cazul dogmelor nu putem să facem nici un fel de inovație sau de modificare, ca să facem pe deșteptii și pe originalii; dogma are hotare. Fără ca cineva să înceteze să fie original și profund, nu are decât să lucreze așa cum au lucrat și Părinții. Ei au lucrat în cadrul acestor hotare; însă ei au săpat în adânc și ne-au prezentat toate acestea de care ne minunăm. Și Sfinții Părinți sunt personalități mari tocmai pentru că au păzit aceste hotare. Nu vom propovădui ceva care nu zice Sfânta Scriptură; aceasta este o împrejmuire, este o îngrăditură... În epo-

Mai cu seamă, așa, în trecut vă spun că ori de câte ori în epoca noastră a fost făcută vreo încercare de reînnoire a anumitor lucruri, nu a sfârșit decât într-un lucru ridicol. Și aici în Grecia s-au făcut experimental anumite tentative de reînnoire – în Europa, cu mult mai multe – și citim în ziare și ne vine să ne smulgem părul din cap pentru ceea ce citim!

Spre pildă, ei zic: „Liturghia așa cum este ea săvârșită este de neînțeles, dificilă; astăzi nu grăiește inimilor tinerilor. Ce poate să vorbească inimilor tinerilor? Muzica *pop*²⁸⁷? Așadar, vom pune în biserici muzică *pop*!” În consecință, au pus muzică *pop* în biserică, chitare și celelalte..., exact așa cum este când mergem la un teatru de revistă, la un teatru ușor, și vedem acolo pe scenă cântăreții cu chitarele lor electrice și nu mai știu ce altceva. Desigur, tinerețea se îngheșuie aici! Dar, întrucât pe toate acestea le găsește și afară, și mai ales cu o atâta varietate, nu mai calcă apoi în biserică.

Chiar dacă criteriul este următorul: Frumos, ai reușit să aduci lume în Biserică. Știi unde ai adus-o? Ce este Biserica? Este o încăpăre cu patru ziduri? Biserica este Trupul lui Hristos; nu sunt cele patru ziduri. Ai încorporat această lume în Trupul lui Hristos? A-i încorpora pe oameni în Trupul lui Hristos înseamnă să-i îmbisericesc, adică-i mântuiesc. I-ai mântuit? Prin această muzică ai reușit să-i mântuiești pe oameni?

ca noastră, știți cât de mult trebuie să fim atenți la acest pasaj? Știți că în epoca noastră ne străduim să trecem hotarele dogmei? Știți câți teologi se străduiesc să se arate originali, sociologi, filosofi? Iubiții mei, cu toții putem să contribuim la faptul de a nu depăși hotarele. Chiar și atunci când îi vedem pe unii că le depășesc, în calitate de popor, să protestăm și să spunem: «nu, domnilor; jos mâinile de pe hotarele pe care Părinții noștri le-au așezat!» Dar, în afară de dogme, sunt și într-un alt domeniu; sunt și în ethos, în morală, în ținerea poruncilor. Astăzi am depășit hotarele, le-am schimbat, deja le-am călcat în picioare. Ce înseamnă, vă rog, dezincriminarea adulterului? Că înlătur porunca *să nu săvârșești adulter*! Ce înseamnă faptul că dezincriminez avortul, chiuretajul? Că înlătur porunca *să nu ucizi*!... (Din *Cateheza 32 la Deuteronom*, a arhim. Arhansie MYTHLINEOS).

²⁸⁷ Sau, desigur, orice altă muzică care este la modă și care este expresia lumii secularizate (*n.tr.*).

Ce să spunem și despre predică... Și la radio poate ați auzit spunându-se anumite lucruri grozave și insipide! Mai bine lăsați cele despre predică, lăsați²⁸⁸...

Și pentru ce toate aceste experimente? Chipurile, ca să atragem lumea! Și rezultatul este, iubiții mei, un lucru cu totul ridicol! În cele din urmă ridiculizăm credința. O ridiculizăm și nici nu o înțelegem! Este rezultatul acestei manii a aducerii la zi a lucrurilor care nu pot fi aduse la zi. Există lucruri elementare, care, da, pot lua forma epocii lor; nu putem însă să înaintăm mai mult. Aceasta este ceva elementar.

Dacă oarecând biserica se construia într-un anume fel, iar acum o construim dintr-un alt material sau dacă mai demult aveam lumânări, iar acum punem electricitate, aceste aduceri la zi nu au nimic cu care să deranjeze. Însă vom pune acum muzică *pop* în biserică?... și altele, și multe alte lucruri?... Vom ajunge să fim precum, din păcate, anumite Biserici Ortodoxe din afară, care au pățimit o mare stricăciune. Doar puțini clerici ortodocși din afară păstrează Tradiția, și chiar foarte bine. Adică acolo unde deasupra este biserica, iar în partea de jos este discotecă, pe întuneric, urcă tinerii și tinerele în biserică – care este desigur liberă la ora la care se face discotecă în sala de jos – și acolo se dedau la ceea ce se dedau aceia care de obicei sunt clienți ai discotecilor și ai locurilor de petrecere!

Iar acestea se întâmplă, zice-se, pentru a-i atrage pe tinerii noștri să devină creștini ortodocși?! Este de neconceput! Iubiții mei, dacă celălalt se mântuiește sau nu se mântuiește, numai aceasta se măsoară, numai aceasta are greutate, numai aceasta are miză.

²⁸⁸ Pentru pr. Athanasie Mytilineos sânguința pentru predică era unul dintre cele mai necesare lucruri. Niciodată nu vorbea de la amvon, dacă mai înainte nu se pregătea, și mai cu seamă cu sânguință. Totdeauna a avut înaintea ochilor zicerea prorocului: „Blestemat este cel ce face lucrurile Domnului cu nepăsare” (*Jeremia* 48, 10). De aceea și una dintre dispozițiile pe care le-a lăsat frâției sale în calitate de sfântă moștenire, plecând în veșnicie, a fost predica îngrijită!

Constantin Paparigopoulos, acest istoric al nostru (ca să re-strângem un pic lucrurile aici în ograda noastră, în spațiul nostru), spunea următoarele: „Deși toate neamurile au nevoie, ca să înainteze, să privească înainte, poporul grecesc, ca să înainteze, trebuie să privească în urmă²⁸⁹!” Ce înțelegea el atunci când a zis că poporul grec trebuie să privească înapoi? Înțelegea faptul că poporul grec trebuie să se întoarcă înapoi, către izvoarele sale, către rădăcinile sale, către istoria lui.

Vedeți ce luptă se dă în epoca noastră ca să ne distrugem rădăcinile, să ne distrugem istoria noastră? Vedeți ce strădanie se face în acest sens?... Și totuși; dacă ne tăiem de la rădăcinile noastre, ce vom păți? Nu ne vom pricopsi.

Să nu mă considerați un conservator incorigibil și nevindecabil; aceasta este realitatea. Nu sunt nici progresist, eu cel care vă vorbesc, nici conservator, nu sunt nimic din toate acestea; pur și simplu văd care este realitatea; nimic altceva. Atunci când vede cineva repercusiunile, este oare dificil să tragă concluziile? Este atât de simplu...

Prin urmare, același lucru se întâmplă și cu Biserica: ca să se reînnoiască trebuie să se întoarcă spre tezaurul ei, către tradițiile ei, către izvoarele ei; acolo trebuie să se întoarcă Biserica, către Sfinții ei Părinți, și de acolo va lua acel ceva autentic, corect, ca să se reînnoiască. Astfel, am putea spune, *reînnoire* nu este desființarea sau schimbarea oricărui lucru precedent și dezvoltarea unor noi teorii teologice și altele sau căutarea *noilor forme*) – unde de multe ori ne și dorim să le aflăm pe aceste *noi forme* în predicile noastre, în pastorația noastră, să găsim *noi scheme* și *noi idei* – însă *reînnoire* înseamnă căutarea și valorizarea teologică a materialului existent. Ceea ce există, ceea ce este tezaurizat, pe acest aur curat, să-l descoperim, să-l aprofundăm și să-l ofe-

²⁸⁹ Exact același lucru a fost scris și de scriitorul ateniian Dimitrios Kambouroglou (1852-1942): „Toate neamurile pentru a înainta (progrese) trebuie să pășească înainte, în afara celui grecesc, care trebuie să se întoarcă înapoi”, care probabil a și fost copiat.

rim, totdeauna neschimbat și nefalsificat. Aceasta vrea să însemne *reinnoire*.

Dacă doriți, a fost făcut și un experiment; a fost făcut de către ortodocșii ruși din diaspora. Cei învățați, intelectualii dintre ei, atunci când au plecat din Rusia, au creat școli, institute și altele, au scris cărți... Ei nu au făcut nimic altceva decât să-i ia pe Părinții Bisericii noastre și să-i prezinte. Acest lucru a fost socotit drept ceva extraordinar. Vladimir Lossky a scris lucrarea *Teologia mistică a Bisericii Ortodoxe de Răsărit*, această minunată carte. A fost tradusă și în limba greacă. O recomand tuturor celor ce considerați că o puteți citi; o carte minunată! Veți vedea că în bibliografia ei sunt cuprinși Sfântul Isaac Sirul nevoitorul, printre alții, și Sfântul Maxim Mărturisitorul. Atunci când Vladimir Lossky a prezentat această carte în Franța, la Paris, acolo unde a și editat-o în limba franceză, Europa a rămas uimită și a zis: „Așadar, aceasta este Ortodoxia?... Aceasta este Ortodoxia?”²⁹⁰ ...

Da, aceasta este Orthodoxia! Acest material care era teaurizat, l-am scos din necunoaștere, l-am lucrat și l-am oferit. Acesta este, materialul teaurizat: adică, hotărârile Sinoadelor, cuvintele Sfinților Părinți, Sfânta Scriptură tâlcuită de către Părinții Bisericii noastre. Aceasta! Strălucește, uimește! Este suficient să fie oferită intactă, curată, fără falsificări, nemicșorată și integrală.

Trebuie să vă mai spun și faptul că această *reinnoire*, așa cum o înțeleg cei ce cugetă în chip lumesc, are consecințe îngrozitoare..., consecințe înfricoșătoare! Mai înainte m-am referit la un caz concret (al muzicii), însă aș dori să vă spun și următorul lucru: Atunci când începem să facem *reinnoiri*, fie micșorări, fie reconsiderări, atunci începem să pierdem măsura și criteriile

²⁹⁰ Vladimir LOSSKY (Владимир Николаевич Лосский, 1903-1958), faimos teolog rus din exil, a fost primul rector al Institutului „Sfântul Dionisie din Paris”, acolo unde a predat teologia dogmatică. Între lucrările lui se află și remarcabila *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit* (*Essai sur la Théologie Mystique de l'Eglise d'Orient*, ediția întâi, 1944), tradusă deja în mai multe limbi.

adevărului. Însă atunci avem și o grabnică cădere în secularizare; suntem cuprinși de secularizare!

De asemenea, există o teorie nouă, așa-numita etică a cazului. Aceasta este un soi de dialectică ce se observă în spațiul credinței. Adică tu ai opinia ta, eu am opinia mea; le discutăm și scoatem o nouă opinie. Această nouă opinie iarăși devine teză, înaintăm spre o eliminare, avem o sinteză..., și așa mai departe. Cunoașteți metoda dialectică; așa ne mișcăm acum. Acest proces al dialecticii este urmat de obicei în reînnoirea, chipurile, și înprospătarea Bisericii și a credinței. Însă v-am spus că avem o foarte rapidă cădere, o culme a căderii, o pierdere a măsurilor și a criteriilor.

Am să vă relatez un exemplu; vi l-am spus de multe ori, și a ajuns să fie unul clasic. Se pare că răul cu cât înaintează devine și mai rău, vine și în Grecia, se apropie să ajungă la granițe, iată, chiar aici în Eidomene..., ajunge!

În urmă cu mai mulți ani, când auzeam că și arhiepiscopul de Canterbury luase parte la amnistierea homosexualității, am spus – eu am spus, personal, înainte de 1960: „Bine, acest om poate că a absolvit universități, poate că este înțelept, poate că a citit sociologii și para-sociologii, istorii ale religiilor, istorii și orice altceva ați dori să fi citit și studiat, nu a deschis niciodată acest om Sfânta Scriptură, ca să vadă foarte simplu ce spune Sfânta Scriptură despre acest păcat?... Că nu este o boală, ci păcat?”... De ce nu-l vedea ca pe un păcat? Nu a deschis niciodată Sfânta Scriptură? Aceasta este nedumerirea mea; dacă ați putea să mă lămurii! Cred că și pentru voi acest lucru este o nedumerire²⁹¹.

²⁹¹ Arhiepiscopul de Canterbury este conducătorul bisericesc al anglicanilor, precum, de asemenea, și al Comunității Mondiale Anglicane. Arhiepiscopul precedent Rowan Williams, în interviul său din ziarul *The Times*, declarase că nu a avut vreo problemă cu faptul că unii dintre episcopii săi erau homosexuali, este suficient să păstreze principiul necăsătoriei! Dar și arhiepiscopul prezent Justin Welby i-a chemat pe membrii Bisericii sale să accepte cuplurile homosexuale și a adus la cunoștință faptul că poziția negativă de până acum a Bisericii Anglicane poate fi caracterizată drept rasistă! ... Același, într-un interviu al său în revista *Spectator*, a declarat că dacă copiii săi ar fi fost gay, ar fi dorit să participe la nunta lor! M-aș fi rugat împreună

Pur și simplu, atunci când începe să funcționeze dialectica în spațiul credinței, începe și pierderea criteriului adevărului. Aceasta este totul; acesta este răspunsul. Se pierde criteriul adevărului! Aceasta este îngrozitoarea consecință, atunci când începem, chipurile, să aducem la zi credința. M-ați înțeles?

Aici trebuie să spunem că *Tradiția*, în mod cert, nu înseamnă fosilizare, ci viață și continuare a vieții.

Nu ar trebui să omit să vă spun ceva, care și acesta este la modă. E o teorie nouă. Să v-o spun și pe aceasta. Se numește *reluarea vechimii*. Știți ce presupune aceasta? Ascultați.

În acest moment există Biserica din Larisa. Apar și penticostalii sub denumirea de *Organizația Creștină pentru Pace* (O.C.P.), care se află sub conducerea fraților Hasiotis. De multe ori am vorbit despre această chestiune; cred că toți sunteți informați, și nu-mi pot închipui că cineva va fi atras până la ușa lor. Dacă îi veți întreba: „Care este acea plângere a voastră pe care vreți s-o faceți, și pentru ce ați plecat din Biserică? Așadar, nu vă satisface Biserica prin ceea ce oferă? Știți ce vă vor răspunde, și împreună cu aceștia și toate aceste ramificații ale ereticilor, fie că sunt hiliaști, fie că sunt protestanți cu toate ramurile lor? Știți care este argumentul lor? Argumentul lor este unul singur: „Ne întoarcem la izvoare! Pentru că lucrurile au ajuns într-o stare proastă, într-o destrămare a lucrurilor, și ne întoarcem înapoi în Antichitate. Care izvoare? Citind, spre pildă, *Faptele Apostolilor*, vedem cum trăiau creștinii în acea epocă, așa trebuie să trăim și noi.” Este cunoscut de toți argumentul lor.

Însă, atunci când aceștia se întorc înapoi, tăgăduiesc în mod necesar întreaga Tradiție, despre care, desigur, spun că s-a denaturat. Încă, ei îi tăgăduiesc și pe Părinții Bisericii – este cunoscut faptul că protestanții îi tăgăduiesc pe Prinții Bisericii. Însă

nă cu ei. În cazul în care ar fi făcut nuntă, firește că m-aș fi aflat de față!...” (Accesat: 1-7-2022: www.ekklisiaonline.gr/kosmos/arxiepiskopos-kantermpou-ry-an-ta-paidia-mou-itan-omofylofiloi-tha-pigaina-sto-gamo-tous/).

atunci când spun că se întorc înapoi la surse, avem teoria *reluării vechimii*. Ascultați ce spune această teorie: „Am înaintat, am înaintat, am înaintat..., am ratat ținta și am ajuns într-un impas. Deci, acum, printr-un salt, printr-un salt istoric de două mii de ani, dacă este cu puțință, să ne întoarcem înapoi.” Este vreodată cu puțință așa ceva?

În cele din urmă, unde se află adevărul? Iubiții mei, adevărul nu se află în vechime, în Antichitate. Așa cum foarte corect a fost subliniat, nu se află în *testes antiquitatis* (martorii vechimii), ci în *testes veritatis* (martorii adevărului); acolo se află adevărul, în *mărturia adevărului*, iar nu în *mărturia vechimii*²⁹². Nu poți să spui: „Am să mă întorc înapoi, în epoca veche, pentru că acolo voi găsi adevărul.” Adevărul se află în interiorul Tradiției Bisericii. Iar Tradiția este un organism viu, care respiră, se mișcă, înaintează. Aceasta este Tradiția.

Atunci când spui: „am să mă reîntorc înapoi”, este ca și cum ai spune că „sunt de optzeci de ani, m-au cuprins neputințele, tăgăduiesc istoria mea anterioară, voi face ceva, nu știu ce, și voi deveni iarăși un copil în vârstă de un an!”

Oare se poate întâmpla vreodată aceasta? Nu! Este ceva nefiresc. Și dovada că concluzia este nefirească este tocmai fărmicarea credinței. Chipurile, „ne-am plictisit și ne dorim formele inițiale ale Bisericii (reluarea vechimii). Veniți, credincioșilor, întoarceți-vă aici; noi suntem cei ce avem adevărul! Veniți să vedeți!”... Și-i vedeți, desigur, pe aceia care merg că sunt mulțumiți! Atât de mulțumiți, încât îți spun: „Iată, aici este adevărul!” Lăsați faptul că acești oameni niciodată înainte nu s-au apropiat de Biserica Ortodoxă ca să afle acolo în mod real adevărata fericire. Iar acum când au mers acolo, au aflat înlocuitorii, substituttele, și cred că este fericirea!

²⁹² Cf. Pr. Georges FLOROVSKY, *Eastern Fathers of the Fourth Century*, p. 152: „Sfinții Părinți nu sunt doar martori ai credinței străvechi (*testes antiquitatis*). Ei sunt mai degrabă martori ai adevăratei credințe (*testes veritatis*)”.

Așadar, dovada este fărâmițarea credinței la aceste ramuri în ceea ce privește mărturisirea de credință, iar aceasta este o consecință, întrucât de acolo lipsește Tradiția. Fărâmițarea! Din acest motiv avem sute de mărturisiri de credință, unde una nu seamănă cu cealaltă. Într-un singur lucru se aseamănă: în așa-zisa întoarcere înapoi, în mărturia vechimii²⁹³.

Însă nu este suficientă *mărturia vechimii*. Dacă doriți, și erezia posedă *mărturia vechimii*. Și arianismul are *mărturia vechimii*. Prin urmare, nu este suficientă *mărturia vechimii*, ci numai *mărturia adevărului*. Iar aceasta, *mărturia adevărului*, se păstrează într-un mod viu în sfinți și în Părinții Bisericii, care au experiența personală, despre care ne pot vesti și ne pot vorbi. Ei țin Tradiția. Domnul a zis „țineți ceea ce aveți”²⁹⁴. Iar ei sunt cei ce țin Tradiția!

Așadar, acest „ceea ce aveți”, despre care vorbește Domnul, înseamnă credința predată, care a fost predată de Însuși Hristos.

Acest „țineți”, pe care iarăși l-a spus Domnul, este un verb foarte puternic, și exprimă statornicia, „țin ceva bine în mâinile mele”, iar nu simplu păstrez în memoria mea sau în arhivele mele. În consecință, exprimă ceva cu adevărat viu. Acel „până voi veni” dovedește faptul că ceea ce ne-a fost predat, exact așa cum ne-a fost predat, avem datoria de a ține până la A Doua Venire a lui Hristos; în consecință, să le ținem fără modificări, fără schimbări, fără micșorări și fără reînnoiri după măsurile lumesti.

²⁹³ Împărțirea lumii creștine a început deja foarte devreme, prin diferitele erezii care s-au ivit, a continuat cu Marea Schismă dintre Răsărit și Apus (1054 d.Hr.) și a culminat prin Reforma lui Luther împotriva papei de la Roma (1517 d.Hr.). Din păcate, creștinii au continuat să se fărâmițeze, încât astăzi să existe nu mai puțin de 23.000 de confesiuni! Cele mai cunoscute dintre acestea sunt: Presbiterienii-Evanghelici, Lutheranii, Episcopalii, Metodistii, Baptiștii, Hiliaștii, Adventiștii de ziua a șaptea, Organizația Creștină pentru Pace (O.C.P.), Biserica lui Isus Hristos, Birourile Centrale Universale ale Bisericii lui Dumnezeu, Biserica Apostolică a Cincizecimii, Biserica Internațională a Evangheliei Complete, Biserica Biblică a lui Dumnezeu, Biserica Rămășiței lui Dumnezeu, Biserica Penticostală Unită, Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, Biserica Holstein a lui Dumnezeu, penticostalii, Biserica Apostolică Liberă a Cincizecimii ș.a.

²⁹⁴ *Apocalipsa* 3, 11; 2, 25; 22, 7.

Atunci când am fost hirotonit preot, iubiții mei, în urmă cu mai mulți ani, episcopul, după sfințirea Cinstitelor Daruri, a luat Sfântul Agneț de pe Sfântul Disc, și după ce a pus mâna mea dreaptă peste cea stângă în chipul sfintei cruci și peste aceasta un burețel, a pus Agnețul, Trupul lui Hristos. Și așa cum mă aflam în fața lui, după ce el însuși mi-a încredințat pe palmele mele Trupul lui Hristos, mi-a grăit următoarele cuvinte, care constituie parte din slujba Hirotoniei întru preot: „Primește odorul acesta și îl păzește pe el până la A Doua Venire a Domnului nostru Iisus Hristos când El are să-l ceară de la tine.”²⁹⁵

„Primește odorul acesta”... Care este acest „odor”? Trupul lui Hristos, pentru că pe Acesta l-am primit în mâinile mele. Dar Trupul lui Hristos este Biserica. Așadar, înseamnă: „Primește Biserica, ține bine Biserica, până când va veni iarăși Hristos, până la A Doua Lui Venire, Care îți va cere cuvânt pentru acest odor pe care l-ai primit în mâinile tale!”

Iubiții mei, este demn de remarcat faptul că în timpul Hirotoniei, după ce se face sfințirea Cinstitelor Daruri, iar preotul primește în mâinile sale Sfântul Agneț, așa cum v-am spus, merge în spatele Sfintei Mese, până să ajungem la sfârșitul Dumezeieștii Liturghii și să se împărtășească credincioșii. Este destul de mult timp cât trebuie să țină acolo Sfântul Agneț. Chiar tremură de multe ori. Tremură! Poate să se primejduiască să cadă Sfântul Agneț; nu are nici un sprijin, fără numai palmele lui.

Acesta este un simbol, o, preotule, că ești dator să ții *odorul*, Biserica, până la sfârșitul vieții tale! Să o ții într-un mod corect! Fii cu luare-aminte! Să nu respingi *odorul*, să nu-l calci în picioare, să nu-l tăgăduiești; ești dator să-l ții acolo!

Acest fapt, iubiții mei, este cutremurător. Și cât voi putea să păstrez o conștiință bună, aș dori să vă spun o predică corectă, să vă spun adevărul, și totdeauna adevărul, întrucât mi-a fost

²⁹⁵ Cf. *Molitifelnicul Mare*, Hirotonia Preotului. Cf. *II Timotei* 1, 13-14; *I Timotei* 6, 20-21.

încredințat de Domnul acest *odor*, adică Biserica. Iar acest *odor* îi este încredințat fiecărui cleric. Fiecărui cleric! Avem datoria de a-l preda în mâinile Lui întreg și nefalsificat! Sesizați răspunderea noastră? Preoția nu este un titlu de cinste; este o responsabilitate, este o înfricoșătoare responsabilitate! O responsabilitate înfricoșătoare și nemaipomenită! Vă spun sincer, o responsabilitate înfricoșătoare!

Dar încă, demn de luat aminte este ceea ce spune Domnul, anume că: „Nu pun asupra voastră altă povară.” Negreșit Evanghelia Lui este o povară, este o osteneală; însă ne încredințează El Însuși în Evanghelia Sa că: „Jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară”²⁹⁶.

Când *jugul* Domnului este *bun* și când este *ușor*? Atunci când dorim în mod real să ne mântuim! Și atunci când predica, propovăduirea ortodoxă se bazează pe Tradiția Bisericii, pe care Domnul nostru a zis să o ținem bine, este predica mântuirii noastre.

Duminică, 22 martie 1981

²⁹⁶ *Matei* 11, 30.

CATEHEZA A NOUĂSPREZECEA

(*Apocalipsa 2, 24 – 3, 2*)

Sfârșitul epistolei către episcopul Tiatirei. Epistola către episcopul Sardelor. *Proimion*-ul. Necesitatea privegherii

După cele cu care Domnul i-a amenințat pe cei neascultători, iubiții mei, în epistola către episcopul Tiatirei, vine acum să vestească răsplată și lauda pentru cei ce biruiesc.

„Și cel ce biruiește și cel ce ține până la sfârșit faptele Mele, îi voi da lui stăpânire peste neamuri și le va păstori cu toiag de fier, ca pe vasele de lut le va zdrobi, precum și Eu am luat de la Tatăl Meu, și-i voi da lui steaua cea de dimineată. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii.”²⁹⁷

Cine este „cel ce biruiește”? Este acela care va rămâne statornic față de înșelarea „adâncurilor satanei” și va fi pus în lucrare poruncile evanghelice, și acestea până la sfârșitul vieții sale²⁹⁸.

²⁹⁷ *Apocalipsa 2, 26-29.*

²⁹⁸ Originea acestei făgăduințe se află în *Psalmul 2*, versetul 9, care este unul mesianic. Același pasaj din *Psalmi* îl putem întâlni în *Apocalipsa* încă de două ori (12, 5 și 19, 15). Provoacă o deosebită impresie faptul că pe această autoritate exclusivă a Sa, Hristos o oferă și „celor ce biruiesc și țin până la sfârșit” lucrurile Lui. Aceași idee o găsim și la scriitorul Oecumenius: „Și celui ce biruiește pe cel viclean, zice, îi voi da lui stăpânire peste neamuri. Și va păstori pe ele cu toiag de fier, ca vasele de lut se vor zdrobi, precum și Eu am luat de la Tatăl Meu. Aceasta este ceea ce s-a grăit în Evangheliile celor care bine au chivernisit minile și talanții încredințați lor: «Fii peste zece cetăți. Și alțiia: fii peste cinci cetăți» (Luca 19, 17, 19). Și lui Daniel: «Și se va da împărăția sfinților lui Dumnezeu» (Daniel 7, 22, 27). Și aceasta arată că se va da sfinților o oarecare cărmuire și stăpânire asupra celor mai prejos decât ei și care au trebuință de conducere” (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, Ed. Egumenița, p. 46); dar și la Andrei și la Aretha din Cezareea, care se referă la slugile cu cetățile și cu talanții (PG 106, 211BC și 515B). În acest caz „a păstori” corespunde cu „a sfărâma” și cu „a zdro-

Și care este cununa, răsplata? Este „stăpânirea peste neamuri” și „steaua de dimineață”.

Mai întâi, în ceea ce privește „stăpânirea peste neamuri”, este biruința duhovnicească definitivă a lui Hristos asupra neamurilor și, împreună cu Hristos, a tuturor credincioșilor. Și în al doilea rând, în ceea ce privește „steaua de dimineață”, este împreună-slăvirea celui ce biruiește și părtășia lui la slava lui Hristos, Care la sfârșitul acestei cărți se numește pe Sine Însuși „steaua care strălucește dimineața”²⁹⁹. În consecință, atunci când Domnul zice că va dăruî „steaua de dimineață” celui ce biruiește, și de vreme ce Hristos Însuși este „steaua de dimineață”, aceasta înseamnă că i Se va da pe Sine Însuși, adică slava Lui și vederea Feței Lui în veșnica lui Împărăție³⁰⁰. Aici, iubii mei, se termină această foarte însemnată epistolă către episcopul Tiatirei, prin cunoscuta frază de încheiere: „Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii.” Așadar, neconținut amintește necesitatea acestei atenții duhovnicești a urechilor duhovnicești pentru ascultarea și perceperea vocii lui Dumnezeu. Este o necesitate extrem de însemnată aceea de a avea urechi duhovnicești ca să auzim cuvântul lui Dumnezeu, pentru că de această necesitate depinde în cele din urmă mântuirea noastră.

Și ajungem, împreună cu Dumnezeu, la cea de-a cincea epistolă a *Apocalipsei*, adresată către episcopul Sardelor. Scrie în capitolul al treilea:

bi” (Cf. Nikolaos SOTIROPOULOS, *Erminia Pasajelor Grele ale Scripturii*, Ed. Stavros, Atena, 1994, pp. 551-553, 568, 575-576).

²⁹⁹ Cf. *Apocalipsa* 22, 16.

³⁰⁰ Conform versiunii celei mai probabile, steaua de dimineață, care constituie sfârșitul nopții și semnul prevestitor al zilei, simbolizează aici strălucirea dumnezeiască, de care se vor face părtași în viața viitoare cei drepți (Cf. *Matei* 13, 43; *I Corinteni* 13, 40; *II Petru* 1, 19; *II Corinteni* 3, 18; *Daniil* 12, 3 etc.), al căror corifeu și simbol prin excelență este Iisus Hristos (vezi și *Apocalipsa* 22, 10). „Steaua dimineții; lumina care lucrează înainte de răsăritul soarelui dreptății. Prin aceasta sunt luminate cu adevărat puterile cele luminoase; noaptea este pe sfârșite, iar ziua se apropie” (ORIGEN, *Scolii la Apocalipsă*). „Dar se înțelege și răsăritul veacului viitorului și pe acesta vestindu-l îngerul, căci aceasta merge înaintea aceluia” (ARETHA, *Tălcuire la Apocalipsă*), apud P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, pp. 100-101.

„Iar îngerului Bisericii din Sardes scrie-i: Acestea zice Cel Ce are cele șapte duhuri ale lui Dumnezeu și cele șapte stele: Știu faptele tale, că ai nume că ești viu, dar ești mort. Priveghează și întărește cele ce au rămas și erau să moară; căci n-am găsit faptele tale împlinite înaintea Dumnezeului Meu. Adu-ți aminte deci cum ai primit și ai auzit și ține și pocăiește-te. Dacă deci nu vei priveghea, voi veni asupra ta ca un fur și nu vei cunoaște în care ceas voi veni asupra ta. Dar ai puține nume în Sardes, care nu și-au mânjit hainele lor, și vor umbla împreună cu Mine în veșminte albe, că vrednici sunt. Cel ce biruiește se va înfășura astfel în veșminte albe, și nu voi șterge numele lui din cartea vieții și voi mărturisi numele lui înaintea Tatălui Meu și înaintea îngerilor Lui. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericiiilor.”³⁰¹

Și începem: „Iar îngerului Bisericii din Sardes scrie-i.”

Sardes, iubiții mei, a fost vechea capitală a regelui Lidiei și se afla la sud de Tiatira, în vremea scrierii *Apocalipsei*, Sardes era în declin, și viața acestei cetăți era mai degrabă una superficială. Și, oarecum, așa era și viața episcopului acestei cetăți, așadar una superficială; episcopul vegeta; era ca și cum ar fi trăit, dar era mort; era mort duhovnicește.

Iar Domnul grăiește acum: „Acestea zice Cel Ce are cele șapte duhuri ale lui Dumnezeu și cele șapte stele.”

Avem o formulă introductivă a epistolei, care este preluată din introducerea întregii cărți, și este o formulare foarte însemnată în conținutul ei. În capitolul întâi, la versetul 4, acolo unde este transmis salutul de la Ioan către cele șapte Biserici din partea lui Dumnezeu, scrie: „...de la Dumnezeu, Cel Ce este și Cel Ce era și Cel Ce vine, și de la cele șapte duhuri care sunt înaintea tronului Lui și de la Iisus Hristos.” Aici, în chip limpede, avem numit pe Sfântul Dumnezeu în Treime. Așadar, „aveți binecuvântare de la Dumnezeu-Tatăl, de la Dumnezeu-Fiul, Care S-a făcut om, și de la Duhul Sfânt”.

³⁰¹ *Apocalipsa* 3, 1-6.

Vedem lămurit că aici Sfântul Duh este numit „cele șapte duhuri”. Această numire, „cele șapte duhuri”, vrea să arate pe Duhul Sfânt într-o plinătate. Iar trimițător al Sfântului Duh este Însuși Iisus Hristos, așa cum consemnează și *Evangelhia după Ioan*, unde Însuși Domnul zice: „Iar când va veni Mângâietorul, *pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl*, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede.”³⁰² Prin urmare, atunci când scrie în formularea introductivă „acestea zice Cel Ce are cele șapte duhuri”, este ca și cum ar zice faptul că Iisus Însuși Îl trimite pe Duhul Sfânt în plinătatea Lui, adică cu toate harismele și darurile. Dacă Domnul, Iisus, trimite Duhul Sfânt, atunci Acesta va fi trimis; dacă nu-L trimite, Acesta nu va fi trimis. Și astfel vedem că Iisus este Acela Care-L trimite pe Sfântul Duh.

Încă, scriitorul epistolei mai menționează faptul că Iisus Hristos este Acela Care ține în mâinile Sale cele șapte Biserici din Asia Mică³⁰³. Numărul *șapte* arată exact întreaga Biserică. Astfel, iubiții mei, Iisus Hristos ține și Sfântul Duh, și cele șapte Biserici. Noima, înțelesul întregului pasaj este acesta: că Iisus Hristos Îl trimite pe Duhul Său cel Sfânt celor șapte Biserici din Asia Mică, adică întregii Biserici.

Însă există aici ceva care vine să ne creeze o anumită impresie: Pentru ce menționează această însușire a Sa Domnul, anume că ține cele șapte Biserici și că are Duhul cel Sfânt, pe Care Îl trimite? Pentru că vrea să confrunte acest element al formulei introductive a epistolei (această însușire a Sa) cu conținutul epistolei, unde îl va denumi mai jos pe episcop mort duhovnicește. Ca și cum i-ar spune: „Eu sunt Acela Care Îl dau pe Duhul Sfânt. Așadar, de ce rămâi mort duhovnicește? Deci, de ce nu te folosești de prezența Sfântului Duh, ca să te exerciți, tu și Biserica ta, într-o viață duhovnicească?” Aceasta vrea să vadăască formula introductivă a epistolei. Așadar, cu alte cuvinte, aici avem o mus-

³⁰² *Ioan* 15, 26.

³⁰³ *Apocalipsa* 1, 16. Vezi și *Cateheza a noua*, din volumul precedent.

trare încă din *proimion*. Această mustrare este un apropo; va deveni însă foarte clară mustrarea în cuprinsul epistolei.

„Știu faptele tale, că ai nume că ești viu, dar ești mort.” Aici începe corpul principal al epistolei. Știu faptele tale. Ai doar numele că trăiești duhovnicește; în realitate însă ești mort³⁰⁴.

Iubiții mei, înfricoșător cuvânt! Înfricoșător cuvânt! De acest verset trebuie ca fiecare dintre noi să se îngrozească! Aici trebuie ca fiecare să se întâlnească pe sine însuși³⁰⁵! De multe ori, pe mulți dintre noi ne caracterizează o părută evlavie. Fiți cu luare-aminte, pentru că de multe ori aceia care-și clatină capul lor, îndată ce aud acestea, sunt cel mai mult caracterizați de o părută evlavie. Spun asta pentru că de multe ori am observat această realitate. Este ca și cum ar dori să spună: „Eu nu sunt așa; însă este aproapele meu.” Desigur, vai de noi dacă am ajuns să spunem: „Eu nu sunt!”

Poate îmi veți spune: „Și dacă cineva are o cunoaștere de sine, și se înțelege cu adevărat pe sine însuși?”

Mi se pare, iubiții mei, că atunci când i se spune cuiva ceva ce acela are, nu-și clatină capul, nici nu vorbește, ci rămâne uimit! Dacă ți-aș spune deodată, fratele meu, în fața altora: „Ești un hoț!” Ți vei clătina capul?... Dacă nu ești, vei protesta; dacă ești, îți vor ieși ochii din orbite de uimire, pentru faptul că nu pot eu să știu că tu ești hoț, și să te numesc așa în fața întregii lumi; nu-ți vei clătina capul!

Prin urmare, pe mulți dintre noi ne caracterizează o părută evlavie. Mai cu seamă atunci când nu remarcăm păcate grele – fiți atenți la aceasta – și avem *o formă de evlavie* și o relativă

³⁰⁴ „Mustră Biserica, care având nume înalt, este moartă din partea faptelor bune” (ARETHA, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 549A). Numele arată aici, după unii, faima, iar după alții, după o ediție deloc improbabilă (cf. Zahn), este vorba despre sugerarea numelui episcopului, din rândul celor ce se aflau în funcție în Asia Mică (Zosimos, sau Zotikos, sau Zotion – aceste nume conțin particula *zo*, de la *zoe*, adică viață *n.tr.*) (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 102).

³⁰⁵ Iisus, ca Dumnezeu, este singurul atotcunoscător și „Cel Ce cearcă inima și rărunchii”, adică gândurile și simțirile (*Psalmii* 7, 10; *I Samuel* 16, 7; *III Regi* 8, 39; *Ioan* 21, 17; *Fapte* 15, 8 ș.a.). Cf. Nikolaos SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, Ed. Stavros, Athena, 1988, pp. 189-201.

bunăcuviință, dăm impresia în mediul nostru că trăim o viață duhovnicească. Această situație, potrivit Apostolului Pavel, este un semn al *vremurilor de pe urmă*. El scrie lui Timotei: „Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de arginți..., având înfățișarea bunei-cinstiri (evlaviei), dar puterea ei tăgăduind-o”³⁰⁶, vor avea o formare în credință – formare vine de la *formă*, arătare exterioară –, vor avea forma evlaviei (bunei-cinstiri) – își vor face cu evlavie semnul crucii, vor purta haine cuviincioase, vor merge la biserică –, însă puterea evlaviei, a bunei credințe o vor tăgădui.

Subliniez și notez iarăși faptul că Apostolul Pavel consemnează această stare a lucrurilor ca pe un semn al *vremurilor de pe urmă*. Așadar, așa-zișii *oameni evlavioși* vor fi în mod aparent evlavioși, vor avea o *formă de evlavie*, dar nu vor avea puterea evlaviei. Aveți în vedere faptul că în Evangheliile cuvântul *evlavie*³⁰⁷ (buna-cinstire, buna-credință) înseamnă întreg conținutul credinței; „taina bunei-cinstiri (evlaviei)” este creștinismul³⁰⁸. În-să un om care trăiește în evlavie (bună-cinstire) are Duhul lui Dumnezeu și are putere duhovnicească, are multă putere duhovnicească! Însă atunci când omul nu trăiește adevărat, ci în mod prefăcut, aparent după cum v-am spus, exterior, și în realitate a tăgăduit puterea Sfântului Duh, acest om lăuntric este unul mort! Să nu ne impresioneze aceasta; este un om mort!

Astăzi, mulți credincioși, mulți teologi, mulți teologhisitori au transformat teologia în discuție! Adică, această adevărată, această autentică cunoaștere a lui Dumnezeu, care ar trebui – precum hrana care prin intermediul sângelui ajunge până la ultima celulă a organismului – să ajungă până la ultimul colțișor al existenței noastre și să ne îmbibe – pentru că acesta este scopul teologiei; să ne îmbibe și să ne îndumnezeiască, să ne facă oa-

³⁰⁶ II Timotei 3, 1-5.

³⁰⁷ Mai exact, este vorba despre εὐσέβεια, care, după cum explică pr. Athanasie, nu se epuizează la „evlavie”, ci arată și buna credință a cuiva (n.tr.).

³⁰⁸ I Timotei 3, 16.

meni după chipul lui Hristos –, am ajuns ca pe această teologie s-o facem discuție, cuvântare..., ne-am făcut, așa cum consemnează Apostolul Pavel, „iscoditori ai veacului acestuia”³⁰⁹. Prin urmare, teologia a devenit discuție, iar nu credință și viață.

Încă, vedem cum bisericile se construiesc strălucite și se depun orice efort și îngrijire pentru împodobirea lor; sunt neglijate însă *bisericile vii ale lui Dumnezeu*, care sunt creștinii³¹⁰.

Bisericile se bucură din partea parohilor – nu din Larisa, ci din spațiul ortodox în general – de orice îngrijire. Îl vedeți pe paroh cum se îngrijește să zidească biserica, să pună un iconostas frumos sculptat, strane frumoase, icoane frumoase, realizate în tehnică bizantină, să pună și o muzică frumoasă, psaltică-bizantină, să fie toate strălucite, toate frumoase. Nu am nici o acuzație pentru acestea. Fiți atenți: nici o acuzație! Însă atunci când greutatea se limitează la acest punct și sunt părăsite ca să se umple de păianjeni și să se ruineze *bisericile vii ale lui Dumnezeu*, care sunt credincioșii, adică atunci când nu ne îndeletnicim cu o lucrare de pastorație, astfel încât creștinii noștri să devină *biserici (temple) vii ale lui Dumnezeu*, atunci putem vorbi despre o necrozare, despre moarte.

Încă, luminează polieleurile bisericilor noastre, și mai cu seamă alegem ce fel de polieleuri vom pune, care să dea la un moment dat și un climat, să zicem, mistagogenic, o atmosferă mistagogenică, o lumină frumoasă; dar s-a stins, iubiții mei, lumina creștinilor! Zice Domnul: „Voi sunteți lumina lumii.”³¹¹ Însă sunt creștinii lumină în lume? Spune Sfântul Ioan Gură de Aur că fie și numai un singur creștin, plin de râvnă arzătoare, poate să îndrepte întreaga comunitate³¹². Există aceasta astăzi? Ne-am necrozat, am murit!

³⁰⁹ I Corinteni 1, 20. Cuvântul folosit de Apostolul Pavel aici este chiar „συζητήτης”, adică „iubitor de discuții”. Cât de actuală este Scriptura! (n.tr.).

³¹⁰ Cf. II Corinteni 3, 17; 6, 19.

³¹¹ Matei 5, 14.

³¹² „Este de ajuns un singur om cu râvnă înflăcărată ca să îndrepte întreg poporul [unei comunități]”. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Predicile la statui*, PG 49, 34, 10.

Pe bună dreptate s-a spus că mai demult sfintele Potire erau de lemn, dar creștinii erau de aur; astăzi sfintele Potire sunt de aur, iar creștinii sunt de lemn!

Încă, observăm într-o zi oficială recunoștință față de Dumnezeu – precum alaltăieri, când s-a făcut doxologia în biserica noastră mitropolitană, dar și în fiecare biserică mitropolitană din fiecare oraș cu ocazia aniversării zilei independenței (25 martie) și celelalte – că tot acest caracter oficial ce înconjoară spațiul bisericii pentru doxologia către Dumnezeu nu este decât – am să spun doar un singur cuvânt și am să mă limitez la acesta – o neseriozitate! O neseriozitate, și nimic altceva!

Așadar, pe bună dreptate, Domnul va repeta în fiecare epocă, nouă tuturor, faptul că *nume avem că suntem vii*, însă lăuntric suntem morți. La exterior vede cineva poleiala, luciul evlaviei, dar lăuntric vede necroza, moartea.

Mai există și altceva, care indică o părută evlavie, desigur o părută evlavie progresivă, care însă la nivel lăuntric a murit, și mai cu seamă miroase a cadavru³¹³! Pe aceasta am pescuit-o dintr-o publicație; am luat-o dintr-un articol din revista *Sotir*. Însă a fost publicat și în ziarul *Kathimerini* în ziua de 8 martie a anului trecut. Articolul a fost publicat de episcopul Emilianos al Silivriei, un episcop de-al nostru, ortodox, care aparține de Constantinopol, cu titlul – fiți atenți, vă rog, fiți atenți: *Noua teologie creștină se transformă în sociologie!* Acesta este titlul articolului. Și ne informează în acest sens autorul articolului, episcopul Emilianos – sunt textele lui –, următoarele:

„Multe curențe creștine în ultimii ani din America Latină și din Europa se întemeiază pe principiul «Împărăția lui Dumnezeu se împlătește în Istorie aici pe pământ». Hristos a venit ca să-i elibereze pe cei subjugăți de lipsuri, de sărăcie și de discriminarea rasială. În acest fel este urgentă eliberarea omului, nu atât de «păcatul» personal, cât de miasma sistemelor care au fost

³¹³ Cf. Matei 23, 27.

impuse de către «păcatul» social, de masificare... Și, prin urmare, locul creștinismului autentic se află în latura socialismului.³¹⁴

Cei care înțelegeți, înțelegeți...! Mă bucur că această critică ce s-a făcut în acest articol din periodicul *Sotir* este o critică bună. Articolul caracterizează această erezie fără ocolișuri. O spune pe șleau! Iar eu o voi explica puțin mai mult.

Iubiții mei, fiți atenți. Atunci când ajungem în punctul în care facem teologia ortodoxă sociologie, și o botezăm apoi drept *noua teologie*, și spunem că această *nouă teologie* nu este nimic altceva decât, după cum foarte limpede spune, „înfăptuirea Împărăției lui Dumnezeu în Istorie aici pe pământ”, aceasta este ceva înfricoșător! Iar atunci când spune că creștinismul nu este nimic altceva decât eliberarea omului nu de păcat, ci de sărăcie, de robie, de discriminările rasiale care există, și în general de acele sisteme sociale care există și-i guvernează pe oameni și care-i fac nefericiți, aceasta este erezie! Aceasta spun ei că este creștinismul! Aceasta este *noua teologie*!

Dar este ceva îngrozitor! Pentru că, dacă ajungem să fabricăm un creștinism care să vindece rănilile sociale – sărăcia, discriminările rasiale și altele – și nu ne interesează chestiunea păcatului, spunând că Împărăția lui Dumnezeu este aici pe pământ, și ignorăm Cerul, atunci acesta este un *secularism* deplin, adică un creștinism al veacului prezent³¹⁵. Însă atunci, spuneți-mi, ce este adevărul, dacă se susține că acesta este adevărul și creștinismul?

Adevărul, iubiții mei, este pocăința, *metanoia*! Iar pocăința este întoarcerea de la păcat la Dumnezeu. Nu este lucrarea Bisericii aceea de a alerga să acopere rănilile sociale. Fiți atenți la aceasta! Aceasta este lucrarea ei secundară. Principala lucrare a Bisericii este să tămăduiască păcatul și să-i pregătească pe oameni pentru Împărăția lui Dumnezeu. Pentru că: „Nu avem aici

³¹⁴ Revista *Sotir*, 18-3-1981, nr. fascicul, 953.

³¹⁵ *Secularism* vine de la latinescul *saeculum*=veac, epocă, sau *laicism*, se numește dezgolirea instituțiilor sociale și politice de orice fel de element religios.

cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie”³¹⁶; nu avem aici cetate care să dăinuie pentru totdeauna, patrie statornică; de altfel, moartea ne arată acest lucru. Creștinismul vine ca să ne facă nestricăcioși și nemuritori. Acestea două – nestricăciunea și nemurirea – nu există aici pe pământ; aici există doar premisele ca să reușim să le dobândim pe acestea. Vom pleca, iubiții mei, de aici. Patria noastră nu este aici, nu ne vom stabili aici.

Mai ales atunci când vorbim – și mai demult v-am spus – despre *paradisuri roșii* și *verzi*, aceasta este erezia dimensiunii sociale. Erezie! Pentru că Împărăția lui Dumnezeu nu se află aici pe pământ. Hristos grăiește în chip limpede: „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru.”³¹⁷ Iar „înăuntrul vostru este” înseamnă ceea ce Domnul zice că „Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut”³¹⁸. Împărăția lui Dumnezeu nu este un oarecare regim social-politic. Împărăția lui Dumnezeu este renașterea omului! Este renașterea omului în Iisus Hristos! Aceasta este Împărăția lui Dumnezeu. Iar aceasta nu vine „în chip văzut”, cu bătăi de tobe, cu anunțuri și cu publicații. Fiecare își găsește calea sa, „Damascul”³¹⁹ său, se deschid ochii săi de la întuneric la lumină, îl află pe Hristos și se mântuiește. Acesta este creștinismul.

Acum, dacă creștinii, care vor vedea în jurul lor nedreptatea, ar dori în orice mod să-i ajute pe oamenii din jurul lor ca să nu fie săraci, să stăpânească dreptatea pe pământ și celelalte, acestea sunt consecințe ale lucrării de mântuire; nu este principala lucrare a creștinismului. Iubiții mei, Hristos nu a vrut să impună dreptatea pe pământ în înțelesul pe care-l vor sistemele sociale.

Oarecând un tânăr a mers și l-a zis Domnului: „Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea”, vreau să Te faci

³¹⁶ *Evrei* 13, 14.

³¹⁷ *Luca* 17, 21.

³¹⁸ *Luca* 17, 20.

³¹⁹ Damascul este cetatea-bornă pentru Apostolul Pavel, de vreme ce pe calea spre această cetate a fost consemnată minunata întoarcere a lui, și din prigonitor amenințator al Evangheliei a devenit predicator zelos al ei. Cf. *Fapte* 9, 1-31; 26, 13; *Galateni* 1, 15-16; *I Corinteni* 9, 1.

arbitru între mine și fratele meu în privința averii părintești; iar Domnul i-a zis: „Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi?”³²⁰ Și, în loc să vorbească și să spună sau să facă ceva, în loc să impună dreptatea socială, fie și în stadiu embrionar, fie și în mod exemplar, ca să vedem și noi oamenii de mai târziu și să exercităm această dreptate pe pământ după stereotipurile sistemelor sociale, ce a făcut Domnul? S-a întors către cei din jurul Său și a zis: „Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia”³²¹!

Care sistem social este acela care ar putea să le restrângă libertatea oamenilor, cetățenilor, astfel încât să-i îndemne să nu fie lacomi și iubitori de bani? Care? Vă întreb, care? Numai creștinismul cere sărăcie, sărăcia de bunăvoie. Care sistem social ar vorbi despre sărăcie? Și câți cetățeni vor urma vreodată un sistem social care ar vorbi despre sărăcie? L-ar arunca afară și încă foarte departe pe acela care ar vorbi despre sărăcie! Să iasă sus într-un balcon, vă rog, acela care vrea să intre într-o luptă pre-electorală și să spună: „Iubiții mei, votați-mă, iar eu am să vă fac pe toți săraci!”... Dacă ar fi vreodată cu puțință ca acesta să iasă senator sau prim-ministru al Republicii și altele... Va ieși vreodată? Niciodată! Și totuși, Hristos aceasta a spus: „fericiți cei săraci cu duhul – adică cu voia lor –, că a acestora este Împărăția cerurilor”³²²! Este vorba despre cei săraci în buzunar; nu despre cei săraci la minte³²³!

Așadar, să nu vorbim despre astfel de lucruri; este o deviație. Creștinismul este mântuirea sufletului și a trupului. Cred că trebuie să fie iarăși așezate la locul lor tema și înțelesul mântuirii; atunci când spunem *mântuire*, ce anume înțelegem?

Mântuirea, văzând și explicând în mod ortodox cuvântul lui Dumnezeu, este salvarea omului întreg, adică să fie biruite moartea și păcatul; păcatul în suflet, moartea în trup, prin învi-

³²⁰ Luca 12, 13-14.

³²¹ Luca 12, 15.

³²² Matei 5, 3.

³²³ Mai multe despre sărăcie, vezi *Cateheza a unsprezecea* din volumul anterior.

erea morților. Aceasta vrea să însemne *mântuire*. În acest înțeles Hristos este numit *Mântuitorul*, pentru că a înviat din morți ca să ne învieze și pe noi. Aceasta vrea să însemne *mântuire*, și nimic altceva. Spun încă o dată: toate celelalte sunt deviații, sunt erezii! Pe șleau trebuie spus, sunt erezii! Așadar, consemnez – din acest motiv v-am menționat această paranteză; – pentru că m-a impresionat – faptul că atunci când vorbim cu asemenea înțelesuri despre creștinism și despre creștinii noștri, avem în mod cert o *formă de evlavie (bună-credință)*, dar *puterea evlaviei (bunei-credințe)* am tăgăduit-o. Pentru că Duhul lui Dumnezeu nu vine în astfel de situații. Avem o moarte lăuntrică. Da!

„Priveghează”³²⁴, fă-te treaz! Trezește-te! Cunoscut faptele tale; se pare că ești viu, dar ești mort; așadar, fă-te priveghetor!

Este nevoie de trezvie; este nevoie de autocritică, și mai cu seamă de o autocritică roditoare. Se impune – și mi se pare că în epoca noastră, ca niciodată altcândva – o reconsiderare a direcției noastre, pe baza a ceea ce v-am spus mai înainte; în mod neîndoielnic este nevoie de o reconsiderare a direcției, a parcursului nostru! Nu o astfel de reconsiderare încât să cădem în teorii moderne, ci o reconsiderare pentru a ne reîntoarce la urmarea corectă a Evangheliei.

Titlul, iubiții mei, *sunt creștin ortodox*, trebuie să spunem că astăzi nu este un dat, ci ceea ce trebuie căutat. Nu pot să spun: „Eu sunt creștin ortodox”, ci să întreb: „Sunt oare creștin ortodox?” Aceasta este ceea ce trebuie să fie căutat. Se cuvine să mai întrebăm: „Cu adevărat, Grecia este locuită de greci creștini ortodocși?” Dacă este cu adevărat locuită, atunci slavă lui Dumnezeu! Atunci doar vom înceta să mai fim morți, când prezența vie a Sfântului Duh va reaprinde focul în inimile noastre și în patria noastră. Însă nu știu dacă astăzi Duhul cel Sfânt locuiește peste patria noastră! Cât de mult mă tem să nu se aplice acea zicere, „pe care Dumnezeu voiește să-l piardă, îl lasă pradă nebu-

³²⁴ *Apocalipsa* 3, 2 (în original *Γίνου γρηγορῶν*: fă-te priveghetor).

niei!”³²⁵. Cât de mult mă tem că astăzi pătimim de vreo anume ne-bunie! Noi toți! Noi toți... și ultimul părinte, noi toți, și clerici, și laici, și ultimii cetățeni, pătimim de o anumită nebunie! Climatul epocii noastre, modul în care trăim, modul în care gândim – o, din nefericire! – s-au schimbat toate acestea și nu mai știu dacă Sfântul Duh locuiește peste patria noastră și înlăuntrul inimilor noastre!

Iubiții mei, cunoașteți faptul că grecul de mijloc, adică acela care înțelege ziarul pe care îl citește, și-a schimbat mentalitatea în ceea ce privește cheștiunea credinței? A fost făcută o asemenea spălare a creierului..., deja de zeci de ani!

Iubiții mei, din vremea în care Turcia a venit în calitate de ocupantă aici în Grecia, de patru sute de ani, propagandele străine ale Protestantismului și Romano-catolicismului și-au exercitat prozelitismul lor și în acest spațiu al Greciei continentale, și în Asia Mică, și la Sfintele Locuri, peste tot, în tot acest spațiu, și în Bulgaria, și în Serbia..., și-au exercitat prozelitismul; ca să nu spun și de mai înainte, chiar din timpurile Imperiului Bizantin. Citiți puțin Istoria, și veți vedea acest lucru³²⁶.

³²⁵ Vezi și THEODORIT AL CIRULUI, *Erminia celor paisprezece epistole ale Apostolului Pavel*, PG 82, 37B: „Domnul înțelegește orbii, și îi leapădă dinapoi pe cei înțelepți și sfatul acestora îl inebunește”.

³²⁶ Este vorba despre misionarii protestanți, dar și cei romano-catolici, așa cum sunt iezuiții, capucinii, franciscanii, dominicanii, monahiile ursuline, uniții ș.a. Ei au întemeiat în Grecia și, în general, în regiunile de limbă greacă, în epoca stăpânirii turcești, în special din secolul al XVII-lea și până la începutul secolului al XIX-lea, în calitate de trimiși ai Bisericilor lor în țări îndepărtate, ca să propovăduiască acolo și să transmită creștinismul sau, mai degrabă, să-i atragă pe ortodocși la dogmele lor. În anumite regiuni din Grecia, în vremea stăpânirii turcești, și în special în insule, precum Paros, până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, preotul romano-catolic liturghisea și săvârșea toate slujbele parohiale, fără ca nici un ortodox să-l împiedice. Mai cu seamă Liturghie comună se făcea în Sâmbăta Mare și pe 16 august în foarte vechea și foarte împodobită biserică a ortodocșilor, în cunoscuta mănăstire a celor o sută de porți, unde, potrivit unei foarte vechi concesi, catolicii construiseră un altar în cinstea Sfântului Antonie de Padova. Fenomenele căsătoriei dintre ortodocși și catolici erau obișnuite. De asemenea, impresionează faptul că grecii care au acceptat prozelitismul și au devenit de credință romano-catolică au adoptat o poziție neutră în timpul revoluției naționale grecești din anul 1821, evitând să ia partea grecilor, care, în marea lor majoritate, erau ortodocși sau a turcilor musulmani. În fine, mulți misionari din Occident au activat și activează încă și astăzi în spațiul Balcanilor, în Orientul Mijlociu ș.a.

Așadar, încet-încet, încet-încet – toate acestea sunt planuri de lungă durată... de foarte lungă durată! –, toate aceste lucrări și energii au dus lucrurile la un anumit nivel. Iar acum nivelul este acesta: anume că grecul de mijloc de astăzi și-a schimbat mentalitatea; grecul de mijloc de astăzi deja nu mai are o mentalitate ortodoxă! Trebuie să vă spun faptul că acesta este lucrul cel mai înfricoșător și cel mai îngrozitor și, pentru foarte mulți ani, probabil și de neîndreptat!

Astfel, să nu ne așteptăm să spunem că vor veni din afară să ne atace credința; deja a fost atacată! Numai o singură mișcare să se facă la un moment dat, veți vedea că poporul nu va protesta. Aceasta este nenorocirea. Au existat epoci în care poporul se ridica; însă acum poporul nu va protesta, atât pentru că mentalitatea lui s-a schimbat, cât și pentru că este indiferent.

Mai demult aceste lucruri, cele ale credinței, erau viața omului, a creștinului. Astăzi nu mai sunt viața lui. Viața lui este business-ul, este distracția, sunt „afacerile”... – pun cuvântul între ghilimele. Asta-i tot. Omul nu este interesat astăzi de credința lui; drept pentru care ne-am necrozat, am murit!

Vai și amar de noi! Grabnic vom fi înrobiți, vom fi înrobiți duhovnicește, vom pierde acest tezaur de mult preț al Ortodoxiei noastre. Îl vom pierde! Nu știu cine sunt aceia care îl vor mai ține. Dar deja a fost pierdut; ce spun eu că îl vom pierde... Deja a fost pierdut! Dar să nu ne lamentăm. Dacă aici câțiva oameni ascultați ceea ce ascultați, vă rog și vă implor să fim cu luare-aminte, ca să rămână mentalitatea noastră una ortodoxă, creștin-ortodoxă! Să fim oameni duhovnicești; nu să avem doar *o formă de evlavie, de bună-cinstire*, ci să avem o adevărată viață duhovnicească.

„Și întărește cele ce au rămas și erau să moară”³²⁷, zice Domnul către episcop. Și întărește celelalte mădule, acelea care încă mai sunt sănătoase, că dacă nu vei avea grijă de ele vor muri.

³²⁷ *Apocalipsa* 3, 2.

Versetul descoperă faptul că în Biserica din Sardes mai exista o parte sănătoasă de credincioși, care nu primiseră înrâuririle morții sufletului³²⁸.

Însă, fiți atenți! Care sunt aceste înrâuriri ale morții evlaviei, ale bunei-cinstiri? Care sunt acele lucruri ce omoară evlavia, buna-cinstire, în sufletul creștinului ortodox?

Sunt multe; sunt foarte multe; am să le spun însă pe cele mai importante. Le cunoașteți; nu vă sunt necunoscute. Sunt publicațiile obscene; este cinematograful, care a depășit orice limită a nerușinării; este teatrul, care urmează în nerușinare cinematografului; este televizorul, care luptă pentru întâietate împreună cu primele două, cinematograful și teatrul; sunt curentele modei, în toate laturile sale; este viața lumească, și multe altele.

Pe acestea le cunoașteți cu toții; acestea sunt lucruri grosiere. Eu aș spune că unul dintre acele lucruri pe care nu le bănuim că pot pustii sufletul este și *predica ne-ortodoxă*! În mod repetat se fac predici de la amvon care nu au suflul Ortodoxiei, ci au o dimensiune pietistă, și se zice că acestea vin doar *să-l ajute*, cum se zice, *să-l odihnească pe omul contemporan obosit*... Acum, dacă ar trebui să întrebăm ce înțeleg prin *omul obosit* și ce înțeleg prin *să-l odihnească* aceste predici pe *omul obosit*, ne vom afla, iubiții mei, în fața unui haos, în fața unui abis! Însă eu aceasta vă spun: răspunzător este amvonul. Responsabil! În mod serios responsabil! O predică ortodoxă totdeauna înfrânează, totdeauna luminează, totdeauna dă elementele sănătății³²⁹.

Am să vă relatez un exemplu istoric, ca să vedeți ce înseamnă prezență ortodoxă, chiar și dacă nu se aude de la amvon, ci este doar o simplă prezență.

³²⁸ „Iar în ceea privește pe «întărește», în textul de aici este spus în sens moral, vezi și Luca 22, 32; iar față de întreaga frază vezi și Iezechiel 34, 4 și 16 (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Athena, 1950, pp. 102-103).

³²⁹ Și din acest punct se vede cât de importantă era pentru pr. Athanasie Mytilineos predica. Avea înaintea ochilor săi îndemnul Apostolului Pavel către Timotei: „Sărguiește-te să te înfățișezi încercat înaintea lui Dumnezeu, lucrător neînfruntat, drept-învățând cuvântul adevărului” (II Timotei 2, 15). Vezi și *Cateheza a optsprezecea*, nota 282, precum și *Ieremia* 48, 10.

După cum poate știți, cele Șapte Insule (grecești) nu au fost ocupate de turci; au avut însă o directă influență din partea Italiei și, în consecință, din partea duhului occidental, a mentalității occidentale și a romano-catolicismului. Cum au reușit cele Șapte Insule să rămână ortodoxe? Cum au izbutit? Iată o întrebare bună! Fusese așezată o stavilă, probabil nevăzută, dar vie și puternică, din Kerkira până în Zakynthos, o stavilă a unei prezențe ortodoxe vii; au fost: Sfântul Spiridon, Sfântul Dionisie din Olimp și Sfântul Gherasim! V-ați închipuit vreodată acesta? V-ați închipuit așa ceva? Această împletitură a ținut cele Șapte Insule, dar și restul Greciei continentale, ca un dig împotriva valurilor înfuriate ale moartei Europe... Da, ale moartei..., și eretice și arianistei Europe! Mai ales!

Așadar, înțelegeți, iubiții mei, ce înseamnă prezența unui Sfânt, fie el și mort? Însă sfântul ortodox este viu! În vreme ce astăzi avem oameni vii care sunt morți! De aceea v-am spus că o prezență vie a unei predici ortodoxe, dar și a unor creștini ortodocși vii ar putea constitui o stavilă pentru a nu fi cucerit poporul nostru de stricăciunea Occidentului.

Totuși, porunca Domnului este ca episcopul să-i susțină pe aceia care nu au fost atrași spre stricăciune. Însă, negreșit, și aceștia ar muri duhovnicește dacă nu s-ar fi luat măsuri de protejare, de profilaxie a lor.

Aici, iubiții mei, la acest punct, aș dori să fiți cu luare-amine. Vă rog, repet, fiți atenți. Văd atenția voastră neîmpărțită, dar subliniez. Este foarte mare problema profilaxiei credincioșilor în fața unei lumi înfricoșător de pervertite și care le desființează pe toate. O problemă cu totul vitală: cum să le păzim pe măduarele sănatoase ale Bisericii, ca să nu se întineze și să rămână pe poziția lor. Este demn de remarcat faptul că educația preventivă este mai importantă decât educația terapeutică³³⁰. Atunci când

³³⁰ Siguranța este a prevedea și a preveni; iar a prevedea și a preveni mai mare este decât a tămădui (Hipocrate).

Domnul îi zice episcopului „întărește celelalte mădulare ale Bisericii tale”, vrea să spună: „Pe aceia care nu au căzut, întărește-i. Dacă vor cădea, dacă vor muri duhovnicește, este anevoios să-i mai readuci la viață după aceea.”

Este ca și cum am spune – să zicem, aici în orașul nostru – că miasma hiliasmului³³¹ nu mai trebuie să persiste. Pentru aceasta, noi nu trebuie să exercităm atât o educație, o conduită terapeutică, cât o educație, o conduită de prevenție. Ar trebui să-i ajutăm pe oamenii noștri, pe credincioșii noștri, să înțeleagă ce este Ortodoxia, și atunci prin ei înșiși se vor afla în poziția de a nu accepta niciodată miasma ereziei, decât să mergem să-l tămăduim pe unul care a fost vătămat de erezie. Acest lucru este unul foarte anevoios, iar rezultatele vor fi foarte sărăcicioase; în vreme ce, printr-o educație preventivă, vor fi rezultate bogate, și subliniez acest lucru.

Iar acum se pune întrebarea: cum vor fi întărite și cum vor fi păzite mădulele sănătoase ale Bisericii astăzi? Nu este o chestiune însemnată?

Există trei moduri: *coexistența*, *existența* și *izolarea* (*separarea*).

Înainte de orice, atunci când spunem *coexistență* – desigur, în latura ei negativă – înțelegem faptul că credinciosul coexistă în mijlocul lumii cu oamenii lumii, exact așa cum se întâmplă astăzi. Așadar, *coexistență* ar însemna aici să trăiască credinciosul exact așa cum trăiește lumea. Este această deschidere a Bisericii pe care o observăm astăzi, adică să vrea să primească orice invazie lumească și să se secularizeze.

Deschidem larg porțile Bisericii și zicem: „Poftiți, domnilor! Ce cerințe aveți? Ce doriți? Doriți în cadrul cultului chitare? O să vă punem chitare în cult. Ce altceva doriți? Cor cu muzică corală? O să vă punem cor cu muzică corală. Ce altceva mai doriți? Să micșorăm cultul? O să-l micșorăm!... Este suficient ca voi să veniți!” Deschidem larg porțile Bisericii și-i primim pe oameni

³³¹ Așa cum am mai precizat, prin hiliasm părintele Athanasie înțelege toate sec-
le neoprotestante (n.tr.).

așa cum sunt. Suntem gata să facem orice fel de concesie, dar orice fel de concesie, chiar să amnistiem și curvia – accentuez iarăși acest fapt – și multe altele să amnistiem, este suficient să ne înfățișăm oamenilor noștri că, vezi Doamne!, noi „înțelegem” lumea – auziți! Pun între ghilimele cuvântul „înțelegem” – că noi „înțelegem” și că ar trebui în orice fel să o ajutăm, privind strâmb la acelea pe care le are. În acest fel, vom accepta tacit și avortul..., și alte lucruri..., și multe alte lucruri!

Să nu credeți, iubiții mei, că ceea ce vă spun sunt lucruri utopice; acestea se întâmplă astăzi. Da, se întâmplă! O, dacă ați ști cum gândim... O, dacă ați ști cum gândesc mințile clericale... O, dacă ați ști cum gândesc astăzi păstorii... Și nu vorbesc despre păstorii europeni din lumea protestantă și romano-catolică – o, acolo există..., „Spăimântează-te, soare, suspină, pământule!”³³² ... –, ci vorbesc despre noi, despre noi ortodocșii. Dacă ați ști cum gândim astăzi... Astfel, dacă am fi putut puțin să aruncăm de-o parte câteva *tabu-uri*, cum le zicem acum, dacă ați ști ce descoperiri am avea... Dacă ați ști ce am spune lumii... O, dacă ați ști!...

Așadar, aceasta se numește *coexistență*; aceasta se numește deschiderea Bisericii, ca să ajute, vezi Doamne!, și „să-l înțeleagă” – pun între ghilimele cuvântul „să-l înțeleagă” – pe omul contemporan obosit și problematizat!

Și argumentul care este? „Ca să nu pară Biserica retrogradă și antisocială”..., de aceea trebuie să-l urmeze pe omul contemporan din spate; exact așa cum mama îl lasă pe copilășul ei să meargă la școală, la grădiniță, dar merge în spatele lui și-l urmărește. Prin urmare, acum și Biserica ar trebui să-l urmărească din spate pe omul contemporan! Sau, dacă doriți, atunci când cineva ar fi viclean – diavolul ar face aceasta – ar face exact ceea ce ar face și un porcar.

Oarecând, așadar, cineva avea porci și dorea să-i ducă la tăiere. Porcii sunt însă animale foarte dificile; de aceea a făcut urmă-

³³² Cf. *Stihira Idiomelă la Laude de la Utrenia din Joia Mare*; expresie luată din această stihiră idiomelă.

torul lucru: a luat într-o tolbă niște ghinde și le arunca pe jos din loc în loc. Porcii alergau să mănânce ghindele. Porcarul înainta, arunca câteva ghinde, și porcii îl urmau din spate. În acest fel a dus porcii, cu ghindele, foarte frumos, la tăiere!

Aceasta face și diavolul. Aleargă lumea contemporană de-aci și de dincolo, și aleargă zăpăcită din spate și Biserica, pentru a mântui lumea. În același timp însă – cât de viclean mai este diavolul! – îndepărtează Biserica de la scopul ei principal și de la menirea ei, care este să-i mântuiască în mod real pe oameni, pentru că pur și simplu în această alergare a ei în spatele omului contemporan face mii și milioane de concesii..., mii și milioane de concesii, care, în cele din urmă, ele însele nu mântuiesc. Aceasta face diavolul!

Însă, ascultați cum spune aceasta Apostolul Pavel, în *Epistola a doua către Corinteni*, ca să ne întărim: „Nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși!” Cu cei necredincioși să nu intrați la același jug; nu poate fi ridicat jugul, nu se poate face: „Căci, care este părțasia dreptății cu fărădelegea?” Pentru că ce legătură are dreptatea cu fărădelegea, virtutea cu păcatul? „Sau care este împărtășirea luminii cu întunericul? Și ce învoire are Hristos cu Veliar?” Și ce înțelegere poate fi între Hristos și satana, poate să se potrivească în vreun punct? „Sau care este partea credinciosului cu un necredincios?”³³³

Așadar, ascultați. Acest aspect, „vă înjugați la jug străin”, îl analizează Apostolul Pavel în patru puncte: primul, *părțasia*, al doilea, *împărtășirea*, al treilea, *înțelegerea* și al patrulea, *partea*. Și pe toate aceste patru puncte le-am numit printr-un singur cuvânt: *coexistența*. Am să le mai spun o dată: *părțasia*, *împărtășirea*, *înțelegerea*, *partea*; adică *coexistența*. Și zice Apostolul: „Ce coexistență este cu puțință să aibă cu cel necredincios, cu cel pervertit, cu diavolul?” Există o asemenea coexistență? Nu există. Această metodă se respinge!

 ³³³ *II Corinteni* 6, 14-15.

Am spus mai înainte, dacă ați fost atenți, că astăzi există trei moduri pentru a păstra mădulele sănătoase. Ar fi trebuit să mă corecți, pentru că acest mod – *coexistența* – nu este potrivit pentru a păstra mădulele sănătoase ale Bisericii. Iubiții mei, am menționat acest mod pentru că este considerat de către unii drept un mod de a-l menține pe credincios. Dar este o utopie! Nu va fi cu puțință vreodată. Să știți aceasta, nu este cu puțință!

Venim la al doilea mod, care este simpla *existență* a credinciosului în lume, fără ca el însuși să participe la etosul, la felul de a fi al lumii. Dimpotrivă, se îngrijește, pe cât poate și dacă poate, să influențeze mediul său în a accepta Evanghelia³³⁴.

Scrie Apostolul Pavel: „Să nu vă amestecați cu desfrânații, și, de bună seamă, nu cu desfrânații acestei lumi, sau cu lacomii, sau cu hrăpăreții, sau cu închinătorii la idoli, căci atunci ar trebui să ieșiți afară din lume.”³³⁵ Ascultați verbul, infinitivul³³⁶ verbului: „să nu vă amestecați”, în sensul propriu al cuvintelor, cu desfrânații; și nu-i înțeleg aici pe desfrânații lumii, adică pe oamenii care erau în afara Bisericii, sau pe lacomii, sau pe hrăpăreții sau pe idolatrii, pentru că atunci ar trebui să ieșiți din lume, să mergeți în munți, dar dacă vreun frate zice că este desfrânat, cu acesta „să nu mâncați împreună”! Însă putem spune că astăzi sunt toți creștini; în consecință, ce vom face?

Ei, așadar, rațiunea acestui pasaj este următoarea: tu, creștine, poți să fii în mijlocul lumii. Dacă acum băcanul este un om ne-

³³⁴ Cf. Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Facere*, Omilia 40, PG 53, 374: „Nu zic să nu avem amestec cu neamurile, ci rămânând statornici în virtutea proprie, și având relații cu aceștia, ca să-i atragem la buna-credință și să-i învățăm prin petrecerea faptelor noastre cele bune. Tocmai din acest motiv și Domnul tuturor a îngădui să trăiască împreună cei buni cu cei răi și cei evlavioși cu cei lipsiți de evlavie, încât să se folosească cei vicleni de la cei buni, și cei ce încă sunt stăpâniți de necredință să fie conduși spre buna credință. Pentru că, după cum se pare, pentru nimic altceva nu Se îngrijește atât Dumnezeu, cât pentru mântuirea sufletului nostru. Așadar, să nu fim nepăsători nici față de noi înșine, nici față de aproapele. Față de noi înșine, prin rânduiala vieții, iar față de aproapele, prin faptul de a lumina atât de mult cu faptele virtuții, încât să fie învățați cei ce ne văd chiar și atunci când nu vorbim”.

³³⁵ I Corinteni 5, 9-10.

³³⁶ Este vorba, desigur, despre verbul din textul original (*n.tr.*).

trebnic, casapul este idolatru, avocatul este mason, al patrulea este nu mai știu ce, al cincilea este ceea ce este, totuși aceștia, în fapt, și-au trădat, și-au înlăturat, și-au încălcat identitatea lor creștină, tu ce vei face acum; societatea este pervertită; ce vom face?

Ascultați, iubiții mei. Voi intra la băcan să fac cumpărături și la măcelar... Adică, ceea ce au făcut și vechii creștini; aceasta vrea să spună Apostolul Pavel, aceasta este rațiunea pasajului. Voi intra să fac cumpărături; îmi voi face treburile mele; voi colabora, așadar, în cadrul societății cu acești factori sociali; dar nu voi avea nici o legătură cu etosul lumesc, pentru că eu am propriul meu ethos ortodox. Voi spune întregii lumi: „Bună ziua dumneavoastră! Ce mai faceți?” și celelalte.

Mai cu seamă, Apostolul Pavel zice, urmând ca cineva să fie hirotonit, să fie luată și părerea celor din afară – îi înțelege pe idolatru, pe oamenii mârșavi! – că acesta este cu adevărat un om demn, ca să devină preot sau episcop³³⁷. Dar cum va spune altul că eu sunt un om corect? Eu voi da bună ziua: „Bună ziua, dumneavoastră! Cum sunteți? Ce mai faceți? Bine, mulțumesc! Salutare!” Nu voi avea însă nici o legătură cu acela; nici vizite, nici cumetrii, nici excursii, nici petreceri, nimic, nicăieri..., nicăieri!

În acest mod, am putea spune pur și simplu exist în lume, mă folosesc de lume, dar nu am ethosul lumii.

Pentru aceasta însă trebuie să dobândim conștiința lucrului, pentru a ne păzi. Voi, ca cei ce sunteți mari, ajutați-i și pe copiii voștri în mod corespunzător să se păzească. Să spuneți: „Copilul meu, vei merge la școală.” Nu se poate ca copilul să nu meargă la școală. Astăzi școlile noastre, în realitate, sunt negative. „Copilul meu, vei merge la școală. Însă, fii atent în special la tovărășii, dar să vezi și să ai și relații cu colegii, și altele nu vei avea. S-a terminat. Vei merge să înveți carte, apoi te vei întoarce aici.”

Poate îmi veți spune: Nu va primi înrăuriri copilul?

³³⁷ Cf. *I Timotei* 3, 7: „Iar episcopul... trebuie să aibă și mărturie bună de la cei din afară”; *I Tesaloniceni* 4, 12: „... ca să umblați cuviincios față de cei din afară (de Biserica)”. Vezi și *Coloseni* 4, 5 și *II Corinteni* 8, 21.

Ne vom strădui să nu primească înrâuriri. Vom ajuta copilul, pe cât aceasta este cu putință.

Și a treia situație de profilaxie a mădulelor Bisericii – din păcate timpul trece – este cea a *izolării*, care în multe cazuri, în epoca noastră, este foarte necesară! *Izolarea!*

Trebuie să consemnăm faptul că izolarea este recomandată de Dumnezeu Însuși. Aceasta este menționată în cartea prorocului Isaia, precum și la Ieremia³³⁸, este și în *Epistola a doua către Corinteni*. Ascultați:

„Ieșiți din mijlocul lor și osebiți-vă, zice Domnul.” A se osebi înseamnă a se izola; ies și mă izolez pe mine însumi; „și de ce este necurat nu vă atingeți, și Eu vă voi primi pe voi.”³³⁹

Aceasta înseamnă că există situații în care vom aplica izolarea. Ne vom izola; îi vom izola pe copiii noștri și pe noi înșine. Da, există astfel de situații. Nu vom mai merge să privim la televizor, spre pildă. Nu vom mai merge la cinematograful. S-a terminat! Ne vom izola la acest punct. S-a dus, s-a terminat! Desigur, dacă doriți să ne mântuim, și dacă doriți ca copiii voștri să devină copii buni. Ascultați ceea ce vă spun. Eu scot acest fapt și ca pe o concluzie practică din realitatea cotidiană.

Este cu totul vădit că prin aceste două ultime moduri în asociere, al *existenței* și al *izolării* – nu al coexistenței! – trebuie să fie exercitată profilaxia mădulelor sănătoase ale Bisericii, ca să nu ajungă să moară duhovnicește.

Poate că ne vom atrage acuzația de izolaționism și de înapoiere, de împotrivire la progres, sau de mărginiți, sau de obscurantism, așa cum de obicei se zice! Iubiții mei, nu ne interesează! Așa să știți, iubiții mei, nu ne interesează! De altfel, „dreptul din credință va fi viu”³⁴⁰.

Duminică, 29 martie, 1981

³³⁸ Cf. Isaia 52, 11; Ieremia 16, 5.

³³⁹ II Corinteni 6, 17.

³⁴⁰ Romani 1, 17; Avacum 2, 4. Cf. Galateni 3, 11; Evrei 10, 38.

CATEHEZA A DOUĂZECEA

(*Apocalipsa* 3, 2-6)

Continuarea epistolei către episcopul Sardelor. Înțelesul împlinirii faptelor. Puterea amintirii mântuirii. Fecioria. Făgăduințele

„Căci n-am găsit faptele tale împlinite înaintea Dumnezeului Meu.”³⁴¹ Iubiții mei, Domnul continuă să vorbească prin epistola Lui către episcopul Sardelor. Și după ce îi spune că doar pare că are viață, însă în realitate este mort, completează și explică spunându-i: „Căci n-am găsit faptele tale împlinite, pline, depline înaintea Dumnezeului Meu.”

Aceasta este o realitate la care trebuie să fim cu luare-amin-te. Poate că faptele noastre – dacă presupunem că avem anumite premise de evlavie, de bună-credință – să pară în ochii oamenilor drept suficiente și bogate; dar aceasta, numai în fața ochilor oamenilor, pentru că această împlinire a faptelor este judecată numai de Dumnezeu.

Este semnificativ faptul că Domnul cere această împlinire. După cum spune și Sfântul Andrei al Cezareei, „pentru că nu începutul faptelor bune îl încununează pe lucrător, ci împlinirea”³⁴², încheierea lucrurilor. Unde sunt aceia care cred că se vor mântui fără această împlinire, prin a rămâne la una sau două porunci, și să le disprețuiască pe celelalte³⁴³?

³⁴¹ *Apocalipsa* 3, 2.

³⁴² Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 244C.

³⁴³ Cf. *Galateni* 3, 10; *Iacov* 2, 10; *Vezi: Deuteronomul* 26, 16; *Matei* 5, 17-20; *Ia-* 2, 10-12.

Care sunt, însă, acele fapte pentru care Domnul cere împlinirea lor?

Este un întreg mod de viață, de comportare și de petrecere. Nu putem spune că o ținem pe aceasta, pe porunca „a” sau „b”. Să nu uităm faptul că păzirea tuturor poruncilor creează o anumită mentalitate, un mod de a gândi, o plinătate a personalității. Un om care împlinește poruncile lui Dumnezeu este împlinit, întreg. Zice undeva Apostolul Pavel: „Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit.”³⁴⁴ Iar în alt loc, zice Apostolul Iacov: „Ca să fiți desăvârșiți și întregi, nelipsiți fiind de nimic.”³⁴⁵ Să nu avem lipsuri în nimic; să nu fim întru nimic inferiori. Să nu zicem că acesta are acest bine, dar are și acel cusur. Nu trebuie așa.

Suntem de multe ori satisfăcuți, și mai cu seamă într-un mod ciudat, chiar foarte ciudat și absurd, prin aceea de a avea un cusur, pentru care la un moment dat oamenii pot să ne laude, iar noi să ne simțim bine, pentru cusurul nostru! „Este un om bun, zic ei, dar bea puțin vin...” Iar acesta care bea vin, deși alcoolismul este o patimă, o patimă înfricoșătoare, el se mândrește! Nu-l deranjează! Și multe altele există, pe care, din păcate oamenii, repet, le socotesc drept o laudă a lor³⁴⁶.

Dar v-am spus că există o rezultantă a tuturor poruncilor, atunci când acestea sunt puse în practică, acest fapt creează un mod de a gândi, un mod de a petrece după Dumnezeu. Modul în care petrec, modul în care merg, modul în care mă mișc, modul în care vorbesc, modul în care gândesc, toate acestea arată dacă am o *împlinire a faptelor* sau nu.

Mai trebuie să vă spun că această împlinire nu este numai în amplitudine; este și în profunzime. Nu este numai să țin poruncile lui Dumnezeu într-o anumită întindere, într-o amplitudine, ci trebuie să le țin și într-o anumită profunzime. Orice porun-

³⁴⁴ II Timotei 3, 17.

³⁴⁵ Iacov 1, 4.

³⁴⁶ Cf. Filipeni 3, 19; Iacov 4, 16.

că – îngăduiți-mi să spun, credeți-mă! – are o profunzime fără margini; și nu putem spune că am epuizat o poruncă, că am pus-o în lucrare. Niciodată să nu spunem că am pus în lucrare porunca aceasta sau cealaltă! Niciodată!

Să nu spui, spre pildă, că ai epuizat porunca de a păzi odihna în ziua a șaptea prin faptul de a nu lucra; această poruncă are o mare profunzime! Nu este numai despre ceea ce nu faci în această zi, ci și despre ceea ce faci. Și încă felul cum este închinarea ta la Dumnezeu, la ce măsură a ajuns această stare de închinare (doxologie) a ta. Ajungi să ai o viață mistică? Ajungi să ai vederea lui Dumnezeu? Dacă ajungi aici, atunci ar trebui tu să-mi spui, fratele meu, că încă te afli la suprafață, iar nu în profunzimea poruncii. Însă, de obicei, vorbesc despre profunzime doar aceia care nu bănuiesc deloc adâncul, profunzimea, doar aceia care rămân la suprafață.

Prin urmare, *împlinirea faptelor* în lățime și în adâncime, în profunzime și în amplitudine, echivalează cu nașterea din nou. Așadar, înțelesul pasajului „căci n-am găsit faptele tale împlinite înaintea Dumnezeului Meu” este următorul: *încă nu te-ai născut din nou!* Aceasta este o observație melancolică.

„Adu-ți aminte deci cum ai primit.”³⁴⁷ Să-ți amintești! Este un îndemn deșteptător, trezviitor. Vine să zgâlțâie, vine să trezească. Amintirea trecutului este totdeauna o muștrare aspră pentru noi, dar este atât de necesar să existe și muștrarea în viața noastră...

Îl vedem pe patriarhul Avraam în parabola „bogatului și a săracului Lazăr”, după cum Domnul construiește parabola, că-i adresează bogatului acest trezitor „amintește-ți”. Dar, vai și amar, acolo este nu pentru îndreptare, pentru că deja e prea târziu, ci pentru un mai mare chin. Ce-i spune bogatului? „Adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele.”³⁴⁸ Este înfricoșător acest *amintește-ți!*...

³⁴⁷ Apocalipsa 3, 3.
³⁴⁸ Luca 16, 25.

Amintirea provoacă fie îndreptarea, fie chinul. Dacă trebuie să ne amintim, și nu este târziu, atunci acest lucru ne restabilește, ne îndreaptă; dacă însă trebuie să ne amintim, dar nu mai putem să ne îndreptăm, acesta este iadul. Și să nu uitați că și în Împărăția lui Dumnezeu există amintire, dar și în iad există amintire, și mai cu seamă o amintire care nu îmbătrânește și nu se uită.

În viața prezentă ne amintim și uităm; cu cât înaintăm în vârstă, cu atât mai mult uităm. Dar și tineri să fim, toate cele pe care le-am făcut noi, în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare minut, nu se află în fața noastră, memoria, amintirea noastră este limitată. Dar acolo..., o, acolo nu există limitare a amintirii, ci va fi în fața noastră; și va fi în fața noastră ca să ne chinuiască! Pentru că, după cum înțelegeți, iubiții mei, nu poate fi conceput iadul fără de amintire, ar putea să spună cel pedepsit, cel chinuit: „Pentru ce sunt chinuit?” Însă, atunci când are în fața lui amintirea înfricoșătoare a celor făptuite de el, atunci se explică de ce este pedepsit.

Domnul de multe ori zicea, în evanghelii, „aduceți-vă aminte”³⁴⁹. Și mai cu seamă a așezat această Taină a Dumnezeieștii Euharistii, ca amintire a Persoanei Lui și a Patimilor Lui, atunci când a zis: „Aceasta să faceți – Taina Dumnezeieștii Euharistii – spre pomenirea Mea”³⁵⁰, să vă amintiți de Mine.

Desigur, nu pentru că această Taină este un simplu suvenir! Fiți atenți aici. Nu este un suvenir, o amintire, o aducere aminte, așa cum este atunci când luăm un obiect de la vreun prieten, și zicem: „Am aceasta ca suvenir, ca amintire.” Taina aceasta nu este o simplă amintire; dar este în același timp și o amintire, o pomenire, pentru că este prezent Domnul Însuși, *Pâinea* și *Vinul*, Trupul Lui și Sângele Lui, sunt o prezență reală, și în consecință o amintire a Persoanei Lui³⁵¹.

³⁴⁹ Cf. *Matei* 16, 9; *Marcu* 8, 18; *Luca* 17, 32; *Ioan* 15, 20.

³⁵⁰ *Luca* 22, 19.

³⁵¹ *Pâinea* pe care o mâncăm și *Vinul* pe care îl bem sunt în mod real Trupul și Sângele lui Hristos, iar nu luate în chip simbolic. Cf. *Matei* 26, 26; *Marcu* 14, 22; *Luca* 22, 19; *I Corinteni* 10, 16-17; 11, 27.

Așadar, poate vedea cineva o putere uriașă a memoriei, a amintirii. Amintirea leagă împreună în mod neîntrerupt prezentul cu trecutul. De aceea, episcopul cetății Sardelor este chemat aici să-și amintească „cum a primit și a auzit”, ce? Evanghelia. Adică să-și amintească episcopul Sardelor cum a fost catehizat; cum a devenit creștin, cum a intrat în viața lui Evanghelia, dar a lăsat-o să slăbească, cu rezultatul de a se necroza, de a muri viața lui.

„Și ține și pocăiește-te.”³⁵²

În fiecare epistolă a Sa Domnul, atunci când are ceva pentru care să facă observație, drept singură cale a tămăduirii și a îndreptării, consideră a fi totdeauna pocăința.

Acest „pocăiește-te” este stereotip în toate epistolele. Subliniez: este stereotip. Și subliniez acest fapt, pentru că mai jos am să vă spun ceva, și să vă amintiți aceasta. Domnul zice în mod stereotip „pocăiește-te”, în toate epistolele!

Putem spune că întreaga viață creștinească este o continuă pocăință, o continuă întoarcere la Dumnezeu.

În toate faptele noastre față de noi înșine și față de ceilalți oameni trebuie să se distingă, în ultimă analiză, pocăința. Altfel, sunt de neacceptat de Dumnezeu. Ați auzit acest aspect? Dacă în relațiile noastre cu noi înșine, cu ceilalți oameni și cu Dumnezeu, nu există pecetea pocăinței, a totdeauna lăudatei, a *perpetuei pocăințe*, faptele noastre sunt neprimite de Dumnezeu.

Pocăința este o stare continuă în viața credinciosului, în cadrul Bisericii, până când își va da ultima suflare. Până când sufletul său va merge și se va despărți de trup, trebuie să existe pocăința³⁵³.

³⁵² *Apocalipsa* 3, 3.

³⁵³ „Un oarecare bătrân care a rămas în chilia sa cu totul singur, de șaiszeci de ani era monah și nu încetase niciodată să plângă. Și totdeauna zicea: «Vremea vieții acesteia ne-a fost dată de Dumnezeu pentru pocăință, și foarte mult o vom căuta cândva!».” „De asemenea, se spunea despre avva Sisoe, că atunci când era să se săvârșească, șezând înținii lângă dânsul, a strălucit fața lui ca soarele. Și le-a zis lor: iată avva Antonie a ve-

Este însă demn de observat faptul că de multe ori activitatea pastorală a Bisericii noastre, din păcate, nu face totdeauna apologia pocăinței.

Trebuie să vă spun aceasta, pentru că în ultimii ani am primit influențe din Apus, și de la Biserica Romano-catolică, și de la protestanți (protestanții nu sunt Biserică), de la comunitățile protestante și de la denominațiunile neoprotestante – undeva la vreo cincizeci – care activează în Grecia. Am primit de-acolo anumite influențe.

Apoi, prin călătoriile noastre în străinătate, prin felul în care îi privim pe străinii care vin în Grecia și celelalte, prin ceea ce vedem că făptuiesc europenii și americanii, Occidentul, toate acestea, într-un anume fel, ne-au impresionat, s-au întipărit în mintea noastră. Și vedem că acolo se înțelege prin *creștinism* faptul de a crea instituții, internate, centre duhovnicești, săli de festivități, aici și acolo, acțiuni filantropice, partide creștine, centre sociale de recreere..., sunt toate acelea despre care v-am vorbit și data trecută. Mai cu seamă, în toată această istorie – unde totdeauna, orice eveniment s-ar întâmpla, mereu zic: Unde este Biserica? Unde este Biserica să dea prezența? Biserica lipsește! –, în toate acestea, iubirii mei, din care fie lipsește Biserica, după părerea lumii, fie este prezentă, în toate acestea nu există pecetea pocăinței! Cunoașteți aceasta?

Luați spre pildă, vă rog, un internat, care poate să existe într-un oraș. Acolo îi avem pe cei internați, ca să meargă la școală, să avem grijă de ei etc. Cultivă însă pocăința la cei internați acolo?

nit! Și după puțin, a zis: iată ceata prorocilor a venit! Și iarăși fața lui, mai mult a strălucit. Și a zis: iată ceata apostolilor a venit. Și s-a luminat încă fața lui. Și se părea, ca și cum el ar fi vorbit cu cineva și s-au rugat bătrânii de el zicând: cu cine vorbești, părinte? Iar el a zis: iată, îngerii au venit să mă ia și mă rog să fiu lăsat să mă pocăiesc puțin. Și i-a zis lui bătrânii: nu ai trebuință să te pocăiești, părinte. Și le-a zis lor bătrânul: cu adevărat, nu mă știu pe mine să fi pus început. Atunci au cunoscut toți că este desăvârșit. Și iarăși, de năprasă s-a făcut fața lui ca soarele și s-au temut toți. El le-a zis lor: vedeți, Domnul a venit. Iar Domnul a zis: aduceți-Mi pe vasul pustiului! Și îndată și-a dat duhul său. Și atunci s-a făcut ca un fulger și s-a umplut toată chiliia de bună mireasmă” (*Patericul*, Ed. Perivoli tis Panaghias, Tesalonic, 2013, p. 309).

Luați centrele de recreere pe care le au episcopiile, așa-numitele „centre duhovnicești”, acolo unde vor merge copiii să se joace și celelalte. Se poate să creăm – dacă creăm! – anumite manifestări culturale, anumite influențe culturale în poporul nostru, precum faptul de a nu merge copilul la centre de recreere de proastă calitate, să nu meargă la sălile de biliard, să nu meargă pe stadioane. S-au supărat fotbaliștii când într-un Îndrumar de Spovedanie s-a scris despre fotbal, anume că stadionul este un loc de proastă calitate, și că acolo, în special tinerii se abrutizează! S-au supărat! Dar ar fi trebuit să vină să vadă întâmplările de pe stadionul „Karaisaki”, ca să se convingă de canibalismul care există pe aceste stadioane³⁵⁴!

Așadar, se poate să creăm aceste manifestări culturale și influențe culturale tinerilor noștri ca să nu mai alerge la cafenele, să le facem proiecții cinematografice... etc. Realmente, toate sunt frumoase. Fiți atenți la ceea ce vă spun: toate sunt foarte frumoase! Însă întrebăm: Prin aceste lucruri este cultivată pocăința? Pregătim sărbători, alcătuim poezii, facem coruri... Frumos! Întreb însă din nou: Prin toate acestea se cultivă pocăința? Din momentul în care nu se creează un climat de pocăință prin aceste manifestări este cu totul vădit că Biserica nu este pe o cale bună; s-a abătut de la cale, a primit influențe. Acestea sunt influențele Occidentului, care sunt implicate aici și care influențează Biserica noastră; din păcate! Însă noi nu înțelegem acest fenomen.

Vă spun adevărul: o Biserică care păstrează duhul pocăinței statornic și-l mărturisește, și în acest mod sunt câștigate sufletele pentru Împărăția lui Dumnezeu, numai această Biserică are un parcurs corect. Cred că instinctul vostru, intuiția voastră, trebuie să sesizeze ceea ce este corect. Ce folos, iubii mei, când am suferit o influență culturală asupra mea și sunt omul rafinat și civilizat,

³⁵⁴ S-a întâmplat pe 8 februarie 1981, când, la un meci de fotbal între echipele Olimpiakos și AEK din Athena, douăzeci și unu de fani au fost călcați în picioare, și cincizeci și patru au fost răniți.

dar nu am pocăință? Doar îmi trăiesc viața într-un mod frumos, nobil, civilizat. Însă voi intra în Împărăția lui Dumnezeu? Nu voi intra. Așadar, dacă nu intru, nu am reușit în viață, am ratat ținta. Iată de ce v-am spus că o Biserică care nu sugerează și nu recomandă neconținut pocăința, nu ajută la mântuirea oamenilor.

Însă îmi veți spune: „Numai despre pocăință vom vorbi?”

Dar, aceasta este esența. Cazi? Trebuie să te pocăiești. Îți voi vorbi totdeauna despre pocăință, fratele meu, așa cum îmi vorbesc și mie însumi. De ce? De vreme ce cădem... Dacă mă încredințezi că nu cazi, fratele meu, atunci, desigur nu ți-aș mai vorbi despre pocăință; dar de vreme ce noi cădem... Cine se poate lăuda și cine poate susține că el nu cade? Ei, cădem. Așadar, de vreme ce cădem, avem nevoie zilnic de pocăință, ca să ne mântuim, se înțelege. Dacă, însă nu este remarcată pocăința, atunci Domnul vine cu o amenințare. Așadar, El zice episcopului Sardelor: „Dacă deci nu vei priveghea, voi veni asupra ta ca un fur și nu vei cunoaște în care ceas voi veni asupra ta”³⁵⁵, și nu vei ști în care ceas voi veni³⁵⁶.

„Voi veni ca un fur”! Aici Domnul, după cum vedeți, Se numește pe Sine Însuși „fur”; este unul dintre numele lui Hristos!

Hristos are numele: *lumină*³⁵⁷, *cale*³⁵⁸, *viață*³⁵⁹, *ușă*³⁶⁰, *miel*³⁶¹..., are o mulțime de nume!

³⁵⁵ *Apocalipsa* 3, 3.

³⁵⁶ Imaginea „furului de noapte”, pe care o folosește Domnul în această epistolă, este cunoscută în Noul Testament (*Matei* 24, 43; *Luca* 12, 39; *I Tesaloniceni* 5, 2; *II Petru* 3, 10) și nu este întâmplătoare. Această imagine a existat desigur în izvoarele precreștine și are legătură cu literatura apocaliptică iudaică (H. ATMATZIDIS, *Eshatologia în A doua Epistolă a lui Petru*, Ed. Pournaras, Tesalonic, 2005, pp. 210-211). Dar și din punct de vedere istoric, ceteata de necucerit a Sardelor, din pricina poziției sale, a fost ocupată de două ori printr-o trecătoare nepăzită; prima dată în 547 î.Hr., de către împăratul Cyrus, care a pătruns în ea ca un fur” și a cucerit-o, și a doua oară, în 214 î.Hr., la fel, de către Antioh al III-lea. În același fel va veni și Hristos, la vremea neașteptată.

³⁵⁷ *Ioan* 1, 9; 3, 19; 8, 12; 9, 5; 12, 36.

³⁵⁸ *Ioan* 14, 6.

³⁵⁹ *Ioan* 14, 6.

³⁶⁰ *Matei* 7, 13-14; *Luca* 13, 24.

³⁶¹ *Isaia* 53, 7; *Ioan* 1, 29 și 36.

Dacă căutați în Noul și în Vechiul Testament, veți găsi o mulțime de nume. Sunt zeci de nume, dacă nu chiar sute. Dacă ar trebui să vedem cu ochii cu care priveau Părinții, am găsi sute de nume. Așadar, unul dintre aceste multe nume ale lui Hristos este și acesta: *fur*! *Vin*, zice Domnul, *ca un fur*!

În evanghelii, într-un mod asemănător, Domnul zice că este *fur*. Spre pildă, în *Evanghelia după Matei*, zice: „Privegheați, deci”, stați treji, „că nu știți în care zi vine Domnul vostru. Aceea cunoașteți, că de-ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte vine furul, ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa. De aceea și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni.”³⁶²

Iar Apostolul Pavel în *Epistola întâi către Tesaloniceni* consemnează: „Ziua Domnului”, adică A Doua Lui Venire, „vine așa, ca un fur noaptea. Atunci când vor zice: pace și liniște, atunci, fără de veste, va veni peste ei pieirea, ca și durerile peste cea însărcinată, și scăpare nu vor avea. Voi însă, fraților, nu sunteți în întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur”³⁶³; ci sunteți în lumină.

Așadar, în chip limpede Domnul Se arată aici ca „un fur noaptea”. Dar pentru cine? Pentru aceia – fiți atenți! – care nici nu cred în El, nici nu-L așteaptă; sau, încă, dacă-L așteaptă, Îl așteaptă într-un viitor îndepărtat, în acel „Stăpânul meu întârzie să vină”³⁶⁴, despre care vorbește Domnul Însuși cu privire la acest punct. Așadar, pentru aceia care nu cred în Hristos și nu-L așteaptă sau Îl așteaptă, dar foarte târziu, pentru aceștia Domnul va veni ca un fur.

Însă mai degrabă va întârzia Domnul pentru aceia care Îl așteaptă cu neliniște. Atenție: va întârzia! De ce? Pentru că Îl așteaptă cu dor. „Doamne, când vei veni?” Și în fiecare zi care trece vor zice: „Doamne, când vei veni? Timpul trece; când vei

³⁶² *Matei* 24, 42-44.

³⁶³ *I Tesaloniceni* 5, 2-4.

³⁶⁴ *Matei* 24, 48; *Luca* 12, 45.

veni?” În chip vădit pentru aceștia El nu este „fur”, ca „un fur noaptea”; pentru aceștia este „Cel Ce întârzie”.

Unii îl judecă pe Domnul pentru zăbava Lui – este în *A doua epistolă a Apostolului Petru*. „A, zic aceștia, lucrurile se întâmplă cum s-au întâmplat întotdeauna. Care Domn va veni?... Care A Doua Venire a lui Hristos... Nu te îngreuna...”³⁶⁵ Și va veni pentru aceștia ziua dintr-odată. În mod surprinzător! În vreme ce pentru aceia care îl primesc pe Domnul, așa cum v-am spus, aceștia îl simt că întârzie. Amenințarea care îi este vestită episcopului Sardelor e doveditoare pentru faptul că episcopul nu priveghea, nu era treaz, nu aștepta cu consecvență venirea Domnului Hristos, își neglijase lucrarea pastorală. Ascultați: *își neglijase lucrarea pastorală*³⁶⁶!

Aceasta vă privește și pe voi, iubiții mei; nu numai pe păstori, pe preoți și pe episcopi³⁶⁷.

Această amenințare a Domnului este o amenințare care totdeauna stă în picioare împotriva păstorilor, în mod special în epoca noastră, care se simt oarecum așa, că: „Nu te îngreuna..., nu va veni Domnul.”

Îmi veți spune poate: „Este cu puțință să existe păstori care nu-L așteaptă pe Domnul Hristos?... Care nici măcar nu mai cred în El?”...

³⁶⁵ *II Petru* 3, 9; *Avacum* 2, 3.

³⁶⁶ Cf. *Jeremia* 31, 10.

³⁶⁷ Locul mirenilor în cadrul Bisericii este unul foarte important, este unul activ, iar nu pasiv. Sunt multe referiri ale Domnului în Noul Testament la cei credincioși, pe care îi numește *oi* (după numele de *Miel* care este El Însuși) și mai ales *cuvântătoare* (de la *Cuvântul* care este El Însuși). De multe ori Și-a exprimat tristețea Sa, atunci când vedea oile, ca și cum nu ar avea păstor, „necăjite și rătăcite”, de aceea i-a și îndemnat pe ucenicii Săi să se roage lui Dumnezeu „ca să scoată lucrători” vrednici pentru această slujire (*Matei* 9, 36-37; *Marcu* 6, 34), a vorbit și despre relația oilor cu păstorii lor; și mai cu seamă a lăudat oile acelea care ascultă doar de glasul păstorilor lor cei autentici și buni. De asemenea, încuviințează împotrivirea lor față de orice păstor nevrednic și nepotrivit, năimit sau fals păstor, și nu-i ascultă glasul, ci pleacă departe de acesta (*Ioan* 10, 1-5). În același duh se mișcă și hotărârile sinoadelor ecumenice, atunci când dau dreptul mirenilor să-și exprime punctul lor de vedere despre un păstor sau un lup în blană de oaie prin cuvintele „vrednic” sau „nevrednic”.

Așa se pare! Altfel... Nu știu. Altfel, nu se pot explica anumite lucruri. Pentru că, atunci când există un cutare sau cutare comportament, atât de îngrozitor, nu se poate explica altfel, decât numai că acest om, păstorul, nu crede în A Doua Venire a lui Hristos. Dar ce spun eu? Nici măcar în Persoana lui Hristos! Înfricoșător? Da, înfricoșător! Și totuși este adevărat! De altfel acest lucru a fost semnalat de către Domnul păstorilor; citesc însă aceasta și cei păstoriți.

Deoarece, iubiții mei, atunci când aveți păstori care nu se interesează de voi – v-am spus aceasta și data trecută³⁶⁸ –, ar trebui să faceți tot ceea ce este cu putință ca să vă îngrijiți voi de voi înșivă. Precum atunci când nu avem învățători buni, ne îngrijim noi înșine să învățăm carte; nu știu în ce mod vom învăța. Îi vor învăța părinții pe copiii lor carte, dacă presupunem că nu au învățători buni sau că nu au deloc învățători. Cum altfel s-ar putea face? Părinții îi vor învăța pe copiii lor carte; așadar, vor afla un mod prin care să miște lucrurile. Așa și aici.

V-am spus și cu altă ocazie, însă am să vă spun încă o dată: Nu așteptați cu brațele încrucișate, dacă vedeți că noi nu vă păstorum cum se cuvine; îngrijiți-vă să vă păstoriți pe voi înșivă cum veți putea! Aveți grijă de voi înșivă, de mântuirea voastră! Să nu spuneți: „Dar noi nu am avut păstori!” Pentru că vi se va cere cuvânt! Nu este totdeauna justificat motivul că „noi n-am avut păstori”.

Așadar, ascultați ce grăiește Domnul în *Evanghelia după Matei*³⁶⁹:

„Cine, oare, este sluga credincioasă și înțeleaptă pe care a pus-o stăpânul peste slugile sale, ca să le dea hrană la timp?” Ați văzut? Slugă nu doar *înțeleaptă*, ci și *credincioasă*; nu doar *credincioasă*, ci și *înțeleaptă*. Se poate să am un păstor *credincios*; dar este el și *înțelept*? Are înțelepciune, chibzuință? Și în ce con-

³⁶⁸ Cf. *Cateheza a paisprezecea* (Nu așteptați să vă păzim noi...).

³⁶⁹ *Matei* 24, 45-51.

stă înțelepciunea aceasta? Constă în a da partea duhovnicească, partea hranei duhovnicești, aceea care trebuie, cât trebuie și oricând trebuie, poporului.

Dacă spre pildă, vă întindem o masă și vă obligăm să mâncați cinci farfurii cu mâncare, veți vomita, iubiții mei! Dacă, iarăși, v-am lăsa flămânzi și nu v-am da mâncare în mod regulat, veți flămânzi. Ce trebuie să facem? Trebuie, așa cum spune Domnul aici, „să le dea hrană la timp”; adică să vă dăm hrana corespunzătoare la vremea potrivită, fiecare masă la vremea potrivită.

„Fericită este sluga aceea, pe care venind stăpânul său, o va afla făcând așa”, adică să se îngrijească de turmă și să dea când trebuie hrana corespunzătoare.

„Iar dacă acea slugă, rea fiind, va zice în inima sa...” Iar ca să scrie de *sluga cea rea*, se cuvine să spunem că Domnul a văzut în Istorie că totdeauna vor exista *slugi rele*. Nu Se adresează celor doisprezece ucenici ai Săi; cei doisprezece ucenici ai Săi erau *slugi bune*; ci Se adresează în cadrul Istoriei, păstorilor răi. Și ce zice aici? „Iar dacă acea slugă, rea fiind, va zice în inima sa”, dacă va zice în sinea lui, „Stăpânul meu întârzie”, adică: Ei, acum, cine știe când va veni Stăpânul?! „Și va începe să bată pe cei ce slujesc împreună cu el”, și va începe să-i exploateze, să se poarte grosolan, despotic, într-un mod necuviincios, și nu s-ar potrivi unui păstor, „să mănânce și să bea cu bețivii”, într-un cuvânt să trăiască precum un risipitor; adică: „Să ne trăim viață în plăcere, în *dolce vita*, să ne bucurăm de dulceața vieții! Nu te îngreuna... Să mâncăm și să bem!...”

„Veni-va stăpânul”... Vai-vai, înfricoșător! Va veni Domnul „slugii aceleia în ziua când nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște”. Iată „furul în noapte”!

În vreme ce iconomul cel credincios, în timp ce stă în fața Jertfelnicului, zice: „Nu cumva voi muri astăzi? Nu cumva va veni astăzi Domnul? Nu cumva mâine nu voi mai trăi? Liturghisesc în această duminică; nu cumva în cealaltă duminică nu voi mai apu-

ca să liturghisesc? Nu cumva liturghisesc acest Paște, dar la următorul Paște nu voi mai liturghisi? Domnul este aproape!... Și se îngrijește ca viața lui să fie în armonie cu această așteptare³⁷⁰.

„Și o va tăia în două și partea ei o va pune cu fățarnicii”, pe sluga cea rea, pe păstorul cel rău. Ce vrea să însemne „și o va tăia în două”? O va tăia în două părți, adică îi va aduce moartea. „O va tăia în două”; sufletul va fi într-o parte, iar trupul, în altă parte; adică îl va ucide. „Și partea ei – care parte? Partea sufletului – o va pune cu fățarnicii”, va pune sufletul său împreună cu fățarnicii. Împreună cu fățarnicii! De ce? Pentru că arăta că deși este păstor, el era lup! „Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților.”³⁷¹ Acolo va fi pocăința nepocăită, căința necăită, iadul cel înfricoșător!

Așadar, din acest motiv, iubiții mei, Se adresează Domnul către episcopul Sardelor, care era nepăsător față de lucrarea lui pastorală, nu făcea lucrare duhovnicească, și-l numește *mort*. Către câți preoți și episcopi de astăzi ar trebui să Se întoarcă Domnul și să le spună aceleași cuvinte! Către câți!... Dar acestea sunt *semnele vremurilor*. Păstrați aceste lucruri, iubiții mei; păstrați-le în voi înșivă!

„Dar ai puține nume în Sardes, care nu și-au mănjit hainele lor, și vor umbla împreună cu Mine în veșminte albe, că vrednici sunt.”³⁷²

³⁷⁰ Acest sentiment, care de multe ori devenea chinuitor pentru el însuși, părintele Athanasie l-a trăit cu deosebită intensitate; uneori mai cu seamă atât de mult, încât l-a vizitat pe Sfântul Paisie Aghioritul ca să-i destăinuie simțământul chinuitor al nevredniciei pe care îl trăia, și dorea să înceteze să mai spovedească și să mai liturghisască. Pe 06.03.1978, după analiza *Psalmului* 118, totdeauna reținutul părinte Athanasie a lăsat inima lui să se reverse, mărturisind în fața multor credincioși următoarele: „... De ani întregi, atunci când stau în fața Jertfelnicului, mă simt de multe ori foarte prost. Aceasta se întâmplă fie pentru că își vede cineva nevrednicia lui, fie păcătoșenia lui, fie vede..., nu știu ce, orice ați dori să spuneți, toate acestea împreună. De câte ori nu am trăit acest sentiment!... În orice moment, aștept să mă taie Domnul, printr-un atac de cord, prin orice altceva, și să se adeverească acea zicere «va veni Domnul și o va tăia în două pe sluga Sa cea rea»..., și să mor acolo, în fața Sfintei Mese! Adevărat vă spun, nu mă simt bine!... Credeți-mă, nu mă simt deloc bine!”...

³⁷¹ *Matei* 24, 45-51.

³⁷² *Apocalipsa* 3, 4.

Iată, aşadar, că în această Biserică a Sardelor care aparent trăieşte dar este moartă, există un semn de mângâiere: aceste „puţine nume”, care sunt câteva persoane – aceasta înseamnă expresia „puţine nume”³⁷³.

Priviţi: a spus „puţine”! O, aceste puţine nume, puţine persoane..., a căror viaţă este în acord cu voia lui Dumnezeu, în ciuda necrozei, a morţii episcopului! Aţi văzut? Putea să aibă în Biserica lui şi „puţine nume”, puţine persoane, care să trăiască o viaţă cu adevărat vie şi consecventă. Însă, prin expresia „nu şi-au mânjit hainele lor”, oare ce este sugerat în mod special? Însăşi cartea *Apocalipsei* ne oferă o foarte frumoasă imagine a celor ce „nu şi-au mânjit hainele lor”. Fiţi atenţi! Este din capitolul al paisprezecelea al cărţii. Vom face o analiză a acestui paragraf, pentru că are o legătură directă cu epistola către episcopul Sardelor.

Desigur, iubiţii mei, dacă trăim, avem nevoie de ceva timp ca să ajungem la capitolul al paisprezecelea. Dacă pentru a analiza trei capitole avem nevoie de un an de zile, atunci, ca să înaintăm până la capitolul al paisprezecelea, va trece mult timp, şi vom fi uitat multe lucruri. De aceea nici nu deranjează dacă luăm câteva puncte în avans ca să le observăm puţin. De altfel, aici există o legătură nemijlocită. Ascultaţi:

Zice Sfântul Evanghelist Ioan:

„Şi am văzut, şi iată”, adică am văzut cu ochii mei, şi iată, „Mielul – Care este Iisus Hristos – stând pe muntele Sion şi cu El o sută patruzeci şi patru de mii, având numele Lui şi numele Tatălui Lui scris pe frunţile lor. Aceştia sunt cei care nu s-au întinat cu femei; căci sunt feciorelnici.”³⁷⁴

Aici expresia „cei care nu s-au întinat” poate că la o primă vedere dă impresia că este vorba despre fuga de curvie. Dar nu

³⁷³ „Singurul semn luminos şi mângâietor din Biserica Sardelor este existenţa câtorva credincioşi sinceri. Prin „nume” sunt înţelese persoanele, potrivit obiceiului dominant în comunitatea greacă (vezi şi *Fapte* 10, 15; *Numerii* 10, 2 şi 40) (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Athena, 1950, p. 103).

³⁷⁴ *Apocalipsa* 14, 1-4.

este fuga de curvie; este necăsătoria. Acum, de ce menționează „s-au întinat” în cazul căsătoriei..., ce să vă spun? Să vă întreb: De ce femeia, după ce naște, merge să i se citească rugăciunea de curățire? „Ce este necurăția?”, întreabă Sfântul Nicodim Aghioritul. „Nu cumva sângele? Nu, desigur; acesta este baza vieții? Poate copilul care s-a născut este necurat? Nici el; copilul este o persoană nouă, un copil al lui Dumnezeu! Atunci de ce merge femeia să i se facă rugăciune? Ce este necurat? Unde se află necurăția?”³⁷⁵

Iubiții mei, să vă spun. În planul lui Dumnezeu a pătruns dorința vicleană. Cine ar putea vreodată să se laude că ar avea o căsătorie sfântă..., atât de sfântă, încât să nu existe dorința vicleană nici măcar puțin? Din momentul în care Eva a văzut fructul în Rai și l-a dorit, a intrat *dorința vicleană*, în sensul larg al cuvântului „dorință”, acest vierme care intră în toate lucrurile. Spre

³⁷⁵ Cu privire la aceasta Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Dacă este necurată nunta, atunci sunt necurate toate faptele care se nasc prin căsătorie, și prin urmare sunteți necurate și voi (fecioarele)”, *Despre feciorie*, trad. de Pr. Fecioru, Ed. IBMBOR, 2001, p. 14. În același fel Sfântul ISIDOR PELUSIOTUL zice: „S-a hotărât că scurgerile firești și fără de voce (sângele la perioade și scurgerile în vis) au nevoie de curățire, ca să conștientizeze mai mult omul cât de mult trebuie să se disciplineze pe sine față de cele împotriva firi și de cele făcute de voce” (Epistola a XIV-a, PG 78, 741) și interpretează limitările în acest sens drept mijloace pedagogice. Iar Sfântul Nicodim Aghioritul, interpretând în *Pidalion*, canonul al doilea al Sfântului Dionisie al Alexandriei, care se referă la sângele femeii din timpul curgerii lunare, zice: „De ce, pentru această curgere a acestui sânge pe care o are femeia, Dumnezeu a numit-o necurată? Se pare că această curgere fiind naturală și de la Dumnezeu..., nu este nici păcat, nici necurăție”. Și adaugă fragmente din scriitorii bisericești: „Căci aceasta nu este cu adevărat un păcat, nici necurăție, după Sfântul Ioan Gură de Aur, și cele ce se întâmplă cu adevărat după fire nu sunt necurate, după Theodot, și după Theodor sau Diodor. Nu este deloc necurat, dacă nu este o dispoziție vicleană”. În continuare este redat și un fragment din *Dispozițiile Apostolice* (PG 1, VI, 1, 27-30), prin care se dovedește că unirea dintre soți, scurgerea de sânge după naștere (lohiile), curgerea lunară (menstruația) și scurgerile de noapte (din visări) nu pot să-l întineze pe om și să-l despartă de Sfântul Duh (*Pidalion*, Athena, 1841, pp. 324-325). Cf. *Cateheze la cartea Facerii*, vol. II, nota 19, Ed. Sf. Măn. Komneniou, Stomio, 2018, p. 13. În concluzie, potrivit Sfântului IOAN GURĂ DE AUR: „Căci, într-adevăr, aceste fapte nu constituiau păcat, nici necurăție, ci nedeșăvârșiți fiind, Dumnezeu, făcându-i mai credincioși prin aceste curățiri, pe cei ce nu erau atât de desăvârșiți, i-a pregătit mai dinainte ca să fie cu mai multă acrivie față de curățirile mai înalte” (*La Botezul Domnului*, PG 49, 366).

pildă, atunci când văd costumul altuia și îl invidiez, atunci când văd banii lui, ogorul lui, grădina lui, ghivecele lui cu flori, și intră dorința și spun: „Ia, te uită!”... Așadar, ceea ce vine să îndrepte a zecea poruncă: „Să nu poftești nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău.”³⁷⁶ Să nu poftești, să nu dorești! Această poftă vicleană a intrat și în căsătorie. Deci, cine poate să se laude cu o căsătorie în care nu a intrat această poftă vicleană? Însă, ca s-o vadă care este și ca s-o definească, trebuie să aibă ochii sfântului.

Prin urmare, aceasta este nu pentru că prin sine căsătoria întinează; nu întinează; ci, pentru că a pătruns pofta vicleană în căsătorie, atunci întinează. În consecință, Sfântul Ioan Evangelistul se referă la căsătorie – fără să o subestimeze –, la ceea ce există în aceasta, și pune verbul „s-au întinat”. Faptul că este vorba despre căsătorie, vă spun că imediat mai jos nu vorbește despre curvie; ci zice „căci sunt feciorelnici”, sunt feciori, adică necăsătoriți; aceștia nu s-au căsătorit.

V-am spus însă că pofta, dorința este înțeleasă în sens foarte larg. Nu este doar în cazul căsătoriei, nu este doar în cazul relațiilor trupești; este peste tot.

„Aceștia sunt – cei o sută patruzeci și patru de mii – „cei care urmează Mielului – lui Iisus Hristos – oriunde s-ar duce”. Așadar, Hristos a mers acolo? Și aceștia vor merge acolo. A mers aici? Și aceia vor merge aici. „Aceștia au fost răscumpărați de la oameni, părgă lui Dumnezeu și Mielului; și nu s-a aflat minciună în gura lor, căci sunt fără prihană”³⁷⁷, sunt fără vreo vină. Aici „minciună” trebuie înțeles în sens larg.

Prin numărul relativ de o sută patruzeci și patru de mii este arătată o mulțime de aleși, care prezintă trei trăsături distincte, pe care le vom menționa mai jos. Acest număr rezultă din doisprezece înmulțit cu doisprezece, sau douăsprezece mii din fiecare dintre cele douăsprezece seminții ale lui Israil – care astăzi

³⁷⁶ *Deuteronomul* 5, 21.

³⁷⁷ *Apocalipsa* 14, 4-5.

deja nu mai există –, care este simbolul tuturor neamurilor, limbilor, genurilor și culorilor oamenilor de pe pământ.

De două ori este menționat numărul de o sută patruzeci și patru de mii, iar un caz nu are legătură cu celălalt. Aici avem cazul în special al celor feciorelnici, al celor necăsătoriți. Numărul de *o sută patruzeci patru de mii* nu este un număr închis, ci unul metaforic. Adică nu înseamnă că acești oameni vor fi exact atâția, nici unul mai mult sau mai puțin. Este un număr metaforic, și arată mulțimea. Și numai numărul celor douăsprezece seminții arată întregul oamenilor. Aceștia sunt cei aleși, sunt luați din toată omenirea, din toate veacurile și din toate epocile, potrivit expresiei „aceștia au fost răscumpărați de la oameni, pârgă lui Dumnezeu și Mielului”. „Pârga” înseamnă primele roade care sunt oferite lui Dumnezeu. Prin urmare, necăsătoria este un fel de jertfă adusă lui Dumnezeu.

Să vedem acum aceste trei caracteristici ale celor *aleși*.

Înainte de toate este fecioria. „Aceștia sunt cei care nu s-au întinat cu femei; căci sunt feciorelnici.”

Înșurirea fecioriei este foarte veche și de vârstă egală cu neamul omenesc, de vreme ce atât Adam, cât și Eva în Rai au fost feciorelnici. După cădere – subliniez aceasta –, după cădere și după alungarea lor din Paradis, Adam „a cunoscut pe Eva, femeia sa, și ea, zămislind, a născut pe Cain”³⁷⁸. Atunci s-a unit cu femeia lui; atunci a cunoscut-o pe Eva în calitate de soție, s-a unit cu ea și l-a născut pe Cain. Însă, când? După cădere. Prin urmare, în Rai ei au trăit în feciorie. Fiți atenți: în feciorie³⁷⁹!

³⁷⁸ *Facerea* 4, 1.

³⁷⁹ Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Despre feciorie*, 14, PG 48, 543: „După ce omul a fost plăsmuit, a rămas în Rai. Nici n-a fost vorba de căsătorie. Omul avea nevoie de un ajutor și i s-a dat. Nici după ce i s-a dat omului un ajutor nu părea necesară căsătoria. De fapt nici nu exista căsătoria: Adam și Eva trăiau fără căsătorie. Tăiau în Rai ca în cer și se desfătau de prietenia lui Dumnezeu. Erau izgonite din sufletul lor dorința de împreunare, zămisirea, durerile nașterii, nașterea de copii, orice fel de stricăciune”. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Facerea*, „Uită-te când s-a întâmplat aceasta! După călcarea poruncii, după scoaterea din Rai, atunci a luat început

Fecioria în Vechiul Testament este cinstită, în general, dar nu este urmată. Iar aceasta pentru că scopul era ca poporul lui Dumnezeu să se afle într-o creștere abundentă – ca să spun așa –, ca să se conserve neamul trecând prin variatele lui peripeții istorice, ca din acesta să provină Mesia. Trebuia să existe poporul-cadru, din care să vină Mesia. V-am spus, însă, israiliții nu urmăreau fecioria, dar o prețuiau. Prorocul Ilie era feciorelnic; prorocul Elisei era feciorelnic; Sfântul Ioan Botezătorul era feciorelnic. Este păstrată însă fecioria în calitate de virtute, prin excelență, în Noul Testament. În Noul Testament nu este doar cinstită, ci este socotită și virtute. Fiți atenți: virtute³⁸⁰!

În principiu, trebuie să spunem faptul că fecioria este o stare nici împotriva firii, nici după fire, ci este o stare mai presus de fire, o depășire a firii. Vom îndrăzni să spunem că, împreună cu Sfântul Ioan Gură de Aur, ceea ce menționează în cuvântarea sa *Despre feciorie*, această cuvântare foarte înaltă, că fecioria este adevărata stare după fire. Nu este căsătoria adevărata stare după fire, ci fecioria, de vreme ce, așa cum spune Părintele Bisericii, facerea de prunci a fost introdusă, prevăzând Dumnezeu căde-

unirea trupească”, trad. de Pr. D. Fecioru, *PSB* 21, Ed. IBMBOR, București, 1987, p. 213. „Iar călcarea poruncii a introdus căsătoria prin aceea că Adam a făcut fărădelege, în acest fel a fost rânduită această lege dată de Dumnezeu” (Sf. ATHANASIE CEL MARE, *Explicare la Psalmul* 50, 7, PG 27, 240 CD).

³⁸⁰ Mulți Părinți ai Bisericii au scris cuvântări în care preamăresc fecioria cea după Hristos. În mod semnificativ îl menționăm pe Sfântul Ioan Gură de Aur, care spune că „bună este căsătoria, însă fecioria este mai înaltă” (PG 51, 356) și „mai presus de fire este izbânda – a fecioriei – și nu pentru tot omul” (*Despre cum se cuvine a fi păzită fecioria*, 1, 26), și Sfântul Grigorie al Nyssei, care, în epistola sa *Despre feciorie*, are un întreg capitol – cap. I – cu subtitlul „Că mai mare laudă i se cuvine fecioriei” – unde tratează despre superioritatea ei. Cu adevărat, ca să-și biruiască cineva firea, este nevoie de prezența suprafirescului. După cum frumos spune Sfântul IOAN SCĂRARUL: „Unde s-a biruit firea, acolo se cunoaște că se află de față Cel mai presus de fire” (*Scara*, Cuvântul al XV-lea, *Despre neprihănire*, 3, pp. 222-223, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia* 9, Ed. IBMBOR, București, 1980). Însă, această semnalare nu vizează fecioria în sine, ci posibilitățile pe care le pune la dispoziție credinciosului pentru desăvârșirea lui duhovnicească. După cum observă Sfântul IOAN GURĂ DE AUR: „fecioria nu este în sine nici bună, nici rea, ci ajunge rea sau bună prin voința celor ce o practică” (PG 48, 536).

rea omului. Căsătoria a intrat pentru că Dumnezeu a prevăzut căderea omului³⁸¹.

De altfel, la feciorie, la necăsătorie, vom reveni toți în Împărăția lui Dumnezeu. În Împărăția lui Dumnezeu nu va exista căsătorie, nici facere de prunci. Domnul a arătat aceasta în mod clar: „În Împărăția lui Dumnezeu nici nu se însoară, nici nu se mărită”³⁸², și, în consecință, nu există nici facere de prunci; nu va exista nimic din toate acestea în Împărăția lui Dumnezeu. Vedeți? Ne reîntoarcem la starea de dinainte de cădere.

Prin urmare, în viața prezentă avem o stare de îngăduință, întrucât Domnul a prevăzut căderea, și prin cădere moartea, iar prin moarte nevoia de a se menține neamul omenesc, și în acest fel a fost introdusă relația *bărbat-femeie*.

Desigur, am văzut că căsătoria este un fenomen de după cădere, și este după îngăduință. Fecioria, însă, nu este pentru toți, ci, așa cum ne spune Domnul în *Evanghelia după Matei*, pentru cei „cărora le este dat”³⁸³. Numai pentru aceia cărora le-a fost dat de la Dumnezeu, doar la aceștia poate să existe fecioria.

Cu toate acestea, fecioria nu este doar o harismă, așa cum este inteligența, sau cum este statura, sau cum este frumusețea, ci este o virtute, care se dobândește prin osteneală. Acolo unde a spus

³⁸¹ Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Facerea*, 4, PG 53, 123: „După călcarea poruncii, după scoaterea din Rai, atunci a luat început unirea trupească dintre Adam și Eva. Înainte de călcarea poruncii duceau viață îngerească și nu a fost vorba deloc de unire trupească. Cum putea să fie vorba despre așa ceva, când nu erau supuși nici nevoilor trupești, ci erau cu totul zidiți nestrăcioși și nemuritori, încât nici de haine ca să se acopere nu aveau nevoie”. Dar și Sfântul Ioan Damaschin zice că: „Pentru aceea a fost înființată căsătoria, ca să nu se distrugă și să se desființeze, din pricina morții, neamul omenesc, pentru că, prin nașterea de copii, avea să se mântuiască neamul omenesc” (*Dogmatica*, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. Scripta, 1993, IV, cap. 24, p. 171). Chiar dacă anumiți părinți ne încredințează că dacă oamenii ar fi rămas în starea lor primordială, în cea de dinainte de cădere, Dumnezeu, în alt mod, nu prin naștere, ar fi prevăzut acel „creșteți și vă înmulțiți” pentru ei (cf. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, „La «Și se taie firile și Dumnezeu om Se face»”, I, 3, *Despre diferite nedumeriri*, 41, PG 91, 1309A).

³⁸² *Matei* 22, 30; *Marcu* 12, 25; *Luca* 20, 35-36.

³⁸³ *Matei* 19, 11.

Domnul „cărora le este dat” să trăiască în feciorie, a completat și a grăit: „Cine poate înțelege să înțeleagă”³⁸⁴; acela care poate să înainteze și să o pună în lucrare și să trăiască în feciorie, să înainteze.

Prin urmare, atunci când spune „cine poate”, adică, acela care se va nevoi, înseamnă că într-adevăr este o virtute. Inteligența nu este o virtute; este un dar pe care îl primește omul de la Dumnezeu fără să se ostenească pentru acesta. S-a întâmplat să fiu inteligent; oare aceasta este virtute? Așadar, cei inteligenți vor intra în Împărăția lui Dumnezeu?... Cei frumoși, cei înalți, cei puternici în brațe, în picioare, cei sănătoși? Acestea sunt darurile lui Dumnezeu. Însă virtutea fecioriei este realmente virtute, pentru că are elementele osteneții³⁸⁵.

Fecioria constituie o taină, iar de această taină se pot apropia numai aceia care se află în chip drept în starea de feciorie. Cei care se află în chip drept³⁸⁶! Sfântul Ignatie Theoforul scrie că cel ce se află în feciorie este spre cinstea Trupului lui Hristos, este suficient să nu se laude cu aceasta; pentru că, dacă se laudă, s-a pierdut³⁸⁷! În consecință, este menționată ca o afirosire.

³⁸⁴ *Matei* 19, 12.

³⁸⁵ Expresiile „nu toți înțeleg cuvântul acesta” și „cine poate înțelege să înțeleagă” sunt semnificative pentru adevăratul înțeles al cuvântului Domnului cu privire la ținerea de bunăvoie a fecioriei, care, din pricina greutăților, este cu puțință numai cu ajutorul harului dumnezeiesc celor ce au voit și au cerut să o primească (*cf. Ioan* 15, 5: „Fără Mine nu puteți face nimic”. Cu privire la aceasta Sfântul IOAN GURĂ DE AUR zice: „Pentru că părea greu să le vorbească despre feciorie, Hristos îi face pe ucenicii Săi să o dorească din pricină că legea îi constrângea să nu se despartă de femei... Dacă viețuirea în feciorie este o faptă de voință, pentru ce Hristos a spus la început: «nu toți înțeleg cuvântul acesta, ci cei cărora s-a dat»? Ca să afli că mare este lupta aceasta, nu să bănuiești cumva că fecioria este un destin constrângător, s-a dat acelor care voiesc. A grăit așa ca să arate că acela care intră în această luptă are nevoie de mult ajutor de sus; dar de acest ajutor se bucură numai cel ce voiesște să trăiască în feciorie”, trad. Pr. D. Fecioru, *PSB* 23, Ed. IBMBOR, 1994, pp. 720, 721-722. Iar THEODORIT AL CIRULUI spune: „Pentru aceasta și dumnezeiescul apostol a zis: Poruncă de la Domnul nu am. Dacă, așadar, nu ai primit lege [pentru feciorie], ce dorești să spui prin cuvântul tău? Dau o opinie. Nu introduc o lege, ci ofer un sfat. Și pentru că Dumnezeu a legiuit cele după fire, la cele mai presus de fire [doar] îndeamnă” (*PG* 82, 280D).

³⁸⁶ *Cf. II Timotei* 2, 5.

³⁸⁷ Sf. IGNATIE AL ANTIOHIEI, *Către Policarp*: „Dacă cineva poate să rămână în curăție spre cinstea Trupului Domnului, să rămână fără a se lăuda; dacă se va lăuda, s-a

Este ceea ce v-am citit în *Apocalipsă* la versetul anterior, anume că: „Aceștia au fost răscumpărați de la oameni, pargă lui Dumnezeu și Mielului.” V-am spus că *pargă* înseamnă cele din-tâi roade. Așadar, prima oaie care fată în turmă va fi jertfită lui Dumnezeu; primul grâu pe care-l vom treiera va deveni prescură ca să fie oferită lui Dumnezeu, așa se făcea în Vechiul Testament. Aceasta, de altfel – faptul că acela care se află în feciorie aparține Trupului lui Hristos, și că este spre cinstea Trupului lui Hristos, este suficient să nu se laude – corespunde și expresiei Sfântului Ioan: „Aceștia sunt cei care urmează Mielului – lui Iisus Hristos – oriunde s-ar duce”. Aceasta înseamnă că aceștia sunt, într-un anume mod, dependenți de Trupul lui Hristos, prin urmare spre cinstea Trupului lui Hristos.

Se întâmplă exact ca atunci când avem o icoană, pe care dorim să o purtăm în procesiune; această icoană este însoțită de toate ofrandele pe care le are pe ea, de afierosirile ei. Nu vom scoate ofrandele ei; și acestea însoțesc icoana pe care o purtăm în procesiune. Așa și aici; atunci când Domnul merge aici sau dincolo, este însoțit totdeauna de către cei ce se află în feciorie, ceea ce înseamnă că aceștia sunt spre cinstea Trupului Său.

Fiți atenți! Am să subliniez acest lucru – deja am spus, dar am să spun încă o dată – că prin prezența fecioriei nu este defăimată căsătoria³⁸⁸. Nici nu este defăimată, nici nu este subestimată; doar v-am spus ceea ce a pătruns în căsătorie. Măcar să avem o căsăto-

pierdut. Iar dacă aceasta este cunoscută de cineva în afară de episcop, s-a stricat” (PG 5, 868). Sf. POLICARP AL SMIRNEI, *Către Filipeni*: „În neprihănire și în înfrânare să nu vă infumurați, ca să vă pierdeți plata” (PG 5, 937A).

³⁸⁸ Recunoașterea demnității căsătoriei evidențiază superioritatea fecioriei; dimpotrivă, disprețuirea ei ofensează și marea fecioriei. De aceea, în acord cu canonul al X-lea al Sinodului de la Gangra este anatemitizat de către Biserică acel monah care se va socoti pe sine pe un plan superior, datorită fecioriei sale, iar pe cel căsătorit pe un plan inferior („Dacă vreunul dintre cei ce sunt feciorelnici pentru Domnul s-ar înălța împotriva celor căsătoriți, anatema să fie”); în vreme ce canonul I al aceluiași sinod zice: „Dacă cineva prihănește nunta, și pe aceea ce se culcă cu bărbatul său, credincioasă fiind și bine-credincioasă, dacă o urăște sau o prihănește, ca și cum n-ar putea intra întru împărăție, anatema să fie”.

rie în Hristos, așa cum este sfințită în cadrul slujbei și cum este binecuvântată Taina de către Biserică, și ce altceva să ne mai dorim?! Numai că nu se țin toate acestea în practică, toate cuvintele sfinte din cadrul slujbei Cununiei de la Taina Căsătoriei.

Dacă veți cumpăra, iubiții mei, un fascicul cu slujba Căsătoriei (există separat; acelea de care au preoții și spun slujba, când îi căsătoresc pe oameni în biserică) și să citiți la rând slujba Căsătoriei și să vă cufundați în fiecare cuvânt, acolo veți vedea ce este Căsătoria! Recomand aceasta în special fraților căsătoriți.

Încă, Apostolul Pavel scrie: „Cât despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om să nu se atingă de femeie.”³⁸⁹ Cât despre cele ce mi-ați scris, o, corintenilor, bine este pentru bărbat să nu se căsătorească. De ce? Pentru că: „Cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului” și „femeia nemăritată și fecioara poartă de grijă de cele ale Domnului, ca să fie sfântă și cu trupul și cu duhul”³⁹⁰. Aceasta înseamnă că cei căsătoriți au anumite puncte în care trupul și duhul lor nu sunt sfinte. Este ceea ce v-am spus mai înainte. Voi știți, înțelegeți. Și spun înțelegeți, pentru că și eu le aud de la voi, în atâtea mii de spovedanii.

Însă, prin cădere, căsătoria în loc să devină o împreună-ajutorare pentru îndumnezeire, devine împreună-ajutorare, de multe ori, pentru iad! Se pare că oamenii nu se căsătoresc pentru a se ajuta împreună pentru Împărăția lui Dumnezeu, ci pentru a merge mână-n-mână în iad, atunci când bărbatul este atras de femeie și femeia este atrasă de bărbat³⁹¹.

³⁸⁹ I Corinteni 7, 1.

³⁹⁰ I Corinteni 7, 32-34.

³⁹¹ „Scopurile căsătoriei, iubiții mei, sunt multe; trei însă sunt cu totul de bază. Primul scop este împreună-ajutorarea soților și dragostea dintre ei, care îi va duce la îndumnezeire. Atunci când Dumnezeu a creat femeia, a zis să o facă ajutor pentru acest scop” (Pr. Athanasie MYTILINEOS, *Despre căsătorie*, Omilia a IV-a, Ed. Sf. Mănăstiri Komninoeou, Stomio, Larisa, 2011, p. 102). Vezi și poezia lui G. VERITIS, *Împreună vom merge mână-n mână, pe această cale care la îndumnezeire ne va duce* (Opere Complete, Ed. Damasc, Athena, 1982, p. 131).

Ascultați cum spune Sfânta Scriptură acest fapt, în parabola „Cinei celei mari”: „Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni.”³⁹² M-am căsătorit, și de aceea nu pot veni la Cina Împărăției.

Domnul nostru a zis: „Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreueze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijiile vieții.”³⁹³ Care sunt aceste „griji ale vieții”? Este și căsătoria.

„Cel ce s-a căsătorit – zice Apostolul Pavel – se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă femeii.” „Iar cea care s-a măritat poartă de grijă de cele ale lumii, cum să placă bărbatului”, adică se îngrijește în orice fel să placă bărbatului ei; în vreme ce „cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului”³⁹⁴.

Prin urmare, scopul fecioriei este afierosirea omului lui Dumnezeu și celor ale lui Dumnezeu, lucrărilor lui Dumnezeu, și nimic, absolut nimic altceva. Oricare alt mobil sau resort care ar putea să conducă la necăsătorie nu este autentic.

Astăzi fecioria, trebuie să vă spun, nu numai că nu este prețuită, ci și este persiflată, pentru că nu este înțeleasă. Acum, întrucât fecioria este defăimată de către contemporanii noștri, a ajuns să fie o continuă mărturisire de credință în numele lui Iisus Hristos, grație Căruia și există fecioria.

Cel ce trăiește în fecorie este mărturisitor și martor, deoarece în fața acestor ispite moderne pe care le întâlnim în epoca noastră, de multe ori fecioria, pentru a fi păzită, are nevoie de martiriu. Astăzi fecioria este păzită în chip martiric³⁹⁵! Dar

³⁹² Luca 14, 20.

³⁹³ Luca 21, 34.

³⁹⁴ I Corinteni 7, 32-34.

³⁹⁵ Făcând o paralelă între lupta celor ce se află în fecorie împotriva ispitelor cu războiul împotriva barbarilor, Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: „Zugrăvește-mi în cuvinte chipul fecioriei și învață bine măreția acestei virtuți; în fiecare zi poartă război care nu este cu puțință să înceteze vreodată; acest război este mai rău decât războiul barbarilor. Pentru că războiul barbarilor are și o oarecare pauză atunci când se întrunesc condițiile, și uneori sunt ciocniri, alteori nu, și există posibilități de reorganizare a forțelor și vreme de odihnă, însă în cazul războiului pentru exercitarea

și pentru că este neconținut persiflată fecioria – și există astăzi mulți tăgăduitori ai ei – trebuie ca și cel ce se află în fecorie să facă neconținut apologie în favoarea ei.

A doua însușire a celor ce Îl urmează pe Domnul este afierosirea. Aceștia Îl urmează „oriunde S-ar duce”! Ei sunt afierosiți iubirii și lucrării lui Hristos.

A treia însușire este adevărul, sfințenia. „Și nu s-a aflat minciună în gura lor”, nu s-a aflat nimic fals, „căci sunt fără prihană.” Aici „minciuna” este subînțeleasă nu în sensul restrâns al cuvântului, doar ca „nu spun minciuni”, ci în mod general, ca stare a vieții adevărate. Așadar, este vorba despre sfințenie³⁹⁶.

Sunt sigur că printre voi – poate că sunt puțini – există astfel de oameni aleși. Însă, în mod negreșit, există; trebuie să spun aceasta. Doresc încă ceva: Domnul să-i facă mulți!

Iubiții mei, nu există o dorință mai vrednică decât dorința acestei stări, a fecoriei, a acestei afierosiri și a sfințeniei! Simte cineva că viața lui trece în mod adevărat, corect. Ca un magnet ce atrage este așezat acest cuvânt de către Domnul: „Și vor umbla împreună cu Mine în veșminte albe, că vrednici sunt.”³⁹⁷

Și acum vin făgăduințele Domnului pentru cei ce biruiesc moartea duhovnicească, dar și pentru cei ce au dobândit înfrânarea în sens restrâns, adică necăsătoria.

Grăiește Domnul în epistola Lui către episcopul Sardelor: „Cel ce biruiește se va înfășura astfel în veșminte albe, și nu voi șterge numele lui din cartea vieții și voi mărturisii numele lui înaintea Tatălui Meu și înaintea îngerilor Lui. Cel ce are urechi să

fecoriei nu există întrerupere, pentru că diavolul este acela care face războiul, care nu știe de vreo vreme a păzirii atacului... Așadar, înțelege care este osteneala izbăvirii” (Cuvânt despre pocăință, Omilia a III-a, 3, PG 49, 296) și încheie: „... mai bine zis și rădăcina, și rodul fecoriei este viața celui ce s-a răstignit” (*Despre fecorie*, 80, PG 48, 592).

³⁹⁶ Vezi și: „Afară câinii și vrăjitorii și desfrânații și ucigașii și închinătorii de idoli și toți cei ce lucrează și iubesc minciuna!” (*Apocalipsa* 22, 15).

³⁹⁷ *Apocalipsa* 3, 4.

audă ceea ce Duhul zice Bisericii.³⁹⁸ Cel ce biruiește va fi acoperit cu haine albe, adică cu slava dumnezeiască, cu lumina dumnezeiască, așa cum Se înveșmăntează Dumnezeu Însuși „Cel Ce Se îmbracă cu lumina ca și cu o haină”.³⁹⁹

Numele lui va fi scris și nu va fi șters din „cartea vieții”, adică din veșnica Împărăție a lui Dumnezeu⁴⁰⁰.

Este demn de consemnat că această autoritate a scrierii numelor în „cartea vieții” o are numai Hristos⁴⁰¹.

³⁹⁸ *Apocalipsa* 3, 5-6.

³⁹⁹ Albul este culoarea prin excelență a *Apocalipsei*. Hainele albe simbolizează neprihănirea, curăția morală, sfințenia, strălucirea cea mai presus de lume, și nu sunt purtate numai de către drepți (*Apocalipsa* 4, 4; 6, 11; 7, 9), ci și de către făpturile cele mai presus de lume (*Marcu* 16, 5; *Ioan* 20, 12; *Fapte* 1, 10 ș.a.), ca o urmare a lui Dumnezeu Care Se înveșmăntează cu lumina ca și cu o haină (*Psalmi* 103, 2). Vezi și stihul de la slujba Căsătoriei: „Dă-mi mie haină luminoasă, Cel Ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină”. De asemenea, „Cel Ce locuiește întru lumină neapropiată” (*I Timotei* 1, 16). Dar este și o urmare a lui Hristos (*Matei* 17, 2 ș.a.), de vreme ce, așa cum ne încredințează Sfânta Scriptură, „Dumnezeu luminează este” (*I Ioan* 1, 5), și primul lucru pe care l-a creat în Univers – deloc întâmplător – a fost lumina (*Facerea* 1, 3. Cf. Athanasie MYTILINEOS, *Cateheze la cartea Facerii*, vol. 1, Ed. Sf. Mănăstiri Komneniou, Stomio, 2017). Și OECUMENIUS zice: „Iar veșminte neîntinate numește trupurile sfinților, după cum s-a grăit de către Patriarhul Iacov: spală cu vin îmbrăcămintea lui” (*Facerea* 49, 11). Încă și Isaia grăiește aceeași: pentru ce hainele tale sunt roșii ca de la un teasc călcat, plin, călcat de tot? (*Isaia* 63, 2-3). Haina albă înseamnă, dar, curăția trupului. Cel ce biruiește patimile, zice, se va îmbrăca în alb în veacul ce va să fie. Căci Însuși făgăduiește în Evanghelii că drepții vor străluci ca soarele și ca luna” (*Tălcuire la Apocalipsă*, ed. cit., pp. 48-49); (*Matei* 13, 43, *Daniil* 12, 3; *Romani* 8, 18; *Coloseni* 3, 4). Aproximativ aceleași lucruri scrie și ARETHA AL CEZAREEI (*PG* 106, 552B).

⁴⁰⁰ După cum scrie P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 104, „imaginea cărții vieții păstrată în cer spre arătarea nemuririi în Împărăția lui Dumnezeu este folosită de multe ori în Scriptură” (*Daniel* 7, 10; 12, 1. Vezi și *Ieșirea* 32, 32; *Isaia* 4, 3; *Psalmi* 68, 29; *Luca* 10, 20; *Filipeni* 4, 3; *Apocalipsa* 3, 5; 13, 8; 17, 8; 20 15). Potrivit Vechiului Testament, singurul care poate să șteargă pe cineva din cartea vieții este numai Domnul Dumnezeu, Care a și scris-o; potrivit Noului Testament este doar Hristos. Există o identitate între Dumnezeu și Hristos. Cf. Nikolaos SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, Ed. Stavros, Athena, 1988, pp. 249-250.

⁴⁰¹ Iisus Hristos, ca Dumnezeu-Om, este „Îngerul sfatului celui mare”, „Stăpânul păcii” și „Părinte al veacului ce va să fie”; este și „Stăpânul a toate” (*Isaia* 9, 6). Această stăpânire a Lui este „cercască” și „veșnică” (*Daniel* 4, 23 și 31; 7, 14) și l-a dat-o Dumnezeu-Tatăl (*Matei* 28, 18; *Ioan* 17, 2). El Însuși are stăpânirea de a-i învia pe oameni în „ziua cea de pe urmă” (*Ioan* 6, 40) și de a-i așeza în Împărăția Lui (*Luca* 12, 5). Despre stăpânirea de multe feluri și absolută a lui Hristos ca Om, pe care a primit-o de la Dumnezeu-Tatăl, și despre stăpânirea pe care a transmis-o apostolilor și

Încă, acel „și nu voi șterge numele lui”, arată posibilitatea ștergerii, dacă nevoitorul începe bine și termină prost; așa cum este cazul celor cinci fecioare nebune din parabola respectivă, care nu au intrat în Împărăția lui Dumnezeu⁴⁰²! Încă, posibilitatea ștergerii numelui arată faptul că cineva poate să decadă de la mântuire și că nu există *predestinare absolută*⁴⁰³.

În cele din urmă, Domnul, în Ziua Judecății, îl va mărturisi pe cel ce biruiește, așa cum de altfel este menționat și în evangheli⁴⁰⁴, în fața Tatălui Său ceresc și în fața sfinților îngeri.

Iubiții mei, foarte mari, uriașe lucruri a făgăduit și a pregătit Dumnezeu pentru biruatorii Evangheliei Sale. Să nu mai amânăm; vremea trece și sfârșitul vine! „Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii!”⁴⁰⁵

Duminică, 5 aprilie 1981

credincioșilor Lui, vezi: *Matei* 7, 29; 9, 6-8; 10, 1; 28, 18; *Marcu* 122-27; 2, 10; 3, 15; *Luca* 4, 32-36; 5, 24; *Ioan* 1, 12; 5, 27; 10, 18; *II Corinteni* 10, 8; 13, 10; *Efeseni* 1, 21; *Coloseni* 2, 10; *I Petru* 3, 22; *Apocalipsa* 2, 26; 12, 10. De asemenea, vezi: N. SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, p. 113.

⁴⁰² Cf. *Matei* 25, 1-13.

⁴⁰³ Predestinarea absolută (sau determinismul) este o doctrină teologică ce s-a dezvoltat în creștinismul occidental, la început la Sfântul Augustin din Hippona. Potrivit acesteia, toți oamenii sunt din fire păcătoși și incompatibili pentru înaintare. Cu toate acestea, Dumnezeu, în acord cu voia Lui mai dinainte de veci îi alege pe unii dintre ei, care în cele din urmă, ca aleși ai lui Dumnezeu, sunt mântuiți, nu după propriul lor merit, ci după voia necercetată a lui Dumnezeu. „Dar faptul că «nu voi șterge» arată, pe de o parte, stăpânirea pe care o deține Domnul, pe de altă parte, puterea de ștergere în principiu, care contrazice învățătura despre predestinarea absolută” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 104).

⁴⁰⁴ Cf. *Matei* 10, 32; *Marcu* 8, 38; *Luca* 9, 26.

⁴⁰⁵ Cf. *Cateheza a zecea*, a volumului anterior.

CATEHEZA A DOUĂZECI ȘI UNA

(*Apocalipsa 3, 7-8*)

Epistola către episcopul Filadelfiei. *Proimion*-ul epistolei. Despre misiunea apostolică

„Iar îngerului Bisericii din Filadelfia scrie-i: Acestea zice Cel Sfânt, Cel Adevărat, Cel Ce are cheia lui David, Cel Ce deschide și nimeni nu va închide și închide și nimeni nu va deschide: Știu faptele tale – iată, am dat înaintea ta ușă deschisă, pe care nimeni nu poate să o închidă –, că mică îți e puterea și ai ținut cuvântul Meu și n-ai tăgăduit numele Meu. Iată, îți dau din sinagoga satanei, a celor care își zic iudei, dar nu sunt, ci mint; iată, îi voi face pe ei să vină și să se închine înaintea picioarelor tale, și vor cunoaște că Eu te-am iubit. Pentru că ai păzit cuvântul răbdării Mele, și Eu te voi păzi pe tine de ceasul ispitei care va să vină peste toată lumea ca să-i încerce pe cei ce locuiesc pe pământ. Vin degrabă; ține ce ai, ca nimeni să nu ia cununa ta. Cel ce biruiește, îl voi face pe el stâlp în templul Dumnezeului Meu și afară nu va mai ieși și voi scrie asupra lui numele Dumnezeului Meu și numele cetății Dumnezeului Meu, noul Ierusalim, care se pogoară din cer, de la Dumnezeuul Meu, și numele Meu cel nou. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor.”⁴⁰⁶

Așadar: „Iar îngerului Bisericii din Filadelfia scrie-i.”

Aceasta este a șasea epistolă, iubiții mei, care este adresată „îngerului”, adică episcopului Bisericii Filadelfiei, care se afla la Sud-Est de Sardes.

⁴⁰⁶ *Apocalipsa 3, 7-13.*

Cetatea Filadelfiei a fost întemeiată de Attalos al II-lea Filadelful, care a fost rege al Pergamului. În timpul lui Tiberiu cetatea se numea *Neocezareea*, în vreme ce sub Vespasian a mai luat în plus denumirea de Flavia, adică *Flavia Neocezareea*⁴⁰⁷.

Această epistolă are două asemănări cu epistola către episcopul Smirnei. Prima asemănare este aceea că din aceasta lipsesc cu desăvârșire orice fel de mustrare, orice acuzație, orice dojană; este o epistolă plină doar de laude. A doua asemănare este aceea că și în această epistolă sunt osândiți iudeii, precum și în epistola către episcopul Smirnei, drept „sinagogă a satanei”, din pricina urii pe care o au împotriva creștinilor⁴⁰⁸.

„Acestea zice Cel Sfânt, Cel Adevărat, Cel Ce are cheia lui David, Cel Ce deschide și nimeni nu va închide și închide și nimeni nu va deschide.” Acesta este *proimion*-ul epistolei.

Proimion-ul, iubiții mei, este analog cu condițiile descrise ale vieții Bisericii Filadelfiei și se referă la conținutul epistolei, așa cum vom vedea în continuare. Dar să observăm, printr-o rapidă analiză, acest *proimion*.

„Acestea zice Cel Sfânt, Cel Adevărat.”

„Cel Sfânt” și „Cel Adevărat” sunt numiri dumnezeiești, care aici sunt atribuite lui Hristos. Dar „Cel Sfânt”, în Vechiul Testament, este numit doar Domnul Dumnezeu (Yahve). În consecință, Iisus Hristos, Care în Noul Testament este numit „Cel Sfânt” este Yahve! Este Domnul! Este Dumnezeul Vechiului Testament!

⁴⁰⁷ Filadelfia (*Alasehir* în turcă, „orașul lui Dumnezeu”), al doilea oraș ca mărime al Lidiei, are o îndelungată și însemnată istorie. A fost construit la poalele de NE ale Muntelui Tmolos (Bozdag), la sud de vulcanica și predispusa la cutremure vale Sardes, cunoscută și sub numele de Kata Kekavemeni, la 45 km SE de Sardes. A fost fondată în 189 î.Hr., dar în anul 17 d.Hr. a fost distrusă de un cutremur (STRABON XIII, 10). Treptat, însă, s-a reconstruit, au fost ridicate clădiri publice importante, iar orașul a devenit centrul spiritual și cultural al elenismului din Asia Mică, primind și numirea de Mica Athenă (*Noua Structură*, vol. 34, Ed. Tegopoulos, 1996, p. 220).

⁴⁰⁸ „Este demn de remarcat faptul că și în epistola trimisă puțin mai târziu de către Sfântul Ignatie al Antiohiei către Biserica Filadelfiei, aceasta este lăudată, iar iudeii sunt osândiți” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 105. Vezi și Sf. IGNATIE AL ANTIOHIEI, *Către Filadelfieni*, *BETIE* 2, 306).

O, dacă am putea înțelege vreodată acest fapt..., sau cel puțin să fi înțeles aceasta ereticii hiliaști..., să fi înțeles că Yahve al Vechiului Testament este Iisus Hristos, pe Care în mod hulitor Îl numesc „zidire a lui Dumnezeu”!

„Cel Sfânt” și „Cel Adevărat”.

De asemenea și „Cel Adevărat” este o numire dumnezeiască ce se referă la Dumnezeu⁴⁰⁹. Însă aici când zice „Cel Adevărat”, nu înseamnă cel iubitor de adevăr, acela care grăiește adevărul, ci vrea să spună autenticul, adevăratul Dumnezeu, ceea ce numim: adevăratul Dumnezeu; nu Dumnezeul Care spune adevărul, ci realul Dumnezeu. În consecință, Iisus Hristos este cu adevărat Dumnezeu, este Dumnezeu adevărat!

Desigur, iarăși hiliaștii spun: „Și unde vedeți voi scris faptul că Iisus este Dumnezeu?”

Dar este în întreaga Sfântă Scriptură! În toată! Însă, modul în care interpretează ereticii Sfânta Scriptură este cu adevărat de neînțeles pentru noi!

Prorocul Isaia zice: „Căci cei ce se jură pe pământ se vor binecuvânta de Dumnezeul cel adevărat și cei ce jură pe pământ vor jura pe Dumnezeul cel adevărat.”⁴¹⁰ După cum sesizați, vă ajut să luați elemente apologetice, ca să știți nu numai să vă întăriți pe voi înșivă, ci și pe cei din jurul vostru, atunci când trebuie să faceți față unor teze eretice.

Prin urmare, Yahve, după Isaia, este „Dumnezeul Cel adevărat”, dar și Iisus Hristos, potrivit *Apocalipsei*, este numit „Cel Sfânt, Cel Adevărat”. Așadar, cine este Iisus Hristos? Cine altcineva decât Yahve al Vechiului Testament?! Domnul Vechiului Testament⁴¹¹!

⁴⁰⁹ Cf. *Ieșirea* 34, 6; *Numerii* 14, 8; *I Ezdra* 8, 6; *III Macabei* 2, 16; 6, 18; *Psalmii* 85, 15; *Isaia* 65, 16 ș.a.

⁴¹⁰ *Isaia* 65, 16.

⁴¹¹ Despre Dumnezeirea lui Iisus Hristos, vezi: Nikolaos SOTIROPOULOS, *Manual împotriva hiliaștilor*, Ed. Stavros, Athena, 1978 și Nikolaos SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, Ed. Stavros, Athena, 1988.

Un comentator mai vechi scrie despre Iisus Hristos, cu privire la acest punct al *Apocalipsei*, următoarele: „Sfânt și Adevărat nu prin împărtășire, ci în acest fel fiind prin ființă, acesta este Dumnezeu-Cuvântul.”⁴¹² Așadar, Iisus Hristos este „Sfânt și Adevărat”, nu prin participare, nu precum un fier care nu este magnet, care prin apropierea de un magnet, aflându-se în câmpul unui magnet, dobândește și el însușiri magnetice prin participare; nu! Atunci când zice „Cel Sfânt” și „Cel Adevărat”, nu este prin participare, ci este prin ființă „Cel Sfânt” și „Cel Adevărat”; adică Iisus Hristos este Însuși Dumnezeu-Cuvântul!

Încă, într-o extensie a cuvântului, a caracterizării „Cel Adevărat”, am putea spune că Hristos este și „Cel credincios”⁴¹³, vrednic de credință, Dumnezeu credincios în făgăduințele Sale, așa cum de altfel rezultă și din cele ce urmează.

Așadar, Iisus Hristos, ca Dumnezeu, este „Cel Sfânt și Cel Adevărat”, în vreme ce ca om – după firea Lui omenească – este „Cel Ce are cheia lui David”.

Prin urmare, observați, în cadrul unei singure caracterizări, într-o frază, este cuprinsă Persoana dumnezeiesc-omenească a lui Iisus Hristos. Ceea ce am spus mai sus se referă la firea Lui dumnezeiască; acum se referă la firea Lui omenească. „Acestea zice Cel Sfânt, Cel Adevărat, Cel Ce are cheia lui David.” Primele două numiri sunt pentru firea dumnezeiască; iar a treia, ultima, pentru firea omenească. Fiindcă, într-adevăr, atunci când spune că ține cheia lui David, nu ar putea aceasta să se refere la firea Lui dumnezeiască, ci la cea omenească⁴¹⁴.

⁴¹² Cf. ORIGEN, *Nedumeriri, Scolii la Apocalipsă*, 20.1, Ed. Hinrichs, Leipzig, 1911.

⁴¹³ Cf. *Deuteronomul* 7,9; 32,4; *Isaia* 49, 9; *Psalmii* 88, 38; 144, 13; *Apocalipsa* 1, 5; 19, 11 ș.a.

⁴¹⁴ „Cheia lui David, împărăția lui deschide; acesta este un simbol al stăpânirii” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan Teologul*, PG 106, 215 AB). „Așadar, stăpânirea cea dintâi o primește după firea omenească, după cum auziți aceasta de la El Însuși: «Mi-a fost dată toată puterea în cer și pe pământ», zice. Iar al doilea este caracterul fără de început al dumnezeirii. Căci Emanuel este Dumnezeu adevărat, și dacă Nestorie nu vrea acest lucru, chiar

Să nu uitați, iubiții mei – am accentuat aceasta, accentuez și cât voi trăi să mă ajute Dumnezeu să accentuez: Cine este Iisus Hristos? Dumnezeu-Omul (Theanthroposul)! Nici numai Dumnezeu, nici numai om, ci Dumnezeu-Om! Dacă primești firea Lui dumnezeiască și o tăgăduiești pe cea omenească – pe care desigur că a asumat-o în timp –, atunci tăgăduiești propria ta mântuire. Dacă primești numai firea omenească și nu o primești pe cea dumnezeiască a Lui, atunci îți „torpilezi” iarăși mântuirea. Mântuirea ta ajunge la bun sfârșit doar dacă primești că Iisus Hristos este Dumnezeul cel întrupat, Dumnezeu-Om; Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit!

Ce înseamnă însă că Iisus deține „cheia lui David”?

Cheia, după cum știți, este totdeauna simbolul autorității, și în consecință „cheia lui David” reprezintă autoritatea, stăpânirea mesianică.

Mai cu seamă prorocul Isaia, în capitolul 22, versetul 22, zice următoarele: „Și voi da Lui – adică lui Iisus Hristos – slava lui David și va stăpâni și nu va fi cine să-I stea împotrivă”, nu va fi nici menii care să-I stea împotrivă. „Și-i voi da Lui cheia casei lui David peste umărul Lui”, și va purta cheia casei lui David pe umărul Lui⁴¹⁵, stăpânirea casei împărătești, adică stăpânirea mesianică, după firea omenească. Amintiți-vă, vă rog, ce i-a spus Arhan-

dacă S-a făcut om. Și el este, de asemenea, om adevărat, iar nu unul închipuit, chiar dacă urătorul de Dumnezeu Eutihie se împotrivesc” (ARETHA AL CEZAREEI, *Comentariu la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan*, PG 106, 553BC). „Cheia lui David (expresie prescurtată de la «cheia casei lui David» vrea să arate autoritatea mesianică, întrucât cheia este simbolul puterii, iar Mesia este socotit a fi urmașul și moștenitorul împărăției davidice (vezi și Luca 1, 32; Matei 16, 19). Această autoritate mesianică este descrisă nemijlocit prin foarte reprezentative expresii de la Isaia «cel ce deschide și nimeni nu închide»” etc. (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 106). „Cel care are cheia lui David, spre a deschide și a închide; să deschidă spre a îndreptăți și să închidă spre a osândi; căci Lui I-a fost dată dumnezeiască și veșnica stăpânire, și să îndreptățească și să osândească” (ARETHA AL CEZAREEI, *Comentariu la Apocalipsă*, PG 106, 557A).

⁴¹⁵ „Vechile chei, făcute din lemn, erau mari, și erau acestea purtate pe umerii proprietarilor” (Ioil YANNAKOPOULOS, *Prorocul Isaia*, Ed. B. Rigopoulos, Tesalonic, 1976, pp. 176-177).

ghelul Gavriil Preasfintei Născătoare de Dumnezeu: „Acesta pe Care Îl vei naște va fi urmașul lui David”⁴¹⁶, după firea omenească. „Și deschide” – de vreme ce va deține „cheia” – „și nimeni nu va închide și închide și nimeni nu va deschide”; atunci când va deschide, nu va putea nimeni să închidă; iar când va închide, nu va putea nimeni să deschidă⁴¹⁷.

Aceasta are o foarte mare însemnătate și valoare; veți vedea că se referă la conținutul epistolei. De aceea, *proimion*-ul nu este nimic altceva decât o oglindă a cuprinsului epistolei. Așadar, înțelesul întregului pasaj, al *proimion*-ului, este următorul: „Eu sunt Dumnezeul cel sfânt și adevărat, Care ca Cel Ce M-am întrupat am toată stăpânirea peste Istorie.” Aceasta este semnificația întregului verset: „Acesta zice Cel Sfânt, Cel Adevărat, Cel Ce are cheia lui David.”

Dacă ați fost cu luare-aminte la toate *proimion*-urile (introducerile) epistolelor pe care le-am văzut până acum, toate șase, dacă ar trebui ca acestea să fie compilate și analizate, am avea o minunată teologică imagine a Persoanei dumnezeiești-omenești a Domnului nostru Iisus Hristos!

Iar acum intrăm în tema principală a epistolei.

„Știu faptele tale”⁴¹⁸, cunosc faptele tale. Este o propoziție care se repetă continuu în fiecare epistolă și-L arată pe Domnul atotvăzătorul. Hristos le cunoaște pe toate! Domnul le știe pe toate. Și pe acelea care se fac la vedere, și pe acelea care se fac în

⁴¹⁶ Luca 1, 32.

⁴¹⁷ „Numește cheie stăpânirea. Căci cel căruia i s-a încredințat cheia casei i s-a încredințat puterea de a deschide și a închide. Și aceasta o arată cu înțelepciune în Evanghelii în făgăduințele către Petru. Căci zicând: «Și voi da ție cheile împărăției cerurilor», îndată adaugă: «Și câte vei lega pe pământ vor fi legate și-n ceruri și câte vei dezlega pe pământ vor fi dezlegate și-n ceruri» (Matei 16, 19). Deci, de vreme ce «cheia» înseamnă stăpânirea, zicând «Cel Ce are cheia lui David», vrea să spună că așa cum David a stăpânit peste Israilul cel văzut, așa și Eu [stăpânesc], pe lângă [Israilul] cel văzut, și peste cel duhovnicesc, măcar deși stăpânirile se osebesc cu neasemuită înălțime una de alta. Căci ce asemănare poate fi între cinstirea datorată omului și cea datorată lui Dumnezeu?» (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., pp. 51-52).

⁴¹⁸ *Apocalipsa* 3, 8.

ascuns, și pe acelea care se fac în lumina publică, și pe acelea care se săvârșesc și se complotează în locurile întunecoase... Le știe pe toate⁴¹⁹!

O, dacă am cunoaște acest lucru..., dacă am face să devină conștiință faptul că Hristos le știe pe toate! Dacă pare că uneori lucrurile nu merg deloc bine, și mai cu seamă că toate acestea stagnează, nu trebuie să ne descurajăm; Hristos le știe pe toate!

V-am spus și cu altă ocazie, dar am să vă spun iarăși; este imaginea „Domnului Care doarme” pe corabia ce călătorește pe lacul Ghenizaret.

Domnul doarme! S-a ridicat vântul; s-au ridicat valuri turbate pe suprafața lacului; ucenicii se înfricoșează, iar Domnul doarme! Îl trezesc și strigă: „Doamne, pierim!”⁴²⁰ Unde era Domnul? Nu știa că are loc o furtună pe lac? Domnul *dormea*! Pare că nu răspunde, pare că realmente lipsește, însă Domnul este prezent și le știe pe toate!

„Iată, am dat înaintea ta ușă deschisă, pe care nimeni nu poate să o închidă.”⁴²¹

Pentru că acum Domnul intră în tema principală, ce are legătură cu „poarta care se deschide”, de aceea a zis mai înainte: „Eu sunt Acela Care am cheia lui David, cu care atunci când deschid Eu nu închide nimeni, și când închid Eu, nu deschide nimeni”, așa cum consemnează și prorocul Isaia. Ca și cum ar zice: „Mergi la Vechiul Testament, la proroci, ca să vezi; nu te teme. Iată, am dat înaintea ta o ușă deschisă, pe care nimeni nu o poate închide.”

⁴¹⁹ „Știu faptele tale; adică le primesc; așa cum și lui Moisi îi zice: Te știu pe tine mai mult decât pe toți” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan Theologul*, PG 106, 215 CD; Cf. *Ieșirea* 33, 17). În Vechiul Testament Dumnezeu este singurul Care vede faptele oamenilor (*Deuteronomul* 31, 21; *Iisus Navi* 22, 22; *Iov* 11, 11; 23, 10; 31, 6). În Noul Testament este și Hristos. Este vorba despre lucrarea/energia nezidită comună a arotștiinței pe care o au Persoanele Sfintei Treimi.

⁴²⁰ *Matei* 8, 23, 27; *Marcu* 4, 35, 41; *Luca* 8, 22-25.

⁴²¹ *Apocalipsa* 3, 8.

Notați faptul că acest cuvânt „deschisă” înseamnă deschisă continuu. Și forma gramaticală⁴²² arată acest lucru: „deschisă continuu”; această ușă este deschisă continuu.

Așadar, care este această ușă, pe care i-o arată episcopului Bisericii din Filadelfia și pe care nimeni nu o poate închide, dacă Domnul o ține deschisă? Această ușă deschisă este *misiunea apostolică* nestingherită, misiunea apostolică neîmpiedicată. Aceasta este „ușa deschisă”⁴²³.

Este semnificativ faptul că activitatea misionară apostolică este prezentată aici ca „ușă deschisă”. Nu e întâmplătoare imaginea „ușii deschise” care zugrăvește și exprimă misiunea apostolică.

Puțin mai jos, când se vor sfârși, în primele trei capitole, cele șapte epistole pe care le trimite Domnul, va începe capitolul al patrulea cu o imagine asemănătoare: „M-am uitat și iată o ușă era deschisă în cer”, va spune Sfântul Ioan Evanghelistul. Numai cu deosebirea că acea „ușă deschisă în Cer” are un înțeles, iar aici „ușa deschisă” pentru Biserica din Filadelfia are un înțeles diferit. Acolo are înțelesul că de-acum tainele lui Dumnezeu pot fi văzute, tainele Împărăției lui Dumnezeu, în vreme ce înainte nu puteau fi văzute; însă aici ușă înseamnă altceva.

Apostolul Pavel folosește de trei ori imaginea ușii deschise în epistolele sale, precum și Sfântul Evanghelist Luca în *Faptele Apostolilor*⁴²⁴. Am să menționez una singură. Apostolul Pavel scrie în *Epistola întâi către Corinteni* următoarele:

⁴²² Este vorba, desigur, despre forma gramaticală din originalul grecesc ἀνεῳγμένη (n.tr.).

⁴²³ „Iar ușă deschisă înaintea ta se înțelege propovăduirea învățăturilor Evangheliei; pe care ispitele nu o pot închide” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan Theologul*, PG 106, 215 CD). „Prin ușă cea deschisă unii au înțeles intrarea nestingherită în Împărăția lui Dumnezeu, iar alții pe baza spuselor asemănătoare ale Apostolului Pavel (*I Corinteni* 16, 9; *II Corinteni* 2, 12; *Coloseni* 4, 3), urmarea activității misionare apostolice, care este și cea mai probabilă variantă” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 106). Vezi și Nikolaos SOTIROPOULOS, *Erminia Pasajelor Grele ale Scripturii*, Ed. Stavros, Athena, 1978, pp. 555-559.

⁴²⁴ Cf. *Fapte* 14, 27.

„Voi zăbovi însă în Efes, până la Cincizecime” – rămasese aproximativ trei ani acolo în Efes⁴²⁵. „Căci ușă mi s-a deschis, mare și lucrătoare, și potravnici sunt mulți.”⁴²⁶ Cu alte cuvinte: „Am lucrare!” Din acest motiv a și rămas trei ani. „Am lucrare! Aceia care se împotrivesc propovăduirii Evangheliei sunt mulți. Și am de făcut o lucrare importantă!”... Aceasta vrea să le spună Corintenilor.

„Ușa deschisă”, prin urmare, arată faptul că credința în Hristos este o chestiune îngrădită într-un anumit loc, se află într-un anumit mediu cu totul străin față de aceasta [față de propovăduirea apostolică, *n.tr.*], iar la un moment dat se deschide o ușă. Ați înțeles? Așadar, Biserica este într-un anumit loc, într-un mediu, îngrădită, și la un moment dat se deschide o ușă. Această ușă care se deschide are scopul de a face cunoscută credința oricui se află în afara acestei porți, a acestei uși, și prin care provine cea cunoaștere, a tot ceea ce există în interiorul acestei uși. Este un loc împrejmuit cu gard și are o ușă. Prin urmare, tot ceea ce există este în interior, va afla, va învăța și spațiul din afară; în acest fel, spațiul exterior va afla tot ceea ce există în Biserică. Și, în consecință, atunci când spațiul din afară va afla ce există în Biserică – prin poartă –, atunci spațiul din afară va deveni și acesta Biserică, și astfel spațiul credinței se va mări. Vom scoate ulucile împrejuririi – ca să folosesc această expresie – și le vom duce mai în afară, pentru că acum spațiul împrejmuit se mărește; pentru că, deschizând ușa, aceia care se află în interior au vorbit despre credință, au atras oamenii care erau afară și i-au adus în interior. Ce înseamnă ca i-au adus în interior? I-au încorporat. Așa s-a mărit Biserica, iar gardul împrejmuitoare s-a lărgit.

Această lărgire nu înseamnă că au încetat să mai existe garduri. Mai există garduri, dar spațiul împrejmuit este mai larg, și mai există și „poarta”. Nici gardul nu lipsește sau, mai degra-

⁴²⁵ Cf. *Fapte* 20, 31.

⁴²⁶ *I Corinteni* 16, 8-9.

bă, are datoria să nu lipsească, nici „ușa”; și aceasta are datoria să nu lipsească vreodată. De ce? Pentru că intrarea celor ce sunt în afara ușii trebuie să se facă în urma unor premise. Și de ce sunt aceste premise? Aceste premise sunt ca să nu existe niciodată o identitate de stare între exterior și interior; pentru că, dacă există o identitate de stare între interior și exterior, atunci înseamnă că Biserica a înghețat⁴²⁷.

Într-un mod foarte nimerit un ermineut mai nou a dat următorul exemplu: Biserica este un cazan în care fierbe apă – este căldura credincioșilor Bisericii. Deodată însă cade în cazan o mare cantitate de apă rece, fierberea încetează, și după aceea este cu neputință să urce temperatura și să se creeze iarăși starea de fierbere.

Aceasta s-a întâmplat atunci când Biserica a devenit liberă și a început să nu mai existe un control riguros la intrarea celor din exterior, prin exigența catehizării. Pentru că Biserica a devenit liberă, foarte mulți au intrat în ea cu o anumită lejeritate. Deodată a scăzut fierberea acelei râvne a creștinilor, pentru că au intrat în Biserică foarte mulți care nu aveau râvnă; au intrat fără cateheză, au intrat într-un mod ușuratic, fără cunoaștere. Rezultatul a fost acela că s-a creat o identitate de stare între spațiul exterior și cel interior, o identitate de stare între credință și necredință, adică Biserica s-a răcit⁴²⁸!

⁴²⁷ Pr. Athanasie are în vedere aici în mod evident noțiunea de *echilibru termic*. Așadar, atunci când două corpuri vin într-un contact între ele, se transferă căldură de la cel mai cald la cel mai rece. După un anumit interval de timp cele două corpuri dobândesc aceeași temperatură, a survenit echilibrul termic. Temperatura finală, comună celor două corpuri, depinde de masele celor două corpuri, de materiile din care sunt constituite și de temperaturile lor inițiale. În fiecare caz, corpul mai cald devine totdeauna mai rece.

⁴²⁸ Odată cu sfârșitul prigoanelor și după decretul de toleranță religioasă din anul 313, Biserica și-a deschis porțile sale pentru toți, și astfel foarte mulți oameni de alte religii au devenit creștini din motive interesate, egoiste, aspirând probabil la demnități și funcții publice. Mai târziu, atunci când în imperiu a devenit religie oficială, un mod de abordare a popoarelor vecine a fost și creștinarea lor, fapt care de multe ori s-a făcut prin niște demersuri sumare.

Nu mergeți foarte departe; în acest moment toți grecii sunt botezați. Dar sunt ei toți oameni credincioși? Sunt toți credincioși? Nu sunt! De ce? Pentru că au fost deschise ulucile gardului împrejmuitor – ca să nu spun altceva, că aproape au fost scoase ulucile gardului și au fost nivelate! Să nu spun însă aceasta – pur și simplu s-a întâmplat o mare extindere, au intrat cei din afară, cu rezultatul de a scădea temperatura credinței și a râvnii credincioșilor. Acest fapt este unul înfricoșător. Fiți atenți: înfricoșător⁴²⁹!

Imagina „uși” care rămâne „deschisă” descrie într-un mod reprezentativ situația misiunii apostolice a Bisericii.

Pe bună dreptate s-a spus faptul că *Biserica fără misiunea apostolică este o Biserică fără misiune*⁴³⁰!

Scopul misiunii apostolice este continua înnoire a numărului membrilor Bisericii, cu ținta de a îmbiserici întreaga lume, dar și continua instruire a mădularilor (membrilor) Bisericii.

Continua instruire! Pentru că, dacă se presupune că voi ați urmat cândva cateheza, pe vremea când erați copii la școala catehetică, această cateheză nu este suficientă. Nu puteți să spuneți că le-ați învățat pe toate la școala catehetică, și de-acum nu mai aveți nevoie de altceva. Această instruire duhovnicească este o lucrare continuă a Bisericii. Și trebuie ca toți credincioșii, până la moartea lor, să se cultive continuu și să se pregătească pentru Împărăția lui Dumnezeu! Continuu⁴³¹!

⁴²⁹ „În epoca creștină primară intrarea în Biserică era abordată într-un mod foarte serios. Înainte de Botez se făcea o cateheză sistematică; și numai dacă constatau că catehumenul este bine pregătit, abia atunci înaintau la botezarea lui. Există o întreagă grijă pastorală pentru admiterea cuiva în rândurile Bisericii. În acest mod, mai verificau și intenția celui care cerea să fie botezat. Dacă cineva nu avea o intenție bună nu putea să rămână pentru un lung interval de timp în rândul catehumenilor (Mitop. Hierotheos AL NAFAKTULUI, *Cateheza și Botezul celor vârstnici*, Ed. Apostoliki Diakonia, Athena, 1998, p. 21).

⁴³⁰ Vezi și *Ioan* 1, 3-4; *Matei* 28, 19-20; *I Corinteni* 9, 16 ș. a.

⁴³¹ Credinciosul care are conștiință urmărește să aibă un contact puternic cu cuvântul lui Dumnezeu prin studiu, dacă dorește să aibă o propagare duhovnicească reală (*Psalmii* 118, 47). Acest studiu trebuie să se facă pentru totdeauna, pe toată durata

Prin urmare, avem două lucrări, două direcții: cum să-i aducem pe cei din afară prin „ușă”, să-i atragem la credință, și cum să-i cultivăm pe cei ce se află în interiorul „țarcului”, în cadrul Bisericii. În consecință, avem două situații, două misiuni apostolice.

Desigur, ar putea spune cineva că avem următoarele denumiri: *misiune apostolică interioară* și *misiune apostolică exterioară*. Aceste expresii nu sunt foarte corecte; există unele mai corecte; zicem *misiune apostolică* pentru ceva care-i vizează pe cei din afară, și *pastorație* pentru ceea ce se referă la cei din interior.

În acest moment eu nu fac cu voi *misiune apostolică*, ci fac *pastorație*; în vreme ce, dacă am fi mers la oamenii nebotezați, din țările străine, la oamenii care nu au cunoștință de Dumnezeu Cel în Treime închinat, acolo vom face *misiune apostolică*. Cu toate acestea, fie că spunem *misiune apostolică*, fie că spunem *pastorație*, în esență acești termeni coincid; doar că îi numim diferit, pentru o anumită distincție.

Zice Apostolul Pavel în *Faptele Apostolilor*: „Și după câteva zile, Pavel a zis către Barnaba: Întorcându-ne, să cercetăm cum se află frații noștri în toate cetățile în care am vestit cuvântul Domnului.⁴³²” Așadar, mergem să vedem care este starea Bisericii acolo unde am făcut misiunea noastră apostolică. Sunt bine? Stau bine? Pășesc în chip drept? Înaintează?

Însă, atunci când vor merge pentru a doua oară, ar trebui ca aceasta să fie caracterizată drept lucrare pastorală (*pastorație*). Din acest motiv în frazeologia noastră spunem: *a doua călătorie misionară a Sfântului Apostolul Pavel*. Prin urmare, fie spunem *pastorație*, fie *misiune apostolică*, în realitate acestea coincid, doar cu o ușoară distincție, așa cum v-am spus.

vieții noastre, în fiecare zi și întreaga zi (*Psalmii* 18, 15; 118, 117; *Înțelepciunea lui Sirah* 6, 37; *I Timotei* 4, 15). De asemenea, trebuie să fie deplină, nu numai cantitativ, ci și calitativ. Credinciosul trebuie să studieze, să cugete la toate lucrările lui Dumnezeu în profunzime (*Psalmii* 76, 13; 142, 5; 118, 16). Iar folosul din studiul și cugetarea la cuvântul lui Dumnezeu este amplificat la maximum atunci când aceasta nu se întâmplă doar personal, ci și în grup (*Matei* 18, 20).

⁴³² *Faptele Apostolilor* 15, 36.

Însă, atât pentru că mădulele (membrii) Bisericii luptătoare se strămută în Biserica biruitoare, prin moarte – oamenii mor; pleacă din viața prezentă; se instruiesc, se pregătesc și pleacă –, cât și pentru nevoia evanghelizării sufletelor tinere, misiunea apostolică devine o acțiune necesară a Bisericii noastre. Am putea spune că misiunea apostolică este o poruncă a Domnului Însuși, și mai ales este ultima Lui poruncă.

Scrie în *Evanghelia după Matei*: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă.”⁴³³ Să-i învățați să păzească toate câte v-am poruncit vouă. Și în *Faptele Apostolilor* grăiește Domnul: „Și Îmi veți fi Mie martori”, – veți mărturisi despre Mine lumii –, „în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului.”⁴³⁴ Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că Misiunea apostolică este o poruncă. Am să o spun încă o dată: *misiunea apostolică este o poruncă!*

Așa cum, frații mei, primim porunca „cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”, „să nu furi”, „să nu săvârșești adulter”, „să nu ucizi”⁴³⁵, așa primim și porunca „să faci misiune apostolică”. Așa cum te vei spovedi că ai furat, că ai ucis sau că ai făcut fapte imorale, tot așa te vei spovedi și vei spune că: eu nu fac *misiune apostolică*; sunt un om mut și nu zic nimic.

Fiți atenți: poruncile nu sunt zece, ci sunt foarte multe. Dacă veți deschide Noul Testament, de la prima pagină și până la ultima, veți găsi neconținut porunci. Atunci când Domnul zice – sau, mai bine zis, Apostolul Pavel, pentru că este o situație specială a Domnului –, „Bucurați-vă pururea întru Domnul. Și iarăși zic: Bucurați-vă”⁴³⁶, adică „să aveți bucurie”, ce ați spune? Că

⁴³³ *Matei* 28 19-20; *Deuteronomul* 5, 17-19; *Matei* 19, 18; *Matei* 10, 19; *Luca* 18, 20; *Romani* 13, 9; *Iacov* 2, 11.

⁴³⁴ *Faptele Apostolilor* 1, 8.

⁴³⁵ *Ieșirea* 20, 13-15.

⁴³⁶ *Filipeni* 4, 4.

acest îndemn este opțional? Adică, dacă vreau am bucurie, dacă nu vreau nu am bucurie? Nu! Este o poruncă!

Poate că-mi veți replica: „Este o poruncă să mă bucur?”...

Da, este poruncă! Trebuie să fii un creștin bucuros. Dacă nu ești un creștin bucuros, nu ai cunoscut ce înseamnă „sunt creștin”; nu ai cunoscut ce înseamnă „sunt un om mântuit”; nu ai cunoscut ce înseamnă că Dumnezeu mi-a dat fericirea Lui. Așadar, dacă le am pe toate acestea, pot eu să fiu un om întristat?

Ce zice Apostolul Pavel? Oare nu zice „bucurați-vă întru nădejde”⁴³⁷? Fie și numai pentru că aveți nădejdea Împărăției lui Dumnezeu, trebuie să zburați din pricina bucuriei voastre! Nu zice „bucurați-vă întru credință”, ci „întru nădejde”! Pentru că, atunci când îmi spun că-mi vor da un obiect, iar eu cred ce-mi spun, aceasta este doar credință. Însă, atunci când mă bucur de obiectul pe care-l voi primi, atunci nu este credință; este nădejde. Iar nădejdea se leagă cu bucuria.

Nădejdea este o virtute. Și bucuria este o virtute; este rod al Sfântului Duh⁴³⁸. Deci, v-ați fi închipuit vreodată că bucuria este și poruncă? Să vă închipuiți de-acum!... Cu mult mai mult, iubirii mei, este și misiunea apostolică! Și o mulțime de alte lucruri, o multitudine, despre care nu putem să sesizăm că sunt porunci.

Din acest motiv există această uscăciune! Uscăciunea creștinilor noștri! Să privească doar la cele zece porunci. Și cel puțin dacă le-ar fi privit corect, ar fi avut mai multă propășire.

Cu această ocazie, desigur, vă spun că mâine, luni, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom analiza porunca „să nu săvârșești adulter”, și i-aș ruga în special pe toți tinerii și pe bărbați să vină. Sunt doar două cuvinte! Știți ce bogăție și ce vastitate există în această temă? Vă invit să veniți mâine. De la opt la nouă este omilia, de la nouă la zece sunt întrebările, la biserica Sfântului Stelian. Să

⁴³⁷ *Romani* 12, 12.

⁴³⁸ Cf. *Galateni* 5, 22-23.

venim, să fie neîncăpătoare sala! Să cadă draperiile! Să ne revărsăm din biserică! Să veniți. Numai bărbați însă; nu și femei. Nu pentru că nu le primim pe femei; ci doar pentru că sala nu este așa de încăpătoare. Aici cum vă primim? Acolo nu este loc; din acest motiv.

Prin urmare, dacă am privi corect poruncile, nu ar fi vreo obiecție, iubiții mei, că ar putea cineva să se adâncească. Dar nu ne adâncim; observăm poruncile în mod superficial. Zicem: „Ce? Să nu săvârșești adulter? Păi, eu nu am săvârșit adulter”, și s-a sfârșit povestea. Altceva e acum dacă ai cutreierat în curvii, pentru că zici că alt cuvânt este acesta, nu este *adulter*, ci *curvie*!... Altceva este dacă ai cutreierat în fapte perverse și în nu știi ce altceva! ... Altceva, dacă ochii tăi au cutreierat nu știi pe unde și nu știi cum, și pe ce pajiști au păscut ochii tăi și dorințele tale și inima ta!... Și după aceea spui că tu nu ai săvârșit adulter! Ah, iubiții mei, dacă am putea să cunoaștem ce adâncime și ce lățime au poruncile!... Lăsați să fie însă. Din acest motiv sunt făcute catehezele și omiliile; din acest motiv; ca să ne trezim.

Deci, revin la tema noastră. Și către cine a fost dată porunca misiunii apostolice, atunci când a zis „mergând, învățați toate neamurile”? Desigur că nu vedem zicând ceva de felul „vă poruncesc vouă”, ci doar „mergeți”. Aceasta este o poruncă! Poruncă! Însă, către cine a fost dată această poruncă? Către cei unsprezece ucenici? Iar după plecarea din această viață a celor unsprezece ucenici – sau doisprezece, dacă doriți, ulterior – va fi oprită această poruncă? Porunca misiunii apostolice este o poruncă sezonieră, cu caracter conjunctural?

Negreșit nu, iubiții mei! Pur și simplu, această poruncă este dată către toți credincioșii fără excepție.

Așa cum dragostea în primul ei stadiu devine poruncă – aici aș dori să fiți atenți –, la fel și misiunea apostolică. Atunci când zice „să-L iubești pe Domnul Dumnezeuul tău”⁴³⁹, ce este aceas-

⁴³⁹ Deuteronomul 6, 4; 11, 1; Matei 22, 37; Marcu 12, 30; Luca 10, 27.

ta? Este poruncă! Atunci când spune „să-l iubești pe aproapele tău”⁴⁴⁰, ce este aceasta? Și aceasta este poruncă! Ia gândiți-vă, să-i spună soțul soției sale: „Îți dau poruncă să mă iubești.” Ea va zice: „Ce spui tu acolo? Faptul de a te iubi este o chestiune ce ține de poruncă? Sau este ceva care vine de la sine? Creează-mi premisele ca să te iubesc. Tu îmi poruncești să te iubesc?”...

Așadar, pare un lucru ciudat, iubiții mei, să ne dea Dumnezeu poruncă să iubim? Poruncă? Ciudat lucru! Ei, așadar, acesta este primul stadiu. Din momentul în care vei primi porunca să iubești, nu vei rămâne acolo; vei înainta la al doilea stadiu; îți va deveni necesitate faptul de a iubi. Așa și misiunea apostolică; din momentul în care vei primi porunca și vei începe să-L iubești pe Hristos, de atunci nu mai ai nevoie să-ți dea Dumnezeu poruncă; îți va deveni necesitate să faci misiune apostolică⁴⁴¹.

Așadar, ascultați cum spune aceasta Apostolul Pavel în *Epistola întâi către Tesaloniceni*: „Astfel dorindu-vă” – „dorindu-vă” vrea să spună cu o dragoste fierbinte – „pe voi, ne bucurăm să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci și sufletele noastre, pentru că iubiți v-ați făcut nouă.”⁴⁴² Așadar, zice că râvnim și avem dragoste fierbinte, nu să aducem Evanghelia deoarece am primit poruncă de la Hristos să vă evanghelizăm; nu; ci împreună cu Evanghelia vă dăm și inimile noastre, inima noastră!

Ce înseamnă aceasta? Înseamnă faptul că misiunea apostolică, din poruncă, a devenit deja conștiință. A devenit conștiință a misiunii, întrucât atunci când oferi cuvântul lui Dumnezeu pătruns în adâncul inimii tale, rămâi într-o dragoste!

În consecință, atitudinea noastră se cuvine să fie – fiți atenți! – *în același timp credincios, în același timp apostol!* Aceasta aș vrea să rețineți. *Deodată*. În momentul în care ai devenit credincios, în același moment ai devenit și apostol. În același moment; *în*

⁴⁴⁰ Leviticul 19, 18; Matei 22, 37.

⁴⁴¹ *Vezi și I Corinteni 9, 16; Ieremia 20, 9; Romani 1, 14; I Petru 5, 2; Faptele Apostolilor 4, 20.*

⁴⁴² *I Tesaloniceni 2, 8.*

același timp credincios, în același timp apostol! Iată criteriul: dacă nu ești apostol, nu ești credincios. Aceasta înseamnă faptul că te arde credința! Credința nu este pentru tine doar o afacere personală; este ceva ce vrei să transmiți și altuia; altfel te simți prost.

Intru de multe ori, iubii mei, într-un taxi (nu știu dacă este prezent în sală vreun șofer de taxi și mă ascultă acum), ca să merg la școală și să ajung acolo la timp, în fiecare luni, la ora lecției mele, precum și pentru alte nevoi. Mă îngrijesc să am totdeauna în servietă o revistă pe care să i-o dau șoferului și să schimb câteva cuvinte cu el.

– „Aveți copii? Ce fac copiii dumneavoastră? Sunt pe calea lui Dumnezeu copiii dumneavoastră? Mergeți la biserică?

– A, părinte, nu merg la biserică.

– Așadar, ascultați: să mergeți duminică de dimineață la biserică. Încercați și veți vedea cum este. După ora zece, când se termină slujba de la biserică, mergeți la taxi-ul dumneavoastră. Veți vedea cât are să vă dea Dumnezeu de lucru! Și bani se vor găsi în casa dumneavoastră. Încercați aceasta și veți vedea apoi.”

Simt nevoia să spun toate acestea.

Există însă și dați când – nu știu de ce – nu vreau să-mi deschid gura! Fie pentru că merge radioul, fie pentru că șoferul nu are dispoziție să asculte, luați-o cum doriți. Simt atunci în lăuntrul meu că mă roade! Simt că am intrat – zece minute durează toată călătoria; nu este mai mult –, că am intrat într-un autoturism, și nu am folosit acele zece minute! Și simt muștrări de conștiință, pentru că nu am spus un cuvânt acelui om, acelui șofer! Așa trebuie să simțim; vă spun adevărul.

Luați exemplul ereticilor. Nu-i vedeți ce fac? Doar ce se așază lângă voi, și ce fac? Își deschid gura și încep să vorbească. Nu este o rușine pentru noi, care avem adevărul, să nu-l spunem fraților; să nu-i ajutăm pe frați?

Vedeți, așadar, că porunca „mergând, învățați toate neamurile” nu este numai pentru cei unsprezece ucenici; este pentru toți

credincioșii, din toate veacurile și din toate epocile. Și v-am spus: *în același timp credincios, în același timp apostol*; din momentul în care ai devenit credincios, în același timp devii și apostol.

Misiune apostolică, însă, nu înseamnă numai faptul că merg într-un alt loc sau la oameni necunoscuți să-L propovăduiesc pe Hristos. Iubiții mei, omul de lângă noi – ascultați? Omul de lângă noi! – îl așteaptă pe misionarul-credincios să-l conducă spre Hristos, chiar dacă omul de lângă noi este un om botezat. Îl vedeți întristat, îl vedeți îndoliat, îl vedeți într-o anumită stare, nu știu care..., deschideți-vă gura, spuneți-i două cuvinte.

Desigur, îmi veți spune că ar trebui să deținem și o anumită artă a cuvântului.

Să vă spun ceva. Zice un proverb: „Nevoia izvodește arta.”⁴⁴³ Iar eu am să vă spun aceasta cu o modificare la „Iubirea izvodește arta”. Zice Fericitul Augustin: „Iubește și fă ce vrei!”⁴⁴⁴ Dacă iubești, dacă iubești cu adevărat, atunci Îl iubești pe Dumnezeu și nu hulești slava Lui, nici pe aproapele tău nu-l păgubești, atunci, întru iubirea ta, vei deveni înțelept în metodă sau în metode. Înțelept! Nu este nevoie să cunoști literatură pentru aceasta. Vei găsi metodele, vei găsi modurile și vei vorbi corespunzător. Cine îți va descoperi cum să vorbești în chip corespunzător? Dragostea! Dacă iubești și nu dorești să păgubești pe cineva, vei vorbi în chip potrivit.

Prin urmare, iubiții mei, dacă am crezut în Hristos, suntem și noi trimiși ai lui Hristos. Fiți atenți: trimiși în fiecare moment. Reiteriez: trimiși în fiecare moment! *În tot locul și în toată vre-*

⁴⁴³ Potrivit cuvântului „sărăcia arta o lucrează” și „sărăcia ridică artele” (TEOCRIT, *Pescarii*, 21, 1). Cf. „Să facem generozitatea nevoie” (Sf. GRIGORIE THEOLOGUL, *Cuvântarea a XV-a, La Macabei*, PG 35, 924).

⁴⁴⁴ „O dată pentru totdeauna vi se dă o regulă cuprinzătoare: Iubiți și faceți ce vreți. Dacă tăceți, să tăceți din dragoste; dacă strigați, să strigați din dragoste; dacă muștrați, să muștrați din dragoste; dacă arătați milă, să arătați din dragoste; iubirea să fie rădăcina lăuntrică, deoarece din această rădăcină nimic altceva nu poate să odrăsească decât numai bine” (Fer. AUGUSTIN AL HIPONEI, *In Epistolam Joannis ad Parthos*, 7, 8, PL 35, 2033, în: Ieromonah Alexie KARAKALINUL, *Terapia sufletului*, Ed. Armos, 2013, pp. 285-286).

mea! Nu poți să spui: *eu am vorbit și mi-am făcut datoria, am terminat*. De câte ori nu spunem acest *eu mi-am făcut datoria...* Ți-ai făcut datoria?

Din păcate, și eu uneori spun așa. Le spun tinerilor de la Unitatea Militară 303 P.E.B., din Larisa (care mă fac de multe ori să răbufnesc! Sunt copiii epocii în care trăim), le zic, și poate mă îndreptățesc: „Băieți, înțelegeți? O datorie mă aduce în acest loc.” Însă, așa îmi vine să nu mai merg... Dar nu pot. Nu pot să spun că am terminat, că mi-am făcut datoria. Iată, să zicem, dacă nu sunt atenți și nu mă ascultă, eu nu o să mai merg. Nu pot! Mă tem că voi păți ceea ce a pățit prorocul Ieremia.

Știți ce a pățit? Citiți capitolul întâi al cărții sale. Dumnezeu i-a spus să facă misiune, să iasă și să prorocască, iar el a zis: „Doamne, nu pot..., sunt mic.” Ascultați: „Sunt mic, sunt ne-copt... Nu pot!” Și a căzut foc pe oasele lui Ieremia. Foc! Au început să-i tremure oasele! Se simțea foarte rău și nu se putea liniști. A început să vorbească și au încetat să mai tremure oasele sale și să mai fie mistuite de foc⁴⁴⁵.

Aceasta este. Nu putem să spunem vorba aceea: *mi-am făcut datoria, am terminat*.

Ia spuneți-mi, se termină vreodată dragostea? Dacă nu se termină dragostea, nici misiunea apostolică nu se termină. Și nu putem să vorbim despre datorie. Mobilul misiunii apostolice de propovăduire nu este datoria, ci dragostea.

„Cu nimic”, zice Apostolul Pavel, „nu trebuie să fiți datori”... Ascultați: cu nimic! Nici cu ceva financiar, nici cu altceva. Să ne uităm repede și să ne facem datoria – ce lucru important! Ascultați: nu suntem datori; pe cât ne este cu putință, să nu fim datori. Ne întindem mâinile și picioarele doar atât cât putem. Să nu fim datori; să nu ne obișnuim să fim datori, să mergem repede să ne facem datoria. Auziți: repede să mergem să ne facem datoria! Să nu abuzăm de ceva. Să nu spunem cuiva: „dă-mi niște

⁴⁴⁵ Cf. Ieremia 1, 6, 20.

bani”, și să nu-i mai întoarcem vreodată! Fiți atenți, este păcat! Este un lucru înfricoșător!

Așadar, Apostolul Pavel zice: „Nimănui cu nimic nu fiți dator, decât cu iubirea unuia față de altul.”⁴⁴⁶ Ați auzit? Nimănui să nu-i datorați nimic; numai o singură datorie să aveți: să vă iubiți unul pe altul. Numai dragostea este aceea care nu se termină. În consecință, nici misiunea apostolică nu se termină. Creștinul trebuie să conștientizeze faptul că are o continuă datorie a misiunii apostolice care nu se termină.

Nu este nevoie de calități speciale în acest sens. Dacă doriți, este nevoie doar de trei: credința, dragostea și cunoașterea lui Dumnezeu. Credința, dragostea și cunoașterea lui Dumnezeu! Nu este nevoie nici de elocvență, nici de multa cunoaștere și înțelepciune „din afară”, nici de diplome speciale, nici de alte calități. Ai o flacără în inima ta? Crezi în Dumnezeu? Îl iubești? Îl cunoști pe Dumnezeu? Atunci începe să vorbești. Ceea ce vei spune va atinge inimile, pentru că este rodul credinței, al dragostei și al cunoașterii lui Dumnezeu⁴⁴⁷.

Încă – în mod paradoxal! – nici de lucruri materiale nu este nevoie. Știți, astăzi, când vorbim despre misiune apostolică, vorbim numai despre bani. „Avem bani?” Iubiții mei, lucrurile materiale și banii nu sunt necesari pentru reușita misiunii apostolice.

Îmi veți spune poate că am o gândire utopică, că mă aflu în afara realității. Însă o femeie, în primii ani ai creștinismului, a încreștinat o mare parte a Asiei Mici, cu ce ziceți? Cu o cruce din mlădițe de viță-de-vie⁴⁴⁸! Nimic altceva nu a avut. Nimic! Dar

⁴⁴⁶ *Romani* 13, 8.

⁴⁴⁷ Cf. Sf. GRIGORIE THEOLOGUL, Cuvântarea a II-a apologetică, LXXI, PG 35, 480 BC: „Trebuie mai întâi a te curăți și apoi a curăți; a dobândi înțelepciunea și așa a-i înțelepți pe alții; a deveni lumină, și apoi a lumina; a te apropia de Dumnezeu, și apoi a-i aduce pe alții la [El]; a te sfinți, și apoi a sfinți; a îndruma pe cineva cu mâinile, luându-l de mână, a sfătui cu chibzuință”.

⁴⁴⁸ Sfânta Nina cea întocmai cu Apostolii (sec. al III-lea d.Hr.), sora Sfântului Gheorghe Purtătorul de biruință, se trăgea dintr-o familie aristocrată din Capadocia. S-a rugat Preasfintei Născătoare de Dumnezeu să o învrednicească să se închine

și apostolii au cucerit lumea prin sărăcia lor și prin neînsemnătatea lor. Ce au avut apostolii? Au avut mijloace materiale? Au avut pensii? Au avut asigurări? Bani? Credite? Subvenții? Ce au avut apostolii? Nu au avut nimic! În esență, nici de lucruri materiale nu avem nevoie.

Scrie Apostolul Pavel chiar despre felul cum trăiau misiionarii apostolici: „Prin slavă și necinste, prin defăimare și laudă; ca niște amăgitori, deși iubitori de adevăr, ca niște necunoscuți, deși bine cunoscuți, ca fiind pe pragul morții, deși iată că trăim, ca niște pedepsiți, dar nu uciși; ca niște întristați, dar pururea bucurându-ne; ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind; ca unii care n-au nimic, dar toate le stăpânesc.”⁴⁴⁹

Încă mai este semnificativ faptul că Domnul, adresându-Se către episcopul Filadelfiei, îi amintește și-i spune: „Că mică îți e puterea și ai ținut cuvântul Meu și n-ai tăgăduit numele Meu.”⁴⁵⁰ Care este această *putere mică*?

Este posibil să se refere la numărul mic al credincioșilor din Biserica Filadelfiei – pentru că era o Biserică neînsemnată, dinspre latura manifestării exterioare – fie la modestia mijloacelor economice ale Bisericii Filadelfiei, fie la calitățile exterioare și la atuurile episcopului – așa cum este rezistența trupească, așa cum este elocința –, fie mai degrabă se referă la toate acestea; mai degrabă este vorba despre toate acestea.

Ați văzut? „Că mică îți e puterea și ai ținut cuvântul Meu și n-ai tăgăduit numele Meu”! Care „cuvânt”? „Acela că exerciți

cămășii fără cusătură a Domnului. Născătoarea de Dumnezeu, ascultând-o, i-a dat în mână o cruce din mlădițe de viță-de-vie, ca ocrotire față de vrăjmașii văzuți și nevăzuți, spunându-i să meargă în Georgia ca să propovăduiască Evanghelia. Sfânta, atunci când s-a trezit, a văzut că ține în mână ei crucea – care se păstrează până astăzi îmbrăcată în argint în biserica Adormirii Maicii Domnului din Tbilisi, Georgia. Cu ajutorul acestei cruci, sfânta a propovăduit Evanghelia și de asemenea a găsit cămașa cea fără cusătură a Domnului. A făcut multe minuni; însuși împăratul idolatru Mirian a venit la credință, prin minunile pe care sfânta le-a făcut, chiar și lui, care împreună cu sfânta, a cerut de la Constantin cel Mare preoți care să meargă în Georgia și să boteze tot poporul în râurile Koura și Aragvi și să întemeieze Biserica locală a Georgiei.

⁴⁴⁹ II Corinteni 6, 8-10.

⁴⁵⁰ Apocalipsa 3, 8.

misiune apostolică! Eu ți-am deschis ușa, tu ai exercitat misiunea apostolică, și nu ai tăgăduit numele Meu, ci îl înveți, îl propovăduiești și îl mărturisești.”⁴⁵¹

De multe ori Domnul dă o putere mică după lume – după cum sunt cunoștințele, retoricele și altele – astfel încât izbânzile propovăduirii lui Hristos să nu fie izbânzi după lume, ci să fie izbânzi după Hristos⁴⁵².

Apostolul Pavel se caracterizează pe sine însuși drept „neiscusit”, adică neînvățat, spunând: „Și chiar dacă sunt neiscusit în cuvânt.”⁴⁵³ Iar Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuiește: „Pavel neiscusit?... Neînvățat?”⁴⁵⁴

Același apostol scrie în *Epistola întâi către Corinteni*: „Și eu, fraților, când am venit la voi – le zice Corintenilor –, și v-am vestit mărturia lui Dumnezeu, n-am venit ca iscusit cuvântător sau ca înțelept” – ca să vă vorbesc frumos, adică – ... „și eu întru slăbiciune și cu frică și cu cutremur mare am fost la voi, iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adevărarea Duhului și a puterii, pentru ca credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu.”⁴⁵⁵ Poftim!

⁴⁵¹ În fraza „că mică îți e puterea”, acest „că” nu este specific explicativ; nu înseamnă „așadar”; nu este nici cauzal, ca să însemne „pentru că” sau „deoarece”; precum, de asemenea, este o greșală și samavolnicie să nu fie deloc tradus și să se treacă peste el, ca și cum nu ar exista în propoziție. Acest „că” este adversativ, așadar înseamnă „chiar dacă”. Astfel, traducerea corectă este: „chiar dacă ai putere mică, ai ținut cuvântul Meu și n-ai tăgăduit numele Meu”, (Nikolaos SOTIROPOULOS, *Erminia pasajelor grele ale Scripturii*, Ed. Stavros, Athena, 1994, pp. 555-559).

⁴⁵² „Toți cei care trândăvesc și nu lucrează cu râvnă sfântă pentru extinderea Împărăției lui Dumnezeu să nu se justifice că nu au mijloace și aptitudini. Dumnezeu însuși har „tămăduiește neputințele” și „plinește cele cu lipsă”, iar Dumnezeu răsplătește cu mărînimie intenția lor (Nikolaos VASILADIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Ed. Sotir, Athena, 2013, pp. 146-147). „Căci intenția mă mulțumește, și nu pretind cele peste putere” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan Teologul*, PG 106, 215D).

⁴⁵³ II Corinteni 11, 6.

⁴⁵⁴ Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Despre Preoție*, Cuvântul IV, PG 48, 659-672, PG 60, 394 ș.a.

⁴⁵⁵ I Corinteni 2, 1-5.

Se cuvine menționat și faptul că prilejurile le dă numai Dumnezeu. „Iată, am dat înaintea ta ușă deschisă”; Eu ți-am dat și ușa cea deschisă. „Nu ți-ai deschis tu; Eu ți-am deschis ușa”, zice Domnul. Noi nu trebuie decât să descoperim aceste prilejuri și să le exploatăm.

Dacă în lucrarea noastră misionară întâlnim greutăți – pe care negreșit le vom întâlni; este un element al autenticității lucrării noastre misionare să se înfățișeze greutăți –, nu trebuie să uităm faptul că „nimeni nu poate să o închidă pe ea”. Domnul a grăit aceasta: nu poate nimeni să închidă „ușa”. Greutățile sunt greutăți; dar nimeni nu poate să închidă „ușa”, pentru că Hristos este „Cel Ce are cheia lui David, Cel Ce deschide și nimeni nu va închide și închide și nimeni nu va deschide”.

Încă, dacă pieptul credinciosului este apăsător de tumoarea răului și a necredinței și a tăgăduirii, așa cum este în epoca noastră, nu are decât să citească ceea ce i s-a întâmplat Apostolului Pavel atunci când a vizitat Corintul, unde s-a îngrozit de stricăciunea cetății, atunci, la mijlocul secolului întâi, în 51 d.Hr. S-a îngrozit de stricăciunea Corintului – pur și simplu o cetate pornografică – și a spus: Vai-vai...! Să plec, să plec, să plec! Însă Domnul i S-a arătat Apostolului Pavel și i-a spus: „Nu te teme, ci vorbește și să nu taci, căci am mult popor în cetatea aceasta.”⁴⁵⁶ Și a rămas Apostolul Pavel optsprezece luni, propovăduindu-L pe Hristos în Corint.

De asemenea, prorocul Ilie, iubiții mei, se tânguia că a rămas „singur”⁴⁵⁷, în vreme ce o mulțime de popor – șapte mii de bărbați – nu-și plecaseră genunchii în fața lui Baal, și rămăseseră credincioși adevăratului Dumnezeu⁴⁵⁸.

Așadar, niciodată nu trebuie să fie cuprins sufletul nostru de deznădejde.

⁴⁵⁶ *Faptele Apostolilor* 18, 9-10.

⁴⁵⁷ 3 *Împărați* 18, 22; 19, 10 și 14.

⁴⁵⁸ Cf. *III Regi* 19, 14-18; *Romani* 11, 4.

Poate că cineva ar putea spune: „Osteneală pierdută..., osteneală pierdută! Iată, am vorbit, am vorbit... Nu vezi ce fac oamenii acum?”

Aș avea multe istorioare personale să vă povestesc, dar mă mulțumesc cu ceea ce spune Sfântul Ioan Gură de Aur: „Poate îmi vei spune – zice – că acela care a ascultat ieri predica ta, în această seară este în cârciuma de peste stradă și bea vin. Și ce ai izbutit să faci? Îți voi răspunde. Da, este la cârciumă și bea vin; dar nu-l mai bea cum l-ar fi băut dacă nu ar fi auzit predica mea. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că bea vinul, dar îl și roade cu vântul meu. Cele ce i-am spus îl chinuie, iar acestea pot deveni cauza pentru care se va întoarce.”⁴⁵⁹

Cu toate acestea, rezultatul osteneții noastre, iubirii mei, îl putem vedea într-un loc și într-un timp nedeterminate. V-am spus, aș avea multe istorioare să vă povestesc, însă nu ne ajunge timpul. Dar să nu uităm că nu am fost trimiși să treierăm, ci să semănăm. Misionarul nu treieră; Dumnezeu treieră. Noi o să semănăm, noi o să cuvântăm; Dumnezeu va face cele ce urmează; va treiera Dumnezeu în Ziua Judecății. Aceasta este chestiunea lui Dumnezeu; nu este a noastră⁴⁶⁰.

În cele din urmă, în lucrurile nefavorabile, trebuie să ascultăm încredințarea Domnului către Apostolul Pavel când se afla

⁴⁵⁹ „Dar pentru că sunt unii care slăbănesc mâinile celor mulți, care nu aduc nici un folos în viață și mai slăbesc și râvna altora răzând, batjocorind și zicând: «Încetează cu predica! Nu mai cuvânta! Nu vor să te asculte! Nu te mai îngriji de ei!» – , așadar, pentru că sunt unii care grăiesc astfel, am să țin un cuvânt mai lung... Ce vrei să spui, omule? Am făgăduit să-i vânez oare pe toți într-o singură zi? Nu-i oare destulă mângâiere pentru mine dacă am convins numai zece, numai cinci, ba chiar numai unul?... Da, au intrat în crăsmă, dar n-au mai intrat cu aceeași nerușinare! Adeseori, în timp ce se așezau la masă, își aduceau aminte de cuvintele mele, de dojanțele mele; aducându-și aminte de ele, se rușinau, roșeau în cugetul lor și nu mai săvârșeau cu atâta nerușinare cele ce făceau de obicei. Iar dacă cineva se rușinează, dacă osândește faptele sale, atunci fapta aceasta este început de mântuire, de minunată schimbare. În afară de aceasta, am avut de pe urma predicii mele și un alt câștig, și nu mai mic” (Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la săracul Lazăr*, Cuvântul I, traducere de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 2005, p. 25).

⁴⁶⁰ Cf. *Matei* 13, 30; *Apocalipsa* 14, 15; *Ioan* 4, 36-37; *I Corinteni* 3, 6-8.

în Corint și întâmpina greutăți: „Nu te teme..., pentru că Eu sunt cu tine”⁴⁶¹!

Așa, iubiții mei, dacă-L iubim pe Domnul și credem profund în El, noi ne vom porni primii să facem misiune apostolică, înainte să apuce Domnul să ne spună: „Mergi acolo și spune aceea și aceea”, pentru că ne vom fi umplut de râvnă din dragostea noastră pentru Domnul Hristos; acela care iubește este și un om râvnitor.

Prin urmare, vom alerger plini de râvnă ca să cuvântăm despre Hristos, să-L propovăduim peste tot; în casa noastră, pe stradă, în autobuz, la serviciu, în afara orașului, peste tot! Cu timp și fără de timp⁴⁶². Misiunea noastră apostolică va fi cea mai bună expresie a dragostei noastre față de El și față de Biserica Lui.

Duminică, 12 aprilie, 1981

⁴⁶¹ *Faptele Apostolilor* 18, 9-10.

⁴⁶² *Cf. II Timotei* 4, 2.

CATEHEZA A DOUĂZECI ȘI DOUA

(*Apocalipsa* 3, 9-13)

Epistola către episcopul Filadelfiei.

Răspłata misiunii apostolice.

Întreita punere de nume

„Iată, îți dau din sinagoga satanei, a celor care își zic iudei, dar nu sunt, ci mint; iată, îi voi face pe ei să vină și să se închine înaintea picioarelor tale, și vor cunoaște că Eu te-am iubit.”⁴⁶³

Continuăm, iubiții mei, analiza epistolei Domnului către episcopul Filadelfiei.

Episcopul Filadelfiei, așa cum am spus înainte de sărbători, exercitase misiunea apostolică către cei din afara Bisericii, așadar către neamurile idolatre și către iudeii care erau necredincioși.

În cele din urmă, această misiune apostolică pe care o exercitase episcopul Filadelfiei a avut roade? Tot ceea ce se face în numele lui Hristos, iubiții mei, este cu neputință să nu aibă roade, deoarece Însuși Domnul Își ocrotește lucrarea Sa⁴⁶⁴.

Și iată rodirea: Sinagoga, rămânând în necredința ei și în contrazicerea ei și în agresivitatea ei față de Biserică, și fiind caracterizată de Domnul drept „sinagoga satanei”⁴⁶⁵, deja se năruiește. Unii dintre iudei, care nu erau puțini, se întorc la Hristos și recunosc Biserica lui Hristos și pe episcopul Filadelfiei.

⁴⁶³ *Apocalipsa* 3, 9.

⁴⁶⁴ O mulțime de pasaje din Sfânta Scriptură dovedesc binecuvântarea și ocrotirea pe care le oferă Domnul lucrătorilor Săi, dar și lucrărilor lor. Cf. *Psalml* 51, 10; 57, 12; 117, 6-7; 126, 1; 127, 1-4; *Ieremia* 17, 8; *Isaia* 66, 22; *Matei* 13, 4-9; 28-23; *I Te-salonice* 2, 1; *Romani* 8, 28; *Evrei* 13, 6; *II Petru* 1, 8 ș.a.

⁴⁶⁵ *Apocalipsa* 2, 9.

Este demn de luat aminte faptul că această parte a iudeilor care au crezut este dată Bisericii de către Hristos Însuși: iată, îți dau..., nu „sinagoga”, ci „din sinagoga”; nu „pe toți iudeii” – pentru că nu au crezut toți –, ci „pe unii dintre iudeii sinagogii”.

„Iată, îți dau”; Eu, Iisus Hristos, îți dau ție. Prin urmare, osteneala misiunii apostolice aparține episcopului Filadelfiei, iar rodul rămâne totdeauna darul lui Iisus Hristos. Cât de adevărat este acest cuvânt!

Zice Psalmul 126: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce zidesc.”⁴⁶⁶ Dacă Însuși Domnul nu ar zidi casa, zadar-nică este osteneala celor ce zidesc!

Dar și Apostolul Pavel scrie în *Epistola întâi către Corinteni*: „Eu și cu Apollo am lucrat în ogorul lui Dumnezeu; am arat, am semănat, am udat; dar Dumnezeu este Cel Ce a făcut să crească; Dumnezeu este Crescătorul.”⁴⁶⁷

Cu adevărat, iubiții mei, orice lucrare de misiune apostolică, să știm aceasta, dacă dorim să aibă vreo rodire, ar trebui să existe osteneala noastră și binecuvântarea lui Hristos. Nici numai binecuvântarea lui Hristos să fie, dacă nu se ostenesc lucrătorii Săi, nici numai osteneala lucrătorilor, dacă nu binecuvântează Hristos. De aceea, reușitele noastre în lucrarea lui Hristos nu este numai o roadă a osteneții sau a deșteptăciunii, ci este a harului lui Hristos⁴⁶⁸.

Și iată acum marea biruință pentru episcopul Filadelfiei. Această parte a iudeilor care a crezut și care la început era potrivnică și care ocăra și nu primea Biserica, acum nu doar crede, ci, în adevăratul sens al cuvântului, vine și se prosternează la picioarele episcopului și i se închină! Ne face o deosebită impresie ceea ce zice Domnul: „iată, îi voi face pe ei să vină și să se închine înaintea picioarelor tale”⁴⁶⁹, și vor cunoaște că Eu te-am iubit”, adică

⁴⁶⁶ Psalmii 126, 1.

⁴⁶⁷ I Corinteni 3, 6.

⁴⁶⁸ Vezi și Ioan 15, 4-5.

⁴⁶⁹ La acest punct se vede că închinarea onorifică (*proskinesis*) a sfinților, episcopilor, preoților etc. nu numai că este îngăduită, ci și se impune. Despre închinare

vor înțelege că Dumnezeu acum nu iubește sinagoga, ci Biserica. Sinagoga a rămas pustie. A spus aceasta Domnul; a spus aceasta privind de pe Muntele Măslinilor Ierusalimul și lacrimând pentru el, atunci când a grăit: „Ierusalime, Ierusalime,..., de câte ori am voit să adun pe fiii tăi...”, și celelalte: „Iată, casa voastră vi se lasă pustie”⁴⁷⁰, pustie! Vi se lasă locuința voastră, casa voastră, patria voastră, pustie!

Oarecând Dumnezeu avea pronia Lui în jurul hotarelor lor, în jurul zidurilor Ierusalimului..., care atât de mult au fost lăudate aceste ziduri în *Psalmi*, dar și în tot Vechiul Testament. Acum de ce au fost atât de lăudate...

Desigur, pare ciudat faptul că sunt lăudate niște ziduri! Înșă nu sunt lăudate zidurile; este lăudat Dumnezeu, Cel Care ocrotește cetatea⁴⁷¹.

Acum, însă? „Iată, casa voastră vi se lasă pustie”! Catapeteasma templului s-a sfâșiat în două, odată cu răstignirea lui Hris-

(*proskinesis*), a se vedea: Nikolaos SOTIROPOULOS, *Manual împotriva biliastilor*, Ed. Stavros, Athena, 1978, pp. 184-197.

⁴⁷⁰ *Matei* 23, 37-38; *Luca* 13, 34-35. În Vechiul Testament, acela care avea rolul de a-i aduna pe *pușori*, adică pe fiii lui Dumnezeu, pe Israel, era Înșuși Dumnezeu (*Deuteronomul* 32, 11). „Acoperământul aripilor” lui Dumnezeu ocrotea poporul (*Psalmi* 16, 8; 90, 4; *Rut* 2, 12). Numai El putea să-i adune într-un loc, după plecarea în diasporă, în răspândire (*Psalmi* 26, 2; *II Macabei* 2, 7). Înșă Israel în chip nedemn L-a ignorat pe Dumnezeu (*Pildele* 1, 24; *Deuteronomul* 32, 15). Iisus Hristos ne descoperă aici, în Noul Testament, că Acela Care îi aduna atunci pe *pușori*, pe Israel, Care ocrotea poporul cu acoperământul aripilor Sale și putea să-l adune din răspândire era El Înșuși înainte de întruparea Lui. Israelii însă au refuzat să intre sub acoperământul ocrotitor al aripilor Sale și înainte de întruparea Lui, și după. Așadar, Iisus Hristos, pe baza rolului pe care îl are și pe baza lucrărilor/energiilor Sale, Se identifică cu Yahve, cu Dumnezeul Vechiului Testament! Mai cu seamă aleșii lui Hristos în Noul Testament, credincioșii „noului Israel”, ai Bisericii, vor fi adunați de către Hristos, prin îngeerii Săi, la sfârșitul Istoriei, și vor trăi veșnic întru fericirea Lui (*Matei* 24, 46).

⁴⁷¹ Cf. *Psalmi* 50, 20. Biblia îndrăgește să folosească figuri de stil literare expresive. Aici avem figura de stil numită *sinecdocă*, una dintre cele mai sugestive figuri de stil pentru reușita unui cuvânt viu și dens, potrivit căreia un termen este înlocuit de către altul, față de care se află într-o relație nemijlocită. Așadar, ne este înfățișat un termen – zidurile – dintr-un întreg organic – protecția dumnezeiască a cetății – stimulând imaginația noastră să surprindă și celălalt termen, care este ascuns și este trecut sub tăcere – pe Dumnezeu.

tos⁴⁷², și aceasta înseamnă că *altarul*⁴⁷³ va fi pângărit, pentru că Dumnezeu a plecat, harul Lui a plecat. Templul lui Solomon de-acum nu mai este decât o clădire comună; deja nu mai există acolo harul lui Dumnezeu.

Astfel, „cei ce dintre iudei vor veni, se vor închina înaintea picioarelor tale, și vor cunoaște că Eu te-am iubit, o, Biserică! Nu, Eu te-am iubit pe tine, episcopie, ci te-am iubit pe tine, Biserică!” Aici se află o minunată teză apologetică, anume că de-acum Domnul – Yahve Care este Dumnezeu-Cuvântul, Iisus Hristos – nu mai iubește Sinagoga, ci iubește Biserica. Biruință pentru Hristos, dar și bucurie pentru episcopul Filadelfiei, care atât de mult s-a ostenit!

Iubiții mei, aceasta este o lecție foarte importantă pentru noi, anume că trebuie în lucrarea lui Dumnezeu, oricât de dură, oricât de dificilă ar fi ea, oricâte ispite ar introduce diavolul, trebuie să răbdăm și să stăruim în ea. Dacă doriți, roadele, grabnic sau cu întârziere, se vor arăta. Dacă încă mai doriți să vă spun, aceasta nu este problema noastră, nu este lucrarea noastră să treierăm; lucrarea noastră este să ne ostenim în orice sector: la însămânțarea ogorului lui Dumnezeu, la cultivarea și creșterea plantelor, la treierat..., oriunde ne cheamă Hristos. Chestiunea este aceea că întreaga rodire și adunare a roadelor ogorului în hambarele Împărăției cerurilor este doar lucrarea curată a lui Hristos⁴⁷⁴.

Toți cei ce au lucrat în ogorul lui Dumnezeu în orice fel, fie în mod excepțional, ajutând pe cineva pe care l-au întâlnit pe calea vieții lor, fie în mod programatic, făcând o școală catehetică, un cerc de studiu al Sfintei Scripturi, o predică sau orice altceva, se poate să fi încercat – și în mod sigur vor fi încercat – aceste sentimente de bucurie. Uneori încearcă și sentimente de dezamăgire; uneori chiar de adâncă dezamăgire! Dar, în ciuda aces-

⁴⁷² Cf. *Matei* 27, 51; *Marcu* 15, 38; *Luca* 23, 45.

⁴⁷³ Templul lui Solomon. Cf. *Matei* 21, 12 și 23; *Marcu* 11, 15.

⁴⁷⁴ Cf. *I Corinteni* 3, 4-9.

tora, încearcă o adâncă bucurie..., o bucurie care de multe ori se află în spatele dezamăgirii, atunci când aceștia săvârșesc în mod corect lucrarea lui Dumnezeu și știu că Dumnezeu îi întramează să fie împreună-lucrători cu El! Acest lucru este unul foarte important.

Această bucurie ce vine din osteneala misiunii apostolice este prima răsplată pentru episcopul Filadelfiei, dar și pentru fiecare care se ostenește în lucrarea misiunii apostolice⁴⁷⁵. Vor urma alte două răsplăți; iat-o pe a doua:

„Pentru că ai păzit cuvântul răbdării Mele, și Eu te voi păzi pe tine de ceasul ispitei care va să vină peste toată lumea ca să-i încerce pe cei ce locuiesc pe pământ.”⁴⁷⁶ Adică: întrucât ai păzit cu răbdare cuvântul poruncii mele – care este misiunea apostolică – și eu te voi păzi pe tine acum de ceasul acela înfricoșat, care va veni la toți oamenii pământului, de ceasul înfricoșatei ispite, care-i va încerca și-i va ispiti pe toți oamenii.

Care este acest „ceas al ispitei”?

La un moment dat ne este prevestit un rău viitor, pe care desigur trebuie să-l așteptăm. Scopul pentru care este prevestit nu este altul decât pregătirea noastră, potrivit zicerii „gătitu-m-am și nu m-am tulburat”⁴⁷⁷, așa cum se spune în *Psalmul* 118. Să știți acest lucru; trebuie să fim pregătiți. O armă a diavolului este și caracterul surprinzător, neașteptat al evenimentelor. Noi însă trebuie să fim pregătiți pentru fiecare ispită, pentru orice fel de ispită; și atunci când va veni să spunem: *am așteptat-o, am știut despre aceasta*⁴⁷⁸.

⁴⁷⁵ Cf. *Ioan* 4, 36: „Iar cel ce seceră primește plată și adună rod spre viață veșnică, ca împreună să se bucure și cel ce seamănă și cel ce seceră”. O astfel de bucurie a avut și Sfântul Ioan Botezătorul, nemărginită, „deplină” (*Ioan* 16, 24), atunci când și-a dus la capăt lucrarea care i-a fost rânduită, să povățuiască și să predea, ca un alt pețitor, pe mireasa-Biserică a Marelui-Hristos.

⁴⁷⁶ *Apocalipsa* 3, 10.

⁴⁷⁷ *Psalmii* 118, 60.

⁴⁷⁸ Din momentul în care cineva devine creștin intră într-un război continuu, și trebuie să fie gata de luptă. Aceasta grăiește și Sfântul ATHANASIE CEL MARE: „Cu-

Dacă doriți – ca să transfer lucrurile în arta războiului –, care este una dintre armele dușmanului? Elementul surprinzător, neașteptat. De aceea, trebuie să existe pregătire și așteptarea atacului. Atunci când există acestea, atunci când vom zice că suntem cu arma în mână și cu degetul pe trăgaci, atunci avem o mare probabilitate de a câștiga. De ce? Pentru că vom fi pregătiți, vom aștepta din clipă în clipă atacul. Însă atunci când dormim în cortul nostru de campanie, iar când arma noastră am lepădat-o într-o parte, fără să avem nici măcar încărcătorul cu gloanțele în ea, și vine și atacă dușmanul peste cortul nostru de campanie, atunci...? Acesta este atacul surprinzător. Transferați aceasta în spațiul duhovnicesc, să vedeți cum se oștește diavolul și cade asupra noastră fără veste, atunci când nu suntem pregătiți.

Prin urmare: care este acel „ceas al ispitei care urmează să vină asupra întregii lumi”, și care nu-i privește numai pe cei credincioși, ci-i privește pe toți oamenii?

În principiu, drept „ceas al ispitei” este înțeleasă întreaga perioadă a strâmtorărilor, care a început de la Întâia Venire a lui Hristos și va culmina cu ajunul celei de-a Doua Veniri a Lui⁴⁷⁹.

Va fi o ispită care-i va cuprinde pe toți, în special pe creștini.

Vor fi strâmtorările pe care le va aduce Antihristul, precum și ceilalți „antihriști”, pentru că, potrivit Evanghelistului Ioan, „acum s-au ivit mulți antihriști”⁴⁸⁰, mulți antihriști există în lume. Încă, vor exista și consecințele nefaste ale înseși prezenței An-

noscute este ceea ce s-a spus: Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți suflul tău spre ispită; și la aceasta cugetă totdeauna în năvălirile asupra-ți netulburându-te, ci cugetarea la acestea să aducă noblețea” (PG, 489). Cf. *Iisus Sirah* 2, 1.

⁴⁷⁹ „Ceasul ispitei vorbește fie despre prigoana ce s-a făcut împotriva creștinilor de către împăratul Domițian, „care a fost al doilea prigonitor după Nero”, precum povestește Eusebiu în *Istoria Bisericească*. De acest Domițian și dumnezeiescul evanghelist a fost osândit să viețuiască în Patmos; fie despre prigoana lui Antihrist de la sfârșitul veacurilor împotriva creștinilor care va fi în toată lumea, ucigătorul creștinilor” (ARETHA, *Comentariu la Apocalipsă*, PG 106, 557; Cf. Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 248).

⁴⁸⁰ I Ioan 2, 18.

tihristului ca pedeapsă dumnezeiască pentru fărădelegea Antihristului și a celor ce-l urmează pe el⁴⁸¹.

„Atunci va fi”, precum găsește Domnul în *Evanghelia după Matei*, „strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum și nu va mai fi”⁴⁸², strâmtorarea cea mare, care nici nu a fost vreodată, nici nu urmează să fie vreodată! Trebuie să fie înfricoșătoare! Imaginea anticipativă a acestei mari strâmtorări a vremurilor de pe urmă este strâmtorarea asedierii Ierusalimului de către generalul Titus. Este doar o imagine! Atunci când unele mame, din pricina foamei, își mâncau propriii copii⁴⁸³! O imagine! Cât de înfricoșătoare trebuie să fie acea strâmtorare a zilelor de pe urmă (eshatologice)...!

Va fi și ispita credinței, și ispita vieții morale – fiți atenți! Să nu spuneți că sunt departe aceste lucruri. Răul va ajunge la maturitate ca nedreptate, ca ucidere, ca războaie – ceea ce a grăit Domnul: „Și veți auzi de războaie și de zvonuri de războaie”⁴⁸⁴ – ca foamete și boli – „și va fi foamete și ciumă”⁴⁸⁵ – și ca vari-

⁴⁸¹ Foarte mulți părinți descriu în culori sumbre aceste necazuri. Cf. Sf. EFREM SIRUL, *Cuvânt la cea de-a Doua Venire a Domnului, și despre sfârșitul lumii, și la venirea lui Antihrist*, Opere, vol. IV; OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, VIII; Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, XVIII, XIX, XXIII, XXV, PG 106.

⁴⁸² *Matei* 24, 21-29; *Marcu* 13, 19; *Apocalipsa* 7, 14.

⁴⁸³ Cf. IOSIF FLAVIUS, *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*, cartea a VI-a, cp. III, 4, trad. de Gheneli Wolf și Ion Acsan, Ed. Hasefer, 1997, pp. 466-467: „Este vorba despre o femeie din rândul locuitorilor de dincolo de Iordan ..., ea împreună cu mulțimea s-a refugiat la Ierusalim, unde i-a fost dat să trăiască peripecțiile asediului..., și-a ucis fiul, l-a fript și a mâncat jumătate din el, acoperind cealaltă parte pentru păstrarea ei. Cât ai bate din palme s-au și înfățișat răsculații care adulmecaseră blestemul abur al fripturii și au amenințat femeia că dacă nu le va arăta mănecarea pe care tocmai a gătit-o o vor uide pe loc. Dânsa i-a asigurat că le-a pus de-o parte o ciozvărtă bună și a descoperit resturile pruncului ei: un fior de groază a străbătut bandiții, pe care ceea ce vedeau cu ochii lor îi schimbase în stane de piatră. Atunci ea le-a zis: Este copilul meu legitim, fapta îmi aparține. Ospătați-vă, căci și eu am mâncat cu poftă din el! Nu fiți voi mai slabi decât o femeie și mai simțitori decât o mamă! Dacă sunteți atât de pioși, iar jertfa mea vă înspăimântă, socotiți că am mâncat și partea voastră, restul rămânându-mi tot mie”.

⁴⁸⁴ *Matei* 24, 6.

⁴⁸⁵ *Matei* 24, 7.

ate „neorânduiei” – termenul este folosit chiar de Domnul⁴⁸⁶. Și ceea ce este cel mai important: Domnul nu Se va vedea nicăieri⁴⁸⁷! Atunci, așa cum a spus Domnul, mulți se vor sminti în ceea ce-L privește pe El⁴⁸⁸.

Deja în epoca noastră oamenii se scandalizează și zic ceea ce deja Domnul prevăzuse: „Unde este Hristos? Unde este Dumnezeu? Dacă există Dumnezeu, nu vede nenorocirile care există în lume? Dacă Hristos este Dumnezeu, de ce nu pune o rânduială în Biserica Lui? De ce nu pune o rânduială în lume? Unde este Hristos?...” Aceasta este o ispită. Nu se spun astăzi aceste cuvinte, nu este rostită această ispită? Se spun continuu, și mai cu seamă până la saturație!

Iubiții mei, chiar în acest moment există în Biserica lui Hristos situații îngrozitoare. Iar atunci când zicem „Biserica lui Hristos”, să știți că noi suntem. Fiți cu luare-aminte: noi suntem Biserica lui Hristos! Nu sunt..., *ceilalți*; ci noi suntem! Există un haos înfricoșător, un abis al răului! Un rău neînchipuit de mare există la creștinii noștri, cler și popor! Pentru că și preotul este creștin, și mireanul este creștin; de aceea am zis „la creștinii noștri, cler și popor”. Există un abis al răului!

Așadar, voi știți că dăm noi înșine și unii altora imaginea că Hristos nu este Dumnezeu? Și că nu este Dumnezeu, întrucât lipsește din actualitatea Bisericii Sale? „Unde este Hristos? Nu vede ce se întâmplă? Nu vede situațiile de foamete, războaiele, relele, nedreptățile...? Nu vede? Nu vede, încă, în Biserică cum răutatea își face de cap? De ce nu o pedepsește?” Aceasta este prima ispită.

Hristos a spus aceasta în felul următor: „iubirea multora se va răci”⁴⁸⁹. Care a „multora”? Nu a *neamurilor*, adică a *idolatriilor*, ci a creștinilor! „Se va răci dragostea lor.” Și atunci oamenii se vor

⁴⁸⁶ Luca 21, 9.

⁴⁸⁷ Cf. Luca 17, 22.

⁴⁸⁸ Cf. Matei 24, 5, 10, 24; 26, 31; Marcu 13, 6; 14, 27.

⁴⁸⁹ Matei 24, 12.

sminti și vor zice: „Acesta? Nu vezi ce face acesta, egoistul, lacomul – ca să spun așa printr-o expresie populară – acesta care te exploatează, acesta care se străduiește să se îmbogățească în orice mod? Acesta nu are în el nici o urmă de dragoste sau de căldură sufletească, nu are nimic, este un profitor dezgustător! Și merge și la biserică! Uitați-vă la el cum merge!...” Astfel, se vor sminti oamenii și-L vor acuza pe Hristos. Aceasta este una. Vor spune oamenii: „Hristos a eșuat. Îl dezaprobăm pe Hristos. Îl dăm de-o parte.”

De ce ziceți voi că avem o înflorire a ateismului? Ce este ceea ce dă hrană, îngrășământ, ateismului, la scară mondială, în special în lumea creștină? Ce ziceți voi că este?

Este exact acest lucru: este criza pe care o traversează creștinii; este decăderea iubirii. Cel mare îl înghite pe cel mic, fie că este om, fie că este țară; cel mai mare îl exploatează pe cel mai mic și învârtte nenumăratele jocuri ale intereselor sale comerciale în dauna celui mic. Toate acestea pentru ce? Pentru că nu există iubire. Noi creștinii ne-am uzat, traversăm o criză. În consecință, zicem: „Nu-L primim pe Hristos; Îl dezaprobăm. Hristos nu este Dumnezeu.” Prin urmare, ateism⁴⁹⁰!

Cine însă va rămâne drept în credința lui Hristos?

Vedeți că de multe ori în epoca noastră se zice că, în orice fel, trebuie să ne preocupăm să construim lucrurile. Și dacă, pe de-o parte, trebuie să diortosim textele rele din cadrul Bisericii, aceasta este ceva foarte necesar, ca să nu se piardă sufletele; dacă, însă, trebuie să restabilim Biserica prin cărje, precum este politica, precum cultura sau alte lucruri, adică să o restabilim prin manifestări politice sau culturale, atunci am eșuat în chip jalnic! Greșeală! Hristos a zis aceasta: „Atunci când voi veni iarăși pe pământ voi afla credință?” Aceasta este o întrebare;

⁴⁹⁰ Lipsa iubirii naște ateismul, care este fiul autentic al acestei stări, de vreme ce „Dumnezeu este iubire, și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el” (1 Ioan 4, 16). Cf. Ioan 13, 34-35; 17, 11, așa cum afirmă și Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Epistola către Evrei*, III, PG 63, 35.

pune problema în mod întrebător. „Dar Fiul Omului când va veni, va găsi oare credință pe pământ?”⁴⁹¹, adică va găsi creștini drepți în credință?

Iubiții mei, cum simțiți aceasta? Spuneți-mi, cum simțiți această întrebare? V-ați dori să rămânem drepți în credință? Sunt sigur că noi toți în acest moment – noi toți! – am zice din inimă: „Sigur că vrem să rămânem drepți în credință!”

Fiți atenți, însă! Nu este suficient să spună cineva „vreau să rămân drept în credință”; trebuie să creez și premisele pentru aceasta. Trebuie să ne adâncim mult în cuvântul lui Dumnezeu; trebuie să dobândim o adâncă cunoștință a Persoanei lui Hristos, astfel încât, atunci când va veni ispita, *edificiul* credinței noastre să nu cadă. Iar ispita va veni ca ploaia asupra *edificiului*, peste casa credinței noastre! Va veni și dintr-o parte ca un vânt! Va veni și de la temelie ca un râu! Trebuie ca *edificiul* credinței să nu cadă! Aceasta vrea să însemne „stau drept”! Ca să nu cadă însă trebuie să fie întărită pe *piatra* care se numește *Hristos*⁴⁹². Aceasta înseamnă că am o cunoștință personală a lui Hristos. Altfel, iubiții mei, îndată ce va veni prima ploică – ce să mai vorbim de curenți și de râuri... –, prima ploică, prima suflare de vânt, ne va lua ca pe un pai și ne va prăbuși și ne va scufunda în noroi⁴⁹³!

Așadar, drepți! Dar, ca să rămânem drepți, spun încă o dată, întemeiați pe *piatra*, pe cunoștința noastră cu Persoana lui Hristos, aceasta presupune muncă! Muncă! Muncă! Chestiunea credinței nu este vreun subiect întâmplător, nu este vreun subiect academic; nu este ca și când merg la cafenea ca să-mi treacă timpul, iar dacă nu merg acolo, merg în altă parte; nici nu este precum ascultarea unei predici sau îmbiserizarea: „Ei, hai să mergem și acolo...”, să mergem să ascultăm și cuvântul lui Dumnezeu”; *ci este muncă!*

⁴⁹¹ Luca 18, 8.

⁴⁹² Cf. Matei 16, 18. Vezi și Daniel 2, 34; Fapte 4, 11; I Corinteni 10, 4; I Petru 2, 7.

⁴⁹³ Cf. Matei 7, 24-27.

La școală cum mergem? Ne luăm ghiozdanul, ne luăm cărțile, ne luăm creioanele, ne așezăm în bancă, luăm și absențe, ni se pun note, ne ridicăm, suntem examinați, scriem teze, și astfel avem sau nu avem promovare. Acolo de ce facem așa? Pentru că este o chestiune serioasă. Dar aici nu este una serioasă? Avem de muncit, iubii mei! Să luăm lucrurile în serios!

Să nu spunem vorba aceea obișnuită, pe care mulți o spun, dacă le zici că Hristos a înviat, că vor învia și cei morți și că trebuie să trăim o viață duhovnicească, iar aceștia îți răspund: „Ei, toate acestea sunt lucruri bune!” Dar nu te-am întrebat, fratele meu, să ne spui dacă este bine sau nu; ci acestea despre care spui că sunt *bune*, pornește-le, pune-le în practică, pune început. Iar începutul este pocăința. Pocăința! Așadar, aceasta trebuie să facem, dacă vrem să rămânem drepți. Dar, în calitate de consecințe ale acestei necredințe, va fi și o viață abisal de strică, de depravată, a cărei provocare determinantă va fi (necredința), așa cum de asemenea se întâmplă și astăzi. Este al doilea braț al ispitei. Primul braț este chestiunea credinței; cel de-al doilea este ispita vieții morale și duhovnicești.

În ceea ce privește această ispită, cine va rămâne drept, atunci când astăzi există atâtea Sirene, peste tot Sirene? La orice colț de stradă v-ați întoarce, Sirenele cheamă la păcat!

Deschideți, vă rog, cartea *Înțelepciunea lui Solomon* și citiți, și veți vedea cum descrie, într-un mod foarte realist, înțeleptul Solomon aceste Sirene ale păcatului.

„Copilul meu, vezi? Fiul meu, ascultă-mă. O vezi pe această femeie cu bărbat, căsătorită? Te așteaptă în piață pe tine. Atunci când te va vedea, îți va spune” – voi face o încercare de descriere; însă acolo se află realismul, în textul pur – îți va spune: „Pe tine te așteptam, și s-a deschis inima mea când te-am văzut. Știi, bărbatul meu este plecat într-o călătorie îndepărtată. Casa mi-am pregătit-o foarte frumos; am înăuntru covoare din Orient și arome. Vino diseară, toată noaptea va fi a noastră, să ne îmbătăm

în plăceri! Vino. Fiul meu – zice înțeleptul Solomon – fi atent! Vistiериile acestei femei sunt vistiериile morții”⁴⁹⁴!

Și așa cum scrie în mod simbolic într-o poezie un poet contemporan, deja de puțină vreme plecat dintre noi: „Să plecăm din palatul lui Lymbilamalah!”⁴⁹⁵ Lymbilamalah – nume simbolic – este aceea care înnebunește, este personificarea plăcerilor, a *sirenelor*! Și, desigur, acestea sunt multe: de la micuța tavernă cu pământul de ouzo, cafenelele, discotecile și petrecerile, până la jocurile de cărți, bețiile, drogurile și diferitele feluri de desfrânare! Toate acestea sunt astăzi multe și marile *Sirene*.

Și-i auzi pe oameni că-ți spun: „Dar toți fac aceasta; oare eu voi face altceva?”

Însă, atunci când toți cad, tu nu ai vrea să stai drept? Atunci când toți suferă de gripă într-o epidemie, nu ai vrea ca tu să nu contactezi gripă? Atunci când toți prietenii tăi, toți proprietarii de magazine din oraș, suferă pierderi comerciale, nu ai vrea ca tu să-ți ai banii asigurați? Atunci când se întâmplă un cutremur și cad toate casele, nu ai vrea ca a ta casă să fie dreaptă și bine ancorată? În toate acestea să stai drept pentru că nu vei invidia căderea altora, și ce să invidiezi în chestiunea distracțiilor și a plăcerilor?

Frații mei, drepți! Frații mei, trebuie să rămânem drepți! Să rămânem drepți! Va rămâne drept acela care va avea „răbdarea lui Hristos”⁴⁹⁶. Și care este această „răbdare a lui Hristos”? Este răbdarea pe care mi-o dă Hristos, pe care și El Însuși a arătat-o. Este răbdarea în ironii, este răbdarea în caracterizările amare – ca să nu mai spun care sunt aceste caracterizări amare, despre cum vor oamenii lumii acesteia să mă înfățișeze –, în caracterizările amare, dar înainte de orice în aceste variate atacuri ale ră-

⁴⁹⁴ Cf. *Pildele lui Solomon* 7, 1-27.

⁴⁹⁵ Probabil că este vorba despre vrăjitoarea Circe, care prin licorile ei magice a încercat să-l înnebunească și să-l încante pe Odiseu (Ulise), ținându-l lângă ea, în palatul ei.

⁴⁹⁶ Cf. *II Tesaloniceni* 3, 5.

ului, care sunt plăcerile și interesele – o, interesele! –, interesele economice, și multe altele.

Știi că masoneria este exact o astfel de ispită și că foarte mulți sunt aceia care intră în rândurile ei, doar ca să aibă favoruri sociale, să aibă promovări profesionale și succes și ascensiune pe scara socială? Cunoașteți acest lucru? Așadar, ce este masoneria? Este o ispită? Atunci când tu spui acel *nu!* masoneriei, care te cheamă să te înregistrezi în rândurile ei, să nu te deranjeze faptul că nu avansezi; să nu te deranjeze că te supun unui exclusivism economic și-ți creează probleme. Un singur lucru să te intereseze; să nu te tulburi și să zici: „Cum voi dobândi demnitate? Și cum voi dobândi poziții sociale, și relații, și promovare lumească?” Aceasta este valoarea cunoștinței noastre cu Hristos.

Acestea toate sunt *rebuturi*. *Rebuturi!* Dacă în mod real îl cunoșc pe Hristos, voi spune: „Și voi, și propunerile voastre cenușă să vă faceți, rebuturi să vă faceți, pentru că așa sunteți! Eu nu-L tăgăduiesc pe Domnul meu; rămân drept; de o mie de ori de așa muri pe o rogojină!”⁴⁹⁷

Nu fac altceva decât să transmit întocmai o expresie pe care au spus-o cândva niște masoni unei persoane, și mai cu seamă unei persoane din Biserică, în Arghirokastro din Epirul de Nord: „Vei muri pe o rogojină.” Și acea persoană a răspuns: „Atunci să mor pe rogojină!”... Și a murit pe rogojină!

Nu are însă importanță, pentru că tot ceea ce oferă lumea, iubiții mei, sunt *rebuturi!* Apostolul Pavel a văzut toate acestea și le-a înțeles, pentru că a cunoscut Persoana lui Hristos. Iar atunci

⁴⁹⁷ Aici ne minunăm de părintele Athanasie pentru duhul său eroic, care a suferit multe prigoane din pricina poziției sale izvorâte din marea sa dragoste pentru Hristos. Cf. THEODORIT AL CIRULUI, *Comentariu la Cântarea Cântărilor*, PG 81, 109C: „Acestea (cuvintele) seamănă cu cele scrise de fericitul Pavel Corintenilor: *Deci dar le și socotesc pe toate gunoaie ca pe Hristos să-L dobândesc* (Filipeni 3, 7-8). La fel și: *Cu Hristos împreună m-am răstignit, și nu mai viețuiesc eu, ci viețuiesc într-un mine Hristos* (Galateni 2, 20). La fel și: *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Strămtorarea, sau foamea, sau prigoana, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia?*, și așa mai departe”, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, p. 87.

când a cunoscut Persoana lui Hristos, a grăit: „pe toate le socotesc gunoaie, ca pe Hristos să-L câștig.”⁴⁹⁸

Continuăm: „Vin degrabă; ține ce ai, ca nimeni să nu ia cununa ta.”⁴⁹⁹

Acum vine Domnul să dea cea de-a treia *făgăduință-răsplată* episcopului Filadelfiei, care a arătat o atât de mare activitate misionară și răbdare; aceasta este *cununa vieții*; iar *cununa vieții* înseamnă tot câștigul și plata din viața viitoare⁵⁰⁰.

Grăiește Domnul, în cartea *Apocalipsei*, la capitolul al douăzeci și doilea, versetul 12: „Iată, vin degrabă și plata Mea este cu Mine, ca fiecăruia să-i răsplătesc după cum va fi fapta lui.” Și în *Evanghelia după Ioan* iarăși zice: „Iar cel ce seceră primește plată și adună rod spre viață veșnică.”⁵⁰¹

Și Domnul vine cu adevărat degrabă. Sfârșitul osteneții și al arșiței zilei vieții acesteia este atât de aproape pentru fiecare dintre noi..., dar și sfârșitul Istoriei este vădit că nu întârzie.

„Ține ce ai.” Ce avea episcopul Filadelfiei? Avea credința, buna mărturisire și lucrarea de misiune apostolică.

„Ține ce ai.” Prin acest verb puternic, *a ține*, vrea să-i amintească episcopului faptul că era cu puțință să piardă ceea ce lucrase. „Ține bine ceea ce ai, să nu o pierzi!” Și ce este ceea ce, pentru chestiunea în discuție, ne face să pierdem ceea ce am lucrat? Lipsa atenției și nepăsarea. Am să repet: *neatenția și nepăsarea!*

De aceea consemnează Sfântul Evanghelist Ioan în *A Doua Epistolă Sobornicească*, versetul 8: „Păziți-vă pe voi înșivă ca să nu pierdeți ceea ce ați lucrat”, „ci să primiți plată deplină”. Așadar,

⁴⁹⁸ *Filipeni* 3, 8. Termenul exact folosit de Apostolul Pavel în acest verset este cel de *σκόβαλα*, care înseamnă „rebuturi”, ceea ce vrea să arate faptul că lumea ne oferă ceva cu totul netrebnic. Un rebut este ceva chiar mai netrebnic decât gunoiul (*n.tr.*).

⁴⁹⁹ *Apocalipsa* 3, 11.

⁵⁰⁰ Cf. *Cateheza a douăsprezecea*, a precedentului volum. „În general, cununa, în opoziție cu diadema împărătească, era simbolul răsplății, al biruinței și al bucuriei. În afara întrecerilor atletice, simbolul cununii trimite la aceia care participau la mesele cultice și socoteau faptul că prin cununi ei se împărtășeau de însușirile dumnezeiești”, (Sot. DESPOTIS, *Apocalipsa lui Ioan*, p. 111).

⁵⁰¹ *Ioan* 4, 36.

vedeți cum ne vestește, prin scrierile Sfântului Evanghelist Ioan, Sfântul Duh? Să fim atenți, să nu pierdem ceea ce am lucrat!

Și ce zice aici? „Ca nimeni să nu ia cununa ta.” Ca să nu ia cineva cununa ta. Aceasta amintește de competițiile atletice, unde, așa cum este cunoscut, e încununat doar primul; nu și ceilalți. În-să în Împărăția lui Dumnezeu lucrurile nu stau așa. În Împărăția lui Dumnezeu este încununat și primul, și al doilea, și al nu știu câtelea, și ultimul; toți sunt încununați. Așadar, este încununat și Pavel, și un simplu sfânt, și un simplu nevoitor este încununat. Fiți atenți: toți sunt încununați! Și primul, și ultimul!

Aceasta arată de altfel și parabola „lucrătorilor tocmiți”. V-o amintiți din Evanghelie?

„Un oarecare domn, stăpân, a ieșit să tocmească lucrători. I-a găsit pe unii în piață și i-a întrebat:

– Aveți de lucru?

– Nu.

– Bine, mergeți în via mea, ca să lucrați. Cât vreți ca plată?

– Un dinar.

La ceasul al nouălea a ieșit iarăși stăpânul casei în piață, și i-a găsit pe alții și le-a zis:

– Aveți de lucru? Oare v-a tocmit careva?

– Nu.

– Mergeți în via mea, și ce va fi drept am să vă dau.

La prânz, la ora douăsprezece și la trei, a făcut la fel. După-amiaza la ora cinci, cu oră înainte de a apune soarele, adică cu o oră înainte de a se termina ziua de muncă, a găsit iarăși lucrători în piață. Le-a spus și acestora:

– Mergeți și voi în via mea, și ce va fi drept veți primi.

Apoi, când a mers să-i plătească, i-a plătit pe toți la fel. Și a început să facă plata de la ultimii; le-a dat atâția bani cât s-a înțeles cu primii.

Primii, atunci când au văzut că le dă ultimilor aceeași plată cu care se înțelesese cu aceștia, și-au spus în sinea lor: «Ei, no-

uă acum ne va da negreșit mai mult!» Le-a dat însă la fel ca și celorlalți.

Aceia au protestat și au zis:

– Dar noi am suferit osteneala și arșița zilei, și ne plătești la fel?...

Despre arșiță am mai vorbit; este osteneala vieții duhovnicești în existența noastră. Și le-a spus stăpânul viei:

– Prieteni, nu ne-am înțeles cu atât? Dacă eu voiesc să dau aceeași plată, aceeași plată pentru ziua de muncă și celor din urmă, pe voi ce vă privește? Dacă ochiul vostru este rău, eu sunt bun. Eu plătesc ceea ce cred. Nu sunt ai mei banii? Sau nu am dreptul să întrebuițez lucrurile mele așa cum cred eu? Nu pot?»⁵⁰²

Știți ce înseamnă această parabolă? Fie că intru în Împărăția lui Dumnezeu ca Apostolul Pavel, fie ca un drept care abia se mântuiește, și Apostolul Pavel, și eu care abia de mă mântuiesc primim aceeași plată, care se numește *Împărăția lui Dumnezeu*. Este același lucru; pentru toți⁵⁰³.

De ce, însă, în acest loc zice „fii cu luare-aminte să nu-ți ia altul cununa”? Ce înseamnă aceasta? Oare, cu adevărat, ar exista primejdia ca episcopul Filadelfiei să-și piardă cununa sa⁵⁰⁴?

De la bun început, trebuie să spunem aici următoarele: anume că episcopul aici pe pământ se primejduiește de ceva, precum și fiecare creștin: cumva obosește! Cumva obosește în viața duhovnicească, cumva ajunge la epuizare! În vreme ce un altul, cu aceleași ispite, a putut să stea în picioare.

Prin urmare, vedem că realmente există pericolul de a oboși. Într-adevăr, câți sunt aceia care trebuie să fie întăriți de către

⁵⁰² Cf. Matei 20, 1-16.

⁵⁰³ Cf. Tit 1, 4; Iuda 3.

⁵⁰⁴ Împrejurarea de aici amintește ceea ce s-a întâmplat cu cei patruzece de Mucenici de la Iacul Sevastiei, atunci când unul dintre aceștia s-a împușinat cu sufletul și a părăsit martiriul, concesionându-și astfel locul și cununa sa ostașului gardian, care cu râvnă a pus stăpânire pe ea!

alții, pentru că se află în primejdia de a rămâne pe cale..., deoa-rece au obosit⁵⁰⁵!

Dar este și altceva la care trebuie să fim atenți.

După cum știți, cei ce intră în Împărăția lui Dumnezeu vor fi foarte fericiți. Va exista numai un singur motiv care-i va face să se întristeze. Numai unul. Știți care este acesta, iubiții mei? De ce nu au lucrat mai mult în viața prezentă, pentru a avea mai multă slavă în Împărăția lui Dumnezeu! Pentru că ne spune cuvântul lui Dumnezeu că „stea de stea se deosebește întru slavă”⁵⁰⁶. Și da, pe de-o parte parabola „lucrătorilor tocmiți” arată faptul că toți vor avea toată *plata*, aceeași *plată*, adică vor fi intrat în Împărăția lui Dumnezeu, însă în interiorul Împărăției lui Dumnezeu lucrurile se vor ierarhiza.

Este vreodată cu puțință ca eu, dacă mă mântuiesc și intru în Împărăția lui Dumnezeu ultimul, să stau împreună cu Apostolul Pavel în aceeași slavă? Este vreodată cu puțință? ... Mai este și tema dreptății. Sau dacă doriți și invers, în iad: Este cu puțință ca eu, care doar am spus minciuni în viața mea, am băut și puțin vin, m-am îmbătat uneori, nu am deranjat nici un om, și care intru în iad, să fiu pedepsit în același fel ca Ana și Caiafa sau ca Nero? Este vreodată cu puțință așa ceva? Nu este aici și tema dreptății?

Așadar, iubiții mei, la fel este și în Împărăția lui Dumnezeu: „stea de stea se deosebește întru slavă”. Care este această deosebire? Știți? Poate va spune cineva: „A, prin urmare, există clase, ierarhii și în Împărăția lui Dumnezeu?”

Suntem așezați cu toții în tribunele unui teatru antic; scena este în fața noastră; actorii joacă piesa de teatru. Teatrul are această formă de pâlnie, așa cum sunt teatrele vechi, și vedem toți deopotrivă de bine. Fie că ne aflăm jos de tot, fie la mijloc, fie sus de tot, vedem și auzim foarte bine, pentru că sunetul se

⁵⁰⁵ Cf. Matei 10, 22; Romani 14, 1; 15, 1; I Corinteni 10, 24 și 33; Galateni 6, 2.

⁵⁰⁶ I Corinteni 15, 41.

transmite prin laturile interioare ale pâlniei. Încercați cu o pâlnie ca să vedeți fenomenul. Puneți în centrul pâlniei o lumânare și suflați cât vreți; lumânarea nu se va stinge, pentru că aerul circulă pe lângă pereții interiori ai pâlniei, în consecință la fel va circula și sunetul. Vedem bine, auzim foarte bine, în orice punct al teatrului ne-am așeza.

Dar spectatorii se deosebesc în ceva anume; în pregătirea intelectuală pe care o au ca să înțeleagă piesa de teatru; unul este de la școala primară, altul este de la gimnaziu, altul este de la liceu și altul este de la universitate. Spuneți-mi acum: nu vor înțelege piesa de teatru care se joacă, în mod diferit, fiecare potrivit cu instruirea lui? În mod evident, da!

Așadar, aceasta se va întâmpla, iubiții mei, și în Împărăția lui Dumnezeu; va exista o diferențiere, ceea ce numim „slavă diferită”. Știți ce este această „slavă diferită”? Este faptul că vor exista o mai mare și o mai profundă vedere și cunoaștere a feței, a Persoanei lui Hristos. Sfântul Apostol Pavel va intra mai adânc în Persoana lui Hristos atunci când Îl va vedea, și va primi mai multă fericire și cunoaștere decât mine, care voi intra mai puțin adânc în Persoana lui Hristos atunci când Îl voi vedea, și voi primi mai puțină slavă, adică mai puțină fericire. Aceasta este⁵⁰⁷.

Așadar, spuneți-mi: în acest caz, dacă iubiți cu adevărat slava lui Dumnezeu, nu veți avea nici o invidie? Este singura întristare pe care o vor avea sfinții în Împărăția lui Dumnezeu: „Ah! De ce nu m-am ostenit mai mult în viața prezentă⁵⁰⁸?...”

⁵⁰⁷ Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Epistola către Romani*, 31, PG 60: „De aceea nici la împărăție nu este o cinste deopotrivă pentru toți, nici chiar între ucenicii Domnului nu au fost toți deopotrivă, ci trei dintre ei au fost mai însemnați decât ceilalți; ba încă și între aceștia trei era iarăși o mare deosebire; căci lui Dumnezeu totul îi este cunoscut cu acrivie [iar cunoașterea Lui se întinde] până la cele de pe urmă (eshatologice). Căci, zice, că stea de stea se deosebește în slava (*I Corinteni* 15, 41). Cu toate că toți erau apostoli, și toți vor ședea pe cele douăsprezece tronuri ale Judecării viitoare, și toți le-au lăsat pe ale lor, și cu toții L-au însoțit pe El, totuși, pe trei dintre ei îi lua cu Sine”.

⁵⁰⁸ O mărturie indirectă despre aceasta avem și dintr-o întâmplare a Sfântului Paisie Aghioritul cu Sfânta Mare Mucenită Eufimia, atunci când aceasta l-a vizitat la chi-

Și ajungem acum, iubii mei, la epilogul epistolei.

„Cel ce biruiește, îl voi face pe el stâlp în templul Dumnezeului Meu și afară nu va mai ieși și voi scrie asupra lui numele Dumnezeului Meu și numele cetății Dumnezeului Meu, noul Ierusalim, care se pogoară din cer, de la Dumnezeul Meu, și numele Meu cel nou.”⁵⁰⁹

„Cel ce biruiește”! „Cel ce biruiește”..., care este refrenul din fiecare epistolă, la finalul ei: „Cel ce biruiește” sau „biruitorului”⁵¹⁰! Hristos vrea biruitori ai vieții, așa cum El Însuși a fost, iar nu un învins⁵¹¹. Iar biruitorul este un om dinamic, nu unul pasiv și static, așa cum de obicei sunt catalogați de cei din afară adevărații creștini⁵¹².

Napoleon Lapathiotis, un poet de-al nostru – deja plecat dintre noi –, are o colecție de poezii intitulată *Învinșii vieții*. Vă citesc un fragment dintr-o poezie:

„Noi, noi, ai vieții învinși,
Cu idealurile apuse...,
Și noi, într-o dimineață, ne-am mișcat,

lia lui. La uimirea Sfântului Paisie cum a putut suferi asemenea muceniciei, sfânta i-a răspuns: „Dacă ai fi știut ce slavă au sfinții, ai fi făcut tot ce ai fi putut să sufăr și mai mari muceniciei”, sugerând în chip vădit că ar fi avut astfel o și mai mare slavă (Cf. Ieromonah Isaac AGHIORITUL, *Viața Starețului Paisie Aghioritul*, Ed. Chilieii Învierii, Kapsala, Sfântul Munte, 2004, pp. 224-228).

⁵⁰⁹ *Apocalipsa* 3, 12.

⁵¹⁰ Nu este întâmplător faptul că participiile „biruitor” și „cel ce biruiește” (în limba greacă veche) sunt participii prezente și înseamnă cei ce neconținut se nevoiesc, până la sfârșitul vieții lor. Cf. *Matei* 10, 22; 24, 31; *Marcu* 13, 13.

⁵¹¹ Vezi și *Ioan* 16, 33.

⁵¹² Cf. Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvânt îndemnător la pocăință*, I, PG 60, 693: „N-ai auzit ce este scris, că biruitorul va moșteni bunătățile cele veșnice, așa cum s-a arătat și povestit în *Apocalipsa* lui Ioan, grăind cu Stăpânul a toate și al tuturor sfinților îngeri și arhangheli? Și multe altele și minunate fiind arătate, a sfârșit spunând: Cel ce biruiește le va moșteni pe acestea... De multe lupte este nevoie, fraților, de multe sudori, de multe lacrimi și de multă rugăciune și de smerenie a inimii. În ce chip să prorocim? Ce artă să născocim? Ce metodă să descoperim, ca să nu pierdem acele bunuri arătate prin semne, așa cum i s-a descoperit fericitului Ioan? Pe cine să întrebăm și să ne învețe pe noi felul, cum putem deveni moștenitori ai acelor bunuri negrăite, pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El?”.

Îndată ce câmpul se înroșise,
 Cu ochi în care bucuria se aprindea,
 Și toți bătrâni și mândri precum Cresus!
 – odată cu miezul nopții ne-am întors,
 Cu aripile pline de sânge...”⁵¹³

La sfârșit, acest nenorocit de Napoleon Lapathiotis, după ce a plecat de la Biruitorul vieții, Iisus Hristos, s-a sinucis⁵¹⁴.

Astfel de *învinși ai vieții* avem, iubii mei, falange și batalioane în viața noastră! Falange și batalioane, tocmai întrucât L-au tăgăduit pe Hristos. Tinerii cu drogurile lor, rebelii tineri, tinerii abandonați și neglijăți, ce ziceți? Sunt aceștia sau nu sunt *învinșii vieții*? Tinerii care aleargă în spatele desfrânărilor și plăcerilor de toate felurile – sunt ei sau nu sunt *învinșii vieții*?...

„Cel ce biruiește, îl voi face pe el stâlp în templul Dumnezeului Meu și afară nu va mai ieși.” Pe acela care biruiește îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu și nu-l voi îndepărta niciodată din acest loc.

Aici avem de-a face cu o imagine extrem de expresivă, care arată faptul că cel credincios și *biruitor* va deveni *stâlp în templul lui Dumnezeu*.

În primul rând imaginea *stâlpului* are legătură cu epigraful epistolei, așa cum am analizat data trecută, acolo unde Domnul

⁵¹³ Cf. *Poeme*, Ed. Malliaris, Athena, 2016.

⁵¹⁴ În 1927, printr-o scrisoare deschisă pe care a publicat-o în periodicul *Radicalul*, cerea de la Arhiepiscopul Athenei să fie șters din Biserica Ortodoxă. În 1944 s-a sinucis în casa lui cu pistolul tatălui său, un ofițer de rang superior. El însuși găzduia în casa sa – după cum se pare, cu cunoștința tatălui său – tineri bărbați de la periferia societății. „El însuși socotea homosexualitatea drept ceva fiziologic, cea mai evoluată formă de sexualitate” (Petros Hartokollis, *Idealuri sinucise. Scriitori greci care s-au sinucis*, Ed. Estias, Athena, 2003, p. 74). El însuși consemnează în caietul său de însemnări: „Dacă vreodată mi s-ar da ocazia să-mi scriu autobiografia, ceea ce trebuie să accentuez, înainte de orice, este următorul aspect: că niciodată, în nici un moment al vieții mele nu am socotit un defect repulsia mea funciară față de femeie și atracția mea față de sexul masculin. Ci dimpotrivă, această însușire a mea am socotit-o mereu nu ca pe o slăbiciune, ci ca pe o putere nouă și frumoasă, o tendință progresistă și superioară, pentru care totdeauna am fost mândru! Iar ceilalți să creadă ce vor” (P. Hartokollis, *Idealuri sinucise...*, p. 84).

vorbește despre *cheie* și *ușă*: „Eu sunt Cel Ce țin cheia lui David”, zice; și „Eu ți-am deschis ușă”⁵¹⁵. Însă, *cheie* și *ușă* înseamnă edificiu; prin urmare, dacă vorbește despre edificiu, atunci vorbește și despre stâlp⁵¹⁶.

Filadelfia, așa cum poate aveți în vedere, a fost zidită peste un sol vulcanic și a trecut prin multe cutremure. Într-unul dintre acestea, care s-a petrecut în secolul al XVII-lea d.Hr., și care a fost unul îngrozitor, întreaga cetate a fost dărâmată! În consecință, imaginea *stâlpului*, care este cuprinsă în epistola către o regiune seismică, este una foarte expresivă și arată faptul că, chiar și dacă cutremurul necredinței și al păcatului de toate felurile le dărâmă pe toate la pământ, *biruitorul* lui Hristos este un adevărat *stâlp* și în ispite nu cade⁵¹⁷.

Însă, întrucât aici mai este menționat faptul că *stâlpul* este în templul lui Dumnezeu, trebuie să înțelegem templul lui Solomon, care avea doi stâlpi de aramă arsă în cuptor, în *elam*, adică în pronaos, iar înălțimea lor era de 18 coși fiecare, adică aproximativ 9 metri, și cu perimetrul de 14 coși, adică 7 metri, sau dacă vreți, diametrul lui era de 2,23 m. Aceste elemente le găsim în cartea *III Regi*, capitolul al șaptelea, versetele de la 3 la 9.

Această imagine a stâlpilor templului dădea certitudinea absolută pentru puternica întărire a templului lui Solomon. În consecință, *stâlpul, coloana*, este simbolul stabilității neclintite, dar și al poziției marcante a credincioșilor nemincinoși, și arată caracterul neschimbabil al credinței lor și al virtuții lor pentru totdeauna. Ei nu cad niciodată; sunt *stâlpi*⁵¹⁸!

De vreme ce este cu neputință ca un stâlp să fie luat dintr-o construcție fără ca această construcție să nu se primejduiască să

⁵¹⁵ *Apocalipsa* 3, 7-8.

⁵¹⁶ Cf. *Cateheza a douăzeci și una*.

⁵¹⁷ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 248BC: „Căci biruitorul puterilor potrivnice, stâlp și întărirea a Bisericii ajunge să fie așezat, neclintit având acea temelie [pe Iisus Hristos], potrivit dumnezeiescului Apostol”. Cf. *I Timotei* 3, 15.

⁵¹⁸ Vezi și *I Corinteni* 15, 58.

se prăbușească – din moment ce zice că nu va fi scos acest *stâlp* afară, și din moment ce este vorba despre templul lui Dumnezeu, care se înțelege că niciodată nu se va strica – prin urmare, acest stâlp rămâne totdeauna la locul său. Prin urmare, creștinul este de nemutat, de neschimbat în ceea ce privește locul, imuabil și într-un loc vizibil din toate părțile.

Însă trebuie să vă spun faptul că aici *templul lui Dumnezeu* nu trebuie luat după literă. Dacă avem în vedere capitolul 21 al *Apocalipsei*, la versetul 22, unde vorbește despre *noul Ierusalim*, acolo nu există templu; nu mai există templu! Așadar, trebuie să înțelegem că aici este unul iconic, este o imagine, un cort, care arată faptul că Dumnezeu locuiește în Biserica Sa; așadar, credinciosul devine locuința lui Dumnezeu⁵¹⁹!

Urmează vestirea unei întreite consemnări a numelor în cei credincioși. Unde se va face această scriere a numelor? Se va face pe *stâlp* sau pe fruntea credinciosului. Așadar, zice: „Și voi scrie asupra lui – fie pe cel credincios, fie pe *stâlp*, este același lucru – numele Dumnezeului Meu și numele cetății Dumnezeului Meu, noul Ierusalim, care se pogoară din cer, de la Dumnezeul Meu, și numele Meu cel nou.”⁵²⁰

Exista în Antichitate obiceiul ca stăpânii să-și pună numele lor – uneori cu fierul înroșit – pe fruntea sau pe spatele sclavilor lor, încât aceștia să nu evadeze, adică să devină fugari, ci să-i poată găsi.

Încă, părintele firesc dă numele său copiilor lui, precum Athanasie *Mytilineos*. Acesta este numele meu de familie, adică al tatălui meu; am luat numele tatălui meu. Așadar, tatăl meu, tatăl meu firesc, și-a pus peste mine numele său, încât să spună: „Acesta este fiul meu, este copilul meu.” Soțul, de asemenea, dă numele său soției lui. Fata își schimbă numele și ia numele so-

⁵¹⁹ Cf. *I Corinteni* 3, 16-17; 6, 15; 14, 25; *Ioan* 14, 20-23; *Romani* 8, 9-11; *II Corinteni* 6, 16-18; *Galateni* 2, 20; *Efeseni* 2, 21-22; 3, 17; *II Timotei* 1, 14 ș.a.

⁵²⁰ *Apocalipsa* 3, 12.

țului ei⁵²¹. Dar și stăpânul casei își pune numele său peste animalele sale, peste lucrurile, ba chiar și peste așezările sale.

Prin urmare, faptul de a atribui nume îl arată pe stăpânul și deținătorul aceluia lucru sau al acelei persoane. Așadar, atunci când spune că Hristos atribuie nume credinciosului, aceasta înseamnă faptul că acel credincios aparține lui Dumnezeu!

Așadar, Hristos, punând aici un întreg nume credinciosului, ce ar vrea să exprime?

Primul: atunci când spune „și voi scrie asupra lui numele Dumnezeului Meu”, vrea să arate faptul că cel credincios aparține stăpânului și proprietarului lui, lui Dumnezeu, că el este omul lui Dumnezeu.

Al doilea: „și numele cetății Dumnezeului Meu, noul Ierusalim, care se pogoară din cer, de la Dumnezeul Meu, și numele Meu cel nou”, vrea să spună faptul că cel credincios este cetățean al cetății pe care o denumeste. Așadar cel credincios primește numele cetății al cărei cetățean este, adică e omul *noului Ierusalim*, omul Împărăției lui Dumnezeu.

Și al treilea: atunci când spune „și voi scrie asupra lui..., numele Meu cel nou”, vrea să exprime faptul că cel credincios va primi numele cel nou al lui Hristos. Mai întâi zice *numele Dumnezeului Meu*, apoi *numele cetății Dumnezeului Meu*, în vreme ce acum zice *numele Meu cel nou*⁵²².

⁵²¹ În epoca în care au fost ținute aceste cateheze era un dat faptul că femeia după căsătorie își schimba numele de familie și primea numele de familie al soțului ei. În multe alte țări acest lucru este valabil până astăzi. În țara noastră (Grecia *n.tr.*), la începutul anilor '80 și în cadrul mai larg al egalității celor două sexe, a debutat o serie de schimbări, și de atunci au survenit schimbări în chestiunea modificării numelui de familie datorită căsătoriei. Astăzi o femeie, după căsătorie, păstrează în mod obligatoriu numele de familie al tatălui ei; are însă dreptul – deja consacrat prin Constituție – să-l schimbe, dacă dorește, și să dobândească numele de familie al soțului ei.

⁵²² Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 248CD: „Iar «Dumnezeul meu» după omenire a grăit Cel Ce pentru noi în chip neschimbat carne S-a făcut”. „S-a spus mai înainte că «Dumnezeul meu» să nu fie atât socotită ca o respingere a firii dumnezeiești în Hristos, cât înfățișare a unirii firilor. Căci este de nedespărțit unirea celor două firi, de dumnezeire, zic și de umanitate, în ceea ce privește ipostasul Domnului Iisus, chiar dacă în înțelesul cel înalt, încă și fără de con-

Care este, însă, acest *nume nou* al lui Hristos?

Probabil că este vorba despre numele *Cuvânt* (*Logos*). Pentru că în aceeași carte a *Apocalipsei* se spune despre Iisus că are „nume scris pe care nimeni nu-l știe, decât numai El; și este înfășurat în veșmânt afundat în sânge – este Dumnezeu cel întrupat –, și se cheamă numele Lui Cuvântul lui Dumnezeu.”⁵²³

Dar poate veți spune că noi știm ce este numele „Cuvântul lui Dumnezeu”.

Iubiții mei, putem să spunem „Cuvântul lui Dumnezeu”, dar nu înțelegem multe lucruri. Lăsăm de-o parte faptul că, din perspectivă teologică, s-au scris tomuri întregi de-a lungul Istoriei, în încercarea de a înțelege ce înseamnă Cuvântul lui Dumnezeu! Noi zicem: *Tatăl, Cuvântul, Duhul*. De ce Se numește *Cuvântul*? Este un nume tainic! Care probabil în Împărăția lui Dumnezeu se va descoperi celor credincioși ce anume înseamnă *Cuvântul lui Dumnezeu*, a doua Persoană a Sfintei Treimi! Numai Dumnezeu-Cuvântul cunoaște ce înseamnă acest nume⁵²⁴.

Totuși această întreită atribuire de nume îl exprimă pe omul lui Dumnezeu, pe omul Împărăției lui Dumnezeu, pe omul lui Dumnezeu-Cuvântul Care S-a întrupat. Ce slavă, ce cinste și ce fericire!...

Iubiții mei, pentru încă o dată, către fiecare dintre noi este adresat îndemnul: „Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii.”⁵²⁵

fuzie se arată [unirea]. Căci, își dau una alteia mai presus de înțelegerea omenească în chip foarte intim însușirile cele dumnezeiești [firii] celei omenești, și însușirile cele omenești [firii] celei dumnezeiești” (ARETHA AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 558D). Vezi și *Cateheza a unsprezecea*, explicarea la *Apocalipsa* 2, 7.

⁵²³ *Apocalipsa* 19, 12-13.

⁵²⁴ Vezi și *Isaia* 56, 5; 62, 2; *Apocalipsa* 19, 12-13. Întreita repetare din acest verset a expresiei tandre „a Dumnezeului Meu” (vezi 3, 12 și *Ioan* 20, 17) evidențiază înțelesul lucrurilor la care se referă (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 109). Este vorba despre numele cel mai presus de toate (*Filipeni* 2, 9), așadar, despre un cuvânt care nu poate să exprime realitatea corespunzătoare pe care o arată. Cf. *Psal-mii* 8, 2 și 10.

⁵²⁵ *Apocalipsa* 3, 13.

Așadar, să dăm atenție acestor harisme⁵²⁶ mai înalte, care sunt aceste nume, cele mai presus de ceruri. Să ne dezlipim de-acum de pământ. Să râvnim lucrurile cele adevărate, cele statornice, cele nemuritoare, cele veșnice. Și atunci, împreună cu Apostolul Pavel, vom zice: „Că dacă trăim, pentru Domnul trăim, și dacă murim, ai Domnului suntem.”⁵²⁷ Fie că trăim, fie că murim, aparținem lui Dumnezeu.

Duminică, 3 mai 1981

⁵²⁶ Cf. I Corinteni 12, 31.

⁵²⁷ Romani 14, 8.

CATEHEZA A DOUĂZECI ȘI TREIA

(*Apocalipsa* 3, 14-22)

Epistola către episcopul Laodiceei

„Iar îngerului Bisericii din Laodiceea scrie-i: Acestea zice Cel Ce este Amin, Martorul cel credincios și adevărat, începutul zidirii lui Dumnezeu: Știi faptele tale, că nici rece nu ești, nici fierbinte. Măcar de-ai fi rece sau fierbinte! Astfel, pentru că ești căldicel, și nici fierbinte, nici rece, te voi vărsa din gura Mea. Pentru că zici: Bogat sunt și m-am îmbogățit și n-am trebuință de nimic – și nu știi că tu ești cel nenorocit și cel vrednic de plâns, și sărac, și orb, și gol –, te sfătuiesc să cumperi de la Mine aur ars în foc, ca să te îmbogățești, și veșminte albe, ca să te înfășori și să nu se arate rușinea goliciunii tale, și colir, ca să ungi ochii tăi, ca să vezi. Eu pe câți îi iubesc îi mustru și îi pedepsesc; fii dar râvnitor și te pocăiește. Iată, stau la ușă și bat; dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa, voi intra la el și voi cina împreună cu el și el împreună cu Mine. Cel ce biruiește, îi voi da lui să șadă împreună cu Mine pe tronul Meu, precum și Eu am biruit și am șezut împreună cu Tatăl Meu pe tronul Lui. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor.”⁵²⁸

Am ajuns, iubiții mei, la cea de-a șaptea epistolă a *Apocalipsei*, pe care Domnul i-o trimite episcopului din Laodiceea.

„Iar îngerului Bisericii din Laodiceea scrie-i.”

Laodiceea se afla la sud-est de Filadelfia, la est de Efes și vizavi de cetatea Ierapoleos. Fusese întemeiată de către Antioh al II-lea (261-246 î.Hr.), și în anii *Apocalipsei* comerțul și meșteșugurile

⁵²⁸ *Apocalipsa* 3, 14-22.

ajunseseră în culmea gloriei. Era vestită încă și ca centru al medicinei, mai cu seamă al medicinei oftalmologice⁵²⁹.

Biserica Laodiceei fusese întemeiată de către Apostolul Pavel și probabil prin Epafrast, așa cum ne informează în acest sens *Epistola către Coloseni*, precum și *Faptele Apostolilor*⁵³⁰.

Primul episcop al acestei cetăți, așa cum ne informează cartea a VII-a a *Dispozițiilor Apostolice*, este trecut Arhip⁵³¹. Nu știm dacă atunci când această epistolă a *Apocalipsei* a fost trimisă Arhip încă mai era episcop sau un altul, al doilea sau al treilea după el.

Totuși, starea morală, duhovnicească și materială a cetății se pare că își avea ecoul în viața Bisericii și a episcopului ei. Așadar, era o cetate plină de animație, trăia o viață materialistă, o viață suficientă sieși, autarhică, și se pare că toate acestea își puseseră pecetea și influențau puternic viața Bisericii și a episcopului.

Această epistolă este cea mai bogată, este cea mai frumoasă, dar și cea mai ostilă, iubiții mei, față de toate celelalte epistole; ea îmbină în chip minunat asprimea și causticitatea cu delicatețea.

„Acestea zice Cel Ce este Amin, Martorul cel credincios și adevărat, începutul zidirii lui Dumnezeu.”

Acesta este *proimion*-ul epistolei, care cuprinde patru auto-caracterizări ale lui Hristos, care corespund conținutului epistolei. Iar conținutul epistolei se identifică foarte mult cu imaginile pe care le folosește Domnul, care sunt luate din modul de

⁵²⁹ Cu numele de *Laodiceea* au existat și alte cetăți în Asia Mică. Așa a fost de pildă vechea cetate a Frigiei, între râul Capro și Asopo (Gümüș çay). S-a numit așa de către Antioh al II-lea în cinstea soției sale Laodiceea. Cetatea era renumită pentru prelucrarea lânii, pentru producerea covoarelor, dar în principal pentru școala ei de medicină, datorită căreia aici venea o mulțime de bolnavi pentru sfaturi și terapie. Era de asemenea cunoscută pentru producerea medicamentelor, precum a *cenușii frigiene* și a *colirului*, o alifie specială pentru suferințele oftalmologice. Cetatea a înflorit economic, fiind o răscruce a căilor comerciale. În anul 60 d.Hr., a fost distrusă de un cutremur puternic și s-a reconstruit singură, prin propriile ei venituri și fără ajutorul Romei, fapt care a făcut-o trufașă.

⁵³⁰ *Coloseni* 4, 13. Vezi și *Coloseni* 2, 1; *Fapte* 19, 10.

⁵³¹ *Dispozițiile Apostolice*, VII, XLVI, 14, 3, Ed. Bizanțion, Tesalonic, 1993, p. 384. A fost unul dintre cei șaptezeci de apostoli, ucenic al Apostolului Pavel (cf. *Filipeni* 1, 2).

viață al cetății și din activitățile și îndeletnicirile locuitorilor ei. Așadar: întrucât Laodiceea era un centru comercial, din acest motiv Domnul Se referă la *bogăție*; întrucât era un centru medical și mai cu seamă oftalmologic, Se referă la *colir*; și așa mai departe. Cu toate acestea, trei dintre cele patru caracterizări se relaționează față de *cuvântul* lui Hristos, în vreme ce a patra, față de *lucrarea* lui Hristos.

Prin cea dintâi caracterizare pe care Domnul Însuși Și-o face – Aminul – este caracterizat Însuși Dumnezeu. Mai cu seamă, la *Isaia* (capitolul 65, versetul 16) și înainte de toate în traducerea lui Symah, avem această expresie: *Dumnezeu Amin*⁵³², care înseamnă *Dumnezeu adevărat*. Septuaginta traduce – la versetul din *Isaia* la care v-am trimis – *Dumnezeu adevărat*. Însă, atunci când Iisus zice „Eu sunt amin”, atunci înseamnă că are titlul pe care îl are Domnul, adică Yahve, în Vechiul Testament! În consecință, Iisus Hristos este Yahve⁵³³!

Ați văzut de câte ori v-am accentuat acest punct, atunci când îl întâlnim în Sfânta Scriptură? Și aceasta, ca să sesizați faptul că este folosit până la saturare în Sfânta Scriptură. Așadar, titluri care sunt atribuite lui Yahve, Domnului Vechiului Testament, Îi sunt atribuite și lui Iisus Hristos. Tocmai ca să vă ajut să înțelegeți că hiliaștii (neoprotestanții) se află într-o erezie îngrozitoare, atunci când spun că Fiul este o creatură și nu este Yahve. Iisus Hristos este Yahve! Este Domnul!

Apostolul Pavel scrie în acest sens în *Epistola a doua către Corinteni*: „Căci Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Cel propovăduit

⁵³² Vezi și *Ioan* 14, 6. Traducerea grecească a lui Symah (începutul sec. al III-lea d.Hr.) – precum și a lui Akyla (aproximativ 130 d.Hr.), a lui Theodotion (la mijlocul sec. al II-lea d.Hr.), precum și a altor anonimi – s-a făcut grație iudeilor elinofoni din diaspora, de atunci de când Sinagoga a respins traducerea Septuaginta, din pricina folosirii ei de către Biserica creștină.

⁵³³ O multitudine de versete din Vechiul și din Noul Testament dovedesc faptul că tainicul nume tetragramă (יהוה) Yahve din Vechiul Testament nu îl are doar Tatăl, ci și Fiul și Sfântul Duh. Cf. Nikolaos SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, Ed. Stavros, Athena, 1988, p. 345.

în voi prin noi, prin mine și Silvan și Timotei, nu S-a făcut *Da* și *Nu*, ci *Da* s-a făcut în El; căci câte sunt făgăduințe ale lui Dumnezeu în El sunt *Da* și în El sunt *Amin*.⁵³⁴ Așadar, toate cele pe care le-a grăit Hristos se vor împlini, și nimic nu se va schimba.

Prin urmare, iubiții mei, vedem în chip limpede că Iisus Hristos este *Aminul*⁵³⁵, *Cel Statornic*⁵³⁶, *Cel Adevărat*⁵³⁷, *Yahve*, Domnul, Dumnezeu!

Cele două autocaracterizări ale Domnului care urmează, „Martorul cel credincios și adevărat”, nu sunt decât o clarificare a primei caracterizări, „Amin”, și arată că Iisus Hristos este *Cel Statornic*, este *Cel Credincios*, este *Cel Adevărat*, întrucât este cu adevărat Dumnezeu, și orice zice este *corect*, este *cert*, este *adevărat*, este *da*-ul. Nu este *da* și *nu*, ci este *da*, și este totdeauna *da*, *amin*⁵³⁸.

Aceasta este corespunzător cu ceea ce consemnează Apostolul Pavel: „Credincios este Cuvântul și de toată primirea vrednic.”⁵³⁹ Aici este vorba despre Cuvântul cu majusculă.

Acesta, Cel vrednic de credință Dumnezeu-Cuvântul Care S-a întrupat, este „Începutul zidirii lui Dumnezeu”. Aceasta este a patra autocaracterizare, care se referă la lucrarea, și nu la cuvântul lui Iisus Hristos. V-aș ruga să fim atenți puțin la această autocaracterizare a Domnului, anume că El este „Începutul zidirii lui Dumnezeu”, așa cum Însuși Domnul spune.

Atunci când Domnul Hristos spune că El este *Începutul zidirii lui Dumnezeu*, această caracterizare, care se referă la lucrarea

⁵³⁴ II Corinteni 1, 19-20.

⁵³⁵ Apocalipsa 3, 14.

⁵³⁶ Cf. II Corinteni 1, 21; Evrei 2, 2.

⁵³⁷ Cf. Înțelepciunea lui Solomon 15, 1; Psalmii 84, 12; Ioan 3, 33; 8, 26; 14, 6; 17, 17. Faptele Apostolilor 3, 4 ș.u.

⁵³⁸ Cf. Matei 5, 18; 24, 35. „Iar prin «credincios» adevărul lui Hristos se arată; și mai cu seamă aceea că El este adevărul prin ființă” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 248D). Despre *Yahve Amin* și despre *Iisus Amin*, vezi: N. SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, pp. 260-263, precum și, de asemenea, a aceluiași, *Manual împotriva bătăliilor*, Ed. Stavros, Athena, 1988, p. 49.

⁵³⁹ I Timotei 1, 15; 4, 9.

Lui, nu se limitează numai la întemeierea Bisericii, ci se extinde la orice lucru care a fost creat, fie văzut, fie nevăzut.

Desigur, unii de aici care cunosc Eclesiologia⁵⁴⁰ o să mă corecți și o să-mi spunei că orice a fost creat, fie văzut, fie nevăzut, la final va deveni Biserică⁵⁴¹. Însă eu doar ca să vă lămuresc lucrurile v-am spus așa.

Evangelhia după Ioan menționează despre Domnul Iisus Hristos, următoarele: „Toate prin El s-au făcut, și fără El nu s-a făcut nimic din ce s-a făcut.”⁵⁴² Așadar, toate, și ultima piatră, ultima celulă, ultimul electron, toate s-au făcut prin Dumnezeu-Cuvântul, și fără Cuvântul nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut; prin urmare, El este Ziditorul tuturor!

Cuvântul *început* – *Eu sunt începutul zidirii lui Dumnezeu* – nu înseamnă, potrivit interpretării arianiste, pornirea creației, adică Acela prin Care a început creația, ci Îl arată „pe Cel Ce stăpânește făpturile, [fiind El] cauza cea începătoare și nezidită”⁵⁴³, așa cum frumos tâlcuiește Sfântul Andrei al Cezareei. Adică Hristos este Acela prin Care s-au făcut toate, întreaga creație; este Principiul creației. El nu este obiectul, ci subiectul – ca să vă spun și astfel, folosindu-mă de gramatică. Nu este

⁵⁴⁰ Ramură a teologiei care studiază firea și scopul Bisericii.

⁵⁴¹ Cf. *Matei* 6, 10; *Luca* 11, 2; *Romani* 8, 19-23; *I Corinteni* 15, 23-28; *II Petru* 3, 13; *Coloseni* 1, 16-20.

⁵⁴² *Ioan* 1, 3. Cf. *Facerea* 1, 3; *Psalmii* 32, 6; *Pilde* 3, 19; 8, 30; *Înțelepciunea lui Solomon* 7, 21; *Ioan* 1, 10; *I Corinteni* 8, 6; *Efesenii* 3, 9; *Coloseni* 1, 16; *Evrei* 1, 2; 11, 3.

⁵⁴³ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 249A: „Începutul zidirii lui Dumnezeu, cauza cea începătoare a zidirii [înseamnă]. Căci grăiește Pavel, scriind despre Hristos «Acesta este chipul lui Dumnezeu Celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura». «Mai întâi născut», așadar nu «mai întâi creat». Și David: «din pântec mai înainte de luceafăr Te-am născut», deci nu «Te-am făcut». Și Solomon zice: «mai înainte de toate dealurile am fost născut» (*Pilde* 8, 25). Iar dumnezeiescul Grigorie în Cuvântarea despre Fiul (PG 36, 105BC), pe de-o parte «a fost zidit» trupul Stăpânului cel însușit și mintal să asculte; iar pe de alta că «a fost născut» cu privire la dumnezeire. Așadar, luând mărturii de la astfel de martori, ai zidirii compuse [prin] începutul zidirii, despre care am ajuns să grăim, nimic altceva nu se dorește a arăta decât pe Stăpânul zidirii lui Dumnezeu” (ARETHA AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 561BC).

Acela Care a fost creat primul de Dumnezeu, așa cum interpretează arienii, Arie⁵⁴⁴.

Și să nu uităm, iubii mei, că Arie nu a murit! Iar Arie nu a murit, pentru că nu a murit diavolul! Și diavolul vrea să atace dumnezeirea lui Iisus Hristos, pentru că prin firea Lui omenească Iisus a fost adversarul său înfricoșător și totodată înfricoșătoarea lui osândă în vecii vecilor! Și încearcă diavolul, în orice fel, să atace dumnezeirea lui Iisus.

Prin urmare, iubii mei, Iisus Hristos nu este început – așadar, în calitate de obiect – primul lucru pe care l-a creat, pe care l-a zidit Dumnezeu – *zidesc* înseamnă creez ceva care nu este din ființa mea, în vreme ce *nasc* înseamnă creez ceva care este din ființa mea. Deci Iisus Hristos nu este „începutul zidirii lui Dumnezeu” în acest înțeles, primul lucru pe care îl zidește Dumnezeu, ci este Subiectul, este Acela Care zidește, Principiul creator al tuturor lucrurilor care s-au făcut. Ați înțeles?

Dacă doriți, acest punct este *piatra de lidia*, prin care se judecă învățătura ariană. Acesta este punctul central prin care Arie,

⁵⁴⁴ Arie socotea că Fiul nu este Dumnezeu *după fire* și *după ființă*, de vreme ce este o creatură „în timp” a lui Dumnezeu; însă el îi atribuia o calitate dumnezeiască specială (Jaroslav PELIKAN, *The Christian Tradition: A History of the Development of Doctrine*, 1989, University of Chicago Press, p. 199). El îl socotea pe Fiul drept „zidirea desăvârșită a lui Dumnezeu, dar nu ca una dintre zidiri; făptură născută, dar nu dintre cele născute” (*Epistola lui Arie către Alexandru*, Sfântul EPIFANIE, *Împotriva ereziilor*, PG 69, 7). Arie susținea că Fiul S-a născut nemijlocit din voința Tatălui, în vreme ce celelalte făpturi prin Fiul. Zicea și că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu era primitor de schimbare și de prefacere prin firea Lui, dar ajunge să fie neschimbabil și neprefăcut „prin voința lui Dumnezeu”, de vreme ce prin darul lui Dumnezeu cel mai dinainte hotărât a ajuns „el însuși prin voință neschimbabil și neprefăcut”. Fără însă ca El să participe la ființa lui Dumnezeu. Potrivit Sfântului Athanasie cel Mare, în lucrarea *Împotriva Arienilor*, Arie susținea că: „Dumnezeu n-a fost pururi Tată. Ci a fost cândva când Dumnezeu era singur și nu era încă Tată. Dar S-a făcut mai pe urmă Tată. Și nu a fost pururi Fiul. Căci toate făcându-se din nimic și toate creaturile și făpturile fiind făcute, Cuvântul lui Dumnezeu a fost făcut și El din nimic. Și a fost odată când nu era. Și n-a fost înainte de a Se face. Ci a avut și El un început al creării. Căci a fost, zice, singur Dumnezeu; iar Cuvântul și Înțelepciunea nu erau. Apoi voind să ne creeze pe noi, a făcut pe unul oarecare și l-a numit pe El Cuvântul și Înțelepciunea și Fiul lui Dumnezeu, ca să ne facă pe noi prin El” (Sf. ATHANASIE CEL MARE, *Cuvânt împotriva arienilor*, I, în *PSB 15*, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, 1987, p. 160).

adică diavolul, și-a promovat erezia. Și Sfinții Părinți l-au lovit pe Arie, adică l-au lovit pe diavol. Dar arianismul există totdeauna. Nu a murit, v-am spus, pentru că diavolul nu a murit.

Astăzi, iubiții mei, Europa este ariană. Cunoașteți acest lucru? Foarte frumos scrie despre aceasta părintele Iustin Popovici, în cartea sa *Omul și Dumnezeu-Omul*. Are un articol special, un studiu special, care se referă la arianizanta Europă⁵⁴⁵. De aceea și stărui atât de mult. Și acum când am devenit (Grecia) membru al Uniunii Europene, și a nu mai știu ce altceva, înțelegeți faptul că toate vor fi deja comune. Adică și necredința Europei, și arianismul Europei ne vor sosi și aici, în Grecia, într-un anume fel, astfel încât, încet-încet, vom începe să gândim în acest fel; Îl vom vedea pe Hristos ca pe un important reformator, dar nu ca Dumnezeu-om. Este înfricoșător acest lucru!

Așadar, Hristos este „începutul zidirii lui Dumnezeu”, este Principiul Care creează pe toate, în El este începutul a toate, adică toate își trag începutul lor de la Iisus Hristos, este Principiul creator.

Sfântul Apostol Pavel, în *Epistola către Coloseni*, consemnează într-un mod foarte nimerit: „Că în El – în Iisus Hristos – s-au zidit toate”, toate s-au zidit prin Iisus Hristos, „cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie Tronuri, fie Domnii, fie Începătorii, fie Stăpânii; – acestea sunt cetele îngerești –, toate prin El și înspre El sunt zidite.”⁵⁴⁶ Toate au fost făcute de El și pe socoteala Lui. Dumnezeu tot ceea ce face, face El Însuși, și face pentru Sine Însuși. Așadar, „toate sunt zidite prin El și înspre El”. „Și El este înainte de toate”, și El există înainte de toate, este dincolo și deasupra a toate! Așadar, cum poate fi zidire?... „Și toate”, iar atunci când spune „toate”, le înțelege *pe toate*! Dacă ar fi fost zidire, ar fi fost cuprins între acestea „și toa-

⁵⁴⁵ Sf. IUSTIN POPOVICI, *Omul și Dumnezeu-Omul*, „De la arianismul lui Arie până la noul Arianism european”, Ed. Astir, Athena, 1969, pp. 133-144.

⁵⁴⁶ *Coloseni* 1, 16-17; Cf. *Coloseni* 1, 20; 2, 10; *Efesenii* 1, 21; *I Corinteni* 8, 6; *Evrei* 1, 2-3; *II Corinteni* 4, 4; *Apocalipsa* 1, 17; 4, 6-10 ș.u.

te întru El sunt ținute laolaltă⁵⁴⁷; toate au fost create, dar și stau și sunt menținute prin Hristos⁵⁴⁷.

Acesta este Iisus Hristos! Acesta! Și atunci când ne facem rugăciunea noastră către Dumnezeu-Cuvântul cel întrupat, trebuie să ne cuprindă cuviința! Domnul stelelor! Domnul îngerilor! Domnul tuturor!... O, necuprins lucru!... Aș fi fericit dacă cândva ar percepe conștiința voastră cine este Iisus Hristos! Deci, prin aceste patru caracterizări se încheie *proimion*-ul epistolei și se arată că Acela Care va vorbi în continuare în epistolă este atotputernicul Dumnezeu, iar ceea ce spune este credibil, este adevărat, de vreme ce El este Ziditorul și Domnul a toate.

Și ajungem acum la tema principală a epistolei. Domnul Se adresează episcopului Laodiceei și-i zice: „Știu faptele tale, că nici rece nu ești, nici fierbinte. Măcar de-ai fi rece sau fierbinte! Astfel, pentru că ești căldicel, și nici fierbinte, nici rece, te voi vărsa din gura Mea.”⁵⁴⁸

⁵⁴⁷ „Acest mare adevăr ne este descoperit și de ultimele versete ale Sfintei Scripturi. Așa cum se încheie cartea prorocască a *Apocalipsei* și Însuși Domnul grăiește despre grabnica Sa întoarcere la a Doua Sa Venire și despre Judecata Universală, prin cuvinte de însemnătate crucială propovăduiește: «Eu sunt Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă, începutul și sfârșitul» (*Apocalipsa* 22, 13; 21, 6). Așadar, Eu Iisus Hristos sunt Alfa și Omega; Cel dintâi, Care exist înainte de orice creatură și Cel din urmă, Care voi rămâne totdeauna; Eu sunt Principiul creației zidirilor, dar și Sfârșitul și cel mai înalt scop al lor. În acest fel devine limpede faptul că Biserica nu-l vede în centrul lumii pe om, ci pe Dumnezeu-Omul Iisus. Depășește «principiul omenesc (*anthropic*)» (faptul că așa-numitele *constante universale* au exact acele valori pe care le îngăduie crearea vieții pe pământ, și mai cu seamă a unei vieți raționale, și o schimbare infinitesimală ar fi dezastruoasă pentru ea) și este introdus un altul, mult superior, care ar putea să se numească «principiul *teanropic* (dumnezeiesc-omenesc)»... De aceea și întruparea lui Dumnezeu, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, este «ținta fericită» (sfârșitul) pentru care s-au întemeiat toate. Acesta este scopul dumnezeiesc, gândit mai înainte de începutul lucrurilor, pe care definindu-l spunem că este ținta finală mai înainte gândită, pentru care sunt toate, iar ea pentru nici una” (*Către Talasie, Filocalia* vol. 3, traducere de Pr. D. Stăniloae, R 60, p. 358) (Asterie S. HATZINIKOLAOU, *Omul în mijlocul Universului*, Ed. Sotir, Athena, 1992, pp. 149-151). Cf. Sf. GRIGORIE PALAMA: „Și facerea lumii de la început spre acesta (spre Hristos) a privit ..., prin Care și pentru Care sunt toate, după cum zice Apostolul” (*EITIE* 11, 532). Cf. NICODIM AGHIORITUL, *Eortodromion*, Ed. Stupul Ortodox, vol. I, pp. 311-312.

⁵⁴⁸ *Apocalipsa* 3, 15-16.

Un oarecare scriitor străin scrie: „În aceste versete avem marile cuvinte ale unei clasice intrigi și ale unui emoționant adevăr psihologic.”⁵⁴⁹ Cu adevărat, iubiții mei, aceste cuvinte sunt de o mare forță creatoare; vom vedea aceasta în continuare.

Cine este *cel rece*? Este acela ale cărui credință și dragoste s-au răcit. Așa cum spune Aretha al Cezareei, este „cel lipsit de energia Sfântului Duh”⁵⁵⁰, adică acela care nu are lucrarea Sfântului Duh, omul rece, omul înghețat. Și cine este *cel fierbinte*? Așa cum grăiește Apostolul Pavel în *Epistola către Romani*, cel fierbinte este cel ce își însușește îndemnul „cu duhul fiți fierbinți”⁵⁵¹, acela care are un duh fierbinte, arzător! Însă episcopul Laodiceei nu era nici rece, nici fierbinte, ci căldicel.

Este oare cu puțință să se deprecieze duhovnicia credinciosului, și din fierbinte să devină căldicică? Este oare cu puțință să-L guste cineva pe Hristos, iar după aceea să se comporte ca și cum nu L-ar fi gustat niciodată? Iar după gustarea lui Hristos, să-i întorcă spatele și să flirteze cu lumea și cu cele ale lumii?

Se pare, iubiții mei, că este cu puțință! Și este ceva tragic: majoritatea creștinilor, cel puțin a creștinilor contemporani, este din acest rând și din această stare. Creștinii contemporani, cei mai mulți, nu sunt nici reci, nici fierbinți; sunt căldicei⁵⁵²!

Așadar, este vorba despre un rând de creștini, din mare nefericire, care, așa cum spune prorocul Ilie, „șchioapătă de amândouă picioarele”⁵⁵³. Trăiesc psihologia lui Israil, care, cu ușurința cu care venea la Dumnezeu să I se închine, cu aceeași ușurință se întorcea și către zeii mincinoși, în același fel și deopotrivă, ca să li se închine⁵⁵⁴.

⁵⁴⁹ Este vorba despre Wilhelm Bousset. Cf. P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, Ed. Xapaλ, Π. Συνοδισμός, Athena, 1950, p. 111.

⁵⁵⁰ ARETHA AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 561C.

⁵⁵¹ *Romani* 12, 11.

⁵⁵² Cf. *Evrei* 6, 3-6.

⁵⁵³ *III Regi* 18, 21.

⁵⁵⁴ „Israiliții foarte lesne Îl uitau pe Dumnezeu și încălcau sânta Lui voie. Foarte lesne uitau uimitorile minuni pe care le făcuse Moisi cu puterea lui Dumnezeu de dragul lor și cădeau în idolatrie. Și atunci Dumnezeu, ca să-i înțeleptească, ca să-i facă

La această categorie a credincioșilor, a credincioșilor căldicei, Dumnezeu și lumea, Hristos și Veliar, așa cum grăiește Apostolul Pavel⁵⁵⁵, adevărul și minciuna se pot concilia și pot coexista. Și ceea ce este mai rău: acești oameni, care pot trăi în aceste două lumi, a lui Dumnezeu și a satanei, a adevărului și a minciunii, în același timp pot avea și o mare idee despre ei înșiși și despre religiozitatea lor. Ei cred că sunt foarte importanți și foarte bine plasați!

Am accentuat mai înainte că acești creștini sunt foarte mulți, din păcate, iubiții mei. Strădania pastorală a Bisericii noastre către aceștia, vă încredințez, este una foarte dificilă. Dacă le spuneți să studieze Sfânta Scriptură, vă vor spune că o cunosc! Dacă le spuneți să meargă la Biserică, vă vor spune că ei sunt mai buni decât mulți alții care merg acolo! Dacă le veți spune să trăiască o viață duhovnicească, vă vor răspunde că pentru ei viața duhovnicească este deja starea lor, și nu au de schimbat nimic din ceea ce au. Ce oameni nefericiți!... Egoismul se înalță în fața lor, iubiții mei, ca un zid chinezesc, care nu permite nici un fel de schimbare a harului dumnezeiesc în inima lor. Nimic! Îl împiedică pe Dumnezeu să înrăurească în inima lor, să-i schimbe și să devină oameni cu cunoaștere conștientă, cu cunoaștere de sine. Fiind niște tipi căldicei, incapabili să urce fie și un grad temperatura în termometrul vieții lor duhovnicești, ei se cred cei mai buni dintre oameni și cei mai buni dintre creștini!

Însă spre aceștia vine paradoxala declarație a Domnului: „Nu ești nici fierbinte, nici rece; ești căldicel. Ei, deci, mai de folos

să-și revină și să se pocăiască, a folosit toiaagul pedagogic al necazurilor (*Psalmii* 22, 4). Și atunci «se întorceau și mănecau la Dumnezeu» și, prin Isaia, ziceau: «Doamne, întru necaz ne-am adus aminte de Tine». Ei simțeau și mărturiseau că pricina necazurilor care-i cuprindeau nu era la Dumnezeu, ci în comportamentul lor nerecunoscător, nemulțumitor și necuviincios (*cf. Daniil* 3, 2-7). Iar Dumnezeu, întrucât este «îndurat și milostiv», îi ierta și îndepărta evenimentele strămtorărilor care-i necăjeau și-i apăsau” (din cartea Arhim. Hristofor PAPOUTSOPOULOS, *Cei ce seamănă întru lacrimi*, Ed. Sotir – citare liberă –).

⁵⁵⁵ *II Corinteni* 6, 15.

ți-ar fi să fii rece!” Cu adevărat, o declarație paradoxală: „Mai de folos ți-ar fi să fii rece sau fierbinte”!

Este paradoxală această declarație a Domnului față de episcopul din Laodiceea, pentru că recele, după cum știm, este mai departe de fierbinte, în vreme ce căldicelul este mai aproape de fierbinte; așadar, de ce Domnul preferă recele, iar nu căldicelul?

Psihologia și experiența cu privire la acest aspect, iubii mei, arată că omul rece religios poate să se pocăiască, poate să i se schimbe inima și să devină un om foarte fierbinte. La un moment dat, undeva în viața lui, o împrejurare îl face să primească o schimbare a harului lui Dumnezeu, a „dreptei Celui Preaînalt”⁵⁵⁶, îl schimbă, devine un om fierbinte. Și îl vedeți, ieri era un om imoral, astăzi este neprihănit; ieri își bătea joc de credință, astăzi este foarte evlavios; ieri trăia ca un porc, astăzi se curăță și e curat și spălat. Ce s-a întâmplat? S-a pocăit!

Câte astfel de situații nu avem, iubii mei! Câte nu avem!...

Tâlharul – la Răstignire – din rece, care la început își bătea joc de Domnul, a devenit fierbinte. Amândoi își băteau joc de Domnul, știți. Nu este greșală aici, atunci când Evangheliștii Matei și Marcu spun că ambii tâlhari, cei împreună-răstigniți cu Iisus, „în același chip Îl ocărau și tâlharii”⁵⁵⁷, în vreme ce Luca ne spune că unul a zis „pomenește-mă, Doamne”⁵⁵⁸ și celelalte.

Nu este o greșală, pentru că la început L-au ocărat pe Domnul amândoi. La un moment dat însă, s-a produs o revoluție în sufletul unuia dintre tâlhari, nu și în al celuilalt. Atunci când a văzut că Domnul îi iartă pe cei ce L-au răstignit, când a văzut că Domnul nu înjură, când a văzut îngăduința Lui pe cruce, s-a transformat, s-a schimbat dintr-odată, sufletului a început să fiarbă, și i-a spus celuilalt tâlhar: „Pe cine ocărăști tu? Pe Cel Sfânt? Pe Cel Drept?... Oare noi suntem la fel ca El?... Noi sun-

⁵⁵⁶ Cf. *Psalmii* 76, 11.

⁵⁵⁷ *Matei* 27, 44; *Marcu* 15, 32.

⁵⁵⁸ *Luca* 23, 43.

tem vrednici de moarte; nu și El.” Și s-a întors către Domnul și i-a zis: „Doamne, pomeniște-mă în Împărăția Ta!” Din rece, foarte rece, a devenit dintr-odată soare arzător! Și a intrat primul în Rai!

Aceasta dovedește, iubirii mei, experiența și psihologia. Dimpotrivă, cel căldicel rămâne totdeauna căldicel; rămâne totdeauna acela care nu se clatină din locul lui, pentru că are această mare idee despre el însuși, așa cum v-am spus mai înainte.

Cui se datorează aceasta?

Schițează în chip minunat fenomenul Sfântul Andrei al Cezareei, care zice: „Cel rece, și care n-a gustat credința fierbinte, întru nădejde va fi de multe ori să o întâlnească pe ea.” Omul rece, care nu a gustat credința, la un moment dat gustă puțin, gustă ceva din credință, și îndată zice: „Aceasta este ceea ce căutam!” Și se încălzește „cel care s-a încălzit prin botez cu duhul”; acela care s-a încălzit oarecând prin Botez, „și s-a răcit prin trândăvie apoi”, după ce s-a răcit prin vreo lenevie duhovnicească și s-a neglijat pe sine însuși printr-o negrijă duhovnicească – din aceea de care noi toți pătimim! –, „și-a tăiat nădejdea de mântuire, osândind credința pe care a primit-o”⁵⁵⁹, și după ce a observat ceva urât în credința existentă – adică ceva din cele ce se întâmplă în Biserică, ceva sminteli și altele – „și-a tăiat – zice – nădejdea lui”, a abandonat nădejdea de a se mântui. Și a zis: „Stai calm!... Am fost aproape de preoți și i-am văzut! Uite, acest preot nu crede nimic, acela face așa, celălalt altfel. Stai calm..., nu există nimic!” Ascultați ce zice: „Nu există nimic!” Astfel păstrează o formă de religiozitate, așadar, căldicică, și nimic altceva. Acesta s-a tăiat pe sine însuși; nu are nădejde să se mântuiască. Este înfricoșător! Așadar, să fim cu luare-aminte la acest aspect. Prima cauză a stării căldicele este trândăvia, negrija duhovnicească, lenea.

După această stare, întrucât cel căldicel are bunăvoința de a reîncepe să-și încălzească iarăși viața, începe să observe, așa cum

⁵⁵⁹ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 249B.

v-am spus, anumite lucruri, eventual urâte din Biserică: „Ce este aceasta? Ce este cealaltă?, «osândind credința pe care a primit-o».” Și atunci se autosugestionează din tot ceea ce se întâmplă, își taie propriile nădejdi și se usucă⁵⁶⁰!

Și vine Domnul acum să descopere o falsă simțire, o iluzie a episcopului din Laodiceea... Ah, să-L fi avut și noi pe Domnul lângă noi (dar Îl avem, dacă citim Sfânta Scriptură, atunci când ascultăm cuvântul Lui), ca să ne scoată, iubii mei, din propria noastră iluzie! Toți trăim în mijlocul unor iluzii! Credem că suntem..., dar nu suntem ceea ce trebuie să fim; credem că suntem!

Așadar, Domnul vine să-l scoată din lumea iluziilor pe episcopul din Laodiceea și-i zice: „Pentru că zici: Bogat sunt și m-am îmbogățit și n-am trebuință de nimic”⁵⁶¹, și de nimeni nu am trebuință.

Desigur, aceste lucruri episcopul din Laodiceea le spunea în înțeles duhovnicesc; însă se afla sub influența cetății, care era bogată, întrucât avea industrie meșteșugărească și activitate comercială. Și, după cum v-am spus, cetatea își imprima pecetea sa – ceea ce se întâmplă și astăzi – în viața episcopului și în viața creștinilor din cetate. Vedeți? Nu ne aflăm în afara influenței situației care există. Urcă indicele costului vieții, scade indicele costului vieții; urcă dolarul, scade dolarul, aurul și celelalte; ne reglementăm viața noastră în mod analog, și credința noastră în mod analog!

Așadar: „Zici – continuă Domnul – că n-am trebuință de nimic, și nu știi că tu ești cel nenorocit și cel vrednic de plâns, și sărac, și orb, și gol”! Înfricoșătoare descoperire!

⁵⁶⁰ „Fierbinte” este cel ce arde cu duhul. Căci zice dumnezeiescul apostol: „cei ce ard cu duhul” (*Romani* 12, 11). Iar „rece” este cel lipsit de lucrarea și cercetarea Duhului Sfânt. Iar tu ești căldicel, zice. Căldicel îl numește pe cel ce se împărtășește cu Duhul Sfânt prin Botez și stinge harul prin lenevire și prin grija de cele vremelnice. Poruncă dumnezeiască este și aceasta: „Duhul să nu-l stingeți!” (*I Tesaloniceni* 5, 19) (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 57). Vezi și Sf. IOAN SCĂRARUL, *Scara*, Cuvântul al XVII-lea, „Despre akedie”.

⁵⁶¹ *Apocalipsa* 3, 17.

La gândiți-vă, iubiții mei, aici la masa la care stau acum, să fie unul dintre voi proroc și să-mi spună: „Ce stai și vorbești, părintele meu, acum aici? Îți voi spune eu cine ești: ești un ins vrednic de milă, sărac, și orb, și gol”! Și cum vom putea să avem încredere în el? Când acela va descoperi și alte lucruri exact aici. Și atunci..., atunci cum voi mai sta eu în fața voastră?... Însă, în loc să ne gândim cum voi sta eu în fața voastră și cum veți sta voi în fața mea, am să vă spun un singur lucru: mai bine să ne gândim cum vom sta în fața Domnului. Aceasta să ne intereseze, iubiții mei⁵⁶².

Totuși, deși credem că suntem ceva, vine Dumnezeu să descopere care este sinele nostru adevărat. De aceea, să ne grăbim să descoperim propriul nostru sine înainte să ni-l descopere Domnul Însuși, și mai cu seamă aici pe pământ, în fața oamenilor, și în Ziua Judecății.

Cu toate acestea, este semnificativ acest cuvânt pe care îl zice episcopul, anume că „m-am îmbogățit și n-am trebuință de nimic”. Iubiții mei, nu numai din perspectiva nivelului duhovnicesc să nu spună nimeni aceasta, dar nici din perspectiva celui

⁵⁶² Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți ne învață că pomenirea morții și a Judecății, pe de-o parte, ne înfrânează de la păcat, pe de alta, ne mișcă să lucrăm virtuțile. „Zis-a avva Evagrie: Totdeauna să-ți amintești Judecata cea veșnică și să nu uiți că vei muri; astfel în suflul tău nu va exista vinovăție... Zis-a avva Ilie: Eu de trei lucruri mă înfricoșez totdeauna; atunci când va ieși suflul meu din trup, atunci când mă voi afla în fața lui Dumnezeu și când va ieși hotărârea împotriva mea” (*Zicerile Bătrânilor*, Ed. Astir, pp. 80, 88). Pentru ca să se întărească frica de Dumnezeu trebuie să păzim în chip neîntrerupt pomenirea morții și a Judecății viitoare... Adunați-vă în înălăuntrul sinelui vostru și gândiți-vă la toate adevărurile creștinești cele trezuitoare, începând de la crearea lumii și sfârșind cu înfricoșătoarea zi a Judecății. Gândiți-vă la faptul că viața voastră va continua într-o veșnicie neschimbată, fie fericită, fie întunecată. Rugați-vă Domnului Celui atotprezent să trezească suflul vostru din somnul cel primejdios și din letargie (Sf. TEOFAN ZĂVORĂTUL, *Calea vieții*, selecții, Sf. Măn. Paraklitou). „Cel ce voiește să țină pururea în sine pomenirea morții și a judecății lui Dumnezeu, dar s-a predat pe sine grijilor și împrăstierilor lumești, este asemenea celui ce înnoată, dar voiește să-și ciocnească palmele”. Sf. IOAN SCĂRARUL, *Scara*, Cuvântul al VI-lea, 12, „Despre pomenirea morții”, trad. de Pr. D. Stăniloae, *Filocalia*, vol. 9, Ed. IBMBOR, București, 1980, p. 156. Vezi și *Înțelepciunea lui Sirah* 7, 36: „Amintește-ți de cele de pe urmă ale tale, și nu vei păcătui în veac”.

material. „M-am îmbogățit și nu am trebuință de nimic!” Care bogați spun aceasta, „și nu am trebuință de nimic!”... Este psihologia nebunului, a celui înfumurat, a omului prin esență nesociabil, care nu are simțirea faptului că are nevoie de apropiatii săi.

Nenorocitul! ..., un junghi intercostal dacă te-ar cuprinde, ai ieși pe fereastră și vei striga: „Oameni buni, veniți să mă salvați!”..., și tu spui că nu ai nici o nevoie, omule sărac și nenorocit?... Ești un om nesociabil! Ești un om care nu deții înlăuntrul tău sentimentul comuniunii! Ești un egoist, ești un egoist nerușinat, și mai cu seamă un egoist nevindecabil, dacă tu zici: „m-am îmbogățit și n-am trebuință de nimic”!

Și ce ar trebui să facă?

Am subliniat și cu altă ocazie, iubirii mei, că este nevoie de o continuă autocritică⁵⁶³.

Sunt eu fierbinte? Sunt eu „cel fierbinte cu duhul”⁵⁶⁴? Simt eu mădularele duhovnicești ale existenței mele schioape⁵⁶⁵? Am porniri și aplecări duhovnicești? Mă cutremură trăirile prezenței lui Dumnezeu? Mă îndurerez pentru realitățile care în chip rău există în Biserică? Mă arde flacăra misiunii apostolice, așa cum îl ardea pe episcopul Filadelfiei, și a primit laudă de la Domnul? Sunt eu omul credinței și al curajului, iar nu „fiu al îndoielii”, așa

⁵⁶³ Valoarea autocriticii fusese deja consemnată de către grecii antici. Una dintre așa-numitele *sentințe delfice* era și „cunoaște-te pe tine însuși”, pe care și-a integrat-o în învățătura sa Socrate, precum și alți filosofi greci. Și Biserica noastră, printre toate rugăciunile și imnele ei, a introdus-o și pe aceea a Sfântului Efreem Sirul, care se rostește foarte mult în Postul Patruzecimii: „... Așa Doamne, Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșalele mele și să nu osândesc pe fratele meu”. Dar și părinții noștri îndeamnă spre autocritică. În mod semnificativ, Sfântul IOAN GURĂ DE AUR: „Gândește-te la greșelile tale; vino la conștiința păcatelor tale, cercetează-ți întreaga viață; învață-ți fărâdelegile cu acrivie” (PG 51, 278-279), și „Nu privi la ceea ce este la arătare fenomenul, ci cercetează fiara ascunsă înăuntru” (PG 54, 613), precum și: „Să nu judecăm pe cele ale altora, ci fiecare pe ale sale; cercetează propria ta viață” (PG 62, 611). La fel și Sfântul VASILE CEL MARE: „Cercetează-te pe tine cine ești, cunoaște-ți propria fire” (PG 27, 11), precum și Sfântul IOAN DAMASCHIN: „Cercetează-te pe tine cine ești” (PG 95, 1300).

⁵⁶⁴ Cf. *Romani* 12, 11.

⁵⁶⁵ Cf. *Evrei* 12, 12.

cum zice Apostolul Pavel⁵⁶⁶ în *Epistola către Evrei*? Îl iubesc pe Domnul în adâncul sufletului meu, încât să le socotesc pe toate drept pagubă pentru dragostea⁵⁶⁷ Lui?

Dimpotrivă: Nu cumva sunt rece? Nu cumva sunt precum spune Aretha, „lipsit de energia/lucrarea Sfântului Duh”? Nu cumva am sfârșit să ajung un frigider ambulant al credinței și al iubirii⁵⁶⁸? Nu cumva am ajuns să fiu nepăsător, nemilos, indiferent, nesociabil, individualist, aspru, neemoționabil, lipsit de afecțiune, împietrit⁵⁶⁹?

Iar ceea ce este mai rău: Nu cumva le-am luat pe primele, cele ce privesc fierbintele, le-am luat și pe cele din al doilea rând, cele ce privesc recele, și le-am amestecat, astfel încât primele, cele fierbinți, să fie făcute căldicele de cele din al doilea rând, de cele reci, iar în cele din urmă să nu fiu nici rece, nici fierbinte, ci căldicel, adică să nu fiu nimic?

Cinci epitete prin acumulare îi sunt atribuite acestei stări, aceea de căldicel: „Și nu știi că tu ești cel nenorocit și cel vrednic de plâns, și cel sărac, și cel orb, și cel gol?”... Această utilizare articulată a epitetelor – *cel nenorocit, cel sărac, cel orb* și celelalte – adaugă, am putea spune, o unicitate a nenorocirii, a sărăciei, a orbirii, a goliciunii și celelalte. Tu ești nu doar *orb*, ci *cel orb, orbul prin excelență*! Nu doar *gol*, ci *cel gol*!

Iubiții mei, să ne numim prin conștiința noastră pe noi înșine *nenorocit*, ca să fim cei fericiți. Să ne vedem noi singuri ticăloșia și sărăcia noastră, ca să ne spună Domnul acea vorbă: „Prietene, mută-te mai sus”, pe care o spune în acea minunată pildă a *cinei celei mari*.

„Când ești chemat de cineva la nuntă – zice Domnul –, mergi și așază-te pe locul cel din urmă”; și vei merge în locul cel

⁵⁶⁶ Cf. *Evrei* 10, 39.

⁵⁶⁷ Cf. *Filipeni* 3, 8; *Matei* 22, 37.

⁵⁶⁸ Cf. *Matei* 24, 10; *Ioan* 16, 31-32; *Romani* 14, 1-6; *Galateni* 1, 6-7; *I Timotei* 1, 19; 4, 1; 6, 10, 21.

⁵⁶⁹ Cf. *Romani* 1, 28-31; *II Timotei* 3, 3-4.

de pe urmă pentru că simți că ești cel neînsemnat, că ești un nimic. Nu suferind de vreun complex de inferioritate – pentru că acesta este egoism! –, ci având cu adevărat sentimentul că ești un nimic, cel neînsemnat, cel ticălos, cel nenorocit. „Ca atunci când va veni cel care te-a chemat, să-ți spună ție: Prietene, mută-te mai sus.” Nu este locul tău acolo unde te-ai dus. Vino aici; aici este locul tău. Dimpotrivă – zice Domnul în această pildă *a locului dintâi* „atunci când mergi și te așezi în locul cel dintâi, va veni stăpânul casei cel care te-a chemat pe tine și pe el, și-ți va spune: Dă acestuia locul! Și în vreme ce toți vor fi așezați, atunci te vei ridica și vei căuta loc. Dar toate vor fi ocupate, și vei pleca cu rușine să iei locul cel din urmă.”⁵⁷⁰ Aceasta este!

De aceea, iubiiți mei, să vedem noi singuri ticăloșia și sărăcia noastră. Să recunoaștem încă și orbirea sufletului nostru, și să începem să vedem acelea pe care nu le văd aceia care susțin că văd. Să recunoaștem, de asemenea, goliciunea noastră în sfințenie, și să nu zicem că suntem sfinți, și atunci Hristos ne va înveșmânta cu virtuți pe care harul Său ni le va da.

În caz contrar, vine amenințarea: „Te voi vărsa din gura Mea”⁵⁷¹, te voi vomita!

Știți că, dacă ne dorim să provocăm vărsare (vomă), trebuie să bem apă caldă. De aceea, această expresie este foarte frumoasă; este una foarte nimerită. Atunci când bem ceai sau vreo altă băutură pe care am fiert-o, caldă sau fierbinte sau rece, pentru că este ceai și este ceva ce am fiert, nu ne vine să vomăm. Același lucru se întâmplă și atunci când bem apă rece sau foarte caldă. Ia să încercați, însă, apă caldă; ne va veni greață, vom vomă. De aceea și Hristos zice: „Am venit să te beau, însă întrucât ești cald, Mi-a venit greață, și te voi vomita”⁵⁷²!

⁵⁷⁰ Cf. Luca 14, 8-11.

⁵⁷¹ Apocalipsa 3, 16.

⁵⁷² „După cuviință s-a slujit de metafora căldurii. Căci tot ce este cald, după cum zic doctorii, pornind salivația, stârnește vărsături celui ce îl înghite. Și tocmai pentru

Așadar, cel fierbinte se află în dragostea lui Dumnezeu. Cel rece are multe posibilități să devină fierbinte. Însă cel ce a fost fierbinte, care și-a scăzut căldura sa, acela nu are nici o nădejde! Nici o nădejde nu are din pricina stării lui, pentru că, v-am spus, trăiește în psihologia suficienței și a mulțumirii de sine. Rezultatul este: dezaprobarea lui Hristos! Cu toate acestea, rămân anumite marje ale filantropiei lui Dumnezeu. Priviți ce zice: „te voi vărsa din gura Mea”, urmează să te vărs. Nu zice „te vărs”, ci „te voi vărsa”, urmează să te vărs. Prin acest „te voi”, este ca și cum ar zice: „Îți mai dau încă timp să restaurezi lucrurile.” Și zice ceva mai mult: „Te sfătuiesc să cumperi de la Mine aur ars în foc, ca să te îmbogățești, și veșminte albe, ca să te înfășori și să nu se arate rușinea goliciunii tale, și colir, ca să ungi ochii tăi, ca să vezi.”⁵⁷³

Cu adevărat, toate acestea despre care zice Hristos „te sfătuiesc să cumperi de la Mine”⁵⁷⁴ se află în Hristos. Pentru că Hristos este *aur*. Hristos este aurul, este vistieria (comoara) de mare preț, pe care o află cineva, și le vinde pe toate, ca să meargă și să cumpere țarina în care este ascunsă această *comoară*⁵⁷⁵.

Hristos este *mărgăritarul de mare preț*, pentru care cineva vinde toate mărgăritarele și diamantele pe care le strânsese, ca să cumpere acest *mărgăritar de mare preț*⁵⁷⁶.

aceasta, celor care nu pot vărsa li se dă să soarbă puțină apă caldă, prin care sunt făcuți să verse” (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 58).

⁵⁷³ *Apocalipsa* 3, 18.

⁵⁷⁴ „Dacă vrei să te îmbogățești – zice –, te sfătuiesc să-ți agonisești de la Mine Cel Ce îmbogățește, cu dorință fierbinte și cu inimă înflăcărată, *aur ars în foc*, [adică] cuvântul cel învățătoresc în focul ispitelor lămurit; prin acesta vei strânge în inima ta comoară ce nu poate fi furată și te vei îmbrăca în veșmântul strălucitor al virtuților, cu care îți vei acoperi goliciunea păcatelor tale. Și unge-ți ochii cu colirul (alifia) neagonisirii. Căci de vreme ce agonisirea orbește ochii celor ce văd, pe aceștia totdeauna îi deschide neagonisirea”, Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 249D. „Te sfătuiesc, dar, să cumperi..., *aur lămurit în foc*, ca să te îmbogățești. Și care este aurul lămurit în focul cel duhovnicesc, prorocul învăță, zicând: «Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint lămurit în foc, curățit de pământ de șapte ori» (*Psalmii* 11, 6), arătând propovăduirea Evangheliei” (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 58).

⁵⁷⁵ Cf. *Matei* 13, 44. Vezi și *Coloseni* 2, 3.

⁵⁷⁶ Cf. *Matei* 13, 45-46; 22, 12.

Hristos este, de asemenea, „veșmântul cel alb”⁵⁷⁷, precum și „haina de nuntă”. „Prietene – zice în parabola nunților împărătești –, cum ai intrat aici neavând haină de nuntă?”⁵⁷⁸ Cum ai intrat aici fără îmbrăcămintea cea de nuntă? „Cămara Ta de nuntă, Mântuitorul meu, o văd împodobită, și îmbrăcămintea nu am ca să intru într-însa.”⁵⁷⁹ Așadar: văd Împărăția Ta – aceasta este camera de nuntă a lui Hristos –, dar nu am îmbrăcămintea, nu m-am îmbrăcat întru Tine; deoarece „câți în Hristos v-ați botezat – zice Apostolul Pavel –, în Hristos v-ați îmbrăcat”⁵⁸⁰.

Așadar, „vino la Mine să cumperi veșminte albe, ca să nu te preumbli gol și oamenii să-ți vadă rușinea și să râdă de tine”⁵⁸¹.

Vreți să vă spun un fapt posibil? Atunci când nu-L ai pe Hristos, te îmbeți și apoi te întorci în stradă și-ți scoți chiar și hainele tale firești, iar oamenii râd de tine! Atunci când nu-L ai pe Hristos și nu ai criteriul cuviinței, porți ciudățeniile modei și devii un caraghios, iar oamenii râd de tine! Atunci când ești un om în vârstă, și nu ai simțul că ești un om în vârstă, și te vopsești ... – femei și bărbați se vopsesc! – și ajungi să arăți ca un clown! Și altele... Însă atunci când ai măsura cuviinței, atunci când Îl ai pe Hristos, atunci... Atunci nu pășești pe cale și te rușinezi⁵⁸²!

Încă, iubirii mei, Hristos este *Lumina lumii*; iar cel ce are această *Lumină*, așa cum spune Sfântul Ioan Evanghelistul, „nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”⁵⁸³, adică va avea

⁵⁷⁷ Apocalipsa 3, 5-6. Vezi și Cateheza a douăzecea.

⁵⁷⁸ Matei 22, 12.

⁵⁷⁹ Exapostilariul ce se cântă la Utrenia primelor patru zile din Săptămâna Mare.

⁵⁸⁰ Galateni 3, 27. Vezi și Romani 6, 3. Acest text se cântă în locul imnului *trisa-ghion* (Sfinte Dumnezeule...) la praznicile împărătești (al Nașterii Domnului, al Bobotezei, precum și în ziua de după aceste praznice, în Sămbăta lui Lazăr, în Duminica Paștelui și în toată Săptămâna Luminată și în Lunea Sfântului Duh – la noi a Sfintei Treimi, *n. tr.* –), întrucât atunci se făceau Botezurile de obște ale catehumenilor.

⁵⁸¹ În Vechiul Testament goliciunea constituia simbolul umilinței, al osândirii și al robiei de după înfrângere (Cf. Isaia 20, 1-4; II Regi 10, 4; Ierzechiel 16, 37-39; Naum 3, 5).

⁵⁸² Cf. Luca 8, 27.

⁵⁸³ Ioan 8, 12.

ochii sufletului sănătoși și deschiși. Cu adevărat, prin urmare, Hristos este *colirul* (*alifă*) ochilor⁵⁸⁴.

Pune, fratele meu, *colirul* care se numește Hristos, și-ți va deschide ochii, și vei vedea! Și atunci când iei Scriptura în mână, atunci vei spune: „Cum, văd!”... Da, pentru că picură stropi de *colir* pe ochi, adică Hristos Însuși vine și îți deschide ochii⁵⁸⁵.

După acest limbaj dur și aspru al Domnului față de episcopul din Laodiceea – ați văzut cum îi vorbește? Aspru! –, vine motoderarea limbajului prin descoperirea mobilului acestei asprimii. Și ce zice?

„Eu pe câți îi iubesc îi mustru și îi pedepsesc; fii dar râvnitor și te pocăiește.” Așadar, Eu pe aceia pe care-i iubesc îi cert și îi îndrept în chip pedagogic; să dobândești râvnă și să te pocăiești; adică să devii fierbinte, să te aprinzi înlăuntrul tău, și să te pocăiești⁵⁸⁶.

Prin urmare, Domnul zice acestea către *aceia pe care-i iubeste*? Da, iubitorilor!

Comentează Sfântul Andrei al Cezareei în acest sens: „Ah, filantropia lui Dumnezeu! Cu câtă bunătate a amestecat certarea!”⁵⁸⁷

⁵⁸⁴ Vezi nota descriptivă 523.

⁵⁸⁵ Cf. *Rugăciune pentru citirea cu folos a Sfintei Scripturi*: „Iubitorule de oameni Doamne Iisuse Hristoase, deschide urechile și ochii inimii mele; ca împreună cu cuvintele Tale să viețuiesc și să fac voia Ta, căci vremelnici sunt eu pe pământ. Nu ascunde de mine poruncile Tale, ci descoperă-Te ochilor mei, și voi înțelege lucrurile minunate din Legea Ta. Căci intru Tine nădăjduiesc, Dumnezeul meu, să-mi luminezi cugetarea; că binecuvântat ești, în vecii vecilor. Amin” (*Prosebitariul lui Simonof*, p. 285).

⁵⁸⁶ Cf. *Iov* 5, 17-18. *Pilde* 3, 11-12. „La acest pasaj din *Pilde*, și mai cu seamă la expresia «pe cine iubeste Domnul îl ceartă», face aluzie în chip limpede Iisus în *Apocalipsa* 3, 19. Iisus iubeste, mustră și pedepsește în chip pedagogic, fiind modul, potrivit pasajului din *Pilde*, în care iubeste, mustră și pedepsește Yahve în chip pedagogic. Prin urmare, Hristos și Yahve este Unul în esență. De altfel, persoana care îi mustră și îi pedepsește pedagogic pe oameni, potrivit înțelesului pasajului *Apocalipsei*, fără ca de-acum să trăiască trupește și în chip văzut în lume, nu este cu puțință să fie decât numai Dumnezeu Însuși”, (Cf. Nikolaos SOTIROPOULOS, *Iisus Yahve*, Athena, 1988, pp. 244-245).

⁵⁸⁷ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 249D. „O, măreția fără hotar a iubirii lui Hristos! Căci pe aceia care erau așa cum i-a înfățișat cuvântul, a făgăduit să-i iubească, drept aceea îi mustră și-i ceartă, pentru a râvni faptele cele

Prin urmare, dragostea este resortul care-L face pe Domnul să vorbească aspru, dragostea lui Dumnezeu!...

O, această dragoste a lui Dumnezeu! Dragostea lui Dumnezeu!... Nu o dragoste ca aceea pe care o aveți, iubiiții mei, pentru copiii voștri, care trimite în iad, pentru că nu le vedeți defectele ca să le îndreptați, ci îi mângâiați și slujiți patimilor lor, și le îndreptățiți. Există o dragoste care trimite în iad. Hristos iubește, dar are o iubire pedagogică, o dragoste care instruieste pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Mustrarea și pedepsirea pedagogică sunt cele două instrumente ale restaurării, restabilirii și iubirii lui Dumnezeu pentru om⁵⁸⁸. Din acest motiv cuvântul lui Dumnezeu poruncește în *Epistola către Evrei* a Sfântului Apostol Pavel: „Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului, nici nu slăbi, mustrat fiind de El. Căci pe care îl iubește, Domnul îl ceartă – «ceartă» aici înseamnă «te îndreaptă prin pedagogie», iar nu «a chinui»..., așa cum cred mulți că Dumnezeu chinuiește! El nu ceartă în sensul chinuirii, ci al certării pedagogice – și biciuiește pe tot fiul pe care îl primește.” L-ați bătut vreodată pe copilul vecinului? Pe copilul vostru îl bateți. De ce? Pentru că pe copiii voștri îi primiți, îi acceptați, iar nu pe copilul vecinului. Și Dumnezeu,

mai bune și a se pocăi de cele ce au greșit” (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 59).

⁵⁸⁸ Comentând Sfântul ATHANASIE CEL MARE *Psalmul 22*, zice: „«Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat». Și «Toiagul puterii Tale Ți-l va trimite Domnul din Sion». Și «varga cea de bună cinste, și toiagul cel de mărire». Toiagul [este] puterea pedepșitoare; iar varga prin mângâiere să o înțelegi” (PG 27, 140CD). Și Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, de asemenea, zice: „Toiagul când este pedepșitor și binefăcător pe de-o parte, când pe de alta este mângâietor și simbol împărătesc. Și pentru faptul că le simbolizează pe amândouă ascultă-l pe prorocul care zice: «Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat» (*Psalmii 22, 23*), și «Le vei paște pe ele cu toiag de fier; ca pe vasul olarului le vei zdrobi!» (*Psalmii 2, 9*). Și pe Pavel care zice: «Ce voiți? Să vin la voi cu toiagul sau să vin cu dragoste și cu duhul blândității?» (*I Corinteni 4, 21*). Ai văzut că toiagul este simbolul pedepsei pedagogice? Fii cu luare-aminte că este și al împăratului. Căci zice Isaia: «Și va ieși toiag din rădăcina lui Iesei și floare din rădăcina lui se va înălța»; precum și David: «Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate toiagul împărăției Tale»” (PG 55, 269).

dacă ne biciuiește, ne primește drept copii ai Săi. „Dacă răbdați certarea”, dacă răbdați pedagogia dumnezeiască ce se face cu voi, „Dumnezeu Se poartă cu voi ca și cu niște fii..., spre folos, ca să ne împărtășim de sfințenia Lui”⁵⁸⁹, pentru folosul nostru, ca să devenim părtași la sfințenia lui Dumnezeu.

Din acest motiv Domnul îl îndeamnă pe episcopul din Laodiceea să se pocăiască și să arate râvnă pentru întoarcere și îndreptare, și-i zice: „Fii dar râvnitor și te pocăiește.”⁵⁹⁰

După mustrare și după motivarea mustrării se deschide imaginea unei extraordinare delicateți, una dintre puținele din Sfânta Scriptură. Este retras *judcătorul* și se arată *prietenul* într-o formă delicată, tandră.

„Iată, stau la ușă și bat; dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa, voi intra la el și voi cina împreună cu el și el împreună cu Mine.”⁵⁹¹ Cât de frumos!...

Aceste cuvinte amintesc, iubiții mei, de *Cântarea Cântărilor*. Acolo, în capitolul al cincilea, zice: „Eu dorm și inima mea priveghează; glasul frățiorului meu bate la ușă.”⁵⁹² Eu dorm și inima mea veghează! Iubitul meu bate la ușă! Frățiorul meu „bate la ușă”! Ce frumos!

„Iată, stau”!

Cum? Dumnezeu stă în fața existenței omenești și este preocupat de ea? Da; „iată, stau”! Unde sunt aceia care susțin și spun că nu se potrivește dumnezeieștii măreții ca Dumnezeu să Se preocupe de om? Tocmai aici este dumnezeiasca măreție, anume în aceea că Dumnezeu ajunge până la om⁵⁹³!

⁵⁸⁹ *Evrei* 12, 5-10. Cf. *Pilde* 3, 11-12; *Iov* 5, 17. Vezi și *Pilde* 13, 24; 23, 13. *Psalmi* 93, 12; *I Corinteni* 11, 32; *Evrei* 12, 16.

⁵⁹⁰ Acest „fii râvnitor” are ecou în *Cântarea Cântărilor* (8, 6) și amintește de râvna nunții pe care trebuie să o dovedească Mireasa Biserică față de Mirele Hristos (Sot. DESPOTIS, *Apocalipsa lui Ioan*, p. 135).

⁵⁹¹ *Apocalipsa* 3, 20.

⁵⁹² *Cântarea Cântărilor* 5, 2. Vezi și *Isaia* 25, 6; *Luca* 12, 35-38; 14, 15; 24, 30; *Ioan* 20, 16.

⁵⁹³ Se întreabă David: „Ce este omul, că-l pomeniști pe el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?” (*Psalmi* 8, 5) și răspunde fiul lui, Solomon: „mare este omul” (*Pil-*

„... la ușă și bat.” Libertatea omenească a sufletului este asemănată cu o ușă, care rămâne închisă chiar și în fața lui Dumnezeu, în fața Ziditorului său, care este proprietarul absolut al inimilor! Însuși Dumnezeu stă pe dinafară! Este uimitor; stă pe dinafara inimii! Poate vedea cineva aici cum Dumnezeu cinstește libertatea omenească! Hristos doar bate la ușă; nu forțează ușa sufletului omenească, a libertății omenești⁵⁹⁴.

Desigur că acest „bat” – la timpul prezent – exprimă stăruința iubirii dumnezeiești.

Spune în acest sens Sfântul Andrei al Cezareei: „Căci nesilită este prezența Mea, la ușa inimii bat și cu cei ce deschid împreună Mă veselesc de a lor mântuire.”⁵⁹⁵ Adică Hristos zice: „Este neconstrângătoare prezența Mea; bat la ușa inimii, și aceia care deschid se vor afla împreună cu Mine și Eu Mă voi bucura împreună cu ei de a lor mântuire.”

de 20, 6)! Și mai ales, așa cum zice în *Exaimeron* Sfântul VASILE CEL MARE, întreaga creație „a fost zidită pentru om” (PG 31, 1452C). Aceeași opinie o are și Sfântul CHIRIL AL IERUSALIMULUI: „lumea este pentru om” (*BEITIE* 39, 139), dar și exegetul THEODOR AL MOPSUESTIEI: „Întreaga creație spre folosul omului este alcătuită” (PG 66, 633-646); iar Sfântul IOAN GURĂ DE AUR caracterizează pe om drept o viețuitoare foarte dorită „pentru care s-a întins cerul, luminează soarele, aleargă luna, a fost răspândit aerul, izvorăsc izvoarele, a fost întinsă marea, au fost trimiși prorocii, și legea a fost dată; dar pentru ce-i nevoie să le spun pe toate? Pentru el S-a făcut om Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu!” (*Omilii la săracul Lazăr*, VI, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 2005, p. 128).

⁵⁹⁴ Dumnezeu, ca Cel Ce este liber în mod absolut, a dăruit și omului liberul arbitru, pe care l-a plăsmuit *după chipul* Său. După Sfântul GRIGORIE THEOLOGUL, libertatea omului are o dimensiune ontologică, întrucât constituie lucrarea/energia nezidită a lui Dumnezeu Cel în Treime: „Duhul înfierii, al adevărului, al libertății; Duhul înțelepciunii, al înțelegerii, al sfatului, al tăriei, al cunoașterii, al evlaviei, al fricii de Dumnezeu; căci este Făcătorul tuturor acestora” (PG 36, 165C). Nu există nicăieri constrângere, ci peste tot libertatea, de vreme ce Dumnezeu este „Cel Ce convinge, nu Cel silnic; căci silnicia nu are părtașie cu Dumnezeu” (*Epistola către Diognet*, VII, 4). Cf. *Galateni* 5, 13; *II Corinteni* 3, 17.

⁵⁹⁵ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 252A. „Domnul cel blând și pașnic arată cele ale Sale. Căci diavolul taie și sfărâmă cu ciocanul ușile celor care nu îl primesc, după glasul prorocului (*Psalmlui* 73, 7). Iar Domnul și acum, și în *Cântarea Cântărilor* zice miresei: «Deschide-Mi, sora Mea, mireasă» (*Cântarea Cântărilor* 5, 3). Și dacă-l deschide cineva, intră. Iar «cina împreună cu Domnul», închipuie împărtășirea cu Sfintele Taine” (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 59).

„Dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa...” Aici se vede faptul că Dumnezeu așteaptă răspunsul omului.

Glasul lui Hristos, iubiții mei, este auzit doar de aceia care sunt ai lui Hristos, numai aceia au intenție bună; numai aceia deschid cu bucurie ușa inimii lor lui Iisus Hristos⁵⁹⁶.

„Și voi intra la el și voi cina împreună cu el și el împreună cu Mine.” Și voi intra și voi mânca împreună cu acesta și el cu Mine. Ce imagine frumoasă a familiarității lui Dumnezeu față de om!

În ciuda stării căldicele, iubiții mei, a episcopului din Laodiceea, Domnul Hristos vorbește cu o așa delicatețe, cu o asemenea dragoste, cu o asemenea apropiere!

Este Cina Împărăției, care aici în lumea prezentă este Taina Dumnezeieștii Euharistii. Și este însuși cuvântul pe care l-a grăit Domnul: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el”⁵⁹⁷, așadar, voi cina împreună cu El și El împreună cu Mine⁵⁹⁸. Este, încă, Cina Împărăției în veacul viitor, unde este veșnica vedere a feței lui Hristos⁵⁹⁹.

Și, în cele din urmă, epilogul, care încheie nu numai prezenta epistolă, atât de frumoasă, atât de puternică în mustrare și delicatețe, ci și pe celelalte epistole, așadar este un epilog general:

„Cel ce biruiește, îi voi da lui să șadă împreună cu Mine pe tronul Meu, precum și Eu am biruit și am șezut împreună cu Tatăl Meu pe tronul Lui. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor.”⁶⁰⁰

⁵⁹⁶ Cf. Ioan 18, 37; 8, 47; 3, 31, precum și Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, PG 59, 455.

⁵⁹⁷ Ioan 6, 56.

⁵⁹⁸ „Iar «cina împreună cu Domnul» încheie împărtășirea cu Sfintele Taine” (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 59).

⁵⁹⁹ Cf. *Apocalipsa* 22, 4; *Psalmii* 16, 15; *Matei* 5, 8. „Nu trebuie ca acest pasaj să fie perceput în mod exclusiv în sens eshatologic (Bousset), fără nici o referire la prezent. Neîndoielnic, pasajul este unul dintre «cele mai familiare, personale și emoționante», nu doar dintre scrisorile *Apocalipsei* (Allo), ci din întregul Nou Testament. Pe bună dreptate, potrivit mărturiei lui Lohmeyer însuși, vechii comentatori vedeau în acest pasaj o aluzie la cina duminicală, care de asemenea împărtășea și împărtășește o nuanță eshatologică” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 114).

⁶⁰⁰ *Apocalipsa* 3, 21-22. „Prin tron sunt arătate împărăția și odihna veacului viitor. Așadar, zice că cei ce l-au biruit pe vrăjmașul, vor fi împreună slăviți cu Mine și

Cine este acest „cel ce biruiește”? Este acela care a biruit trei vrăjmași: a biruit lumea⁶⁰¹, s-a biruit pe sine însuși și l-a biruit și pe diavol.

O măreață invitație ne face nouă Domnul, iubiții mei. Acela care a biruit aceste trei ispite este chemat să șadă împreună cu Hristos pe veșnicul tron al slavei Sale și al fericirii Sale după biruința definitivă de-acum a lui Hristos, dar care este și biruința definitivă a celor credincioși⁶⁰².

Aici se termină prima parte a cărții *Apocalipsei*, cu primele trei capitole, unde este descrisă vedenia lui Iisus Hristos, a Celui Ce S-a arătat întru slavă, Care veghează asupra întregii Sale Biserici, și trimite laude sau critici pentru tot ceea ce există și se realizează în Biserică, adică acele „cele ce sunt”, despre care se vorbește în prologul întregii cărți a *Apocalipsei*, cele ce există.

Și acum începe a doua parte a cărții *Apocalipsei*, de la capitolul al patrulea, cu o deschidere în Cer: „După acestea, m-am uitat, și iată, o ușă deschisă în cer”, acolo unde sunt descrise cele ce

vor împărăți împreună cu Mine. Iar «precum și Eu am biruit» este spus pentru firea omenească, prin luare în Sine (asumarea trupului); căci Cuvântul lui Dumnezeu nu a câștigat Împărăția prin virtute (întrucât El [ca Dumnezeu] este deoafință cu Cel veșnic)” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 252).

⁶⁰¹ Ce este „lumea”? Așa cum foarte frumos grăiește Sfântul Isaac Sirul, „«lume» este un nume cuprinzător care îmbrățișează și patimile amintite [mai sus]”, Sf. ISAC SIRUL, *Cuvinte despre nevoință*, Cuvântul al XXX-lea, Despre retragerea în pustie, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 168. De altfel, aceasta o spune și Sfântul Evanghelist Ioan; în care lume zice că există pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții (cf. I Ioan 2, 16). „Așadar, ce este «lumea»? Numele cuprinzător al patimilor. Așadar, dacă ar trebui să numim toate patimile care sfășie omul cu un singur nume, pe acestea le-am putea numi într-un singur cuvânt «lume»; iar dacă ar trebui să facem o analiză a cuvântului «lume», am menționa numele specifice ale patimilor” (Arhim. Athanasie MYTILINEOS, *Cuvinte trezuitoare. Creștinii în lume*, Ed. Sf. Măn. Komneniou, Stomio, Larisa, 2009, p. 53).

⁶⁰² „Celui ce biruiește pe cel rău, zice, îi voi da lui să șadă pe scaunul Meu, adică «va împărăți împreună cu Mine». Căci s-a spus de către preaințeleptul Pavel: «dacă pătimim împreună cu Dânsul, vom și împărăți împreună cu Dânsul» (Romani 8, 17; I Corinteni 4, 8). Precum și Eu am biruit, zice, și împărătesc împreună cu Părintele Meu. Căci și în Evanghelii a spus Domnul: «Îndrăzniți, Eu am biruit lumea» (Ioan 16, 33)” (OECUMENIUS, *Tâlcuirea Apocalipsei*, ed. cit., pp. 59-60).

urmează să se întâmple, „cele ce trebuie să fie după acestea”⁶⁰³, aşadar, viitorul Istoriei, dar şi al veşniciei, pe care îl vom începe, cu ajutorul lui Dumnezeu, data viitoare. Odată cu capitolul al patrulea intrăm în a doua parte a cărţii.

Iubiţii mei, celor ce li se entuziasmează inima de cuvântul lui Dumnezeu, deschid uşa sufletului lor unde bate Hristos şi sunt pregătiţi să cineze împreună cu El şi El să cineze împreună cu ei. Sunt marile momente ale sufletului, care Îl întâlneşte pe Domnul său, şi începe marele şi veşnicul praznic împreună cu El!

Duminică, 10 mai 1981

⁶⁰³ Apocalipsa 4, 1.

CATEHEZA A DOUĂZECI ȘI PATRA

(*Apocalipsa 4, 1-4*)

Ușa cea deschisă în Cer. Cel ce șade pe tron. Cei douăzeci și patru de bătrâni.

Așadar, prin analiza primelor trei capitole ale cărții *Apocalipsei*, se încheie prima parte a întregii cărți, în care a fost analizat prezentul Bisericii, așa cum era în timpurile Sfântului Evanghelist Ioan, prin trimiterea celor șapte epistole către cele șapte Biserici din Asia Mică.

Prin aceste șapte epistole, am avut descoperirea prezentului, a „celor ce sunt”⁶⁰⁴, a celor ce există, așa cum a avertizat Domnul, însă fără ca aceasta să excludă descoperirea vieții launtrice a Bisericii, a unor aspecte camuflate, nevădite, ale Bisericii, pe tot parcursul său în cadrul Istoriei.

Însă, cu cât înaintează parcursul Bisericii în decursul veacurilor și se apropie de finalul său, care coincide cu sfârșitul Istoriei, cu atât se vor îndesi ispitele și greutățile Bisericii, având drept punct culminant venirea Antihristului. Astfel, observăm că Biserica a intrat cu putere în lupte, care sunt descrise între capitolele al IV-lea, versetul 1 și până la al XIX-lea, versetul 10. În acest spațiu, de la capitoul al IV-lea până la al XIX-lea, este descoperirea viitorului, adică sunt descrise „cele ce au să fie după acestea”.

Să nu uitați că noi ne aflăm la o mare distanță de „cele ce sunt”, de acelea care au existat atunci, în epoca Sfântului Ioan; de atunci și până acum au trecut două mii de ani. De asemenea, să nu uitați faptul că nu ne aflăm doar în mijlocul „celor ce

⁶⁰⁴ *Apocalipsa 1, 19.*

au să fie după acestea”, ci în pragul ușii poate – cel mai probabil la sfârșitul –, acestui parcurs⁶⁰⁵! Însă scopul expunerii acestor viitoare lupte ale Bisericii este acela de a-i pregăti pe credincioșii ei pentru a se nevoi, dar și de a-i mângâia și de a-i ajuta să nu se smintească și să nu devină lumești. Deoarece observăm că oamenii se smintesc foarte lesne, atunci când văd că lucrurile nu merg bine între ei înșiși, adică în Biserică.

Cândva, pe când eram mic, auzeam despre *Antihrist*, auzeam despre sfârșitul lumii și despre A Doua Venire. Auzeam mai ales de la oamenii simpli, că *Antihrist* îi va pecetlui pe oamenii săi și celelalte lucruri, iar cei ce au *pecetea* lui *Antihrist* nu vor intra în Împărăția lui Dumnezeu. Ascultam și mă chinuia o nedumerire: „Dar, bine – vă voi spune acum într-o limbă simplă, așa cum înțelegeam eu lucrurile atunci –, atât de neghiobi vor fi creștinii, încât să se predea lui Antihrist?” Totuși, iubiții mei, când m-am mărit, am înțeles că lucrurile nu erau atât de simple. În profunzime lucrurile sunt simple, dar noi oamenii le facem foarte complicate. Adică cum?

Din momentul în care în cadrul vieții noastre creștine nu vom avea o atitudine creștinească corectă și trăirile noastre nu vor fi creștinești, nu vom avea dragoste și credință până la moarte în Iisus Hristos, atunci este de așteptat, în viața relaxată pe care o trăim, în vreme ce înaintăm, să ne împiedicăm dacă se întâmplă ceva pe calea noastră. *Mă împiedic*, cu alte cuvinte, vrea să însemne *mă smintesc*, și *mă smintesc* vrea să însemne *mă opresc*. Adică mă poticnesc undeva, într-o sminteală, într-o piedică și cad. Nu mă mai ridic; rămân acolo căzut. Astfel, acum am înțeles lucrurile foarte bine. Stau și-i privesc astăzi pe oameni și zic: „Omule, tu, omule cutare sau cutare, frate, care ai fost bote-

⁶⁰⁵ Părintele Athanasie Mytilineos, cu puțin timp înainte de a fi internat pentru ultima oară în spital (prin anul 2006, *n.tr.*), a fost întrebat de unii dintre fiii săi duhovnicești dacă ne aflăm aproape de vremurile de pe urmă, și a răspuns: „Nu, nu ne aflăm aproape de vremurile de pe urmă (eshatologice); suntem în cele de pe urmă ale celor de pe urmă (ale vremurilor eshatologice)!”

zat, știi că acolo unde mergi este o situație premergătoare lui Antihrist?” Însă oamenii nu te cred, nu înțeleg ce spui. Acum am înțeles aceasta: *oamenii sunt necredincioși*.

Dar, pentru a ne păzi de secularizare – deoarece secularizarea este cel mai eficient mod de a ajunge la sminteală –, Biserica ne oferă cartea *Apocalipsei*. Așadar, atunci când vedem că foarte mulți cad, atunci când îi vom vedea pe oameni că sunt „frigide-re ambulante” dinspre latura credinței și a dragostei⁶⁰⁶, atunci..., ei bine, atunci este cu puțință să părăsim Biserica și să nu mai avem nădejde în ea. V-am spus, punctul de pornire al smintelii noastre este secularizarea⁶⁰⁷ noastră; de aceea, să fim cu foarte multă luare-aminte. Să nu uităm în acest moment că, mai mult sau mai puțin, fie că realizăm, fie că nu, toți suntem secularizați. Să nu uităm acest lucru! Avem înlăuntrul nostru o bucată destul de mare, o parte destul de mare de lume în existența noastră și în viața noastră⁶⁰⁸.

Și începe al patrulea capitol al *Apocalipsei*, care este și partea principală a întregii cărți, așa cum v-am spus, cu următoarele cuvinte:

„După acestea, m-am uitat și iată o ușă era deschisă în cer și glasul cel dintâi – glasul ca de trâmbiță, pe care l-am auzit vor-

⁶⁰⁶ Cf. Matei 24, 12; I Corinteni 13.

⁶⁰⁷ Secularizarea a devenit astăzi dintr-un concept filosofic (a se vedea, în special, scrierile lui Mircea Eliade), un termen des utilizat, însă prea puțin înțeles. În esență, secularizarea trebuie percepută, în cazul nostru, ca o formă de adaptare a civilizației creștine la duhul lumii acesteia căzute, care este străin de Hristos (cf. I Ioan 2, 15-16). Prin urmare, secularizarea semnalează o anumită cădere sau, mai bine zis, decădere a creștinismului (*n.tr.*).

⁶⁰⁸ Prin cuvântul *lume* se înțelege oamenii și modul lor de viață atunci când nu au fost născuți din nou în Hristos, ci stăpânește în ei cugetul lumesc. Cf. *Facerea* 6, 3; I Ioan 5, 19; Ioan 14, 17; I Corinteni 2, 12. Iar avva Isaac Sirul scrie: „Lume este un nume cuprinzător care îmbrățișează și patimile amintite [mai sus]... Atunci când vom să numim patimile în întregime, le numim lume. Iar când vom să le arătăm după deosebirea numelor, le numim patimi... Și ca să spun pe scurt, lumea este viețuirea trupestă și cugetul trupest”, Sf. ISAAC SIRUL, *Cuvinte despre nevoință*, Cuvântul al XXX-lea, Despre retragerea în pustie, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia*, vol. X, Ed. IBMBOR, București, 1981, pp. 168-169.

bind cu mine – mi-a zis: Suie-te aici și îți voi arăta cele ce trebuie să fie după acestea.”⁶⁰⁹

Care sunt însă „cele după acestea”?

Sunt acelea care urmează după prima vedenie pe care o văzuse Sfântul Evanghelist Ioan, adică, atunci când Iisus strălucind întru slavă i-a poruncit scrierea celor șapte epistole către cele șapte Biserici corespunzătoare din Asia Mică (Antipatică)⁶¹⁰.

Trebuie însă să spunem că, până la evenimentele desemnate drept „după acestea”, nu avem vreo întrerupere și apoi avem ceva nou, ci există o continuitate organică a primelor cu cele din rândul al doilea, chiar dacă decorul (cadrul) se schimbă. Schimbarea decorului, așa cum vom vedea, este un element foarte des întâlnit în cartea *Apocalipsei*. Prezintă o imagine, câteva evenimente ale acestei imagini, se închide această imagine și apoi se deschide o alta⁶¹¹. Iar modul în care se închid și se deschid aceste imagini, din perspectivă filologică, este făcut cu foarte multă artă. Atunci când, de pildă, se zice că „îngerul deschide o pecete și se întâmplă cutare și cutare și cutare; apoi deschide a doua pecete...” și așa mai departe, există schimbări ale decorurilor. Avem multe astfel de schimbări, foarte obișnuite, care ne ajută să înțelegem, iubiții mei, în ce mod vom vedea evenimentele în Istorie.

Însă aș vrea să înțelegeți că, atunci când avem această schimbare a decorurilor, nu înseamnă că avem o întrerupere, ci există o unitate organică, întocmai precum într-o reprezentație teatrală, unde avem tragerea cortinei, apoi deschiderea într-o scenă nouă, fără însă să însemne că avem o altă operă. Avem aceeași operă, dar avem pur și simplu altă scenă.

Atunci când cineva studiază textul sfânt, la capitolul al patrulea, are senzația unui spațiu deschis. Însă, în primele trei capito-

⁶⁰⁹ *Apocalipsa* 4, 1.

⁶¹⁰ În epoca romană nu exista termenul Asia Mică, ci Asia Antipatică, pentru că aceasta era condusă de un *antipat* (proconsul).

⁶¹¹ „Blevins corelează structura *heptadică* a *Apocalipsei* cu cele șapte intrări ale scenei teatralului din Efes, acolo unde ca fond erau plasate decoruri alternative (Sot. DESPOTIS, *Apocalipsa lui Ioan*, Ed. Athos, 2008, p. 157).

le în care Sfântul Ioan ascultă porunca epistolelor, acolo spațiul este delimitat, decorul este închis. Sfântul Ioan se află în *peștera Apocalipsei* din Patmos, este așezat oarecum culcat cu fața în sus, așa cum foarte frumos este zugrăvit în icoană, iar în spatele său este Domnul. Amintiți-vă că a auzit un glas și s-a întors spre partea din spate ca să vadă cine vorbește. Aici, așa cum citim, de la capitolul al IV-lea și mai departe, avem senzația că ne aflăm într-un spațiu deschis, și mai ales că suntem când pe pământ, când în cer, și când între cer și pământ. Toate acestea se petrec succesiv, într-un mod minunat și plin de măreție.

„După acestea, m-am uitat și, iată...”⁶¹² Prin acest „iată” Sfântul Evanghelist, Sfântul Ioan, este plasat în interiorul acestui nou decor.

„Și, iată, o ușă era deschisă în cer.” Aceasta este o imagine măreață, iubiții mei..., cu adevărat, o imagine măreață!

O deschidere în cer! Ce înseamnă această deschidere în cer? Așa cum spune Sfântul Andrei al Cezareei, „deschiderea ușii înseamnă arătarea tainelor ascunse ale Sfântului Duh”⁶¹³; așadar, că de-acum Sfântul Ioan va vedea cum i se vor arăta cele pe care până atunci nu le vedea. Aceasta vrea să spună expresia *descoperirea tainelor lui Dumnezeu*, că „se deschide o ușă în cer”⁶¹⁴.

Cerul este spațiul convențional al *tronului* lui Dumnezeu⁶¹⁵. Desigur, Dumnezeu este peste tot, dar spunem că Dumnezeu este în cer, în mod convențional. Așa cum spunem că iadul este în interiorul pământului; așa credeau oamenii în vechime, în Vechiul Testament, de aceea există și expresia: „Hristos S-a pogorât în inima (în cele mai de jos ale) pământului”⁶¹⁶! În mod

⁶¹² *Apocalipsa* 4, 1.

⁶¹³ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsa Apostolului și Evanghelistului Ioan Teologul*, PG 106, cuv. al IV-lea, 253A.

⁶¹⁴ „În acest chip a văzut Evanghelistul, ca și printr-o ușă deschisă, cele din interior neapărat luând aminte” (ARETHA AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 565D).

⁶¹⁵ Cf. *Isaia* 66, 1; *Psalmii* 10, 4; 88, 30, 45; 102, 19 ș.a.

⁶¹⁶ *Matei* 12, 40.

convențional este spus acest lucru. Dumnezeu este peste tot prezent. Noi nu știm nimic. Suntem ca niște pierduți, iubiții mei, în acest univers. Ca niște rătăciți, credeți-mă! Dacă nu se deschideau astfel de *uși* în cer, ca să descopere anumite taine, nu știu ce am fi putut noi să cunoaștem. Nimic, nimic..., chiar nimic nu am fi putut să cunoaștem! Zadarnic ne luptăm să cunoaștem ceva! Suntem pierduți în Univers. Astfel, de atunci de când cerul, acest spațiu convențional al *tronului* lui Dumnezeu, s-a închis..., omul și-a pierdut contactul cu cerul, pentru că s-a închis *ușa*. S-a închis atunci, odată cu protopărinții, deoarece au păcătuit în fața lui Dumnezeu, deși la început au comunicat împreună cu El. Acum, însă, cerul s-a închis și în legătură cu acest fapt există o frumoasă imagine în cartea *Facerii*. Protopărinții au fost alungați din Rai, iar poarta a fost închisă și au fost așezați heruvimii ca să păzească intrarea cu „sabie de foc învârtitoare”⁶¹⁷. Dar ce înseamnă, mai exact? Aceasta înseamnă tot ceea ce v-am spus mai sus: că omul a pierdut de-acum contactul cu cerul; s-a închis *ușa*⁶¹⁸.

Astfel, cerul, care a fost închis odată cu căderea protopărinților, a rămas o taină. Adevăratul Dumnezeu a fost uitat. Oamenii, privind de la cer și până jos, au început de-acum să adore doar ceea ce vedeau cu ochii fizici, adică făptura, creația. Existența umană și destinația ei au fost ignorate. Existența umană a rămas o taină: *Ce este omul?*

Amintiți-vă de filosofi greci antici – care sunt cei mai importanți pe aceste teme, am putea spune, ale filologiei și filosofiei universale –, să vedeți cum îl privesc pe om. *Ce este omul?* Este o existență tainică. Unul spune aceasta, altul spune altceva,

⁶¹⁷ *Facerea* 3, 24.

⁶¹⁸ Cf. Arhim. Athanasie MYTILINEOS, *Facerea. Cosmologia și Antropologia ortodoxă*, vol. VI, Lecția 71, Ed. Sf. Măn. Komneiou, Stomio, Larisa, 2022. În acest sens zice Sfântul IOAN GURĂ DE AUR: „Nu fără rost a adăugat «învârtitoare», ci ca să arate că i-a zăgăzuit orice intrare; că sabia aceea, prin învârtirile ei, îi închideau toate drumurile care duceau în Rai, putea să-l înfricoșeze neconținut și să-i aducă aminte mereu de locul de unde fusese scos”, *Omiliile la Facere*, 18, III, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, 1987, p. 213.

tocmai pentru că cerul a închis ușa și nu ne-a mai descoperit cine este Dumnezeu, cine este omul, care sunt relațiile omului cu Dumnezeu și celelalte.

Astfel omul a tânjit cu putere, iubii mei, să distingă, să vadă limpede ceva din acest cer închis cu totul. Acest *ceva*, pe care putea să-l vadă ca pe o mică scânteie, ca pe o mică deschizătură, oarecum..., să perceapă ceva..., pe aceasta o numim *sclipire a cugetării omenești*. În fața acestei sclipiri, noi, oamenii, stăm cu gura căscată. Astfel, ne minunăm de un Platon, de un Aristotel, de câțiva mari filosofi greci și păgâni, deoarece socotim că aveau o scânteioară, o oarecare sclipire, astfel încât să se strecoare dincolo de catapeteasma greu încuiată a cerului și să vadă ceva⁶¹⁹.

Vedeau însă ceva printr-o lentilă întunecată sau strâmbă, adică vedeau nu așa cum am privi de-a dreptul un obiect, ci deformat⁶²⁰. Aruncați o privire într-o oglindă întunecată sau curbată (concavă), să vedeți cât de mult vă va deforma fața. Veți vedea o față, dar nu va fi cea reală, a voastră.

Așa au vorbit oamenii despre *suflet*, dar nu știau ce fel de lucru este. Nu știau, nu puteau să cunoască foarte multe, prin urmare, ei vedeau fața omului, dar o vedeau deformată. Și așa au ajuns să vorbească despre *metempsihoză*, să vorbească despre

⁶¹⁹ Cu toată întunecarea pe care a suferit-o omul după căderea lui, unii dintre filosofi antici, în special aceia care au trăit în înfrânare și în înțelepciune, au putut să vadă ceva, și în virtutea caracterului *după chipul lui Dumnezeu*, care le-a îngăduit o comunicare elementară cu Dumnezeu. Cf. Sf. GRIGORIE PALAMA, *Suta a doua a capetelor naturale despre curățirea minții, Filocalia sfinților niptici*, vol. al IV-lea, 51, trad. de Antonios Galitis, Ed. Perivoli tis Panaghias, 1987, p. 93: „Socotesc drept fericit pentru buna schimbare și suirea lui pe acela care prin filosofia practică a sărit peste zidul obișnuinței cu totul pătimase, și de acolo, cu aripile nepătimirii, cele argintate cu cunoașterea, s-a înălțat în atmosfera inteligibilă a contemplării făpturilor...”

⁶²⁰ Această cunoaștere parțial corectă a adevăratului Dumnezeu este descoperirea indirectă (mijlocită) a lui Dumnezeu către cei ce au căutat adevărul înainte de venirea lui Hristos. Sf. IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL a numit-o *logosul seminal* („La toți par a fi niște semințe ale adevărului”, *Apologia întâi*, 44, PG 6, 396B). Astfel, mulți dintre filosofii antici au sesizat relele învățături ale idolatriei, au vorbit despre un singur Dumnezeu bun, atotînțelept și atotputernic, și au trăit în acord cu învățătura creștină, fără ca să o cunoască. Așa au fost Heraclit, Eschil, Platon, Socrate, Euripide și alții, care au formulat mari adevăruri creștine, în ciuda mediului întunecat idolatru al epocii lor.

moartea sufletului, să vorbească despre suflet rațional și spiritual, făcând o separație între acestea, adică *suflet vital* și *suflet spiritual*, și multe altele; înșelări, așadar, înșelări!

Însă acum *ușa*, care le-a fost închisă protopărinților, se deschide. Vedeți? Se cuvenea ca Dumnezeu să deschidă iarăși cerul, ca să poată să-i descopere omului tainele Lui și omul să le cunoască în mod direct.

Iată cum grăiește aceasta Sfânta Scriptură: „Nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel Ce S-a coborât din cer.”⁶²¹

Această frază a Sfântului Ioan Evanghelistul este exact ceea ce vă spun de atâta timp despre *cerul cu totul încuiat*. Dacă nu s-a suit nimeni, cum poate să cunoască ce este în cer? Este ceea ce printr-o expresie populară spun oamenii: „Cine a mers în iad? Cine a mers în Rai?” Celor ce spun aceasta, însă cu o doză destul de mare de necredință, le-am putea răspunde: „Da, eu nu am mers, dar a mers Hristos. Eu nu m-am suit la cer, dar S-a pogorât Hristos din cer. Nu Îl crezi, fratele meu, pe Hristos? Cerul va rămâne cu totul închis pentru tine, pur și simplu pentru că această ușă care s-a deschis, sus în cer, este Însuși Fiul lui Dumnezeu Care S-a întrupat.”⁶²²

Chiar Hristos a zis: „Eu sunt ușă.”⁶²³ Care „ușă”? Iată, această *ușă* pe care acum o vede deschisă în cer Sfântul Ioan Evanghelistul; acesta este *ușa*. Iar această *ușă*, vă spun iarăși, este Hristos. Fără *ușa*-Hristos este cu neputință să aflăm cine este Dumnezeu, cine este omul și care este relația reală dintre om și Dumnezeu; ne vom afla într-un adânc, foarte adânc întuneric. Marile probleme care i-au preocupat pe oameni îi vor preocupa totdeauna, fără dezlegare și fără sfârșit.

Stau și privesc noile ediții ale lucrărilor filosofilor, în serii și cu duiumul. Filosofi europeni și americani, dar și filosofi orien-

⁶²¹ *Ioan* 3, 13.

⁶²² *Cf. Efeseni* 4, 10.

⁶²³ *Ioan* 10, 7; 9.

tali; în principal însă, din Europa și din America, scriu cărți noi, teorii noi, se străduiesc să creeze ceva! Săracilor și chinuiților filosofi, *ușa* s-a deschis! Dar, întrucât nu L-ați primit pe Iisus Hristos, Care este *ușa*, din acest motiv vedeți cerul cu totul închis și nimic nu cunoașteți! Trăiți și existenți în mijlocul înșelărilor!

Spun aceasta, astfel încât, dacă există intelectuali aici, tineri, care ar dori să-și ostoiască setea citindu-i pe acești filosofi, îi îndemn să nu-i citească deloc. Pentru că ei fac afirmații neghioabe! Sunt absurzi, nebuni! Să mai faci filosofie după ce a venit Hristos? ... După ce a venit Hristos? Filosofia de după Hristos este inutilă⁶²⁴; oricine voiește poate să mă condamne! Ce să le fac? Filosofia de dinaintea lui Hristos, da, deoarece era o strădanie, așa cum v-am spus, ca oamenii să cunoască ceva, prin acest zid greu și de netrecut al cerului. După Hristos, dacă s-a deschis cerul, vom merge, așa cum spune Apostolul Pavel, la „stihiiile lumii acesteia”⁶²⁵, ca să învățăm de acolo *ce* și *cum*? Dar asta este o nerozie! Să teologhiesc sau să filosofez asupra materialului care deja a fost revelat, adică asupra Sfintei Scripturi, de acord; dar să alerg la „fântâni sparte”⁶²⁶, ca să beau apă? Pentru ce? Pentru care motiv?

Așadar, Hristos este *ușa*.

Și este semnificativ faptul că la Botezul lui Iisus, Sfântul Ioan Botezătorul – după cum relatează Evanghelistul Marcu, folosind un verb puternic – „a văzut cerurile deschise (despicate)”⁶²⁷. Evanghelistul Matei spune că „îndată cerurile s-au deschis [aici verbul este chiar ἀνοίγω, adică *a deschide*]”⁶²⁸. Verbul *a despica* este foarte expresiv. Am o scrisoare, spre pildă. Faptul de *a o deschide* înseamnă că mă străduiesc s-o dezlipesc, să o deschid cu atenție;

⁶²⁴ Deși poate părea o afirmație dură, negativistă poate, vorbele părintelui Athanasie sunt cu totul adevărate. Filosofia de după Hristos nu mai are cu ce se ocupa, pentru că Absolutul, Ființa S-a revelat odată cu venirea lui Hristos, și desigur și multe altele (*n.tr.*).

⁶²⁵ *Galateni* 4, 3; *Coloseni* 2, 9.

⁶²⁶ *Vezi: Ieremia* 2, 13; *Pilde* 23, 27.

⁶²⁷ *Marcu* 1, 10. În textul original avem verbul ἀνοίγμενους, adică „despicate” (*n.tr.*).

⁶²⁸ *Matei* 3, 16,

când spun *despic* vrea să însemne că nu am răbdare, și hârș!; trag dintr-odată și scot scrisoarea din plic. Așadar, atunci când Evangelistul Marcu spune că Ioan Botezătorul „a văzut cerurile despicate” arată o acțiune violentă asupra cerului. Așadar, el „a văzut cerurile despicate și Duhul ca un porumbel pogorându-Se peste El”. Ce înseamnă toată această teză? Înseamnă că s-a deschis cerul! Pot, așadar, să văd prin „cerurile despicate” tainele cerului, dar și tainele pământului, pentru că, dacă nu-mi vorbește cineva despre tainele pământului, eu nu pot să le cunosc.

Dar, fiți cu luare-aminte, cerurile s-au deschis doar *la prezența lui Iisus și prin Iisus*. Nimeni altcineva botezându-se nu a fost vreodată vrednic ca să se deschidă, pe socoteala lui, cerurile. Așadar, s-au deschis *la* Iisus, dar s-au deschis și *prin* Iisus. De ce *prin*? Pentru că Dumnezeu-Cuvântul S-a întrupat. Duhul nu ar fi venit dacă Cuvântul nu S-ar fi întrupat înainte.

Ascultați cum grăiește aceasta Domnul Însuși: „Eu M-am pogorât pe pământ. Trebuie însă acum să deschid calea ca voi să urcați cu Mine la cer. Dacă nu voi pleca Eu, Mângâietorul nu Se va pogori. Trebuie, așadar, ca Eu, cu firea omenească căzută pe care am luat-o de la voi și am îndumnezeit-o, să plec; această fire s-a îndumnezeit și trebuie să se urce acum în cer; așadar, să deschid calea, și pe această cale să Se pogoare Duhul Sfânt, Cincizecimea.”⁶²⁹ De aceea, a grăit Domnul: „Vă este de folos ca să Mă duc Eu”; aceasta înseamnă că „s-a deschis cerul”.

Și, încă, foarte însemnat este faptul că din momentul în care S-a întrupat Dumnezeu-Cuvântul, cerul rămâne de-acum deschis pentru oricine voiește aceasta. De aceea, ne face o deosebită impresie faptul că aici Sfântul Ioan Evangelistul ne spune: „M-am uitat și iată o ușă era deschisă în cer.” Nu spune doar că s-a deschis pentru o clipă și apoi s-a închis, ci că rămâne deschisă. „O ușă era deschisă” vrea să spună că a fost deschisă ușa, și este totdeauna deschisă.

⁶²⁹ Cf. *Ioan* 16, 7.

Astfel, să învățăm încă o dată că omul nu poate să intre în cer decât numai prin *ușa*-„Hristos”. Doar dacă trecem prin *ușa*-„Hristos”, numai atunci intrăm în Împărăția lui Dumnezeu. Adică, prin Hristos intrăm în Împărăția lui Dumnezeu; prin Hristos și cu Hristos, cu ajutorul Lui, iar la final acolo este tot Hristos. Ați înțeles? Cu Hristos, prin Hristos și spre Hristos. Toate acestea, cele trei, sunt o singură Persoană: Iisus Hristos.

Amintiți-vă încă ceva: atunci când Hristos a murit pe Cruce, catapeteasma templului s-a sfâșiat în două⁶³⁰. Catapeteasma templului era simbolul despărțirii cerului de pământ..., deoarece în partea din afară a templului – în *sfânta* – se aflau doar preoții și arhierul, care desigur intra în cele mai dinăuntru – *sfânta sfintelor* – doar o singură dată pe an, „nu fără de sânge”. Înăuntru era simbolul cerului, iar *exteriorul*, naosul principal, simbolul pământului⁶³¹. Cerul era despărțit de pământ – adică *sfânta* de *sfânta sfintelor* – printr-o *catapeteasmă*, printr-o cortină grea.

Așadar, atunci când Hristos S-a răstignit pe cruce, în momentul în care Și-a dat suflarea, catapeteasma templului s-a rupt în două, de sus până jos, iar aceasta vrea să spună că *s-a deschis cerul*. Ce minunat! Prin moartea lui Hristos s-a deschis cerul și de atunci a rămas deschis. Ce binecuvântare! S-a sfâșiat cortina, a rămas deschisă, și s-au unit – prin aceste simboluri – cerul și pământul. În realitate pe cele *îndepărtate*, acelea care erau despărțite, adică cerul și pământul, Hristos le-a unit în firea Sa omenească⁶³².

„Și glasul cel dintâi – continuă Sfântul Ioan Evanghelistul –, glasul ca de trâmbiță, pe care l-am auzit vorbind cu mine, zicând...”⁶³³

⁶³⁰ Cf. Matei 27, 51; Marcu 15, 38; Luca 23, 45.

⁶³¹ Cf. Ieșirea 30, 10; Leviticul 16, 34.

⁶³² Vezi și: „Întinsu-Ți-ai palmele și ai împreunat cele mai înainte depărtate” (Canonul Sămbetei celei Mari, cântarea a III-a, troparul al treilea).

⁶³³ *Apocalipsa* 4, 1. „Dacă nu este vorba despre influența ebraicului *lemor*, care de cele mai multe ori este redat incorect sintactic de către Septuaginta prin „zicând”, avem aici sintaxă după înțeles, când prin „zicând” se înțelege îngerul care a vorbit sau fiul omului, al cărui glas l-a auzit prorocul (*Apocalipsa* 1, 10) (P. I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 117).

Cine este acest *glas cel dintâi*? Este glasul Fiului Omului, al lui Iisus Hristos, strălucind întru slavă, al lui Iisus Hristos Care de-acum este supra-istoric, Care i-a poruncit la prima chemare scrierea celor șapte epistole către cele șapte Biserici din Asia Mică.

Și prima, și a doua oară, glasul pe care l-a auzit a fost „ca de trâmbiță”. De ce? Spune Sfântul Andrei: „pentru măreția sunețului”⁶³⁴, așadar era un glas foarte tare, foarte puternic. Acest glas al Domnului a poruncit: „Suie-te aici și îți voi arăta cele ce trebuie să fie după acestea.”⁶³⁵ Așadar, evanghelistul este chemat de Domnul să se suie, ca să vadă cele ce trebuie⁶³⁶ să se întâmple după acestea. Dar unde să se suie Sfântul Ioan? Sfântul Ioan este pe pământ, este în Patmos; este în peștera *Apocalipsei* și este zi de duminică. Unde să se suie?

Însă, zice Sfântul Andrei al Cezareei, suirea înseamnă: „Să fie cu totul depărtat de cele pământești și cugetarea celui ce ascultă să se afle în cer.”⁶³⁷

Acest mod al ascensiunii este menționat îndată mai jos, așa cum vom vedea. Totuși, acum Ioan Evanghelistul va vedea deja cele ce se vor petrece în viitor și a căror tainică vedere începe de la capitolul al șaselea al *Apocalipsei*; deoarece amândouă aceste capitole pe care le avem, al patrulea și al cincilea, de asemenea și ele constituie o introducere particulară a întregii cărți la partea descoperirilor.

„Și îndată am fost în duh”⁶³⁸, spune Sfântul Ioan Evanghelistul. Iată modul.

Ce înseamnă „și îndată am fost în duh”?

⁶³⁴ PG 106, 228-253.

⁶³⁵ *Apocalipsa* 4, 1.

⁶³⁶ Acest „Trebuie” este de preferat să-l interpretăm nu ca pe „trebuie”, ci ca „urmează”; aceasta este o poziție mai corectă (N. VASILADIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 173).

⁶³⁷ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106 253. Vezi și ARETHA AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 565D: „Nu din acel loc a zis glasul a se sui, ci cugetarea să-și înalțe de la cele de jos și omenești”.

⁶³⁸ *Apocalipsa* 4, 2.

Este o *ascensiune duhovnicească*, este *ekstasul*, este *răpirea minții*. Aceasta înseamnă „și îndată am fost în duh”⁶³⁹.

„Și iată un tron era în cer.” Vedeți, aceste exclamații „iată”, care intră la început – este ca atunci când mergem cu un copilăș într-un loc cu lucruri neobișnuite, curioase, minunate, și acela strigă: „Mamă, ia te uită! Mamă, privește acolo! Privește ce e acolo! Iată, iată, iată!” Aceasta înseamnă acest „iată”. Este o continuă mirare a Sfântului Ioan, pentru tot ceea ce vede, și spune neconținut „iată..., iată...” „Am văzut aceasta!”, și apoi „am văzut aceea!”. „Și, iată, un tron era în cer”!

Ce înseamnă *tron*? Este un simbol. Șade cu adevărat Dumnezeu pe vreun tron? Ia fiți atenți! Să încercăm să avem o perspectivă *anagogică*⁶⁴⁰ și să vedem realitatea din spatele simbolurilor. Tronul este simbolul slavei, dar și al odihnei. Să vedem mai întâi cele legate de simbolul slavei.

Prorocul Miheea zice următoarele: „Am văzut pe Dumnezeul lui Israil stând pe tronul Său, și toată oștirea cerească sta lângă El, la dreapta, și la stânga Lui.”⁶⁴¹

Iar prorocul Isaia, în acea faimoasă vedenie care este consemnată în capitolul al șaselea al cărții sale, scrie: „Am văzut pe Domnul stând pe un scaun (tron) înalt și măreț și slava Lui umplea templul.”⁶⁴² Prorocul Isaia a avut vedenia în templul lui Solomon, iar atunci când heruvimii vor cânta „Sfânt, Sfânt, Sfânt...”, glasul lor este atât de puternic, încât porțile se zguduiau din țățânilor lor! Adică, închipuiți-vă o imagine în care acoperișul se ridică și se coboară, se zgâlțâie, din pricina glasurilor îngerilor! Toate acestea reprezintă slava Domnului.

Prin urmare, tronul, aici, este simbolul slavei lui Dumnezeu.

⁶³⁹ „Și suind în *Duh* – căci nu trupesc, nici simțit a fost urcușul” (OECUMENIUS, *Tâlcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 60).

⁶⁴⁰ Adică o abordare mai înaltă, mistică, duhovnicească, dincolo de litera textului (*n.tr.*).

⁶⁴¹ *III Regi* 22, 19.

⁶⁴² *Isaia* 6, 1.

V-am spus însă că acesta este și simbolul odihnei. Ce este un tron? Este un scaun. Desigur, este impresionant acest scaun, împodobit, mare, înalt, așa cum este cel împărătesc. În realitate însă este un scaun, un loc unde șade un om. Dar seamănă acest tron cu scaunele pe care ședem? Nu. Însă este un scaun, adică ceva pe care să stai. Dar *șed* vrea să însemne *mă odihnesc*. Deci, înseamnă că Dumnezeu șade, Se odihnește. Însă, El unde Se odihnește?

Ascultați ce spune aici prorocul *Isaia* (57, 15): „Domnul cel Preaînalt, Care întru sfinți Se odihnește.” Iubiții mei, Dumnezeu nu are nici picioare, nici trup ca să meargă și să șadă pe un scaun..., nici nu obosește Dumnezeu; acestea sunt expresii antropomorfe. Dumnezeu Se odihnește întru sfinți!

Așa cum și Sfântul Andrei spune, „prin acest tron este arătată odihna lui Dumnezeu întru sfinți, deoarece întru aceștia este întronizat Dumnezeu”⁶⁴³. Și într-o rugăciune liturgică spunem: „Cel Ce întru sfinți Te odihnești.”⁶⁴⁴ Este același cuvânt pe care l-a grăit Hristos către credincios: „Vom veni la el [cele trei Persoane ale Sfintei Treimi] și vom face locaș la el.”⁶⁴⁵

Astfel încât, iubiții mei, tronul lui Dumnezeu sunt oamenii credincioși! Dacă eu sunt credincios, devin tron al lui Dumnezeu! Dacă voi sunteți credincioși, deveniți tron al lui Dumnezeu! Pricepeți acest lucru? Pentru ce să merg departe? Născătoarea de Dumnezeu oare nu a devenit tronul lui Dumnezeu? Tron⁶⁴⁶!

Dar și noi, iubiții mei, suntem *născători de Dumnezeu*. Nu a fost doar Fecioara Maria *Născătoare de Dumnezeu (Theotokos)*; și noi suntem *născători de Dumnezeu*! Și noi Îl naștem pe Dumne-

⁶⁴³ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 253. Vezi și ARETHA AL CEZAREEI, *Tâlcuire la Apocalipsă*, PG 106, 568B.

⁶⁴⁴ Rugăciunea din timpul cântării heruvimice, *Liturghier*, Ed. IBMBOR, 2000, p. 148.

⁶⁴⁵ *Ioan* 14, 23.

⁶⁴⁶ O mulțime de imne și laude sunt adresate Născătoarei de Dumnezeu, caracterizând-o drept tron al lui Dumnezeu: „Bucură-te, că ești scaun Împăratului,/ Bucură-te, că porți pe Cel Ce poartă toate,/ Bucură-te, tron de foc al Împăratului,/ Bucură-te, tron de foc al Atotțiitorului,/ Bucură-te, stâlp neclintit al Bisericii,/ Biserică și ușă ești, palat și tron al Împăratului,/ Și tron te-a arătat pe tine, Născătoare de Dumnezeu” etc.

zeu-Cuvântul, iar în inima noastră se face întruparea Lui. Atunci când primim cu gura noastră Trupul și Sângele lui Hristos, Îl întronizăm pe Hristos înlăuntrul nostru, devenim *tronul* Lui!

Foarte frumos zice aceasta Sfântul Chiril al Ierusalimului. „Vei pune palma ta dreaptă peste cea stângă, în așa fel încât..., și vor însemna chipul crucii, dar și în așa fel încât cele două palme ale tale vor forma un tron, unde, aici deasupra, Se va afla Mielul”⁶⁴⁷; apoi Îl luăm pe Hristos și-L mâncăm! „Cel ce mănâncă trupul Meu...”⁶⁴⁸ Ascultați acest puternic cuvânt: „Cel ce *mănâncă* trupul Meu”! Și mâncându-L pe Hristos, devin în întregime tronul lui Hristos.

Ați bănuit toate acestea, iubiții mei? Înțelegeți ce înseamnă *sunt creștin* și ce înseamnă că *trăiesc viață sacramentală*? Și dacă aveți în vedere că Dumnezeu-Cuvântul Care S-a întrupat, este Domnul cerului..., Domnul îngerilor..., Domnul și Stăpânul a toate!... Dumnezeu!... Cum poate mintea omenească să conceapă aceasta?! Iar eu săracul, moleculă a creației, devin tron al lui Dumnezeu! O, îngăduință a iubirii lui Dumnezeu!

„Și Cel Ce ședea semăna la vedere cu piatra de iasp și de sardiu, iar de jur-împrejurul tronului era un curcubeu, cu înfățișarea smaraldului.”⁶⁴⁹

Cine ședea pe „tron”? Ședea *Tatăl*. Însă nu-L numește, nu spune nimic Sfântul Ioan, numai spune „Cel Ce ședea”.

Și precum consemnează Sfântul Andrei, ermineutul *Apocalipsei*, „întrucât pe Tatăl Îl vede în această vedenie, nu I se atribuie Lui vreun caracter trupesc, precum în vedenia anterioară a Fiului; ci cu pietrele prețioase este asemuit”⁶⁵⁰. Mai înainte, Ioan Evanghelistul L-a descris pe Fiul Care i-a grăit: „Am auzit un glas, și m-am întors și am văzut pe cineva, asemenea Fiului

⁶⁴⁷ Sf. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, V, 23, PG 33, 1125: „fă mâna stângă tron mînii drepte, ca una ce are să primească pe Împăratul. Fă-ți căuș palma, și primește Trupul lui Hristos”, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 235.

⁶⁴⁸ Ioan 6, 54, 56.

⁶⁴⁹ *Apocalipsa* 4, 2-3.

⁶⁵⁰ Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 253B.

Omului, Care era așa și așa și așa; în mâna Lui ținea șapte stele, pășea printre șapte sfeșnice, veșmintele pe care le purta erau albe, părul capului Său era alb...” și așa mai departe. Acolo, în capitolul întâi al *Apocalipsei*, Sfântul Ioan ne-a făcut o descriere. Însă aici lipsește descrierea, deoarece *Tatăl* este Cel Ce șade. Și ce să descrie de la Tatăl? Fiul S-a făcut om și-L poate descrie, dar pe Tatăl cum să-L descrie? În loc de descriere, așază pietre prețioase și zice că semăna cu acea piatră prețioasă..., și așa mai departe, ca să arate anumite însușiri ale *Celui Ce ședea pe tron*, prin culoarea pietrelor prețioase.

Astfel, pe bună dreptate, Evanghelistul Ioan evită să-L înfățișeze pe Dumnezeu, așa cum evită și prorocii Vechiului Testament, deoarece este nevăzutul și negrăitul Dumnezeu.

Mai avem aici un element distinctiv, anume faptul că evită inclusiv să-I menționeze numele. Nu spune „Dumnezeu”, nu spune „Domnul”, ci spune „Cel Ce șade”; nimic altceva. Preferă să-L descrie în chip simbolic, așa cum v-am spus, prin asemănări cu cele mai strălucite obiecte ce existau atunci, care sunt pietrele prețioase. Prin culoarea pietrelor prețioase, în chip vădit, sunt subînțelese însușirile lui Dumnezeu, *Cel Ce șade*. Trebuie să vă spun că numirile pietrelor prețioase nu coincid cu numele de astăzi ale pietrelor prețioase. Foarte probabil ca „iaspul” să fie diamantul, și mai ales nu cel colorat, ci cel fără culoare, adică cel alb, care este și cel mai prețios, și așa prin „iasp” se subînțeleg sfințenia și curăția lui Dumnezeu. Prin „sardiu”, care se extrăgea din regiunea Sardelor și avea culoare roșie, este subînțeleasă dreptatea pedepsitoare a lui Dumnezeu. Dumnezeu este Sfânt, dar și Drept. Și, prin *curcubeul ceresc*, se subînțelege bunăvoința lui Dumnezeu față de oameni, chiar dacă aceștia au păcătuit⁶⁵¹.

⁶⁵¹ Potrivit lui Andrei și lui Aretha, iaspul, care are o culoare verde, simbolizează „permanența verdelui și purtarea de viață și darea de hrană a firii Dumnezeiești prin toată sămânța roditoare de verdeață”, așadar iaspul semnifică permanența vieții și a neveștejirii (a permanenței verdelui), veșnicia lui Dumnezeu. „Iaspul”, după P. Bratsiotis, este considerat de obicei simbol al curăției și al sfințeniei lui Dumnezeu. Iar

Pentru ce aceasta? Atunci când a avut loc potopul, Dumnezeu a grăit: „Voi aşeza curcubeul Meu sus după fiecare ploaie, ca să fie semn al legământului dintre Mine şi pământ, şi nu va mai fi potop...”⁶⁵² Vedeţi câte simboluri împrumută Evanghelistul Ioan, pentru a ne ajuta să-L înţelegem pe *Cel Ce şade pe tron*, pe Dumnezeu? Desigur, atunci când vedem curcubeul, acesta este semn că ploaia se va opri. Drept pentru care plouă, apoi iese curcubeul, care nu este nimic altceva decât refracţia luminii în picăturile de apă. După cum cade lumina sub anumite condiţii – unghiuri şi celelalte –, se creează curcubeul ceresc şi este un fapt foarte obişnuit să-l vedem. Acolo, la Stomio, îndată ce plouă, vedem curcubeul. Aşadar, Dumnezeu spune că atunci când Îşi va pune făgăduinţa Sa pe curcubeu, nu va mai distruge lumea prin potop, chiar dacă oamenii vor mai păcătui. Aşadar, curcubeul din jurul tronului este simbolul bunăvoinţei lui Dumnezeu. Dumnezeu este binevoitor faţă de oameni; orice ar face ei, El este gata să-i ierte; este de ajuns numai să-I ceară.

Şi mai este un lucru vrednic de consemnat, anume faptul că *Cel Ce şade pe tron* este caracterizat drept asemenea cu pietrele preţioase. Pe bună dreptate, căci cum ar fi putut să descrie Sfântul Ioan Evanghelistul ceea ce tocmai vedea? Notaţi faptul că prorocii – Iezechiil şi alţi proroci⁶⁵³ – vorbesc despre *asemănarea slavei lui Dumnezeu*, iar nu despre *asemănarea lui Dumnezeu*.

Pentru a înţelege aceasta, vă spun următoarele: Există soarele. Razele sale ajung în casa mea. Însă nu am soarele în casă, ci am razele sale, am energia lui, şi aceste raze nu sunt în realitate ele însele, ci ceea ce văd este o imagine. Aşadar, prorocii văd imaginea (icoana) slavei lui Dumnezeu⁶⁵⁴.

„sardiul” este simbolul puterii pedepsitoare a lui Dumnezeu, pentru că are culoarea „focului”, aprinsă, asemenea focului, de vreme ce El Însuşi este „foc mistuitor” (*Deuteronomul* 4, 24; 9, 3; *Evrei* 12, 29).

⁶⁵² Cf. *Facerea* 9, 13-16.

⁶⁵³ Cf. *Iezechiil* 1, 26-28; *Numerii* 12, 8; *Daniil* 10, 16 ş.a.

⁶⁵⁴ Cf. Sf. IOAN GURĂ DE AUR, „prorocii nu numai că se văd neştiutori în ce este fiinţa [lui Dumnezeu], dar nici înţelegciunea Lui nu o înţelegeau pe deplin”.

Prin urmare, în chip just Sfântul Ioan așază aici aceste imagini și zice în descrierea sa „asemenea cu aceea”, „asemenea cu cealaltă”. Nu zice „Acela era așa”, ci „semăna oarecum cu cea piatră”, ca să arate slăbiciunea descrierii lui Dumnezeu. Dumnezeu, iubiții mei, nu se descrie; nici măcar energiile/lucrările Lui nu se descriu⁶⁵⁵!

„Și douăzeci și patru de scaune înconjurau tronul și pe scaune am văzut pe cei douăzeci și patru de bătrâni, șezând, îmbrăcați în haine albe și purtând pe capetele lor cununi de aur.”⁶⁵⁶ Ce minunată priveliște! Cu adevărat, extraordinară vedenie, minunată!

Însă, îndată, în legătură cu această imagine pe care o vede Ioan Evanghelistul și pe care ne-o descrie și nouă, am putea spune: „Prin urmare, Dumnezeu nu rămâne fără părtășie cu făptura Lui? Nu rămâne Dumnezeu în Sine Însuși, având numai părtășia interioară a celor Trei Persoane?”

Nu, iubiții mei; Dumnezeu comunică cu zidirile/făpturile Lui. Atunci când Se află pe *tron* și în jur se află douăzeci și patru de *bătrâni*, aceștia sunt oameni și aceasta înseamnă că Dumnezeu comunică și are părtășie cu zidirile Lui! Numai și acest fapt ar fi fost îndestulător ca să I se aducă o slăvire nemărginită lui Dumnezeu. În afară de actul creației, Dumnezeu are părtășie cu creația Sa pentru că o iubește⁶⁵⁷!

⁶⁵⁵ Cf. *Ioan* 1, 10; *I Timotei* 6, 16; *Matei* 11, 27; *II Corinteni* 12, 4; *Ieșirea* 33, 20: „Nu vei putea vedea fața Mea, că nu va vedea omul fața Mea, și să fie viu”. Sf. VASILE CEL MARE, *Epistolă către Amfilohie episcopul Iconiului*, PG 32, 869AB: „Noi zicem că din lucrări/energii Îl cunoaștem pe Dumnezeul nostru, iar de ființa Lui a ne apropia nu este cu putință”. Sf. IOAN DAMASCHIN, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*, cap. 4, PG 94, 800C: „Dumnezeirea este nemărginită și de necuprins cu mintea; și numai aceasta este cu puțință de înțeles, nemărginirea și caracterul ei de necuprins cu mintea”. Ființa lui Dumnezeu rămâne necunoscută și neapropiată și pentru îngeri, și pentru toți sfinții, chiar și pentru Născătoarea de Dumnezeu! Doar Dumnezeu Își cunoaște ființa Sa. Dacă, așa cum spune Sfântul Vasile cel Mare (PG 49, 749C), absolut nici o ființă creată nu poate fi cunoscută în chip definitiv, cu atât mai mult singura ființă necreată, Dumnezeu? (Pr. Ioannis ROMANIDIS, *Păcatul strămoșesc*, Ed. Domos, 1989, p. 133).

⁶⁵⁶ *Apocalipsa* 4, 4.

⁶⁵⁷ Cf. Arhim. Athanasie MYTILINEOS, *Facerea*, vol. I, Lecția a II-a, Ed. Sf. Măn. Komneniou, Stomio, Larisa, 2017.

Și cine sunt acești *douăzeci și patru de bătrâni*? Este Biserica Biruitoare a dreptilor și a sfinților, peste care Se odihnește Dumnezeu⁶⁵⁸. Încă și numărul lor, *douăzeci și patru de bătrâni*, se exprimă în mod articulat. Zice, „și pe scaune am văzut pe *cei douăzeci și patru de bătrâni*”, nu zice „și pe scaune am văzut *douăzeci și patru de bătrâni*”. Pentru ce este scris în mod articulat? Ca și cum ar fi cunoscuți.

Da, iubii mei! Această articulare are o mare însemnătate. Ea înseamnă, mai întâi, că acești *douăzeci și patru de bătrâni* sunt cunoscuți lui Dumnezeu. Dumnezeu îi cunoaște totdeauna pe cei ce sunt ai Lui. Totdeauna! Oriunde te-ar ascunde, în orice magazie te-ar îndesa și în orice fel de colțuri ale anonimatului și ale lipsei de însemnătate te-ar arunca oamenii, Dumnezeu te vede, te cunoaște, te osebește, ești al Său; nu te teme! Ce mare mângâiere este acest lucru! *Dumnezeu mă știe! Sunt al Său; mă cunoaște*⁶⁵⁹!

Apoi, al doilea, aceștia sunt cunoscuți și Sfântului Ioan Teologul. Cum se poate aceasta? Fiți cu luare-aminte: Sfinții se cunosc între ei. Vă menționez doar faptul că la Schimbarea la Față, când Apostolii Ioan, Petru și Iacov, i-au văzut pe Moisi și pe Ilie, Apostolul Petru a zis: „Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voiești, voi face aici trei colibe: Ție una, și lui Moisi una, și lui Ilie una.”⁶⁶⁰ De unde îi cunoștea? Unde i-a văzut? Moisi a fost cu o mie cinci sute de ani înaintea lui Petru, iar Ilie înainte cu nouă sute de ani, iubii mei. Unde îi văzuse?

Sfinții se cunosc între ei, de aceea Sfântul Ioan Teologul nu a zis „am văzut bătrâni”, ci „i-am văzut pe bătrâni”; adică „i-am văzut pe sfinții aceia, Biserica biruitoare, tărâmul sfinților”, de la dreptul Abel și până la mucenicii de atunci și toată ceata sfinților, care sunt reprezentați de cei douăzeci și patru de bătrâni⁶⁶¹.

⁶⁵⁸ Isaia 57, 15. Cf. P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 119.

⁶⁵⁹ Cf. II Timotei 2, 19: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi”.

⁶⁶⁰ Matei 17, 4; Marcu 9, 5; Luca 9, 33.

⁶⁶¹ „După cei mai mulți exegeți, mai cu seamă dintre cei contemporani (Bousset, Zahn, Lohmeyer, Allo) prin cei douăzeci și patru de bătrâni sunt înțeleși îngerii, unii reprezintă fie numai Vechiul Testament, fie numai Noul Testament (12 creștini din-

Însă, atunci când zice că erau bărbați – fiți cu luare-aminte la acest punct! –, acesta nu exclude prezența femeilor în Cer, în Împărăția lui Dumnezeu, ci tocmai întrucât prezența celor douăzeci și patru de bătrâni servește întregului plan, întreaga reprezentare, de aceea spune *bărbați*. Femeile nu sunt excluse din Împărăția lui Dumnezeu! Repet aceasta⁶⁶². Aceștia sunt bătrâni – *bătrân* înseamnă cel ce este în vârstă – pentru a arăta maturitatea duhovnicească. Sfinții sunt caracterizați prin maturitate duhovnicească⁶⁶³.

Sunt douăzeci și patru pentru a fi arătat de două ori numărul doisprezece. Este un număr simbolic acest *douăzeci și patru*, care înseamnă de două ori doisprezece și arată aici marea mulțime a sfinților. Așa cum vom vedea mai jos, de douăsprezece ori douăsprezece mii, care înseamnă o sută patruzeci și patru de mii, sunt și acestea numere simbolice⁶⁶⁴.

La pythagorei numărul *douăzeci și patru* însemna totdeauna plenitudinea cerului⁶⁶⁵, toate stelele cerului. Prin urmare, numă-

tre judei și 12 dintre neamuri), fie deopotrivă ai Vechiului și Noului Testament, sau pe de altă parte Biserica Biruitoare din cer (Victorin, Andrei, Kubel Zockler, Swete, Schlatter), c are ultima este și cea mai probabilă” (Bratsiotis, σ. 119). Cf. OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, pp. 70-71 (ed. gr.); Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 253.

⁶⁶² CLEMENT ALEXANDRINUL, *Pedagogul*, I, IV, in *PSB* 4, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1982, 172: „Aceiași virtute este și pentru bărbat, și pentru femeie. Dacă pentru amândoi este un singur Dumnezeu,... amândoi alcătuiesc o singură Biserică, o singură viață de curăție, o singură sfială a unuiu față de altul; hrana e comună, căsătoria unită; toate asemănătoare: respirația, vederea, auzul, cunoașterea, nădejdea, ascultarea, dragostea. Iar cei ce au comună viața, au comun și harul și le este comună și mântuirea”.

⁶⁶³ „Bătrâni, nu mai tineri, pentru fâgăduința moștenirii foarte vechi, ca împărăție ce a fost pregătită pentru noi mai înainte de întemeierea lumii. Cu toate acestea, celor care au răsplata pregătită înainte de întemeierea lumii, nu ca celor mai tineri, ci ca celor ce au îmbătrânit în dumnezeieștile porunci, le este dată împărăția veșnică (ARETHA AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 569BC).

⁶⁶⁴ Cf. *Apocalipsa* 7, 4; 14, 1.

⁶⁶⁵ Cf. ARISTOTEL, *Metafizica*, 1093b. Pythagoreii credeau că numerele erau realități divine. Amintim faptul că perimetrul triunghiului isoscel era 12. Din acest motiv tot atâția erau și zeii Olimpului, titanii, muncile lui Hercule, rasele grecești, lunile anului, orele zilei și ale nopții ș.a.m.d. Dar și dublul său, 24, era de asemenea important. De aceea atâtea erau și cânturile (poemele) *Iliadei* și ale *Odissei*, dungile co-

rul *douăzeci și patru* atribuit bătrânilor înseamnă toți sfinții din cer!

Hainele albe sunt simbolul curăției și al sfințeniei.

Cununile de aur sunt simbolul biruinței împotriva răului⁶⁶⁶.

De asemenea, este și simbolul faptului că sfinții sunt „preoți împărătească”⁶⁶⁷. Ei poartă diademe. Diadema este stema pe care o poartă împăratul; în consecință, este vădit faptul că sfinții constituie *preoția împărătească*.

În aceeași carte (la capitolul întâi, versetul șase), Sfântul Ioan Evanghelistul ne zice: „și ne-a făcut pe noi împărăție, preoți ai lui Dumnezeu și Tatăl Său”, ne-a făcut împărați și preoți. Și în Vechiul Testament, dar și în cel Nou, este menționată „preoția împărătească”⁶⁶⁸. Aceștia sunt credincioșii.

De altfel, Domnul le-a făgăduit ucenicilor Săi că vor ședea pe douăsprezece tronuri ale slavei⁶⁶⁹, însă acest lucru este valabil pentru orice credincios. Ce a spus, în epistola anterioară, către episcopul din Laodiceea? „Celui ce biruiește îi voi da...” – „Ce-

loanei ionice, literele alfabetului, caractele aurului nopții ș.a.m.d. „În ceea ce privește reprezentarea lui Dumnezeu înconjurat de către bătrâni, ca un sobor, și care constituie într-un anume fel sfatul Lui, vezi: *III Regi* 22, 19; *Iov* 1, 6; 2, 1; *Psalmii* 88, 8; *Isaia* 24, 23; *Daniil* 7, 9, dar și *Matei* 19, 28; *Luca* 22, 30, fără să fie nevoie să primim, împreună cu Bousset ș.a., influența babiloniană sau persană, care este pusă la îndoială de către o mulțime de exegeți contemporani (*Lohmeyer, Behm* ș.a.). În ceea ce privește numărul 24, acesta este întâlnit în mod repetat în Vechiul Testament – 24 de slujitori la templu (*I Paralipomena* 24, 5), 24 de cete ale leviților cântăreți (*I Paralipomena* 25, 1) – și se poate foarte bine explica drept dublu al lui 12” (P.I. BRATSIOTIS, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, p. 120).

⁶⁶⁶ „Hainele cele albe sunt semn al curăției din timpul vieții lor, iar cununile, semn că au biruit patimile și vrăjmașii cei duhovnicești (OECUMENIUS, *Tălcuirea Apocalipsei*, ed. cit., p. 65). „Hainele lor albe sunt simbolul vieții lor luminate și al prăznirii celei neîncetate și al veseliei; iar cununile, simbolul biruinței lor pe care au izbândit-o asupra viclenilor demoni” (Sf. ANDREI AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 254-256). „Căci zice că de aur sunt cununile. Căci nimic nu este mai prețios decât aurul pentru cei care, în viața prezentă, au ca scop îndreptarea către cunoașterea celor văzute” (ARETHA AL CEZAREEI, *Tălcuire la Apocalipsă*, PG 106, 569).

⁶⁶⁷ Cf. *I Petru* 2, 9.

⁶⁶⁸ Cf. *Ieșirea* 19, 6; 23, 22; *Marcu* 2, 17; *I Petru* 2, 9. Vezi și cateheza a cincea a volumului anterior.

⁶⁶⁹ Cf. *Matei* 19, 28.

lui ce biruiește”, oricărui „biruitor”, nu numai celor doisprezece ucenici ai Săi –, „Celui ce biruiește îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu”⁶⁷⁰.

Fiți cu luare-aminte și la un alt amănunt! Cei *douăzeci și patru de bătrâni* erau *așezați*, ședeau. La un moment dat se vor ridica – vom vedea aceasta pe parcursul textului. Ce înseamnă aceasta, că erau *așezați*? Aceasta arată odihna pe care o au sfinții în Împărăția lui Dumnezeu⁶⁷¹.

În aceeași carte, a *Apocalipsei* (capitolul paisprezece, versetul 13), este scris: „Fericiți cei morți, cei ce mor de acum în Domnul! Da, zice Duhul, ca să se odihnească de ostenele lor; iar faptele lor urmează împreună cu ei”⁶⁷² – faptele lor bune. Astfel încât, faptul că bătrânii șed pe *tronuri* arată că se odihnesc în Împărăția lui Dumnezeu.

Pozițiile *bătrânilor așezați pe tronuri* sunt „în jurul tronului”, așa cum spune Sfântul Ioan Evanghelistul. Dar această poziție „în jurul tronului”, întrucât Ioan are imaginea în fața sa, nu poate să fie un cerc, ci un semicerc. La dreapta și la stânga, în jurul *tronului*, având însă în fața sa un plan deschis al vedeniei, Evanghelistul Ioan vede tronul central. Prin urmare, foarte probabil este vorba despre un semicerc.

Avem aici o imagine foarte frumoasă și foarte distinsă a cultului dumnezeiesc, și mai exact ar fi să spunem a Dumnezeieștii Liturghii. Amintește de *sin-tronul* pe care îl aveau vechile biserici, în mijlocul căruia ședea episcopul. Acesta se afla în spatele *Sfintei Mese*. În orașul Paros, la biserica Panaghia Ekatonta-

⁶⁷⁰ *Apocalipsa* 3, 21.

⁶⁷¹ „Faptul că bătrânii șed pe tronuri pledează pentru faptul că aceștia sunt oameni, iar nu îngeri, așa cum susțin anumiți exegeți străini (Charles, Geyser ș.a.). În literatura apocaliptică îngerii se află tordeauna în fața tronului și nu șed. Dar și încheierea epistolelor Sale Iisus Hristos făgăduiește tron numai creștinului biruitor (3, 21; 20, 4), iar nu îngerilor. De asemenea, dreptii poartă cununi – care în *Apocalipsă* constituie simboluri ale biruinței eshatologice a dreptilor (2, 10; 3, 11. Vezi și *II Timotei* 4, 8) – în vreme ce îngerii nu (S. DESPOTIS, *Apocalipsa lui Ioan, cartea proroceiei*, pp. 147-148).

⁶⁷² *Apocalipsa* 14, 13.

pyliani, puteți vedea așa ceva. *Sin-tronul* se afla în spatele Sfintei Mese. Existau niște trepte, așa cum sunt tribunele unei vechi școli de gimnastică, în centru se afla episcopul și, de jur-împrejur, preoții. Dar episcopul este *în chipul lui Hristos*, iar preoții, *în chipul poporului*⁶⁷³. Este un aspect definitoriu acesta.

Și ceva mai mult. Ce este Biserica? Sunt credincioșii în jurul *Sfintei Mese*, care este simbolul *tronului Mielului înjunghiat*⁶⁷⁴.

Astfel, credincioșii – *cei douăzeci și patru de bătrâni*, sfinții – se află în jurul tronului Domnului. Și noi, atunci când ne aflăm în jurul *Sfintei Mese*, înconjurăm *Sfânta Masă*, dacă suntem comenseni ai acestei *Sfinte Mese*, comenseni imbelșugatului *vițel cel îngrășat*⁶⁷⁵, care se află pe Sfânta Masă și care este Trupul și Sângele lui Hristos. Astăzi, din păcate, nu mai avem Sfânta Masă în centrul bisericii, ci deoparte, și nu mai sunt în jurul ei credincioșii, ci numai formal, în mod figurat. În fond însă, noi ne aflăm tot în jurul Sfintei Mese.

Întreaga imagine, iubiții mei, a *Celui Ce șade pe tron* și a celor *douăzeci și patru de bătrâni, așezați pe tronuri*, arată foarte profunda taină a dragostei lui Dumnezeu și a comuniunii Sale cu creația.

Duminică, 17 mai 1981

⁶⁷³ Cf. Sf. IGNATIE THEOFORUL, *Către Magnezieni*, trad. de Pr. D. Fecioru, PSB 1, Ed. IBMBOR, București, 1979, p. 166: „Vă îndemn să vă străduiți să le faceți pe toate în unire cu Dumnezeu, având întâistător pe episcop, care este în locul lui Dumnezeu, pe preoți care sunt în locul soborului apostolilor și pe diaconi...”.

⁶⁷⁴ Cf. *Apocalipsa* 5, 6, 12; 13, 8.

⁶⁷⁵ Cf. *Luca* 15, 23, 27, 30; Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvântare la Sfintele Paști* (PG 59, 721-724).

Cuprins

Actualitatea <i>Catehezelor la Apocalipsă</i> ale părintelui Athanasie. Despre cei ce luptă împotriva Bisericii	5
XIII. (<i>Apocalipsa</i> 2, 12-13). „Tronul satanei” sau despre idolatrie . . .	11
XIV. (<i>Apocalipsa</i> 2, 13-15). Valaamitismul nicolait, ca model veșnic de acțiune și metodă a sabotorilor Bisericii și a poporului lui Dumnezeu.	37
XV. (<i>Apocalipsa</i> 2, 16-20). Făgăduințele pentru cel ce biruiește în cele la care se referă conținutul epistolei către episcopul Pergamului. Epistola către episcopul din Tiatira. Lauda și osânda pentru femeia Izabela.	61
XVI. (<i>Apocalipsa</i> 2, 21-23). Sub chipul „Izabelei” sunt înțelese toate curente din interiorul Bisericii care poartă învățături străine: iluminații, mișcarea harismatică, mișcarea zolotistă ș.a.	87
XVII. (<i>Apocalipsa</i> 2, 24). „Adâncurile satanei”. Masoneria este sufletul și măduva gnosticismului, pe care-l osândește Mântuitorul în epistola Sa către episcopul Tiatirei	117

XVIII. (<i>Apocalipsa</i> 2, 24) Mântuirea aparține „rămășiței” credincioșilor. Ce este Tradiția Bisericii.	143
XIX. (<i>Apocalipsa</i> 2, 24 – 3, 2). Sfârșitul epistolei către episcopul Tiatirei. Epistola către episcopul Sardelor. <i>Proimion</i> -ul. Necesitatea privegherii.	169
XX. (<i>Apocalipsa</i> 3, 2-6). Continuarea epistolei către episcopul Sardelor. Înțelesul împlinirii faptelor. Puterea amintirii mântuirii. Fecioria. Făgăduințele.	191
XXI. (<i>Apocalipsa</i> 3, 7-8). Epistola către episcopul Filadelfiei. <i>Proimion</i> -ul epistolei. Despre misiunea apostolică	217
XXII. (<i>Apocalipsa</i> 3, 9-13). Epistola către episcopul Filadelfiei. Răsplata misiunii apostolice. Întreita punere de nume.	243
XXIII. (<i>Apocalipsa</i> 3, 14-22). Epistola către episcopul Laodiceei.	269
XXIV. (<i>Apocalipsa</i> 4, 1-4). Ușa cea deschisă în Cer. Cel ce șade pe tron. Cei douăzeci și patru de bătrâni.	295

Comenzi:
www.librariasophia.ro

Difuzare:
SUPERGRAPH
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București
Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84
e-mail: contact@supergraph.ro
www.librariasophia.ro
www.sophia.ro

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro

Tipar: ARTPRINT
E-mail: office@artprint.ro
Tel.: 021 336 36 33